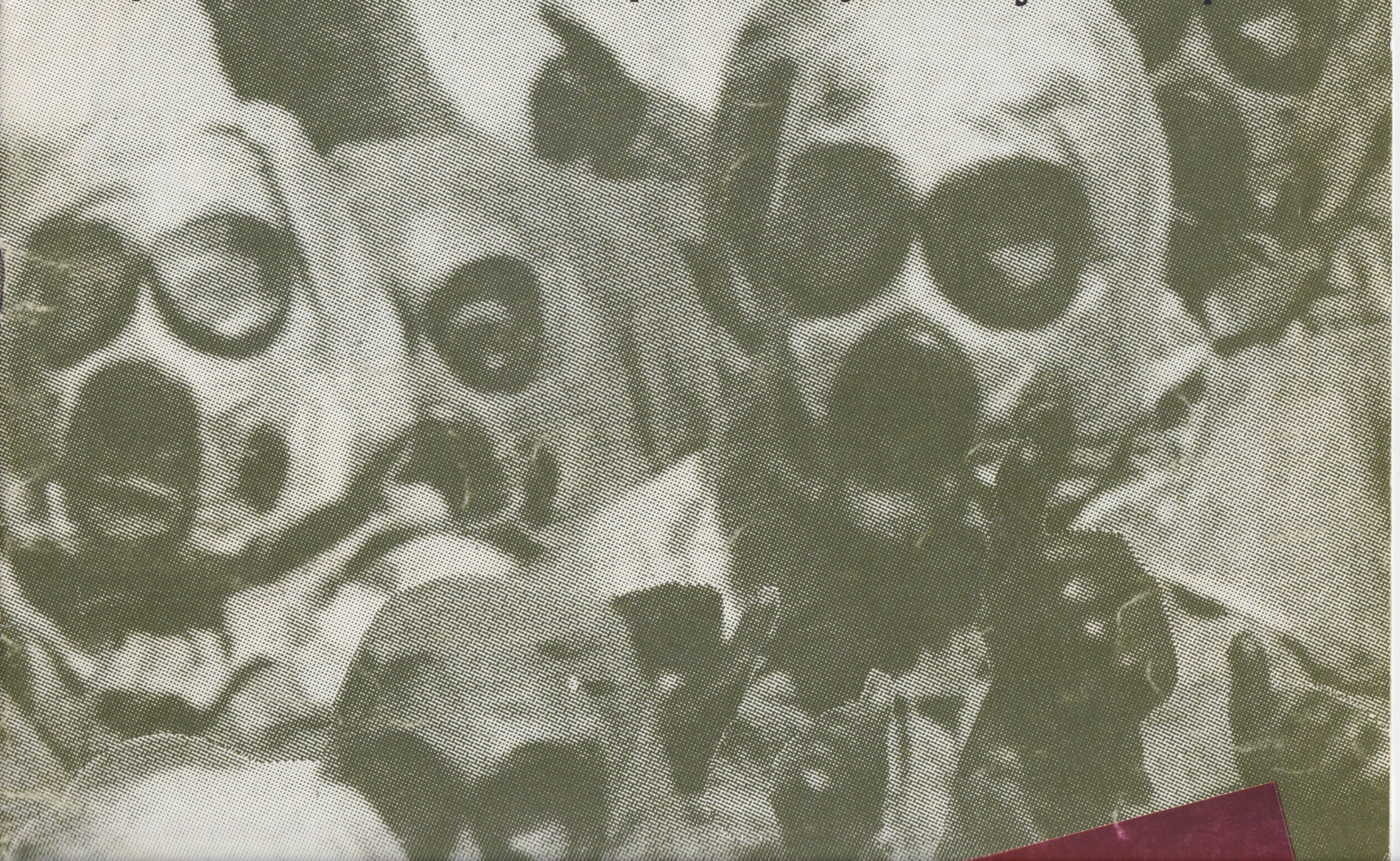
Άνθη του Κακού

Αντιεξουσιαστική Εναλλακτική Επιθεώρηση • Τεύχος 6 • Άνοιξη 1991 • Δρχ. 400

• Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ ΚΟΛΠΟΥ • Η ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ • Ο ΤΡΟΜΟΝΟΜΟΣ • ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ & ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ ΤΩΝ ΦΥΛΑΚΙΣΜΕΝΩΝ • ΑΕΡΟΨΕΚΑΣΜΟΙ • ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΙΣ ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ • ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΟΙ • ΑΝΤΙΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ • ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΣΤΗΝ ΑΛΒΑΝΙΑ •

ΣΕΙΡΑ: ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΣΚΕΨΗ

1. ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ
   Επιμέλεια – σύνθεση κειμένων: Πιερ Σάμουελ

Το «Οικολογικό μανιφέστο» είναι μια από τις εγκυρότερες συνοπτικές παρουσιάσεις των αρχών και στόχων του οικολογικού κινήματος. Ωστόσο δεν μένει μόνο στην περιγραφή του κινήματος, της θεωρίας του και των επιστημονικών θεμελίων του αλλά επιχειρεί τη διαμόρφωση προτάσεων για μια διαφορετική ζωή και κοινωνία.

2. Η ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΣΚΕΨΗΣ
   Ε. Μορέν, Ζ. Ρομπέν, Μ. Μοδινός κ.ά.

Η «Οικολογικοποίηση της σκέψης», ο τίτλος του άρθρου του Ε. Μορέν, αποτελεί ένα μείζον φαινόμενο της εποχής μας και σφραγίζει τη διανοητική εξέλιξη σε αυτό το τελευταίο τέταρτο του αιώνα μας. Τα κείμενα που περιλαμβάνει αυτή η έκδοση προσπαθούν να συλλάβουν αυτή τη διανοητική «μετάλλαξη» και να καταδείξουν ότι η ανάδυση της οικολογίας και της οικολογικής σκέψης δεν αποτελεί μια απλή συνειδητοποίηση της περιβαλλοντικής κρίσης, αλλά αφετηρία για ένα βαθύτερο μετασχηματισμό της σκέψης και της πρακτικής των ανθρώπων.

3. ΠΟΛΗ, ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ
   Γιάννης Σχίζας

Τα κείμενα που δημοσιεύονται σ' αυτό το βιβλίο στοχεύουν στη διεύρυνση της προβληματικής του οικολογικού κινήματος. Τα θέματά τους για τη φύση, την πόλη και την κοινωνία προσεγγίζονται από μια άποψη συμβιωτική με τη φύση, ανθρωποκεντρική και ταυτόχρονα απορριπτική οποιασδήποτε «φυσιοκρατικής» φαντασιοπληξίας.

Ερνστ Κάλλενμπαχ
ΟΙΚΟΤΟΠΙΑ

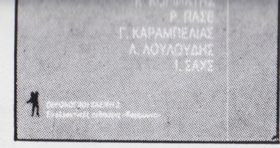
Η «Οικοτοπία» του Ε. Κάλλενμπαχ αποτελεί, με μια έννοια, την απάντηση στο 1984 του Τζ. Όργουελ. Πρόκειται για τη μυθιστορηματική περιγραφή μιας αποκεντρωμένης οικολογικής ουτοπίας. Οι τρεις δυτικότερες πολιτείες των ΗΠΑ κηρύσσουν την ανεξαρτησία τους σε μια στιγμή κρίσης στα 1980 και διαφοροποιούν την πορεία τους απ' αυτήν των υπολοίπων μοντέρνων-βιομηχανικών πολιτειών δημιουργώντας μια νέα χώρα, την Οικοτοπία... Ο συγγραφέας εκμεταλλεύεται τη συναρπαστική πλοκή, για να μας δώσει με τρόπο γλαφυρό όλα τα βασικά στοιχεία του οράματος ενός σύγχρονου ριζοσπαστικού οικολογικού - εναλλακτικού κινήματος.

Εναλλακτικές Εκδόσεις «Κομμούνα»

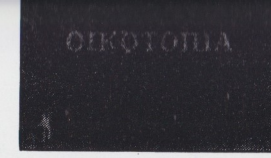
Κυκλοφορούν από τις Εναλλακτικές Εκδόσεις «Κομμούνα»

Μπ. Σούγκαρμαν – Φ. Ζαφειρίδης
ΟΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ: ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΑ ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ
(από το Daytop στην «Ιθάκη»)

Κώστας Παπαϊωάννου
ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
(ο διάλογος Μαρξ-Χέγκελ)

δείξουν ότι η ανάδυση της οικολογίας και της οικολογικής σκέψης δεν αποτελεί μια απλή συνειδητοποίηση της περιβαλλοντικής κρίσης, αλλά αφετηρία για ένα βαθύτερο μετασχηματισμό της σκέψης και της πρακτικής των ανθρώπων.

τέρνων-βιομηχανικών πολιτειών δημιουργώντας μια νέα χώρα, την Οικοτοπία... Ο συγγραφέας εκμεταλλεύεται τη συναρπαστική πλοκή, για να μας δώσει με τρόπο γλαφυρό όλα τα βασικά στοιχεία του οράματος ενός σύγχρονου ριζοσπαστικού οικολογικού - εναλλακτικού κινήματος.

Εναλλ

ΚΑΛΛΙΔΡΟΜΙΟ

ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

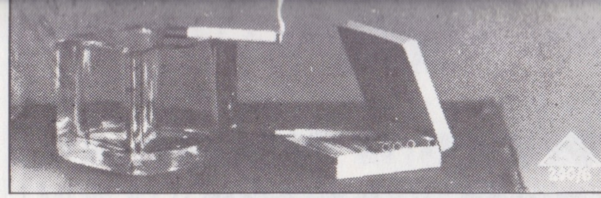
ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΤΕΥΧΟΣ 6. ΑΝΟΙΞΗ 1991

- **Εκδίδεται:**
  Από την αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία «΄Ανθη του Κακού».
- **Διευθύνεται από συντακτική ομάδα.**
- **Μέλος της:**
  Ομοσπονδίας Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων.
- **Υπεύθυνος έκδοσης:**
  Μιχαήλ Πρωτοψάλτης, Ισιδώρου 61, 104 44 Αθήνα, ☎ 512.83.04.
- **Στοιχειοθεσία, Φιλμ:**
  ΑΝΑΓΡΑΜΜΑ ΕΠΕ, Καλλιδρομίου 68.
- **Σελιδοποίηση, μοντάζ:**
  Μαρία Πετρουλάκη.
- **Εξώφυλλο:**
  Βασισμένο στην κεντρική ιδέα του Γκυ Ντεμπόρ.
  Η Δύση υπνοβατεί μπροστά στην καταστροφή αγνοώντας πως κι η ίδια είναι μέρος του θεάματος-πράγμα όχι πρόσωπο, αντικείμενο όχι υποκείμενο. «Το θέαμα είναι ο φρουρός του ύπνου».
- **Για τις συνεργασίες σας:**
  Περιοδικό ΄Ανθη του Κακού
  Τ.Θ. 250 65
  100 26 ΑΘΗΝΑ.
- **Για παραγγελίες, καταχωρήσεις και συνδρομές:**
  Στο ☎ 512.83.04.
- **Προηγούμενα τεύχη στα βιβλιοπωλεία:**
  ΑΘΗΝΑ: ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ, Ζωοδόχου Πηγής 17, ΚΟΜΜΟΥΝΑ, Θεμιστοκλέους 37, ΜΑΥΡΟ ΡΟΔΟ, Δελφών 2 (και Διδότου γωνία), ΠΑΡΑ ΠΕΝΤΕ, Ιπποκράτους 52 και SOLARIS, Μπόταση 6. **ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:** ΠΡΑΞΗ, Αρμενοπούλου 24 και ΡΑΓΙΑΣ, Τσιμισκή 41.
  Στο περίπτερο του Φάνη και του Μιχάλη, Πατησίων 42Α, μπροστά στην πύλη του Πολυτεχνείου.
- **Στην έκθεση βιβλίου:** Θα μας βρείτε στο Ζάππειο από 4 έως 19 Μαΐου στο περίπτερο 57.
- **Ευχαριστούμε:** τον Θάνο Κώη και τους **Lost bodies** για την ψωραλιστική συλλογή φωτογραφιών που μας έστειλαν· αρχίσαμε να τις δημοσιεύουμε (από το Τεύχος 5) και θα συνεχίσουμε...

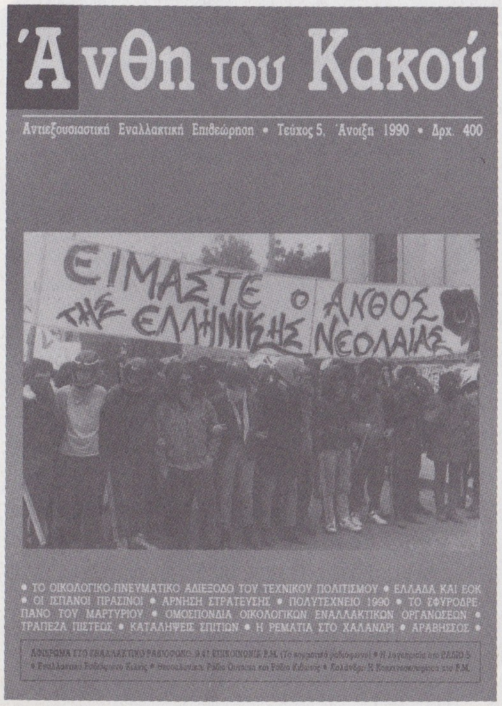
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- **Για τις συνεργασίες σας:**
  Περιοδικό ΄Ανθη του Κακού
  Τ.Θ. 250 65
  100 26 ΑΘΗΝΑ.
- **Για παραγγελίες, καταχωρήσεις και συνδρομές:**
  Στο ☎ 512.83.04.
- **Προηγούμενα τεύχη στα βιβλιοπωλεία:**
  ΑΘΗΝΑ: ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ, Ζωοδόχου Πηγής 17, ΚΟΜΜΟΥΝΑ, Θεμιστοκλέους 37, ΜΑΥΡΟ ΡΟΔΟ, Δελφών 2 (και Διδότου γωνία), ΠΑΡΑ ΠΕΝΤΕ, Ιπποκράτους 52 και SOLARIS, Μπόταση 6. **ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:** ΠΡΑΞΗ, Αρμενοπούλου 24 και ΡΑΓΙΑΣ, Τσιμισκή 41.
  Στο περίπτερο του Φάνη και του Μιχάλη, Πατησίων 42Α, μπροστά στην πύλη του Πολυτεχνείου.
- **Στην έκθεση βιβλίου:** Θα μας βρείτε στο Ζάππειο από 4 έως 19 Μαΐου στο περίπτερο 57.
- **Ευχαριστούμε:** τον Θάνο Κώη και τους **Lost bodies** για την ψωραλιστική συλλογή φωτογραφιών που μας έστειλαν· αρχίσαμε να τις δημοσιεύουμε (από το Τεύχος 5) και θα συνεχίσουμε...

... και στον πεζόδρομο

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝ ΡΩΤΟΥΣΑΝ τον πρόεδρο Μπους τι γνωρίζει για κάποιον Οδυσσέα Ελύτη ο οποίος ισχυρίστηκε πως «Όταν ακούς "τάξη" ανθρώπινο κρέας μυρίζει», το πιθανότερο να απαντούσε ότι πρόκειται για τον διάδοχο του Ίλιτς Ραμίρεζ Σάντσεζ, του γνωστού τρομοκράτη Κάρλος.

ΝΕΑ ΤΑΞΗ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ, λοιπόν, από τα γεράκια του Πενταγώνου που θα πρέπει πλέον να εφευρίσκουν τους αντιπάλους τους, διαψεύδοντας όσους πίστεψαν, μετά την κατάρρευση των Ανατολικών χωρών, σε σταθερότερη ειρήνη. Τι άλλο να περιμένει κάποιος από τη χώρα των γελαδάρηδων, τη χώρα με την ελάχιστη ιστορία και τους ελάχιστους ποιητές; Τι άλλο από τη χώρα που εξάγει σαπουνόπερες, πεζοναύτες και οπλικά συστήματα για θάνατο υψηλής πιστότητας;

ΘΕΑΜΑ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ τούτος. Τόσο που αναρωτηθήκαμε μήπως στόχο του δεν είχε τον έλεγχο των πετρελαίων αλλά τις ψυχές μας. Μήπως μας προετοίμαζε για το επόμενο, μεγαλύτερο, κακό.

Η ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ καθηλωμένη στις τηλεοπτικές οθόνες απόλαυσε τους βομβαρδισμούς των αμάχων του Ιράκ, βομβαρδιζόμενη κι η ίδια από κάθε λογής ειδικούς του ολέθρου. Μας βομβάρδισαν μ' ένα σωρό άχρηστες τεχνικές πληροφορίες για να μάθουμε, από τις ναπάλμ της ενημέρωσής τους, ότι οι απώλειες από δω και στο εξής θα μετριούνται σε αεροπλάνα ή, το πολύ, σε λιγδωμένους κορμοράνους. Για να βάλουμε μυαλό και να καταλάβουμε πως μπορούν αυτοί που κατέχουν την εξουσία των μέσων ενημέρωσης να παίξουν, και παίζουν, με τις περιβαλλοντικές ευαισθησίες μας.

ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ την γράφουν οι νικητές. Αυτοί ορίζουν και το καλό και το κακό. Και στην απελπισία όπου το σκότος ονομάζεται φως ξανασκύβεις στην ποίηση. Στα «αντιπολεμικά» της αλλά και στους «καταραμένους» της. Στα «Άνθη του Κακού», στον Φρανσουά Βιγιόν, στον «Άγιο Ζενέ», στον Μπορίς Βιαν...

ΟΜΩΣ ΣΤΗ ΝΕΑ ΤΑΞΗ θα κινδυνέψουν και τ' ανθρώπου τα δικαιώματα. Πολιτικά και κοινωνικά. Δίχως αντίπαλο δέος, δίχως τη χρεία επιχειρημάτων για τον «από δω» κόσμο (αφού δεν υπάρχει πια ο «από κει»), σιωπηλά κι αργά, αν δεν εύρουν αντιστάσεις, θα μας βουλιάξουν στις μεταλλάξεις της δημοκρατίας, στο τροποποιημένο DNA της ελευθερίας.

ΥΔΡΟΚΕΦΑΛΕΣ ΕΞΟΥΣΙΕΣ, οι τσάροι των Βρυξελλών, οι μανδαρίνοι της Ουάσιγκτον και τα ψηφιακά ιερατεία του Τόκιο, απεργάζονται τον θαυμαστό καινούργιο κόσμο.

ΚΡΑΥΓΗ ΚΑΙ ΕΛΠΙΔΑ οι εξεγερμένες μαθήτριες κι οι μαθητές του χαρούμενου Δεκέμβρη και του οργισμένου Γενάρη. Μια φλογερή εφηβική ανάσα (*Είμαστε λουλούδια δεν θα γίνουμε φυτά*) που χάρισε αλκυονίδες μέρες και νύχτες συλλογικότητας. Άφησαν γονείς, εξετάσεις και φροντιστήρια, MTV και *Κλικ* για να ανακαλύψουν την κατάληψη, το βίωμα της εξέγερσης, να απαιτήσουν το αδύνατο προτού βρεθούν εμπρός στο αδιανόητο.

ΑΡΑΓΕ ΝΑ 'ΝΑΙ ΠΟΛΥ αν περιμένουμε την κοινωνία ν' ανθίσει απ' τα λουλούδια τούτης της γενιάς; Ποιο χώμα θα κρατήσει αυτούς τους από-

ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ την γράφουν οι νικητές. Αυτοί ορίζουν και το καλό και το κακό. Και στην απελπισία όπου το σκότος ονομάζεται φως ξανασκύβεις στην ποίηση. Στα «αντιπολεμικά» της αλλά και στους «καταραμένους» της. Στα «Άνθη του Κακού», στον Φρανσουά Βιγιόν, στον «Άγιο Ζενέ», στον Μπορίς Βιαν...

ΟΜΩΣ ΣΤΗ ΝΕΑ ΤΑΞΗ θα κινδυνέψουν και τ' ανθρώπου τα δικαιώματα. Πολιτικά και κοινωνικά. Δίχως αντίπαλο δέος, δίχως τη χρεία επιχειρημάτων για τον «από δω» κόσμο (αφού δεν υπάρχει πια ο «από κει»), σιωπηλά κι αργά, αν δεν εύρουν αντιστάσεις, θα μας βουλιάξουν στις μεταλλάξεις της δημοκρατίας, στο τροποποιημένο DNA της ελευθερίας.

ΥΔΡΟΚΕΦΑΛΕΣ ΕΞΟΥΣΙΕΣ, οι τσάροι των Βρυξελλών, οι μανδαρίνοι της Ουάσιγκτον και τα ψηφιακά ιερατεία του Τόκιο, απεργάζονται τον θαυμαστό καινούργιο κόσμο.

ΚΡΑΥΓΗ ΚΑΙ ΕΛΠΙΔΑ οι εξεγερμένες μαθήτριες κι οι μαθητές του χαρούμενου Δεκέμβρη και του οργισμένου Γενάρη. Μια φλογερή εφηβική ανάσα (*Είμαστε λουλούδια δεν θα γίνουμε φυτά*) που χάρισε αλκυονίδες μέρες και νύχτες συλλογικότητας. Άφησαν γονείς, εξετάσεις και φροντιστήρια, MTV και *Κλικ* για να ανακαλύψουν την κατάληψη, το βίωμα της εξέγερσης, να απαιτήσουν το αδύνατο προτού βρεθούν εμπρός στο αδιανόητο.

ΑΡΑΓΕ ΝΑ 'ΝΑΙ ΠΟΛΥ αν περιμένουμε την κοινωνία ν' ανθίσει απ' τα λουλούδια τούτης της γενιάς; Ποιο χώμα θα κρατήσει αυτούς τους σπόρους προτού σκορπίσουν στην απόγνωση της νεοσυντηρητικής νύχτας και χαθούν; Θα βρεθεί ιστορικός να γράψει πως το '68, το '73, το '79 δεν πήγανε χαμένα αν οδήγησαν σε τούτα τα παιδιά;

ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΒΙΑ τα δίδυμα αδέλφια δολοφονούν τον μαθηματικό Νίκο Τεμπονέρα. Μέλος του ΕΑΜ (Εργατικό Αντιιμπεριαλιστικό Μέτωπο) ο καθηγητής. Στο παρακράτος της Νέας Δημοκρατίας οργανωμένη η συμμορία των δολοφόνων.

ΟΛΟΥΘΕ 'ΡΧΟΝΤΑΙ ΤΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ. Στην αρχή ήταν η τρίτη ηλικία (τα περήφανα γηρατειά, θυμάστε;), το ένα τρίτο (της κοινωνίας των δύο τρίτων), τα άτομα με ειδικές ανάγκες. Ακολούθησε το σάρωμα της ακροδεξιάς κυβέρνησης: οι απολυμένοι των προβληματικών, οι υπό εκδίωξη εργαζόμενοι των ΔΕΚΟ, όλοι πλέον οι συνταξιούχοι που βλέπουν τον πληθωρισμό να εξανεμίζει το μηδαμινό εισόδημά τους.

ΥΠΟΔΙΚΗ Η ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΗ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ αδυνατεί να εκφράσει τον κοινωνικό ριζοσπαστισμό — άλλωστε ποτέ δεν το θέλησε. Ο Συνασπισμός παραπαίει ανάμεσα σε Στάλιν και Τζαννετάκη ενώ οι Οικολόγοι Εναλλακτικοί αποκτούν τα κοινωνικά ερείσματα που τους αντιστοιχούν **με πολύ βραδείς ρυθμούς** κόντρα σε μια κίτρινη δημοσιογραφία. Απομένει η ελπίδα της κοινωνικής αντιπολίτευσης όπως εκφράστηκε από τους μαθητές και τους φυλακισμένους, από τους αγώνες των εργαζομένων, από την υπεράσπιση των πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Τι κρίμα! Η πολιτική έκφραση αυτής της κοινωνικής αντιπολίτευσης δεν έγινε ακόμα ορατή.

«Όταν ακούς *τάξη* ανθρώπινο κρέας μυρίζει»

ΝΑ ΛΟΙΠΟΝ ΠΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΣΤΟΝ ΠΕΡΣΙΚΟ ΕΜφανίστηκαν στους κόλπους της πολύπαθης αριστεράς (με την ευρύτερη δυνατή έννοιά της) δύο ακόμα κατηγορίες: οι φιλοσανταμικοί και οι οπαδοί των ίσων αποστάσεων. Ειδικά ο φιλοσανταμισμός απέκτησε πλήθος οπαδών, άσχετα αν αυτό δεν δηλώθηκε απ' όλους ρητά. Είναι η άλλη όψη του αντιαμερικανισμού και εν ολίγοις λέει τα εξής:

Ναι μεν ο Σαντάμ είναι ένας σκληρός δικτάτορας που στερεί απ' το λαό του στοιχειώδη ανθρώπινα δικαιώματα και εξολοθρεύει σαν ζιζάνια τους πολιτικούς του αντιπάλους αλλά... (τελικά η βαθύτερη ουσία της ανθρώπινης οντότητας-συνείδησης-νόησης φαίνεται πως είναι αυτό το τραγικό και μάλλον αναπόφευκτο «αλλά»).

Ο πόλεμος αυτός προετοιμάστηκε από τους Αμερικάνους και τα δικά τους συμφέροντα εξυπηρετεί. Ήξεραν από πριν για τις βλέψεις του Σαντάμ στο Κουβέιτ και του έδωσαν να καταλάβει πως δεν πρόκειται να ανακατευτούν, παροτρύνοντάς τον έτσι έμμεσα να τους δώσει —με την εισβολή— τη χρυσή ευκαιρία που περίμεναν.

Να επέμβουν στη Μέση Ανατολή για να ελέγχουν τα πετρέλαια και την παγκόσμια αγορά, να καθοδηγούν τις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις στον Αραβικό κόσμο που εξακολουθεί να μην ενσωματώνει τις πολιτισμικές αξίες της Δύσης (εδώ κοτζάμ Σοβ. Ένωση υποτάχθηκε θα τη γλιτώσουν τώρα αυτοί οι υπανάπτυκτοι;), να εμπλέξουν τις χώρες της Ευρώπης προσδίδοντάς τους αμετάκλητα τον ρόλο του ουραγού της πολιτικής των ΗΠΑ, να εδραιώσουν οι ίδιοι (μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου) τη δικιά τους παγκόσμια μονοκρατορία.

Αυτά —κι άλλα πολλά που αναλύονται άριστα από πολλούς— αποδεικνύουν ότι ο πόλεμος αυτός έγινε

Αφγανιστάν, οι Κούρδοι, οι Βαλτικές Δημοκρατίες, όταν υπάρχουν μια σειρά από πραξικοπήματα σε χώρες του Τρίτου Κόσμου υποκινημένα από υπερδυνάμεις αλλά και οι ιθαγενείς της Αυστραλίας, οι Ινδιάνοι της Αμερικής, οι μαύροι της Νότιας Αφρικής.

Μα κι όταν συχνά οι εμπόλεμοι έχουν διατηρήσει, προ της ρήξης τους, άριστες σχέσεις πωλητή-αγοραστή και μάλιστα στο εμπόριο όπλων, των ίδιων όπλων που μετά θα τους αλληλοσκοτώσουν.

Όταν υπάρχουν γιατροί που θεραπεύουν πάσα νόσον και παν τραύμα αλλά και γιατροί πάλι που συμβουλεύουν κατασκευαστικές εταιρείες για τη σύσταση και την αποτελεσματικότητα χημικών αερίων· επιστήμονες που προσπαθούν να σταματήσουν την επέκταση της πετρελαιοκηλίδας και να διασώσουν τους δύστυχους κορμοράνους κι επιστήμονες πάλι που κατασκευάζουν βόμβες και ηλεκτρονικά συστήματα στόχευσης.

Οι «ανθρωπιστές» αποτροπιάζονται για τις παραβιάσεις των διεθνών κανόνων περί αιχμαλώτων πολέμου όταν το Ιράκ παρουσιάζει τους αιχμάλωτους δυτικούς πιλότους και αγνοούν πως πολλοί που εισέρχονται στα αστυνομικά τμήματα όλου του κόσμου (στην Ελλάδα πάντως έτσι συμβαίνει) εξέρχονται σε παρόμοια κατάσταση· συνήθως επειδή σκοντάφτουν στα σκαλιά ή χτυπούν μόνοι το κεφάλι τους στον τοίχο μέχρι θανάτου για να δυσφημίσουν τις διωκτικές αρχές.

Δεν πρόκειται πια για ζήτημα δικαίων και αδίκων, καλών και κακών. Ακόμα και η λογική των ίσων αποστάσεων καθίσταται τόσο φτωχή και ανεπαρκής ώστε η ουδετερότητά της να τείνει να ταυτιστεί με αποδοχή του ισχυρότερου. Βρισκόμαστε μπροστά στο ύψιστο σημείο ενός τραγικού παραλογισμού, στην έσχατη απόδειξη πως η ανθρωπότητα δεν διαθέτει

Πρώτα-πρώτα ένας στοιχειώδης ρεαλισμός επιβάλλει ανάλυση των πολιτικών διαστάσεων ενός πολέμου. Χωρίς να αμφισβητείται η σημασία της, μήπως η εμμονή στην ανάλυση σημαίνει ταύτιση πολιτικής και πολέμου, έμμεση εντέλει αποδοχή της άποψης πως «ο πόλεμος είναι συνέχεια της πολιτικής με άλλα μέσα»; Κι ακόμα πώς μπορούμε να ξεπερνάμε έτσι αβίαστα —χωρίς αμφιβολίες ή ακόμα και ενοχές— το γεγονός ότι σε μια συζήτηση πολιτικών επιχειρημάτων μέσα στο σκηνικό του πολέμου, κάθε αναφορά στην έννοια της ελευθερίας έχει να κάνει κυρίως με κράτη, έθνη, κυβερνήσεις, εδάφη, πόρους, διασκέψεις και νομολογίες; Και πολύ λίγο έως καθόλου έχει να κάνει με την ατομική ελευθερία, την ελευθερία κάθε ανθρώπου στο πεδίο της σκέψης, της συνείδησης και της ζωής του, την ελευθερία αυτή καθαυτή —χωρίς επιθετικούς προσδιορισμούς— ως στοιχείο της ανθρώπινης ύπαρξης.

Εδώ μπορεί πολλοί να εγείρουν την αντίρρηση πως οι κοινωνίες δεν μπορούν ταυτόχρονα να παλεύουν και για τα δύο: την ελευθερία του λαού και την ελευθερία του ατόμου· πρέπει να κατακτήσουμε το πρώτο για να μπορούμε να διεκδικήσουμε το δεύτερο.

Ακόμη και η λογική των ίσων αποστάσεων καθίσταται τόσο φτωχή και ανεπαρκής ώστε η ουδετερότητά της να τείνει να ταυτιστεί με την αποδοχή του ισχυροτέρου. Βρισκόμαστε μπροστά στο ύψιστο σημείο ενός τραγικού παραλογισμού, στην έσχατη απόδειξη πως η ανθρωπότητα δεν διαθέτει κανένα —μα κανένα— καθολικά αποδεκτό «ιερό». Ούτε σε επίπεδο αξιών, ιδανικών, οραμάτων, μα ούτε και στο πιο πεζό επίπεδο των «κανόνων του παιχνιδιού».

Μόνο που το ...κόλπο αυτό δεν έπιασε ποτέ, μα ποτέ, στην ιστορία. Μήπως δεν ήταν αυτός ο χυδαίος διαχωρισμός ανάμεσα στις μάζες και στα άτομα (που τον παρήγαγαν δυστυχώς και εγκέφαλοι της επαναστατικής θεωρίας) που έστειλε λαούς κατά εκατομμύρια στο σφαγείο για ν' ανεβάσουν στην εξουσία κάποιους σωτήρες που εξελίχθηκαν σε νέους δήμιους, που οδήγησε σ' αυτό το φοβερό πάνελ ανδρών (Στάλιν, Μάο, Κάστρο, Πολ Ποτ) μπροστά στο

σία της ανθρώπινης οντότητας-συνείδησης-νόησης φαίνεται πως είναι αυτό το τραγικό και μάλλον αναπόφευκτο «αλλά»).

Ο πόλεμος αυτός προετοιμάστηκε από τους Αμερικάνους και τα δικά τους συμφέροντα εξυπηρετεί. Ήξεραν από πριν για τις βλέψεις του Σαντάμ στο Κουβέιτ και του έδωσαν να καταλάβει πως δεν πρόκειται να ανακατευτούν, παροτρύνοντάς τον έτσι έμμεσα να τους δώσει —με την εισβολή— τη χρυσή ευκαιρία που περίμεναν.

Να επέμβουν στη Μέση Ανατολή για να ελέγχουν τα πετρέλαια και την παγκόσμια αγορά, να καθοδηγούν τις πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις στον Αραβικό κόσμο που εξακολουθεί να μην ενσωματώνει τις πολιτισμικές αξίες της Δύσης (εδώ κοτζάμ Σοβ. Ένωση υποτάχθηκε θα τη γλιτώσουν τώρα αυτοί οι υπανάπτυκτοι;), να εμπλέξουν τις χώρες της Ευρώπης προσδίδοντάς τους αμετάκλητα τον ρόλο του ουραγού της πολιτικής των ΗΠΑ, να εδραιώσουν οι ίδιοι (μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου) τη δικιά τους παγκόσμια μονοκρατορία.

Αυτά —κι άλλα πολλά που αναλύονται άριστα από πολλούς— αποδεικνύουν ότι ο πόλεμος αυτός έγινε *από* τους Αμερικάνους και *για* αυτούς. Οι... «λοιποί», τουτέστιν η Κίνα και η Σοβιετική Ένωση, αντάλλαξαν το δικαίωμά τους για βέτο στο Συμβούλιο Ασφαλείας η πρώτη με τον αποχαρακτηρισμό της για τη σφαγή στην Τιεν-Αν-Μεν, η δεύτερη με την ανοχή στη βίαιη καταστολή των κινημάτων της Βαλτικής και μια «χούφτα δολάρια» ως δάνειο. Όσο για το κατασκεύασμα του ΟΗΕ απέδειξε ότι δεν είναι τίποτα παραπάνω απ' αυτό που αποκαλούμε «φορέας-σφραγίδα».

Τελικά η αντίθεση στον πόλεμο έφτασε να εκφράζεται σαν αντίθεση στον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό και ως —νοητική τουλάχιστον— αλληλεγγύη προς το Σανταμικό καθεστώς που τον αντιπαλεύει.

Καμιά αντίρρηση φυσικά δεν μπορεί να υπάρχει για το ότι οι Αμερικάνοι καταξεφτιλίζουν κάθε έννοια του όρου «διεθνής νομιμότητα» όταν κόπτονται για το Κουβέιτ ενώ οι ίδιοι κουβαλούν μαζί τους ένα πολύ μακρύ κατάλογο παραβιάσεών της. Πως χρειάζεται θράσος ή βλακεία για να τολμά πια κανείς ακόμα και να μιλά περί διεθνούς δικαίου. Όταν υπάρχουν το Βιετνάμ, ο Παναμάς, η Γρενάδα, η Παλαιστίνη, ο Λίβανος, η Κύπρος, αλλά και τα νησιά Φόκλαντ, το στάση και την αποτελεσματικότητα χημικών αερίων· επιστήμονες που προσπαθούν να σταματήσουν την επέκταση της πετρελαιοκηλίδας και να διασώσουν τους δύστυχους κορμοράνους κι επιστήμονες πάλι που κατασκευάζουν βόμβες και ηλεκτρονικά συστήματα στόχευσης.

Οι «ανθρωπιστές» αποτροπιάζονται για τις παραβιάσεις των διεθνών κανόνων περί αιχμαλώτων πολέμου όταν το Ιράκ παρουσιάζει τους αιχμάλωτους δυτικούς πιλότους και αγνοούν πως πολλοί που εισέρχονται στα αστυνομικά τμήματα όλου του κόσμου (στην Ελλάδα πάντως έτσι συμβαίνει) εξέρχονται σε παρόμοια κατάσταση· συνήθως επειδή σκοντάφτουν στα σκαλιά ή χτυπούν μόνοι το κεφάλι τους στον τοίχο μέχρι θανάτου για να δυσφημίσουν τις διωκτικές αρχές.

Δεν πρόκειται πια για ζήτημα δικαίων και αδίκων, καλών και κακών. Ακόμα και η λογική των ίσων αποστάσεων καθίσταται τόσο φτωχή και ανεπαρκής ώστε η ουδετερότητά της να τείνει να ταυτιστεί με αποδοχή του ισχυρότερου. Βρισκόμαστε μπροστά στο ύψιστο σημείο ενός τραγικού παραλογισμού, στην έσχατη απόδειξη πως η ανθρωπότητα δεν διαθέτει πλέον κανένα —μα κανένα— καθολικά αποδεκτό «ιερό». Ούτε σε επίπεδο αξιών, ιδανικών, οραμάτων, μα ούτε και στο πιο πεζό επίπεδο των «κανόνων του παιχνιδιού».

Τι νόημα μπορεί να έχει πλέον η συζήτηση περί ιδανικών όταν, για παράδειγμα, ο Οδ. Ζούλας φτάνει (σε άρθρο του στην *Καθημερινή*, 30.1.91), αφού ανακηρύξει σε «ιδεώδες» το πετρέλαιο (με χειροπιαστά, ομολογουμένως, μέσα στην ωμότητά τους επιχειρήματα), να διακηρύσσει: «Δεν παραιτούμεθα από το "ιδεώδες" των ανέσεων που μας δίνει το πετρέλαιο. Γι' αυτό πολεμάμε. Το πετρέλαιο είναι κοινόχρηστο αγαθό. (...) Έλαβε αξία διότι υπάρχει ο δυτικός πολιτισμός. Χωρίς αυτόν το προϊόν της Ασίας και της Αφρικής είναι άχρηστο. (...) Και ο κόσμος ανήκει σ' αυτόν που έχει και αναπτύσσει τέτοιο πολιτισμό».

Κι αν θα μπορούσε κάποιος απέναντι σε τέτοιες τοποθετήσεις να αντιτάξει το ιδανικό της ελευθερίας και την ιερότητα της ανθρώπινης ζωής, καθίσταται ακόμα κι αυτό ιδιαίτερα προβληματικό και εύθραυστο απ' τη στιγμή που επιλέγει να κινηθεί και να συζητήσει σε επίπεδο ...ρεαλισμού.

Ακόμη και η λογική των ίσων αποστάσεων καθίσταται τόσο φτωχή και ανεπαρκής ώστε η ουδετερότητά της να τείνει να ταυτιστεί με την αποδοχή του ισχυροτέρου. Βρισκόμαστε μπροστά στο ύψιστο σημείο ενός τραγικού παραλογισμού, στην έσχατη απόδειξη πως η ανθρωπότητα δεν διαθέτει κανένα —μα κανένα— καθολικά αποδεκτό «ιερό». Ούτε σε επίπεδο αξιών, ιδανικών, οραμάτων, μα ούτε και στο πιο πεζό επίπεδο των «κανόνων του παιχνιδιού».

Μόνο που το ...κόλπο αυτό δεν έπιασε ποτέ, μα ποτέ, στην ιστορία. Μήπως δεν ήταν αυτός ο χυδαίος διαχωρισμός ανάμεσα στις μάζες και στα άτομα (που τον παρήγαγαν δυστυχώς και εγκέφαλοι της επαναστατικής θεωρίας) που έστειλε λαούς κατά εκατομμύρια στο σφαγείο για ν' ανεβάσουν στην εξουσία κάποιους σωτήρες που εξελίχθηκαν σε νέους δήμιους, που οδήγησε σ' αυτό το φοβερό πάνελ ανδρών (Στάλιν, Μάο, Κάστρο, Πολ Ποτ) μπροστά στο οποίο ανατριχιάζουν σήμερα τα όνειρά μας;

Κι όταν συνέχεια αναζητάμε εκείνες τις παραμέτρους που κάνουν τον ένα δήμιο καλύτερο απ' τον άλλον, εκείνες τις παραμέτρους που, στην περίπτωση του πολέμου, μας πιέζουν να ταχθούμε υπέρ του ενός ή του άλλου εμπόλεμου, ποια οράματα υποτίθεται πως προωθούμε; Υπέροχη στ' αλήθεια αντιστροφή της λογικής Μπους είναι αυτή που λέει: Αν αυτός που θέλει να φέρει τη νέα τάξη χάσει, τότε θα έχουμε περισσότερες πιθανότητες για μια τάξη πραγμάτων που θ' ακυρώνει την προοπτική της νέας τάξης. Μύλος... «Όταν ακούς "τάξη" ανθρώπινο κρέας μυρίζει».

Το τραγικότερο είναι πως όπου κι αν κοιτάξουμε, σ' Ανατολή ή Δύση, σε χριστιανούς ή μουσουλμάνους, σε σοσιαλισμό ή καπιταλισμό, σε Αζτέκους ή Μογγόλους, σε Μαορί ή Νορβηγούς, σ' οποιοδήποτε διαβολεμένο σημείο της υδρογείου ή της ιστορίας κι αν κοιτάξουμε, θα δούμε ανθρώπινες κοινωνίες που εκτός από πολιτισμό (ως κερασάκι για την τούρτα) το μόνο που παράγουν σταθερά είναι η εξουσία και κατά συνέπεια ο πόλεμος. Οτιδήποτε άλλο δεν τελε-

σφόρησε, καταδικάστηκε να καταγραφεί ως παραλήρημα κάποιων μειοψηφιών. Ίσως αυτή και μόνη η διαπίστωση να μας ωθεί να δεχτούμε πως για το ανθρώπινο ον η συνείδηση σημαίνει βία μέσα στη φύση, η δημιουργία ισοδυναμεί με πόλεμο, πως ο πόλεμος είναι κινητήρια δύναμη της ανθρωπότητας, η βία είναι μαμή της ιστορίας, να δεχτούμε τελικά ότι «πόλεμος πατήρ πάντων».

Όσοι ευθέως και ευθαρσώς αποδέχονται τα παραπάνω διαθέτουν μια σταθερή βάση και πλήθος επιχειρημάτων για τις πολιτικές τους αναλύσεις. Εκείνοι όμως που τα αρνούνται (όχι επειδή διαθέτουν αποδείξεις περί του αντιθέτου αλλά από επιλογή) πρέπει να καταλαβαίνουν πως ο ρεαλισμός τους πάσχει, πάσχει σοβαρά. Και πως είναι ειλικρινέστερο να ενταχθούν στους οπαδούς της άλλης άποψης, αν επιμένουν —ειδικά σε συνθήκες σφαγής— να θέτουν το δίλημμα: ποιον θα υποστηρίξουμε.

Στις περισσότερες μεγάλες ιστορικές στιγμές με ποιον θα πάμε ήταν το ερώτημα· πολύ σπάνια το τι θα κάνουμε. Και δεν είναι τυχαίο πως όσες επαναστατικές διαδικασίες ξέφυγαν απ' τη λογική του μαζανθρώπου, ανέδειξαν την αυθόρμητη δράση ατόμων και ομάδων, αυτές που μέσα στην κατάρρευση των πάντων εξακολουθούν ακόμα να μας γοητεύουν, ήταν αυτές ακριβώς που ξέφυγαν απ' το θανάσιμο εναγκαλισμό της οργανωμένης αριστεράς και των επιταγών της για νομοτέλεια, πρωτοπορία, ρεαλισμό, θυσίες.

Η αριστερά παρόλο που άγγιξε τα όνειρα εκατομμυρίων ανθρώπων (κι αυτό κανείς δεν το αρνείται), παρόλο που έθρεψε το εργατικό κίνημα κι οδήγησε σε σημαντικές κοινωνικές αλλαγές (κι αυτό επίσης κανείς δεν το αρνείται) δεν μπόρεσε να κάνει καμιά νέα νοηματοδότηση της ηθικής και του δικαίου. Αυτές παραμένουν μεταφυσικές έννοιες, με πλαστή καθολικότητα, πράγμα που συμβαίνει ακόμα κι αν έχουν «σοσιαλιστικό» περιεχόμενο. Σε κάθε περίπτωση αξίζει κανείς να πεθάνει γι' αυτές. Γι' αυτό και οι απανταχού αριστεροί της πολιτικής (κι όχι της κοινωνίας) αρνούνται να ταχθούν κατά του πολέμου παρά μόνον αν αυτός είναι άδικος. Σ' ένα δίκαιο πόλεμο τα πράγματα είναι διαφορετικά...

Το δίκιο τους είναι θαμμένο ανάμεσα σε κόκαλα κι ας πάνε να θαφτούν κι αυτοί μαζί του. Κανείς πόλεμος δεν μπορεί να είναι δίκαιος και μόνο για τον πολύ απλό λόγο ότι άλλοι τον αποφασίζουν και άλλοι τα από οπαδούς, πολεμιστές, μαχητές, ηλίθιους, νεκρούς.

Τι άλλο εκτός απ' αυτή την ηθική της θυσίας μπορεί να δικαιολογήσει τις χιλιάδες στρατιωτών που εκπαιδεύονται στα αναχώματα, πυροβολούν ασταμάτητα, ανατινάζουν κτίρια, βομβαρδίζουν πόλεις κι όλα αυτά με τόση φυσικότητα, λες και κατουράνε. Όχι βέβαια το ότι ορισμένοι απ' αυτούς είναι μισθοφόροι. Μάλλον το ότι *όλοι* τελικά είναι πατριώτες.

Όλοι όσοι πολέμησαν στον Περσικό, μα και σε όλους τους άλλους πολέμους, ήταν πατριώτες. Δεν είχε σημασία αν στην πατρίδα τους δεν περνούσαν και τόσο καλά, αν ήταν φτωχοί ή δεν είχαν αρκετές ελευθερίες. Όλα αυτά θα τακτοποιούνταν μετά. Αυτό το *μετά* δεν υπήρξε *ποτέ*. Ίσως να υπήρξε για *μερικούς* ποτέ όμως για *όλους*. Πάντα εκ των υστέρων, μετά τον πόλεμο, αποδεικνύεται πως η πατρίδα δεν ήταν παρά ο Μπους, ο Σαντάμ, ο Μέιτζορ, ο Κολ, ο Μητσοτάκης. Όλα τ' άλλα για εθνική παράδοση ή δαντελωτές ακρογιαλιές είναι μόνο για τα πανηγύρια ή τις διακοπές.

... κάθε αναφορά στην έννοια της ελευθερίας έχει να κάνει κυρίως με κράτη, έθνη, κυβερνήσεις, εδάφη, πόρους, διασκέψεις και νομολογίες και πολύ λίγο έως καθόλου με την ατομική ελευθερία, την ελευθερία κάθε ανθρώπου στο πεδίο της σκέψης, της συνείδησης και της ζωής του, την ελευθερία αυτή καθαυτή — χωρίς επιθετικούς προσδιορισμούς.

Όμως η πραγματικότητα και η πολιτική φαίνεται πως έχουν αλώσει τα πάντα κι όποιος επιχειρεί να τις υπερβεί —επειδή μυρίζουν κρέας— κολλάει τη ρετσινιά του γραφικού ή στην καλύτερη περίπτωση του πασιφιστή. Κι αλήθεια, γιατί είναι γελοίος αυτός που σουλατσάρει με το σήμα της ειρήνης φωνάζοντας «peace brothers» κι όχι εκείνοι που αναλύουν το μεταπολεμικό τοπίο καταδικάζοντας τον ιμπεριαλισμό στο μπαρ, παρέα με Jack Daniels. Ή εκείνοι που όταν μιλούν για τον πόλεμο εξαντλούνται στην καταδίκη του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού, λες κι ο πόλεμος δεν θα υπήρχε χωρίς τους Αμερικάνους, λες κι όλα τα υπόλοιπα κράτη είναι αθώες περιστεδιόγκωση, τότε είναι σαφές πως πρέπει να υπερβούμε το παιγνίδι και τους όρους του.

Ίσως να 'ναι η ώρα για ένα νέο πασιφισμό με ενεργητικό περιεχόμενο κόντρα σε μια αντίληψη που τον θέλει παθητικό και γελοίο. Που θα εκφράζεται με τις αρνήσεις στράτευσης και συμμετοχής σε πολεμικές ασκήσεις, με τη διεθνή συμπαράσταση σε αντιρρησίες και λιποτάκτες, την αλληλεγγύη σε θύματα πολεμικών επιχειρήσεων αλλά και φυλετικού ρατσισμού, την άρνηση πληρωμής φόρων για στρατιωτικές δαπάνες, το μποϋκοτάζ εταιρειών που έχουν την οποιαδήποτε σχέση με την πολεμική βιομηχανία, με κάθε μορφή πολιτικής ανυπακοής σ' ό,τι τουλάχιστον αφορά τον πόλεμο.

Κανείς δεν μπορεί να μιλήσει με βεβαιότητα ή σχέδιο για την έλευση και τη μορφή κοινωνιών χωρίς πολέμους. Γι' αυτές μόνον η επιθυμία και η βούληση μπορούν να μιλήσουν. Επιθυμία και βούληση όμως οφείλουν να εκφράζονται και να δοκιμάζονται σε προσωπικό επίπεδο και καθημερινή στάση ζωής, διαφορετικά δε σημαίνουν τίποτα.

Το τραγικά παράδοξο είναι πως οι περισσότεροι από εμάς ευκολότερα πάνε να σκοτωθούν απ' ότι αλλάζουν τον τρόπο που ζουν· τους είναι πιο οικείος ο στρατιώτης με την ξιφολόγχη στα χαρακώματα από εκείνον —για παράδειγμα— που δηλώνει στην εφορία πως αρνείται να πληρώσει όσους απ' τους φόρους του αντιστοιχούν σε στρατιωτικές δαπάνες. Όσο για τους αρνητές στράτευσης στην καλύτερη περίπτωση θεωρούνται σύμπτωμα κοινωνικής κρίσης (κάτι σαν τα ναρκωτικά δηλαδή). Στην χειρότερη τους κάνουν την τιμή να τους αποκαλούν προδότες της πατρίδας.

Μαρία Πετρουλάκη

πάντων εξακολουθούν ακόμα να μας γοητεύουν, ήταν αυτές ακριβώς που ξέφυγαν απ' το θανάσιμο εναγκαλισμό της οργανωμένης αριστεράς και των επιταγών της για νομοτέλεια, πρωτοπορία, ρεαλισμό, θυσίες.

Η αριστερά παρόλο που άγγιξε τα όνειρα εκατομμυρίων ανθρώπων (κι αυτό κανείς δεν το αρνείται), παρόλο που έθρεψε το εργατικό κίνημα κι οδήγησε σε σημαντικές κοινωνικές αλλαγές (κι αυτό επίσης κανείς δεν το αρνείται) δεν μπόρεσε να κάνει καμιά νέα νοηματοδότηση της ηθικής και του δικαίου. Αυτές παραμένουν μεταφυσικές έννοιες, με πλαστή καθολικότητα, πράγμα που συμβαίνει ακόμα κι αν έχουν «σοσιαλιστικό» περιεχόμενο. Σε κάθε περίπτωση αξίζει κανείς να πεθάνει γι' αυτές. Γι' αυτό και οι απανταχού αριστεροί της πολιτικής (κι όχι της κοινωνίας) αρνούνται να ταχθούν κατά του πολέμου παρά μόνον αν αυτός είναι άδικος. Σ' ένα δίκαιο πόλεμο τα πράγματα είναι διαφορετικά...

Το δίκιο τους είναι θαμμένο ανάμεσα σε κόκαλα κι ας πάνε να θαφτούν κι αυτοί μαζί του. Κανείς πόλεμος δεν μπορεί να είναι δίκαιος και μόνο για τον πολύ απλό λόγο ότι άλλοι τον αποφασίζουν και άλλοι σκοτώνονται. Κι ας μη μας λένε πως χωρίς τον πόλεμο δεν θα υπήρχε ίχνος ελευθερίας στον πλανήτη (πράγμα που υποστήριξε και ο Κ. Καστοριάδης) γιατί σημαίνει —κι είναι πια περίεργο— πως δεν διακρίνουν καμιά διαφορά ανάμεσα σε πόλεμο και επανάσταση. Η διαφορά είναι τεράστια και καθοριστική. Πολέμους κάνουν τα κράτη, επαναστάσεις κάνουν οι κοινωνίες. Αν αποδέχονται την ταύτιση κράτους και κοινωνίας, αυτό είναι μια άλλη συζήτηση.

Ίσως όμως όλα τα παραπάνω να τα σαρώνει ένα και μόνο ζήτημα, μια λογική που διατρέχει την αίσθηση του ανθρώπου για την ίδια τη ζωή του, η περίφημη ηθική της θυσίας — πνευματικό τέκνο της ...ματαιότητας. Είμαστε λέει μικροί κι ασήμαντοι, κι η ζωή αυτή καθαυτή δεν έχει αξία, αν δεν την νοηματοδοτήσεις με κάτι υψηλότερο, πνευματικότερο και —κυρίως— μακρινότερο απ' το παρόν. Σ' αυτό το κάτι αξίζει ακόμα και να θυσιάσεις τη ζωή σου, γιατί είναι πάνω και πέρα από σένα. Κι έτσι προσφέρουμε τις υπαρξιακές μας αγωνίες τροφή στους κάθε λογής προφήτες, παπάδες, κυβερνήτες, πολιτευτές κι «επαναστάτες» για να κατασκευάσουν ορδές ή τάγμα-

... κάθε αναφορά στην έννοια της ελευθερίας έχει να κάνει κυρίως με κράτη, έθνη, κυβερνήσεις, εδάφη, πόρους, διασκέψεις και νομολογίες και πολύ λίγο έως καθόλου με την ατομική ελευθερία, την ελευθερία κάθε ανθρώπου στο πεδίο της σκέψης, της συνείδησης και της ζωής του, την ελευθερία αυτή καθαυτή — χωρίς επιθετικούς προσδιορισμούς.

Όμως η πραγματικότητα και η πολιτική φαίνεται πως έχουν αλώσει τα πάντα κι όποιος επιχειρεί να τις υπερβεί —επειδή μυρίζουν κρέας— κολλάει τη ρετσινιά του γραφικού ή στην καλύτερη περίπτωση του πασιφιστή. Κι αλήθεια, γιατί είναι γελοίος αυτός που σουλατσάρει με το σήμα της ειρήνης φωνάζοντας «peace brothers» κι όχι εκείνοι που αναλύουν το μεταπολεμικό τοπίο καταδικάζοντας τον ιμπεριαλισμό στο μπαρ, παρέα με Jack Daniels. Ή εκείνοι που όταν μιλούν για τον πόλεμο εξαντλούνται στην καταδίκη του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού, λες κι ο πόλεμος δεν θα υπήρχε χωρίς τους Αμερικάνους, λες κι όλα τα υπόλοιπα κράτη είναι αθώες περιστερές που τις κολάζουν οι κακοί, λες και δεν ξέρουν πως ο ισχυρός θέλει πάντα να γίνει ισχυρότερος, πως η εξουσία απ' την ίδια τη φύση της έχει την τάση να συγκεντρωποιείται, να αυξάνει και να εξαπλώνεται, λες και δεν ξέρουν πως αν δεν ήταν οι Αμερικάνοι θα ήταν σίγουρα κάποιοι άλλοι, λες και η PAX AMERICANA είναι αποτρόπαια όχι γιατί είναι μονοκρατορία αλλά γιατί είναι αμερικάνικη.

Τελικά όλοι γνωρίζουμε πολύ καλά το σαρδόνιο παιγνίδι που παίζουν οι ανά τη γη εξουσίες, ίσως κι η ίδια η ανθρωπότητα με τον εαυτό της. Οι πιο μυημένοι μπορούν να το αναλύσουν θαυμάσια σ' όλες του τις διαστάσεις. Η γνώση αυτή όμως καθόλου δεν σημαίνει πως μπορούμε να συμμετέχουμε στο παιγνίδι και να επηρεάσουμε την εξέλιξή του. Εκτός αν —ευθέως και ρητά— οι προθέσεις μας απηχούν μια πιο ισόρροπη μοιρασιά των εξουσιών και των επιρροών στον πλανήτη. Αν όμως οι προσδοκίες μας δεν εξαντλούνται σ' ένα άλλου τύπου μοίρασμα του κόσμου σε σφαίρες επιρροής, αν κατανοούμε πως η διάχυση της εξουσίας μπορεί να είναι βιωσιμότερη χωρίς να αναιρεί όμως τη νομοτελειακή της τάση για

ο στρατιώτης με την ξιφολόγχη στα χαρακώματα από εκείνον —για παράδειγμα— που δηλώνει στην εφορία πως αρνείται να πληρώσει όσους απ' τους φόρους του αντιστοιχούν σε στρατιωτικές δαπάνες. Όσο για τους αρνητές στράτευσης στην καλύτερη περίπτωση θεωρούνται σύμπτωμα κοινωνικής κρίσης (κάτι σαν τα ναρκωτικά δηλαδή). Στην χειρότερη τους κάνουν την τιμή να τους αποκαλούν προδότες της πατρίδας.

Μαρία Πετρουλάκη

«ΝΕΑ ΤΑΞΗ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ»

Ένα παλιό κόλπο

Ἆ ὄχι δέν ταιριάζουνε σ᾽ ἐμᾶς αὐτά.
Σ᾽ Ἕλληνας σάν κ᾽ ἐμᾶς δέν κάνουν τέτοιες μικροπρέπειες.
Τό αἷμα τῆς Συρίας καί τῆς Αἰγύπτου
πού ρέει μές στές φλέβες μας νά μή ντραποῦμε,
νά τό τιμήσουμε καί νά τό καυχηθοῦμε.

Κ. ΚΑΒΑΦΗΣ: «Ἐπάνοδος ἀπό τήν Ἑλλάδα»,
απόσπασμα, (*Τά Ἀνέκδοτα Ποιήματα*, εκδ. Ὕψιλον)

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ ΚΟΛΠΟΥ θεωρητικά έχει λήξει, αλλά δε χωρά αμφιβολία ότι ο κόσμος βρίσκεται στο κατώφλι της «Νέας Τάξης», αυτού του δυσοίωνου όρου που χρησιμοποιήθηκε από τον πρόεδρο Μπους για να περιγράψει τη «μετα-Σανταμική» κατάσταση πραγμάτων. Αυτή η προοπτική είναι ελάχιστα πιο ενθαρρυντική από εκείνη που υποσχέθηκε στην ανθρωπότητα ο Αδόλφος Χίτλερ, χρησιμοποιώντας ακριβώς τον ίδιο όρο 50 χρόνια πριν... Για πολλούς ανθρώπους που ζουν στα τέλη του 20ού αιώνα, η αιφνίδια και δραματική στροφή των εξελίξεων προξένησε ένα τεράστιο σοκ. Είναι σα να έχουν σβηστεί από τη συλλογική μνήμη όλα τα τρομερά διδάγματα τούτου του ματωμένου αιώνα και ξαφνικά να βρισκόμαστε πίσω, στο φθινόπωρο του 1914.

Έπειτα από την κατάρρευση της Ανατολικής Ευρώπης, αυτός ο πόλεμος πρέπει να ιδωθεί ως το πρώτο βήμα σταθεροποίησης του οικονομικού και κοινωνικού συστήματος ενός μονεταριστικού καπιταλισμού· ως η εφαρμογή μιας Νέας Τάξης πραγμάτων, η οποία υπηρετεί τα συμφέροντα των πολυεθνικών και των σχετιζόμενων μ᾽ αυτές εθνικών οικονομιών και στην οποία οι Η.Π.Α. έχουν τον πρώτο και τον τελευταίο λόγο. Ωστόσο τούτη η ερμηνεία αδυνατεί να εξηγήσει από μόνη της τη ΛΟΓΙΚΗ της παρούσας κατάστασης, δεδομένου ότι οι περισσότεροι Δυτικοί δείχνουν να μην αντιλαμβάνονται τι πραγματικά συμβαίνει. Θα διαφωνήσουμε ότι η «Νέα Τάξη» του κυρίου Μπους είναι απλά ένα προσχέδιο που υιοθέτησαν ορισμένοι κεφαλαιοκράτες και πολεμοκάπηλοι, διότι στην ουσία πρόκειται για το λογικά αναμενόμενο επόμενο βήμα στην εξέλιξη του Δυτικού συστήματος, και πάνω απ᾽ όλα αντιπροσωπεύει τα ηθικά και κοινωνικά ελαττώματα που εμφανίζονται στο Δυτικό καπιταλιστικό σύστημα.

Αυτό το άρθρο επιχειρεί να ιχνηλατήσει εν συντομία την ανάπτυξη της Δυτικής ιστορικής συνείδησης σε αντιπαράθεση με τους μη-Δυτικούς πολιτισμούς και ειδικότερα με την ορθόδοξη χριστιανική και την μουσουλμανική Ανατολή.

φαρμόσει μια δική της αμυντική πολιτική επέτρεψε στις Η.Π.Α. να γίνουν η εγγύηση της ασφάλειας στην Ευρώπη, η οποία έτσι δεν μπορούσε να παραβλέψει τα συμφέροντά τους.

Η αποστρατιωτικοποίηση της Ευρώπης που άρχισε να δρομολογείται μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου δεν θα δικαιολογούσε πλέον τον οικονομικοστρατιωτικό έλεγχο των Η.Π.Α. στη γηραιά ήπειρο. Η πτώση του κομμουνισμού, ως εφαρμοσμένου κοινωνικού συστήματος, ερμηνεύεται τώρα σαν δικαίωση των Δυτικών οικονομικών και ιστορικών συντελεστών των τελευταίων 600 ετών.

...ο κόσμος βρίσκεται στο κατώφλι της «Νέας Τάξης». (...) Αυτή η προοπτική είναι ελάχιστα πιο ενθαρρυντική από εκείνη που υποσχέθηκε στην ανθρωπότητα ο Αδόλφος Χίτλερ, χρησιμοποιώντας ακριβώς τον ίδιο όρο 50 χρόνια πριν. (...) η αιφνίδια και δραματική στροφή των εξελίξεων προξένησε ένα τεράστιο σοκ. Είναι σα να έχουν σβηστεί από τη συλλογική μνήμη όλα τα τρομερά διδάγματα τούτου του ματωμένου αιώνα και ξαφνικά να βρισκόμαστε πίσω, στο φθινόπωρο του 1914.

Ένας πολιτισμός, ή μία περίοδος στην ιστορία ενός πολιτισμού, πρέπει να έχει μια επικρατούσα ιδεολογία με την οποία προσανατολίζεται στο χρόνο και στο χώρο. Σχεδόν πάντα, αυτή η ιδεολογία δεν προέρχεται εκ του μηδενός, αλλ᾽ αναπτύσσεται ως αντίδραση σε κάποια άλλη. Πρόκειται

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΤΟΥ ΚΟΛΠΟΥ θεωρητικά έχει λήξει, αλλά δε χωρά αμφιβολία ότι ο κόσμος βρίσκεται στο κατώφλι της «Νέας Τάξης», αυτού του δυσοίωνου όρου που χρησι-

Είναι σα να έχουν σβηστεί από τη συλλογική μνήμη όλα τα τρομερά διδάγματα τούτου του ματωμένου αιώνα και ξαφνικά να βρισκόμαστε πίσω, στο φθινόπωρο του 1914.

Έπειτα από την κατάρρευση της Ανατολικής Ευρώπης, αυτός ο πόλεμος πρέπει να ιδωθεί ως το πρώτο βήμα σταθεροποίησης του οικονομικού και κοινωνικού συστήματος ενός μονεταριστικού καπιταλισμού· ως η εφαρμογή μιας Νέας Τάξης πραγμάτων, η οποία υπηρετεί τα συμφέροντα των πολυεθνικών και των σχετιζόμενων μ' αυτές εθνικών οικονομιών και στην οποία οι Η.Π.Α. έχουν τον πρώτο και τον τελευταίο λόγο. Ωστόσο τούτη η ερμηνεία αδυνατεί να εξηγήσει από μόνη της τη ΛΟΓΙΚΗ της παρούσας κατάστασης, δεδομένου ότι οι περισσότεροι Δυτικοί δείχνουν να μην αντιλαμβάνονται τι πραγματικά συμβαίνει. Θα διαφωνήσουμε ότι η «Νέα Τάξη» του κυρίου Μπους είναι απλά ένα προσχέδιο που υιοθέτησαν ορισμένοι κεφαλαιοκράτες και πολεμοκάπηλοι, διότι στην ουσία πρόκειται για το λογικά αναμενόμενο επόμενο βήμα στην εξέλιξη του Δυτικού συστήματος, και πάνω απ' όλα αντιπροσωπεύει τα ηθικά και κοινωνικά ελαττώματα που εμφανίζονται στο Δυτικό καπιταλιστικό σύστημα.

Αυτό το άρθρο επιχειρεί να ιχνηλατήσει εν συντομία την ανάπτυξη της Δυτικής ιστορικής συνείδησης σε αντιπαράθεση με τους μη-Δυτικούς πολιτισμούς και ειδικότερα με την ορθόδοξη χριστιανική και την μουσουλμανική Ανατολή. Περιλαμβάνεται μία σύντομη παρουσίαση της ιστορικής πορείας της Ελλάδας —του πρώτου στον κόσμο έθνους-κράτους— η οποία αντανακλά την προοδευτική δυτικοποίηση της περιοχής που τώρα, με την επιχειρούμενη ολοκληρωτική προσάρτηση του Ιράκ από τους «Συμμάχους», εισέρχεται σ' ένα νέο —δυσοίωνο— σκηνικό.

I

Οι άμεσοι λόγοι του Δυτικού ενδιαφέροντος για τον Κόλπο έχουν εκτεθεί αλλού και δε χρειάζεται να επαναληφθούν εδώ.

Εν συντομία, η πολιτική, οικονομική και στρατιωτική δύναμη, που κατέχουν οι Η.Π.Α., τις βοηθά να αντιπαρέρχονται το τεράστιο έλλειμμα του προϋπολογισμού τους ώστε να ελέγχουν την παγκόσμια οικονομία. Ο έλεγχος των ενεργειακών πηγών του Κόλπου είναι απλώς μέρος αυτής της ευρύτερης πολιτικής. Οι ανισότητες του συστήματος αυτού είναι κύρια υπεύθυνες για τη ρύθμιση της οικονομικής ανάπτυξης του κόσμου από τη δεκαετία του '70 ως σήμερα. Αυτή η κατάσταση έγινε δεκτή απο τους συμμάχους των Η.Π.Α. στην Ευρώπη και την Ν.Α. Ασία, με αντάλλαγμα στρατιωτική βοήθεια για την αντιμετώπιση του κομμουνισμού κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου. Η αποτυχία της Ευρώπης να ε-

των Η.Π.Α. στη γηραιά ήπειρο. Η πτώση του κομμουνισμού, ως εφαρμοσμένου κοινωνικού συστήματος, ερμηνεύεται τώρα σαν δικαίωση των Δυτικών οικονομικών και ιστορικών συντελεστών των τελευταίων 600 ετών.

...ο κόσμος βρίσκεται στο κατώφλι της «Νέας Τάξης». (...) Αυτή η προοπτική είναι ελάχιστα πιο ενθαρρυντική από εκείνη που υποσχέθηκε στην ανθρωπότητα ο Αδόλφος Χίτλερ, χρησιμοποιώντας ακριβώς τον ίδιο όρο 50 χρόνια πριν. (...) η αιφνίδια και δραματική στροφή των εξελίξεων προξένησε ένα τεράστιο σοκ. Είναι σα να έχουν σβηστεί από τη συλλογική μνήμη όλα τα τρομερά διδάγματα τούτου του ματωμένου αιώνα και ξαφνικά να βρισκόμαστε πίσω, στο φθινόπωρο του 1914.

Ένας πολιτισμός, ή μία περιόδος στην ιστορία ενός πολιτισμού, πρέπει να έχει μια επικρατούσα ιδεολογία με την οποία προσανατολίζεται στο χρόνο και στο χώρο. Σχεδόν πάντα, αυτή η ιδεολογία δεν προέρχεται εκ του μηδενός, αλλ' αναπτύσσεται ως αντίδραση σε κάποια άλλη. Πρόκειται για τη γνωστή διαλεκτική. Μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού στην Αν. Ευρώπη, η Δύση διακατέχεται από κρίση ταυτότητας. Τι γίνεται τώρα; Επιβάλλεται μύχια εξέταση της φύσης του καπιταλισμού, ώστε να κατανοήσουμε τη μορφή της Νέας Τάξης των Η.Π.Α.

Η κατάρρευση του κομμουνισμού στην Αν. Ευρώπη ερμηνεύεται από τη Δύση ως ένα κενό, το οποίο για να αποκτήσει περιεχόμενο δε μπορεί παρά να υιοθετήσει τις αρχές της ελεύθερης αγοράς και της «φιλελεύθερης» δημοκρατίας, όπως έγινε π.χ. μετά το '45 σε Γερμανία, Αυστρία και Ιαπωνία.

Αναμφιβόλως, το υφιστάμενο στην Ανατολική Ευρώπη και τις συγγενείς πολιτικά χώρες σύστημα κάθε άλλο παρά πραγμάτωσε τους πόθους και τα όνειρα των ανθρώπων που πίστεψαν σ' έναν διαφορετικό, καλύτερο κόσμο. Τα ειδεχθέστερα εγκλήματα πραγματοποιήθηκαν στο όνομα «του λαού». Το αναπτυξιακό μοντέλο των χωρών αυτών ουδόλως διέφερε του δυτικού, ο υπερσυγκεντρωτισμός της εξουσίας στραγγάλιζε κάθε διορθωτική πρωτοβουλία, η δυνατότητα αντιπολίτευσης ήταν ουσιαστικά ανύπαρκτη. Οι έννοιες ισότητα, αλληλεγγύη, σοσιαλισμός γελοιοποιήθηκαν και βέβαια η Δύση προβάλλει τώρα, όχι μόνο πολιτικά αλλά και ηθικά, δικαιωμένη. Από την άλλη δεν μπορούμε να παραγνωρίσουμε μία σειρά σημαντικών επιτευγμάτων, που βελτίωσαν ουσιαστικά το επίπεδο ζωής του απλού πολίτη των χωρών αυ-

των. Ωστόσο το άρθρο δεν θα επεκταθεί στην ανάλυση της έτσι κι αλλιώς τελειωμένης υπόθεσης του υπαρκτού σοσιαλισμού.

Η βασική αρχή του καπιταλισμού είναι ο ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ μεταξύ «αυτόνομων» μονάδων είτε αυτά είναι άτομα, είτε επιχειρήσεις, είτε κράτη. Βεβαίως, στο μυαλό του σημερινού ανθρώπου, οι στόχοι του καπιταλισμού ταυτίζονται με τους στόχους της φιλελεύθερης παράδοσης του περασμένου αιώνα, δηλαδή με τις έννοιες της «ελευθερίας» και των «δικαιωμάτων» του ανθρώπου και του έθνους-κράτους, έννοιες που συνδέονται στενά με την αντίληψη του ΑΤΟΜΙΚΙΣΜΟΥ.

Τούτη η ατομικιστική αντίληψη είναι το άμεσο προϊόν μιας μοναδικής δυτικής πνευματικής εξέλιξης, που αναπτύσσεται έχοντας κύριους σταθμούς τον Σχολαστικισμό του τέλους του Μεσαίωνα, την Αναγέννηση, τη Μεταρρύθμιση, το Διαφωτισμό, τη Βιομηχανική Επανάσταση και τις φάσεις που την ακολουθούν. Κατά τον 19ο αιώνα ο ατομικισμός εκφράζεται σε διεθνές πολιτικό επίπεδο με τη μορφή των ατομικών κρατών-εθνών που το καθένα έχει δική του «προσωπικότητα». Το έθνος-κράτος γίνεται η μεγεθυμένη εικόνα του ατόμου, ενώ παράλληλα ενέχει όλες τις αντιθετικές-ανταγωνιστικές τάσεις που συνυπάρχουν στο άτομο. Αυτός ο ανταγωνισμός είναι ουσιαστικό στοιχείο του καπιταλισμού, εφόσον εκφράζει τις δυνάμεις που κινούν τους νόμους της αγοράς και οδηγούν στο κέρδος. Η δυνατότητα του ανθρώπου να συμμετέχει σ' αυτό το παιγνίδι ονομάζεται στην καπιταλιστική γλώσσα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ.

Βρισκόμαστε σε εποχή όπου στη Δύση όλο και περισσότεροι άνθρωποι φαίνεται να ευημερούν υλικά. Όμως ο πιο αν-ελεύθερος άνθρωπος είναι αυτός ακριβώς που είναι συμβιβασμένος με τη θέση του στην κοινωνία, θέση που θεωρεί ότι δικαιωματικά του ανήκει ως αντάλλαγμα για τη συμμετοχή του στο σύστημα. Όσο λοιπόν πιο ανεπτυγμένη οικονομικά είναι μια χώρα, τόσο μεγαλύτερος αριθμός «ελευθέρων» ανθρώπων απαντάται σε αυτήν.

Το πλέον αμφιλεγόμενο σημείο της δημοκρατίας είναι ότι κάνει τον άνθρωπο να πιστέψει πως συμμετέχει στις ευθύνες του κράτους και άρα το κράτος, το οποίο στηρίζεται με τους φόρους και την ψήφο του, είναι αντανάκλασή του· δηλαδή ότι ο ίδιος αποτελεί μέρος του κράτους, της εξουσίας.

Στη Γαλλία του 1789 ήταν σχετικά απλό ακόμη και για έναν αστό να αντισταθεί στην εξουσία, στην οποία τότε δεν λάμβανε μέρος. Σήμερα όμως αυτό είναι σχεδόν αδύνατο, καθώς πλέον η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού, ακόμη και οι αντιπολιτευόμενοι την εκάστοτε κυβέρνηση, θεωρούν ότι είναι το κράτος. Στη σημερινή κατάσταση πραγμάτων, η όποια αντίδραση στην εξουσία δεν θεωρείται πλέον εξέγερση, αλλά έγκλημα, προδοσία. Οι «μάρτυρες» του Πολυτεχνείου του '73 γίνονται προοδευτικά στην κοινή συνείδηση οι «χούλιγκανς» και «κουκουλοφόροι» του Πολυτεχνείου

θρωπος γίνεται ο ίδιος Θεός. Αλλά ο άνθρωπος είναι ατελής.

Πραγματικά, το δυτικό καπιταλιστικό σύστημα, μέσω της τεχνολογίας και των κοινωνικών κατακτήσεων, έχει βελτιώσει εντυπωσιακά το βιοτικό επίπεδο του ανθρώπου στις αναπτυγμένες χώρες. Όμως:

Οι κοινωνικές εξελίξεις των δύο τελευταίων αιώνων, υπό το πνεύμα του φιλελευθερισμού και της επίδρασης των σοσιαλιστικών ιδεών, δεν προωθήθηκαν ανιδιοτελώς με σκοπό την απελευθέρωση και τη βελτίωση της ζωής των ανθρώπων των κατώτερων κοινωνικά τάξεων, αλλά σκόπευαν στην εξασφάλιση της συμμετοχής και αυτών στο παιγνίδι του συστήματος, ως εργαζομένων και ως καταναλωτών. Όπως ειπώθηκε και παραπάνω, αν παίζεις το παιγνίδι αυτό θεωρείσαι «ελεύθερος» και στην τωρινή εποχή, όσον αφορά τις «προηγμένες» χώρες, η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού είναι μέρος του παιγνιδιού. Ο άνθρωπος που «δεν αποδίδει», που δεν είναι «παραγωγικός» δεν έχει καμιά θέση εδώ. Δεν είναι καθόλου τυχαία η προϊούσα περιθωριοποίηση όλο και μεγαλύτερων κομματιών «μονίμων ανέργων» που παρατηρείται σήμερα κυρίως στις Η.Π.Α. και την Αγγλία. Οι φτωχοί, οι άστεγοι, οι άποροι ηλικιωμένοι είναι στην ίδια θέση.

Είναι εξοβελιστέοι διότι πλέον το σύστημα δεν τους βλέπει καθόλου ως μελλοντική επένδυση, δεν τους χωράει, δεν προσβλέπει στην ένταξή τους στο παιγνίδι κι αυτή είναι η ειδοποιός διαφορά σε σχέση με ό,τι συνέβαινε στο παρελθόν.

Στις περιπτώσεις που κατά καιρούς κάποιοι από αυτό το σύγχρονο κοινωνικό προλεταριάτο αντιδρούν δυναμικά (Μπρίξτον, Τόξτεθ, Βερολίνο) θεωρούνται από την κοινή γνώμη απειλή για την ίδια την ύπαρξη της κοινωνίας. Η εξουσία έχει ταυτιστεί με την ευημερία της κοινωνίας.

Ερχόμαστε τώρα στη σύγχρονη παγκόσμια κατάσταση πραγμάτων για να δούμε ότι αντικατοπτρίζει αυτό που γίνεται στην κοινωνία. Μια χώρα που δεν θέλει ή δεν μπορεί να συμμετέχει στο παγκόσμιο οικονομικοπολιτικό σύστημα που προωθεί ο φιλελεύθερος καπιταλισμός, αν δεν αλλάξει, απλώς δεν μπορεί να υπάρξει (π.χ. Νικαράγουα, Αλβανία, Λιβύη). Δεν θα εξετάσουμε εδώ αν το μοντέλο που επέλεξαν αυτές οι χώρες είναι ορθό, αλλά φαίνεται καθαρά ότι επιδιώκεται να επικρατήσει σ' όλον τον πλανήτη μία κουλτούρα, μία οικονομία, ένα πολιτικό σύστημα. Το διαφορετικό πρέπει να εξαφανιστεί.

Η συμμετοχή του Τρίτου Κόσμου στο παιγνίδι δεν προβλέπεται, απλά διότι τα αγαθά που απολαμβάνει και θεωρεί δεδομένα ο μέσος αστός στις αναπτυγμένες χώρες δεν φτάνουν για όλους — είναι πρακτικά και οικολογικά αδύνατο να αποκτήσει ο κάθε άνθρωπος πάνω στον πλανήτη ηλεκτρική φρυγανιέρα και πολυμίξερ! Άρα θα τα απολαμβάνει μια ευκατάσταση μειονότητα και όλοι οι υπόλοιποι θα πρέπει να τη βγάλουν όπως μπορούν, άλλωστε η κοινωνική πρόνοια αρχι-

που να συμμετέχει σ' αυτό το παιγνίδι ονομάζεται στην καπιταλιστική γλώσσα ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ.

Βρισκόμαστε σε εποχή όπου στη Δύση όλο και περισσότεροι άνθρωποι φαίνεται να ευημερούν υλικά. Όμως ο πιο αν-ελεύθερος άνθρωπος είναι αυτός ακριβώς που είναι συμβιβασμένος με τη θέση του στην κοινωνία, θέση που θεωρεί ότι δικαιωματικά του ανήκει ως αντάλλαγμα για τη συμμετοχή του στο σύστημα. Όσο λοιπόν πιο ανεπτυγμένη οικονομικά είναι μια χώρα, τόσο μεγαλύτερος αριθμός «ελευθέρων» ανθρώπων απαντάται σε αυτήν.

Το πλέον αμφιλεγόμενο σημείο της δημοκρατίας είναι ότι κάνει τον άνθρωπο να πιστέψει πως συμμετέχει στις ευθύνες του κράτους και άρα το κράτος, το οποίο στηρίζεται με τους φόρους και την ψήφο του, είναι αντανάκλασή του· δηλαδή ότι ο ίδιος αποτελεί μέρος του κράτους, της εξουσίας.

Στη Γαλλία του 1789 ήταν σχετικά απλό ακόμη και για έναν αστό να αντισταθεί στην εξουσία, στην οποία τότε δεν λάμβανε μέρος. Σήμερα όμως αυτό είναι σχεδόν αδύνατο, καθώς πλέον η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού, ακόμη και οι αντιπολιτευόμενοι την εκάστοτε κυβέρνηση, θεωρούν ότι είναι το κράτος. Στη σημερινή κατάσταση πραγμάτων, η όποια αντίδραση στην εξουσία δεν θεωρείται πλέον εξέγερση, αλλά έγκλημα, προδοσία. Οι «μάρτυρες» του Πολυτεχνείου του '73 γίνονται προοδευτικά στην κοινή συνείδηση οι «χούλιγκανς» και «κουκουλοφόροι» του Πολυτεχνείου του '91.

Αυτή η εξέλιξη έγινε δυνατή, γιατί ο καπιταλισμός κατάφερε να εκμεταλλευθεί ένα όπιο πολύ πιο δυνατό από τη θρησκεία: τον ΥΛΙΣΜΟ ή, για να χρησιμοποιήσουμε έναν παλιότερο όρο, τη ΜΑΤΑΙΟΤΗΤΑ. Το κυνήγι της μεγαλύτερης δυνατής υλικής ευημερίας μέσω της ικανοποίησης αναγκών, που τις περισσότερες φορές είναι επίπλαστες, αποτελεί πλέον τον κινητήριο μοχλό της ιστορίας αντικαθιστώντας την πάλη των τάξεων. Το «Τέλος της Ιστορίας» του Φουκουγιάμα, έστω κι αν ως σύλληψη είναι αφελής, εμπεριέχει ωστόσο κάποιο ίχνος αλήθειας: Οδεύουμε προς μια κοινωνία αποκεντρωμένων ανθρώπων, όπου η εξέλιξη θα υπάρχει μόνο και μόνο στην αναζήτηση νέων υλικών «κομφόρ». Μια τέτοια κοινωνία επ' ουδενί δεν μπορεί να ανεχθεί πολιτικές, θρησκευτικές και πνευματικές ιδέες ή κινήματα διότι όλ' αυτά, σε αντίθεση με τον υλισμό, προβληματίζονται για τη μεταφυσική πτυχή της ανθρώπινης ύπαρξης και για τις δυνατότητες εναλλακτικής οργάνωσης της κοινωνίας.

Η από τον 19ο αιώνα προϊούσα κατάρρευση των κοινών ιδεολογιών, είτε θρησκευτικών είτε άλλων, έχει αφήσει τον άνθρωπο ανυπεράσπιστο απέναντι στις δυνάμεις του υλισμού και της ματαιότητας, δυνάμεις που καλλιεργούν τις εξουσιαστικές κι εκμεταλλευτικές σχέσεις απέναντι στους συνανθρώπους και το περιβάλλον. Μη έχοντας Θεό, ο άνθρωπος... θόν.

Στις περιπτώσεις που κατά καιρούς κάποιοι από αυτό το σύγχρονο κοινωνικό προλεταριάτο αντιδρούν δυναμικά (Μπρίξτον, Τόξτεθ, Βερολίνο) θεωρούνται από την κοινή γνώμη απειλή για την ίδια την ύπαρξη της κοινωνίας. Η εξουσία έχει ταυτιστεί με την ευημερία της κοινωνίας.

Ερχόμαστε τώρα στη σύγχρονη παγκόσμια κατάσταση πραγμάτων για να δούμε ότι αντικατοπτρίζει αυτό που γίνεται στην κοινωνία. Μια χώρα που δεν θέλει ή δεν μπορεί να συμμετέχει στο παγκόσμιο οικονομικοπολιτικό σύστημα που προωθεί ο φιλελεύθερος καπιταλισμός, αν δεν αλλάξει, απλώς δεν μπορεί να υπάρξει (π.χ. Νικαράγουα, Αλβανία, Λιβύη). Δεν θα εξετάσουμε εδώ αν το μοντέλο που επέλεξαν αυτές οι χώρες είναι ορθό, αλλά φαίνεται καθαρά ότι επιδιώκεται να επικρατήσει σ' όλον τον πλανήτη μία κουλτούρα, μία οικονομία, ένα πολιτικό σύστημα. Το διαφορετικό πρέπει να εξαφανιστεί.

Η συμμετοχή του Τρίτου Κόσμου στο παιγνίδι δεν προβλέπεται, απλά διότι τα αγαθά που απολαμβάνει και θεωρεί δεδομένα ο μέσος αστός στις αναπτυγμένες χώρες δεν φτάνουν για όλους — είναι πρακτικά και οικολογικά αδύνατο να αποκτήσει ο κάθε άνθρωπος πάνω στον πλανήτη ηλεκτρική φρυγανιέρα και πολυμίξερ! Άρα θα τα απολαμβάνει μια ευκατάσταση μειονότητα και όλοι οι υπόλοιποι θα πρέπει να τη βγάλουν όπως μπορούν, άλλωστε η κοινωνική πρόνοια άρχισε από καιρό να θεωρείται πολυτέλεια για το σύγχρονο καπιταλισμό.

Μια τριτοκοσμική χώρα που δεν προσφέρεται για επενδύσεις δεν υπολογίζεται από κανέναν· ούτε κατά την εποχή της ιμπεριαλιστικής επέκτασης των εθνικών ευρωπαϊκών κρατών δεν παρατηρείται αυτή η αδιαφορία. Τότε τουλάχιστον, οι κατακτητές του σημερινού τρίτου κόσμου ενδιαφέρονταν να εντάξουν τις χώρες αυτές στο παγκόσμιο οικονομικοπολιτικό σύστημα και φρόντιζαν να εγκαταστήσουν κάποια υποδομή, με τα δικά τους έστω κριτήρια. Σήμερα τα πράγματα έχουν αλλάξει εντελώς. Το 1985, μόνο πέντε αναπτυγμένες χώρες διέθεσαν ένα 0,7% του Α.Ε.Π. σαν βοήθεια στις χώρες του Τρίτου Κόσμου, εν είδει ψιχίων για τα οικιακά ζώα.

Αλλά και η πτώση των ανατολικοευρωπαϊκών χωρών ήταν αποτέλεσμα της αδυναμίας τους να αντισταθούν στις πιέσεις των δυνάμεων της αγοράς. Με άλλα λόγια, υπό τις παρούσες συνθήκες, η ανεξαρτησία μιας χώρας, οικονομική, πολιτική και πολιτιστική, πάει περίπατο...

Ο υπαρκτός σοσιαλισμός αποτελεί παρελθόν κι έτσι οι μεγάλες δυνάμεις που ουσιαστικά έχουν απομείνει είναι οι Η.Π.Α., η Ιαπωνία, η Ε.Ο.Κ. και ο ισλαμικός κόσμος — η Κίνα παραμένει στο δικό της κόσμο. Επιβάλλοντας οι Η.Π.Α. το δικό τους status quo στον Κόλπο επιτυγχάνουν τα εξής:

α) Βάζουν φρένο στην οικονομική ανάπτυξη της Ιαπωνίας που ενεργειακά εξαρτάται πολύ από το πετρέλαιο, β) Δημιουργούν ήδη ορατά προβλήματα στην προαναγγελθείσα για το '92 Ευρωπαϊκή Ενοποίηση, γ) Συντρίβουν το Ισλάμ, με την έννοια της πλήρους υποταγής της κουλτούρας και του κοινωνικού συστήματος των χωρών αυτών στα δυτικά πρότυπα. Να γιατί οι Η.Π.Α. όχι μόνο προκάλεσαν τον πόλεμο μα και δε πρόκειται να φύγουν από την περιοχή του Περσικού, αν δεν πετύχουν στους στόχους τους.

ΤΕΛΟΣ Α΄ ΜΕΡΟΥΣ

Δαυίδ Τέρνερ,
βυζαντινολόγος-ιστορικός

14η ΓΙΟΡΤΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΖΑΠΠΕΙΟ 4-19 ΜΑΪΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΕΚΔΟΤΩΝ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Δεν είναι τα αυτοκίνητα που κινούνται με αίμα

Αν ο αγώνας του ατόμου ενάντια στην εξουσία είναι ο αγώνας της μνήμης ενάντια στη λήθη, στον πόλεμο αυτόν κέρδισε απόλυτα η εξουσία. Ο πόλεμος σχεδόν ξεχάστηκε, τόσο αυτός καθεαυτός όσο και τα αίτιά του. Η νίκη λοιπόν της εξουσίας ήταν τόσο σαρωτική αυτή τη φορά, έτσι που διαθέτει την πολυτέλεια να βυθίσει στη λήθη ακόμη και τους νικητές. Τούτη τη φορά, με την αδυσώπητη λογική της εξουσίας, μέσα σ' ένα μήνα απ' το τέλος του πολέμου ξεχάστηκαν κι ο «χασάπης» κι ο «άγγελος εξολοθρευτής» της Ουάσιγκτον. Ο Μπους είναι πια ένας ημιαποτυχημένος, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης προετοιμάζουν τον πιθανό υποσκελισμό του από τον «άτεγκτο» Σουάρτσκοπφ, ο οποίος αν τον «άφηναν», θάχε καθαρίσει αυτός ολοκληρωτικά με το «χασάπη» κι έτσι θα «αποφεύγαμε» την εκατόμβη των Κούρδων. Ζούμε στ' αλήθεια μια από εκείνες τις σπάνιες στιγμές στην ιστορία όπου η εξουσία έχει το ελεύθερο να μεταπλάθεται εν είδει Πρωτέα, απαλλαγμένη από την αντίσταση των ανθρώπων που την εξαναγκάζει σε μια στατικότητα, η οποία δεν είναι τίποτε άλλο από την ανάγκη της να παίρνει κάποτε-κάποτε θέση άμυνας. Την αποχαλινωμένη της όρεξη για περισσότερη ασυδοσία εκφράζουν οι υλακές των απανταχού εκπροσώπων της για «δημοκρατία». Γιατί δεν πρέπει να πέφτουμε στην παγίδα: η ύπαρξη αυταρχικών καθεστώτων σημαίνει απλώς την ύπαρξη ανθρώπινης αντίστασης στην εξουσία. Που αναγκάζεται να εφεύρει ολοκληρωτικές ιδεολογίες και πρακτικές. Τα ανατολικά καθεστώτα αφέθηκαν να «πέσουν», «χαλάρωσαν», γιατί απλούστατα αισθάν-

εξουσία του σφάζοντας τους υπηκόους του. Δε θάβρισκε ποτέ καλύτερο πρόσχημα να ξεπαστρέψει τους Κούρδους γιατί απλούστατα, έχοντας διδαχθεί την ιστορία στο πετσί τους, δεν επρόκειτο σ' άλλη περίπτωση να πεισθούν να εξεγερθούν για ευτελή δυτικότροπα κατασκευάσματα του τύπου «εθνικό κράτος».

Όσο για το διακεκριμένο καγκεμπίτη του Κρεμλίνου, βρήκε την ευκαιρία ν' αποδείξει στους υπηκόους του το ότι είναι όντως διαφορετικός από τους προκατόχους του. Δε θα τους σκοτώνει πλέον στέλνοντάς τους σε πολέμους προς ενίσχυση ηγετών πούναι κακέκτυπά του. Θα τους σκοτώνει απευθείας στην χώρα τους. Ιδίως αν έχουν κουρδοπρεπείς επιθυμίες όπως κάποιοι Λιθουανοί, οι οποίοι δεν κατανόησαν ότι τα περί «εθνικής ανεξαρτησίας» είναι παγίδα για τριτοκοσμικούς.

... Σε τελική ανάλυση μόνο η διακίνηση της *ιδεολογίας* απαιτεί αίμα. Η ηθικότερη ατομική τοποθέτηση ίσως να βρίσκεται στην αποχή από την κατανάλωση *ιδεολογίας* και στην παρεμπόδιση της διακίνησής της. Στον επόμενο πόλεμο ας είμαστε έτοιμοι να *μην* ενημερωθούμε. Ας κλείσουμε τους δέκτες, ας μην αγοράσουμε εφημερίδες κι ας μη βγούμε καν στους δρόμους.

μικά είναι ακατόρθωτο, αντί πλέον να εξάγει μαρξισμό, όπως τον περασμένο αιώνα και τις αρχές του τωρινού, σήμερα εξάγει δημοκρατία. Κι αντί να υπόσχεται καταναλωτικά αγαθά όπως μετά τον τελευταίο πόλεμο, εξάγει όπλα με πίστωση – κάτι που είναι πιο κοντά, από τη σκοπιά του καταναλωτή, στα ίχνη της κοινοτικής ζωής που επιμένουν να διατηρούν οι τριτοκοσμικοί. Όχι τ' αυτοκίνητα δεν καίνε αίμα. Το αίμα το χρειάζονται τα ΜΜΕ για να μπορούν πού και πού να ξεφεύγουν από την παραγωγή ανίας, το αίμα συνιστά το φόρο εξαγωγής ιδεολογίας από τον Πρώτο στον Τρίτο Κόσμο. Το αίμα ακόμη χρωματίζει τη «διαφορά» ανάμεσα στους έμμισθους παρίες των ΗΠΑ και τους αντίστοιχους, αλλά άμισθους, του Ιράκ' παρίες που όφειλαν να αλληλοσφαγούν. Το αίμα είναι αυτό που κάνει ανάγλυφη τη διαφορά ανάμεσα στα πτώματά τους. Γιατί ακριβώς στο αίμα βρίσκεται η διαφορά μεταξύ κατεψυγμένου κι ακατάψυκτου πτώματος, λόγω του αίματος το δεύτερο γίνεται αποκρουστικό, μυρίζει, ...μυρίζει σαν Αλβανός!

Όσο για την Ευρώπη... στον επόμενο πόλεμο με τον ΕΟΚικό συντονισμό των ευρωπαϊκών τηλεοπτικών δικτύων θάχει κι αυτή τον Πίτερ Αρνέτ της, θάχει επιτέλους τη δικιά της φωνή.

Μην αυταπατάσθε όμως. Όλα ήταν και στημένα αλλά και αυθόρμητα. Εξού και το γνωστό αίσθημα – λαϊκίστικο το είπανε – ταύτισης με τον Σαντάμ. Είναι το αυθόρμητο αίσθημα ταύτισης του «λαϊκού» με τον αστυνομικό-ντίλερ όταν τον πιάνουν να πουλάει την πρέζα των αφεντικών του και τον αποτάσσουν από το Σώμα.

Όσοι δε τον υποστήριξαν, είναι κι αυτοί νικητές γιατί ο Σαντάμ δεν υποτάχθηκε, θα συνεχίσει να ντιλάρει όπλα αγορασμένα με το προϊόν της εργασίας Αράβων που δουλεύουν σε δυτικές πετρελαιοπηγές στις χώρες τους.

Σε τελική ανάλυση, μόνο η διακίνηση της ιδεολογίας απαιτεί αίμα. Η ηθικότερη ατομική τοποθέτηση ίσως να βρίσκεται στην αποχή από την κατανάλωση ιδεολογίας και στην παρεμπόδιση της διακίνησής της. Στον επόμενο πόλεμο ας είμαστε έτοιμοι να **μην** ενημερωθούμε. Ας κλείσουμε τους δέκτες, ας μην αγοράσουμε εφημερίδες κι ας μη βγούμε καν στους δρόμους. Ας τους πιστέψουμε τάχα ότι ήρθε – ίσως – η συντέλεια του κόσμου κι ας μείνουμε τρομαγμένοι, κλεισμένοι στα σπίτια μας. Και το κυριότερο: ας μην αναπαράγουμε

μήνα απ' το τέλος του πολέμου ξεχάστηκαν κι ο «χασάπης» κι ο «άγγελος εξολοθρευτής» της Ουάσιγκτον. Ο Μπους είναι πια ένας ημιαποτυχημένος, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης προετοιμάζουν τον πιθανό υποσκελισμό του από τον «άτεγκτο» Σουάρτσκοπφ, ο οποίος αν τον «άφηναν», θάχε καθαρίσει αυτός ολοκληρωτικά με το «χασάπη» κι έτσι θα «αποφεύγαμε» την εκατόμβη των Κούρδων. Ζούμε στ' αλήθεια μια από εκείνες τις σπάνιες στιγμές στην ιστορία όπου η εξουσία έχει το ελεύθερο να μεταπλάθεται εν είδει Πρωτέα, απαλλαγμένη από την αντίσταση των ανθρώπων που την εξαναγκάζει σε μια στατικότητα, η οποία δεν είναι τίποτε άλλο από την ανάγκη της να παίρνει κάποτε-κάποτε θέση άμυνας. Την αποχαλινωμένη της όρεξη για περισσότερη ασυδοσία εκφράζουν οι υλακές των απανταχού εκπροσώπων της για «δημοκρατία». Γιατί δεν πρέπει να πέφτουμε στην παγίδα: η ύπαρξη αυταρχικών καθεστώτων σημαίνει απλώς την ύπαρξη ανθρώπινης αντίστασης στην εξουσία. Που αναγκάζεται να εφεύρει ολοκληρωτικές ιδεολογίες και πρακτικές. Τα ανατολικά καθεστώτα αφέθηκαν να «πέσουν», «χαλάρωσαν», γιατί απλούστατα αισθάνθηκαν κάπως ασφαλή. Ένοιωσαν ότι είχαν εξουθενώσει πλέον τους αντιπάλους τους, ή τους είχαν αφομοιώσει – τόσο το καλύτερο γι' αυτά. Απόδειξη είναι ότι οι εκπρόσωποι της εξουσίας παραμένουν οι ίδιοι αλλάζοντας όνομα ή, σ' έσχατη περίπτωση, παραχωρούν τα πρωτεία στους επίσημους αντιπάλους τους: η εξουσία ενοποιείται – άλλοι το λένε ιστορική πρόοδο.

Τ' αυτοκίνητα δεν καίνε αίμα. Το να λέμε ότι πόλεμος έγινε για το πετρέλαιο είναι μια φενάκη, όντας μισή αλήθεια. Οι ΗΠΑ, κι ολόκληρη η Δύση, θα μπορούσαν να μετατρέψουν τον Σαντάμ σε γενικό δερβέναγα και να το νέμονται ανενόχλητοι. Όπως απεδείχθη, ούτε στρατιωτικά παντοδύναμος ήταν, ούτε σε σύμβολο των Αράβων μπορεί να μεταβληθεί γιατί απλούστατα μιλάει τη γλώσσα της Δύσης, όχι τη γλώσσα του Ισλάμ. Κι η γλώσσα της Δύσης είναι η γλώσσα της οικονομίας, η γλώσσα του πετρελαίου στην προκειμένη περίπτωση. Ο πόλεμος έγινε για την εμπέδωση της εξουσίας σε Δύση, Ισλάμ κι Ανατολικές Χώρες. Αυτή είναι η Νέα Τάξη. Ο Σαντάμ εμπεδώνει την υπηκόους του το ότι είναι όντως διαφορετικός από τους προκατόχους του. Δε θα τους σκοτώνει πλέον στέλνοντάς τους σε πολέμους προς ενίσχυση ηγετών πούναι κακέκτυπά του. Θα τους σκοτώνει απευθείας στην χώρα τους. Ιδίως αν έχουν κουρδοπρεπείς επιθυμίες όπως κάποιοι Λιθουανοί, οι οποίοι δεν κατανόησαν ότι τα περί «εθνικής ανεξαρτησίας» είναι παγίδα για τριτοκοσμικούς.

... Σε τελική ανάλυση μόνο η διακίνηση της *ιδεολογίας* απαιτεί αίμα. Η ηθικότερη ατομική τοποθέτηση ίσως να βρίσκεται στην αποχή από την κατανάλωση *ιδεολογίας* και στην παρεμπόδιση της διακίνησής της. Στον επόμενο πόλεμο ας είμαστε έτοιμοι να *μην* ενημερωθούμε. Ας κλείσουμε τους δέκτες, ας μην αγοράσουμε εφημερίδες κι ας μη βγούμε καν στους δρόμους.

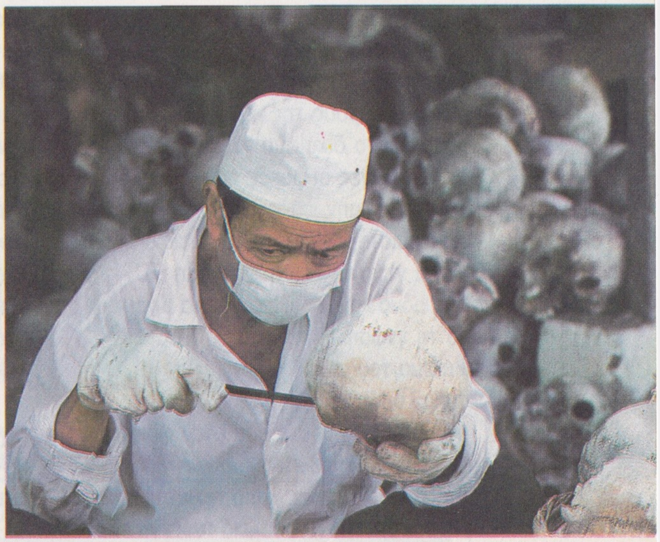
Ας έρθουμε όμως στους καθ' ημάς δυτικούς. Ίσως η ένωση των Γερμανιών ν' ανησύχησε πολλούς δείχνοντας ότι δεν εξανεμίσθηκαν τα περιθώρια αλληλεγγύης μεταξύ των πολιτών στη Δύση. Ευκαιρία να τους υπομνηματισθεί ότι το καθήκον τους είναι να κατασκευάζουν μάσκες για να μη μυρίζει ανθρώπινο κρέας η Νέα Τάξη. Η τεχνολογία κατόρθωσε να εξοστρακίσει τον ατομικό φόβο του θανάτου που διακατέχει το ανθρώπινο ον και να δώσει στο θάνατο μια οικουμενική διάσταση. Οι Μπους, Μιτεράν και Μέιτζορ, όλοι οι μάνατζερ της μαφίας που λυμαίνεται τον πλανήτη έκαναν σαφές το μήνυμά τους: Πρόοδος κι ανάπτυξη σ' όλο τον πλανήτη, σάρωση του διαφορετικού σε παγκόσμια κλίμακα. Ο δυτικός πολιτισμός πούχει τόσο κραυγαλέα αδιαφορήσει για την ατομική αυτογνωσία ώστε να κρύβει τον ατομικό θάνατο στα νοσοκομεία, δεν αρκείται πλέον στην απελπισμένη φυγή προς τα εμπρός μέσω της συσσώρευσης αντικειμένων για ατομική χρήση στην επικράτειά του. Θέλει να επιβάλει οικουμενικά τις αξίες του. Μόνο που επειδή οικονο- της, θάχει επιτέλους τη δικιά της φωνή.

Μην αυταπατάσθε όμως. Όλα ήταν και στημένα αλλά και αυθόρμητα. Εξού και το γνωστό αίσθημα – λαϊκίστικο το είπανε – ταύτισης με τον Σαντάμ. Είναι το αυθόρμητο αίσθημα ταύτισης του «λαϊκού» με τον αστυνομικό-ντίλερ όταν τον πιάνουν να πουλάει την πρέζα των αφεντικών του και τον αποτάσσουν από το Σώμα.

Όσοι δε τον υποστήριξαν, είναι κι αυτοί νικητές γιατί ο Σαντάμ δεν υποτάχθηκε, θα συνεχίσει να ντιλάρει όπλα αγορασμένα με το προϊόν της εργασίας Αράβων που δουλεύουν σε δυτικές πετρελαιοπηγές στις χώρες τους.

Σε τελική ανάλυση, μόνο η διακίνηση της ιδεολογίας απαιτεί αίμα. Η ηθικότερη ατομική τοποθέτηση ίσως να βρίσκεται στην αποχή από την κατανάλωση ιδεολογίας και στην παρεμπόδιση της διακίνησής της. Στον επόμενο πόλεμο ας είμαστε έτοιμοι να **μην** ενημερωθούμε. Ας κλείσουμε τους δέκτες, ας μην αγοράσουμε εφημερίδες κι ας μη βγούμε καν στους δρόμους. Ας τους πιστέψουμε τάχα ότι ήρθε – ίσως – η συντέλεια του κόσμου κι ας μείνουμε τρομαγμένοι, κλεισμένοι στα σπίτια μας. Και το κυριότερο: ας μην αναπαράγουμε «ειδήσεις», ας λέμε μόνον ό,τι λεν οι φίλοι μας ο Γιώργος, η Μαρία, ο Τάκης...

Νίκος Πρατσίνης

ΦΩΤΟ: Όμηρος

Παίζοντας με βότσαλα σε μια απέραντη παραλία

Δεν ξέρω τι πιστεύει ο κόσμος για μένα. Βλέπω τον εαυτό μου σαν ένα παιδί που παίζει σε μια παραλία με βότσαλα και χαίρεται να βρίσκει κάθε τόσο ένα πιο γυαλιστερό βότσαλο ή ένα κοχύλι ακόμα πιο όμορφο, τη στιγμή που ο ωκεανός της αλήθειας εκτείνεται μπροστά στο οπτικό πεδίο του αχανής και απαραβίαστος.

Ισαάκ Νεύτων

ΚΑΤΑΦΕΡΑ ΤΕΛΙΚΑ να ακουμπήσω τη γραφομηχανή πάνω στις σημειώσεις μου και να κρυφτώ από τις εξισώσεις και τα διαγράμματα νιώθοντας όπως κάποιος που θέλει να ερωτοτροπεί με κάποια άλλη γυναίκα και όχι τη «δικιά» του. Θέλω να γράψω εδώ και πολύ καιρό. Για τη Φυσική, την επιστήμη, τις ματίες ερασιτέχνες. Κάνοντας αυτή τη σκέψη μου έρχεται στο νου ο καθηγητής της ταινίας «Ο κύκλος των χαμένων ποιητών». Ένας άνθρωπος ερωτευμένος με τη ζωή, που είχε την ικανότητα να μεταδίδει στα παιδιά τα συναισθήματά του πρώτα απ' όλα και μετά τις γνώσεις του. Στην εποχή μας, όμως, που τα συναισθήματα περνούν κρίση, δηλαδή οι άνθρωποι δεν μπορούν να αγαπήσουν, δεν υπάρχουν πολλοί ερωτευμένοι δάσκαλοι και όχι μόνο δάσκαλοι. Υπάρχει μια αδιαφορία, μια ελαφρότητα, μια από τα ίδια. Και ας μη μιλήσουμε για ιδιοφυΐες. «Το φάντασμα του Λεονάρντο» ονομάζει ο φυσικός και εκπαιδευτικός Αντρέας Κασέτας το βιβλίο του. Του Λεονάρντο Ντα Βίντσι, του τελευταίου διάσημου **ολοκληρωμένου** ανθρώπου πάνω στη γη. Στην εποχή

γεμίσει η βιβλιοθήκη. Στο δωμάτιο υπάρχει μια μυρωδιά κλεισούρας και μόνο μια ηλιαχτίδα, που θαρραλέα περνά τα παντζούρια, σου θυμίζει την παρουσία του έξω κόσμου. Δεν ακούγεται κανένας θόρυβος, και τα μάτια σου παρακολουθούν τα σωματίδια σκόνης που χορεύουν ξέφρενα στο ρυθμό της σάμπας μαζί με τα άλλα σωματίδια, αυτά του φωτός της ηλιαχτίδας, που όμως όταν βαρεθούν, ή τα «βρουν σκούρα», εξαφανίζονται γρήγορα όλα μαζί σαν χειμωνιάτικα κύματα.

Ξαφνικά εμφανίζεται πάνω στη σκηνή ο πρώτος ηθοποιός. Είναι ένας μελαχρινός άντρας γεροδεμένος, θυμίζει τους παλαιστές ελληνορωμαϊκής πάλης, είναι ιδρωμένος και κρατά επιδεικτικά στα χέρια του μια τεράστια πέτρα. Τον θαυμάζεις που κατά-

σε μια απέραντη παραλία

Δεν ξέρω τι πιστεύει ο κόσμος για μένα. Βλέπω τον εαυτό μου σαν ένα παιδί που παίζει σε μια παραλία με βότσαλα και χαίρεται να βρίσκει κάθε τόσο ένα πιο γυαλιστερό βότσαλο ή ένα κοχύλι ακόμα πιο όμορφο, τη στιγμή που ο ωκεανός της αλήθειας εκτείνεται μπροστά στο οπτικό πεδίο του αχανής και απαραβίαστος.

Ισαάκ Νεύτων

ΚΑΤΑΦΕΡΑ ΤΕΛΙΚΑ να ακουμπήσω τη γραφομηχανή πάνω στις σημειώσεις μου και να κρυφτώ από τις εξισώσεις και τα διαγράμματα νιώθοντας όπως κάποιος που θέλει να ερωτοτροπεί με κάποια άλλη γυναίκα και όχι τη «δικιά» του. Θέλω να γράψω εδώ και πολύ καιρό. Για τη Φυσική, την επιστήμη, τις ανθρώπινες σχέσεις.

Είναι τυχεροί οι ζωγράφοι και οι ποιητές που μπορούν να αφήσουν πάνω στο χαρτί τις σκέψεις τους, ή ακόμα και μια εποχή από τη ζωή τους. Και αυτό γιατί η τέχνη είναι αισθαντική, ενώ η επιστήμη εγκεφαλική και άρα λιγότερο προσιτή. Γι' αυτό τους φυσικούς τους βλέπουμε μόνο σαν φυσικούς, ξεκομμένους από την ανθρώπινη κοινότητα και τους προβληματισμούς της. Κάποτε μάλιστα τους αφαιρούμε και το δικαίωμα να συμμετέχουν σε αυτήν. Δεν είναι λίγες οι φορές που έχω ακούσει να λένε: «μακάρι να μην υπήρχαν πολλοί επιστήμονες» ή «είσαι επιστήμονας και τα βλέπεις όλα ορθολογικά».

Είναι γεγονός ότι η επιστήμη θέλει λογική. Όχι όμως μόνο λογική. «Η φαντασία είναι πιο σημαντική από τη γνώση» είχε πει ο Αϊνστάιν και «το πρώτο δικαίωμα του ανθρώπου είναι το δικαίωμα στη φαντασία» ο Μπλέηκ.

Και δεν θα σταματούσα στην φαντασία. Θα προχωρούσα στην αίσθηση και στον έρωτα. Ο καλλιτέχνης, ο επιστήμονας και ο τεχνίτης πρέπει να είναι ερωτευμένοι με τη δουλειά τους, να είναι επαγγελματίες ερασιτέχνες. Κάνοντας αυτή τη σκέψη μου έρχεται στο νου ο καθηγητής της ταινίας «Ο κύκλος των χαμένων ποιητών». Ένας άνθρωπος ερωτευμένος με τη ζωή, που είχε την ικάνοτητα να μεταδίδει στα παιδιά τα συναισθήματά του πρώτα απ' όλα και μετά τις γνώσεις του. Στην εποχή μας, όμως, που τα συναισθήματα περνούν κρίση, δηλαδή οι άνθρωποι δεν μπορούν να αγαπήσουν, δεν υπάρχουν πολλοί ερωτευμένοι δάσκαλοι και όχι μόνο δάσκαλοι. Υπάρχει μια αδιαφορία, μια ελαφρότητα, μια από τα ίδια. Και ας μη μιλήσουμε για ιδιοφυΐες. «Το φάντασμα του Λεονάρντο» ονομάζει ο φυσικός και εκπαιδευτικός Αντρέας Κασέτας το βιβλίο του. Του Λεονάρντο Ντα Βίντσι, του τελευταίου διάσημου **ολοκληρωμένου** ανθρώπου πάνω στη γη. Στην εποχή μας λοιπόν, που κυριαρχεί η εξειδίκευση, πώς να ζήσει ο Λεονάρντο; Και δεν είναι δυνατόν να καταργήσουμε την εξειδίκευση. Ας διαλέξουμε τη δύσκολη δημιουργική λύση του ατομικού και συλλογικού αγώνα για μια πιο ολοκληρωμένη προσωπικότητα, για «να ρουφήξουμε το μεδούλι της ζωής» ως το κόκαλο. Να αντιτάξουμε το δημιουργικό προβληματισμό στην αντικοινωνική αδιαφορία, το ρομαντισμό στην αποκτήνωση του συμφέροντος.

Μέσα σ' αυτό το σκηνικό εξελίσσεται και ένα δραματικό έργο με τον τίτλο «Η θεωρία των πάντων» με πρωταγωνιστή μια χορδή βιολοντσέλου και σεναριογράφους πολλούς γνωστούς φυσικούς της εποχής μας, που συνήθως τους βλέπει κανείς να τσακώνονται μεταξύ τους για το ποιος είχε την αρχική ιδέα του σεναρίου. Κάπου σε ένα τοίχο του σκηνικού κρέμεται στραβά το πορτρέτο του Αλβέρτου να χαμογελά. Το σκηνικό είναι ένα δωμάτιο με πολλή σκόνη στις γεμάτες βιβλία βιβλιοθήκες του. Τα βιβλία είναι τοποθετημένα όρθια, όχι ακριβώς κάθετα. Έχουν μια μικρή κλίση, και πάνω τους είναι ακουμπισμένα και άλλα βιβλία, αυτά οριζόντια μέχρι να γεμίσει η βιβλιοθήκη. Στο δωμάτιο υπάρχει μια μυρωδιά κλεισούρας και μόνο μια ηλιαχτίδα, που θαρραλέα περνά τα παντζούρια, σου θυμίζει την παρουσία του έξω κόσμου. Δεν ακούγεται κανένας θόρυβος, και τα μάτια σου παρακολουθούν τα σωματίδια σκόνης που χορεύουν ξέφρενα στο ρυθμό της σάμπας μαζί με τα άλλα σωματίδια, αυτά του φωτός της ηλιαχτίδας, που όμως όταν βαρεθούν, ή τα «βρουν σκούρα», εξαφανίζονται γρήγορα όλα μαζί σαν χειμωνιάτικα κύματα.

Ξαφνικά εμφανίζεται πάνω στη σκηνή ο πρώτος ηθοποιός. Είναι ένας μελαχρινός άντρας γεροδεμένος, θυμίζει τους παλαιστές ελληνορωμαϊκής πάλης, είναι ιδρωμένος και κρατά επιδεικτικά στα χέρια του μια τεράστια πέτρα. Τον θαυμάζεις που κατάφερε και τη σήκωσε. Ύστερα από λίγο εμφανίζονται δυο όμορφες χορεύτριες με τα κορμάκια τους, της μιας άσπρο, της άλλης μαύρο. Αρχίζουν να χορεύουν πολύ ρυθμικά και κάτι υπάρχει —που δεν το βλέπεις— και τραβά τη μια κοντά στην άλλη, σαν να υπάρχει μια έντονη ερωτική επιθυμία μεταξύ τους. Ο άντρας αισθάνεται γοητευμένος. Ξέρει όμως ότι δεν είναι πολύ όμορφος. Τότε κάνει την καταλυτική του εμφάνιση ο πρωταγωνιστής: η χορδή, τόσο λεπτή που μόλις φαίνεται, τόσο ευλύγιστη όμως που αιωρείται απαλά και ανάλαφρα και χωρίς να το καταλάβεις έχει τυλίξει όλους τόσο κοντά που δε μπορείς να τους ξεχωρίσεις, το μαύρο το άσπρο, τον άντρα και τη γυναίκα.

Κάπως έτσι έχω φανταστεί την ενοποίηση των δυνάμεων της φύσης που υπόσχεται το έργο: Η θεωρία των πάντων — Οι υπερχορδές.

Ας κάνουμε όμως μια βόλτα στο παρελθόν της έρευνας των δυνάμεων της φύσης. Το 1830 ο Φάραντεϋ, ανακαλύπτοντας το φαινόμενο της ηλεκτρομαγνητικής επαγωγής, απέδειξε ότι ο ηλεκτρισμός και ο μαγνητισμός είναι συνδεδεμένοι και οι

αντίστοιχες δυνάμεις μπορούν να θεωρηθούν ως μια δύναμη[1]. Ο ίδιος ο Φάραντεϋ κατασκεύασε πρωτότυπες μηχανές για να αποδείξει και μια ακόμα βαθύτερη σχέση που διαισθάνθηκε ότι υπάρχει: μεταξύ της βαρύτητας και του ηλεκτρισμού. Το προξενιό αρχίζει. Μόνο που η βαρύτητα είναι δύσκολη γκόμενα, είναι σαν τις μπαργούμεν που χαμογελούν σε όλους αλλά δε γουστάρουν πραγματικά κανέναν.

Και ερχόμαστε στο 1915. Ο Α. Αϊνστάιν παρουσιάζει τη δική του άποψη για τη βαρύτητα: τη γενική θεωρία της σχετικότητας. Ήδη από το 1905, με την ειδική θεωρία της σχετικότητας, ο χρόνος αντιμετωπίζεται σαν η τέταρτη διάσταση. Τώρα πλέον δεν μιλάμε χωριστά για χώρο και για χρόνο, αλλά για χωρόχρονο.

Το 1921 ο μαθηματικός Καλούζα διατύπωσε τις εξισώσεις βαρύτητας του Αϊνστάιν σε 5 διαστάσεις. Υπέθεσε ότι υπάρχει μια πέμπτη φανταστική διάσταση που δεν τη βλέπουμε. Η φαντασία και αυτού του ανθρώπου έδωσε απρόσμενα αποτελέσματα: μέσα στις καινούργιες εξισώσεις των 5 διαστάσεων ενυπήρχαν και οι εξισώσεις βαρύτητας του Αϊνστάιν και οι εξισώσεις ηλεκτρομαγνητισμού του Μάξγουελ.

Το 1926 ο φυσικός Κλάιν πρότεινε στους ανθρώπους να μην τρέχουν σαν τρελοί στους οφθαλμίατρους, γιατί είναι φυσικό να μην βλέπουν τη πέμπτη διάσταση αφού είναι τόσο πολύ μικρή. Είναι σα να κοιτάμε από ένα αεροπλάνο, που πετά πολύ ψηλά, ένα καπέλο: θα το δούμε σαν τελεία.

Τα χρόνια όμως περνούν και στην προσπάθειά μας να κατανοήσουμε καλύτερα αυτά που ήδη ξέρουμε, ανακαλύπτουμε καινούργια ασύνδετα φαινόμενα. Ο Ε. Σάμπατο γράφει σε ένα βιβλίο του[2] ότι μεγαλοφυΐα είναι κάποιος που μπορεί να συνδέσει καταρχήν άσχετα μεταξύ τους πράγματα. Αυτός που νιώθει και αποδεικνύει ότι το μήλο που πέφτει στη γη και το φεγγάρι που δεν πέφτει είναι το ίδιο ακριβώς φαινόμενο.

Μέχρι τη δεκαετία του 1930 οι δυνάμεις που ήταν γνωστές ήταν ο ηλεκτρομαγνητισμός και η βαρύτητα. Τότε ανακαλύφθηκαν δυο καινούργιες δυνάμεις που κυριαρχούν στα φαινόμενα του μικρόκοσμου: είναι αυτές που συγκρατούν μεταξύ τους σε ένα ισχυρό δεσμό τα μικρότερα σωματίδια της φύσης προκειμένου να φτιάξουν τους πυρήνες, τα άτομα, τα μόρια και τέλος όλα τα όμορφα και άσχημα πράγ-

κβαντική χρωμοδυναμική στα 1970 είναι δύο τέτοιες θεωρίες, που περιγράφουν την ηλεκτρομαγνητική και την ισχυρή πυρηνική δύναμη αντίστοιχα.

Και ερχόμαστε στην αρχή της δεκαετίας που μόλις έφυγε. Υιοθετώντας την ιδέα του Βενετσιάνο να περιγράψουμε την ύλη με την έννοια της χορδής (1 διάσταση), αντί του σωματιδίου (0 διάσταση) και ενθαρρυμένοι από το γεγονός (που είχε προηγούμενα αποδειχθεί) ότι μια τέτοια θεωρία προέβλεπε την ύπαρξη ενός νέου σωματιδίου που θα μπορούσε να μεταφέρει τη βαρύτητα, οι Σουάρτς και Γκρην προχώρησαν ακόμα πιο πέρα.

Σήμερα υπάρχουν 6 θεωρίες υπερχορδών[4] και οι φυσικοί ελπίζουν να απορρίψουν κάποιες από αυτές εξετάζοντας ορισμένες συμμετρίες (κοιτάξτε γύρω σας τη φύση —όχι μέσα στην Αθήνα— για να καταλάβετε πόσο σημαντική είναι η συμμετρία μιας θεωρίας· εδώ θα ήθελα να αναφέρω το παράδειγμα του Ντιράκ που επέλεγε τις εξισώσεις του, σε περίπτωση αμφιβολίας, με αισθητικά κριτήρια).

Πρέπει τελικά φυσικοί, φιλόσοφοι και καλλιτέχνες να κάτσουν γύρω από το ίδιο τραπέζι και να αφήσουν τον καταστροφικό ελιτισμό παράμερα, να πιούν πολύ κόκκινο κρασί και να καλέσουν το πνεύμα του Λεονάρντο. Ίσως αυτός ξέρει κάποια αλήθεια.

Διαφορετικές λοιπόν ταλαντώσεις μιας χορδής αντιστοιχούν σε διαφορετικά σωματίδια της φύσης και ο τρελός αυτός χορός γίνεται στις δέκα διαστάσεις: μπορεί να αισθάνεσαι σαν να είσαι τύφλα από το ποτό και τον αισθησιακό χορό της κοπέλας. «Δεν υπάρχει μόνο το πρόβλημα της επίλυσης της θεωρίας και της προσαρμογής της στα πειραματικά δεδομένα· σε ένα πιο θεμελιακό επίπεδο πρέπει να κατανοήσουμε ποιο είναι το βαθύτερο νόημα αυτής της θεωρίας» λέει ο Σουάρτς σε μια συνέντευξή του.

Ένα άλλο από τα θετικά των χορδών είναι ότι περιγράφουν και ένα νέο είδος ύλης: τη σκιώδη ύλη. Κάτι τέτοιο πραγματικά αναζητούν οι φυσικοί, μιας και βλέπουμε μόνο το 10% περίπου της ολικής μά-

κβαντική θεωρία που είναι λίγο ιδιόμορφη αλλά τα ίχνη της υπάρχουν σε οποιοδήποτε πεδίο της φυσικής. Όμως οι δυο αυτές θεωρίες αλλά και φιλοσοφίες δεν τα πάνε και τόσο καλά μεταξύ τους. Ίσως να βρίσκεται και εδώ το σημερινό αδιέξοδο. Γιατί όμως γίνεται όλη αυτή η προσπάθεια; Μια ακραία και διόλου ανθρωποδυναμική άποψη, κατά τη γνώμη μου, είναι η αναγωγική φιλοσοφία, αυτή δηλαδή που ανάγει όλες τις επιστήμες στη βιολογία, κατόπιν στη χημεία και τέλος στη φυσική, έτσι ώστε να μιλάνε για τη θεωρία των πάντων. Τα πράγματα όμως δεν είναι τόσο μηχανικά, η ζωή δεν είναι φανταριλίκι και τα ανθρώπινα συναισθήματα δε μπαίνουν σε εξισώσεις. Μερικοί άνθρωποι απλά αισθάνονται τη γοητεία να γδύσουν με αργές κινήσεις το αντικείμενο του πόθου τους, να το αντικρίσουν όσο πιο αληθινό υφίσταται, ενώ άλλοι προτιμούν να το βλέπουν όπως το φαντάζονται. Σίγουρα όμως ο πειρασμός υπάρχει. Μερικές φορές η απομυθοποίηση είναι πιο ρομαντική και όμορφη από το μύθο.

Πρέπει τελικά φυσικοί, φιλόσοφοι και καλλιτέχνες να κάτσουν γύρω από το ίδιο τραπέζι και να αφήσουν τον καταστροφικό ελιτισμό παράμερα, να πιουν πολύ κόκκινο κρασί και να καλέσουν το πνεύμα του Λεονάρντο. Ίσως αυτός ξέρει κάποια αλήθεια.

Όμηρος

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Την επίσημη μαθηματική ενοποίηση του ηλεκτρισμού με το μαγνητισμό έκανε ο Μάξγουελ το 1850. Μέσα σε 4 εξισώσεις έβαλε το ηλεκτρικό και το μαγνητικό πεδίο να συζήσουν για πάντα.

2. Ernesto Sabato: *Περί ηρώων και τάφων*, Εκδόσεις Εξάντας.

3. «... κι όμως κάποια βεβαιότητα θα πρέπει να υπάρχει, εάν όχι ότι αγαπάμε καλά, τουλάχιστον ότι δεν αγαπάμε» (Ντύλαν Τόμας).

4. Κάθε θεωρία έχει πολλές διαφορετικές λύσεις, από τις οποίες δεν υπάρχει κανένας τρόπος να διαλέξουμε μία. Και εδώ πρέπει να χρησιμοποιήσουμε τη διαίσθηση και την αισθητική για να πούμε ότι κάποια απ᾽ αυτές φαίνεται πως ταιριάζει περισσότερο στη περιγραφή της φύσης από κάποια άλλη.

5. Η αρχή της ισοδυναμίας του Αϊνστάιν θεωρεί όλα τα τοπικά συστήματα αναφοράς που κινούνται ελεύθερα, δηλαδή χωρίς την επέμβαση κάποιας εξωτερικής δύναμης και δεν περιστρέφονται, τελείως ισοδύναμα για να μελετήσουμε σε αυτά όλα τα φυσικά φαινόμενα. Δυο βασικές συνέπειες αυτής της παραδοχής, που οδήγησαν στη γενική θεωρία της σχετικότητας και σε μια καινούργια οπτική γωνία για να δούμε το χωρόχρονο και τον

Το 1926 ο φυσικός Κλάιν πρότεινε στους ανθρώπους να μην τρέχουν σαν τρελοί στους οφθαλμίατρους, γιατί είναι φυσικό να μην βλέπουν τη πέμπτη διάσταση αφού είναι τόσο πολύ μικρή. Είναι σα να κοιτάμε από ένα αεροπλάνο, που πετά πολύ ψηλά, ένα καπέλο: θα το δούμε σαν τελεία.

Τα χρόνια όμως περνούν και στην προσπάθειά μας να κατανοήσουμε καλύτερα αυτά που ήδη ξέρουμε, ανακαλύπτουμε καινούργια ασύνδετα φαινόμενα. Ο Ε. Σάμπατο γράφει σε ένα βιβλίο του[2] ότι μεγαλοφυΐα είναι κάποιος που μπορεί να συνδέσει καταρχήν άσχετα μεταξύ τους πράγματα. Αυτός που νιώθει και αποδεικνύει ότι το μήλο που πέφτει στη γη και το φεγγάρι που δεν πέφτει είναι το ίδιο ακριβώς φαινόμενο.

Μέχρι τη δεκαετία του 1930 οι δυνάμεις που ήταν γνωστές ήταν ο ηλεκτρομαγνητισμός και η βαρύτητα. Τότε ανακαλύφθηκαν δυο καινούργιες δυνάμεις που κυριαρχούν στα φαινόμενα του μικρόκοσμου: είναι αυτές που συγκρατούν μεταξύ τους σε ένα ισχυρό δεσμό τα μικρότερα σωματίδια της φύσης προκειμένου να φτιάξουν τους πυρήνες, τα άτομα, τα μόρια και τέλος όλα τα όμορφα και άσχημα πράγματα που βλέπουμε γύρω μας.

Τώρα η προσπάθεια της ενοποίησης των δυνάμεων έγινε ακόμα δυσκολότερη, αφού έπρεπε να ενοποιηθούν 4 καταστάσεις και δύο διαφορετικοί κόσμοι: ο κόσμος των στοιχειωδών σωματιδίων με διαστάσεις της τάξης 10^{-13} εκατοστά και ο κόσμος που βλέπουμε γύρω μας με τα μπαρ, τη φύση, το φεγγάρι, τα άστρα και ακόμα πιο πέρα...

Επιπλέον, η νέα θεωρία έπρεπε να είναι σύμφωνη με δυο κατά κάποιο τρόπο ασυμβίβαστες θεμελιώδεις θεωρίες και φιλοσοφίες: τη σχετικότητα του Αλβέρτου και την κβαντομηχανική, που ξεκίνησε το 1900 από τον Πλανκ και κορυφώθηκε στη δεκαετία 1920-1930 από τους Χάιζενμπεργκ, Σρόντιγκερ και Ντιράκ. Η κβαντομηχανική εισήγαγε για πρώτη φορά στην επιστήμη τις έννοιες πιθανότητα και αβεβαιότητα[3]. Στα φαινόμενα του μικρόκοσμου μπορούμε να μιλάμε με τέτοιους μόνο όρους. Εξετάστηκε επίσης και η σχέση παρατηρητή και φαινομένου και αποδείχτηκε ότι δεν είναι και τόσο αθώα όσο νομίζαμε.

Η κβαντική ηλεκτροδυναμική γύρω στα 1950 και η

χες να κάτσουν γύρω από το ίδιο τραπέζι και να αφήσουν τον καταστροφικό ελιτισμό παράμερα, να πιούν πολύ κόκκινο κρασί και να καλέσουν το πνεύμα του Λεονάρντο. Ίσως αυτός ξέρει κάποια αλήθεια.

Διαφορετικές λοιπόν ταλαντώσεις μιας χορδής αντιστοιχούν σε διαφορετικά σωματίδια της φύσης και ο τρελός αυτός χορός γίνεται στις δέκα διαστάσεις: μπορεί να αισθάνεσαι σαν να είσαι τύφλα από το ποτό και τον αισθησιακό χορό της κοπέλας. «Δεν υπάρχει μόνο το πρόβλημα της επίλυσης της θεωρίας και της προσαρμογής της στα πειραματικά δεδομένα· σε ένα πιο θεμελιακό επίπεδο πρέπει να κατανοήσουμε ποιο είναι το βαθύτερο νόημα αυτής της θεωρίας» λέει ο Σουάρτς σε μια συνέντευξή του.

Ένα άλλο από τα θετικά των χορδών είναι ότι περιγράφουν και ένα νέο είδος ύλης: τη σκιώδη ύλη. Κάτι τέτοιο πραγματικά αναζητούν οι φυσικοί, μιας και βλέπουμε μόνο το 10% περίπου της ολικής μάζας του σύμπαντος. Θα μπορούσαν λοιπόν να υπάρχουν σκιώδεις, αόρατοι γαλαξίες με νόμους ίσως ίδιους(;) με τους δικούς μας φυσικούς νόμους. Τα σημαντικότερα προβλήματα, πέρα από τη βαθύτερη κατανόηση, βρίσκονται στη μαθηματική θεμελίωση της θεωρίας. Η θεωρία των χορδών είναι ιδιόμορφη περίπτωση γιατί γνωρίζουμε τις εξισώσεις αλλά δεν κατανοούμε εντελώς το περιεχόμενό τους. Η ιστορία εδώ ακολουθεί την αντίστροφη πορεία από αυτή της διατύπωσης της θεωρίας της βαρύτητας του Αϊνστάιν: της γενικής θεωρίας της σχετικότητας. Ο Αϊνστάιν στηρίχθηκε σε μια πολύ κομψή αρχή, της ισοδυναμίας[5], από την οποία κατασκεύασε κάποιες εξισώσεις που μπόρεσε κατόπιν να μελετήσει. Νομίζω συμβαίνει ότι και στο μεσαίωνα, όταν οι θεολόγοι κατέστρεψαν την επιστήμη... Οι θεωρητικοί των χορδών δεν πρόκειται να πουν τίποτα για το φυσικό κόσμο, είναι η άποψη του νομπελίστα Γκλάσοου από τη μεριά των αντίπαλων φυσικών[6].

Η φυσική του 20ου αιώνα πρέπει να συμβιβάζεται με δυο θεωρίες: την ελκυστική σχετικότητα που όμως έχει περιορισμένο πεδίο εφαρμογής και την

Λεονάρντο. Ίσως αυτός ξέρει κάποια αλήθεια.

Όμηρος

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Την επίσημη μαθηματική ενοποίηση του ηλεκτρισμού με το μαγνητισμό έκανε ο Μάξγουελ το 1850. Μέσα σε 4 εξισώσεις έβαλε το ηλεκτρικό και το μαγνητικό πεδίο να συζήσουν για πάντα.

2. ERNESTO SABATO: *Περί ηρώων και τάφων*, Εκδόσεις Εξάντας.

3. «... κι όμως κάποια βεβαιότητα θα πρέπει να υπάρχει, εάν όχι ότι αγαπάμε καλά, τουλάχιστον ότι δεν αγαπάμε» (Ντύλαν Τόμας).

4. Κάθε θεωρία έχει πολλές διαφορετικές λύσεις, από τις οποίες δεν υπάρχει κανένας τρόπος να διαλέξουμε μία. Και εδώ πρέπει να χρησιμοποιήσουμε τη διαίσθηση και την αισθητική για να πούμε ότι κάποια απ' αυτές φαίνεται πως ταιριάζει περισσότερο στη περιγραφή της φύσης από κάποια άλλη.

5. Η αρχή της ισοδυναμίας του Αϊνστάιν θεωρεί όλα τα τοπικά συστήματα αναφοράς που κινούνται ελεύθερα, δηλαδή χωρίς την επέμβαση κάποιας εξωτερικής δύναμης και δεν περιστρέφονται, τελείως ισοδύναμα για να μελετήσουμε σε αυτά όλα τα φυσικά φαινόμενα. Δυο βασικές συνέπειες αυτής της παραδοχής, που οδήγησαν στη γενική θεωρία της σχετικότητας και σε μια καινούργια οπτική γωνία για να δούμε το χωρόχρονο και τον κόσμο, είναι ότι η κίνηση του φωτός μέσα σε βαρυντικό πεδίο δεν γίνεται πλέον σε ευθεία γραμμή και ότι η ενέργειά του τότε αλλάζει.

6. Πρέπει να σημειωθεί ότι μιλάμε και για μεγάλα χρηματικά ποσά και κάπου οι δημόσιες σχέσεις και το εμπόριο γίνονται ίσως εξίσου σημαντικά με την έρευνα. Το ευρωπαϊκό κέντρο φυσικής υψηλών ενεργειών και στοιχειωδών σωματιδίων, στο οποίο συμμετέχει και η Ελλάδα, είναι το CERN και βρίσκεται στη Γενεύη.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΖΟ ΣΒΑΡΤΖ: *Ο Αϊνστάιν για αρχαρίους*, Εκδόσεις Επιλογή.

Υπερχορδές, Εκδόσεις Κάτοπτρο.

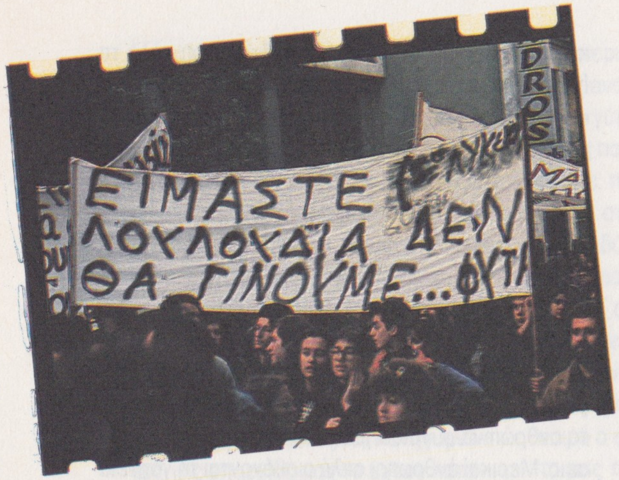
ΑΝΤΡΕΑΣ ΚΑΣΕΤΑΣ: *Το Φάντασμα του Λεονάρντο*, Εκδόσεις Κάτοπτρο.

W. RINDLER: *Essential Relativity*, Εκδόσεις Springer-Verlag.

P. LORRAIN, D. CORSON: *Electromagnetism*, Εκδόσεις Freeman.

D. GRIFFITHS: *Introduction to elementery particles*, Εκδόσεις Harper and Row.

R. CLARK: *Einstein, the life and times*, Εκδόσεις Avon.

Είμαστε λουλούδια δεν θα γίνουμε φυτά

Μια γενια κοιμισμενων προβατων. Αυτό πίστευαν ότι ήμασταν. Πίστεψαν πως με τα ηλίθια τραγούδια που μας πρόσφεραν, τα υπόγεια όνειρα που προσπαθούσαν να βάλουν στα κεφάλια μας, τις άθλιες ιδεολογίες της «ζούγκλας» που πρόβαλαν, θα μπορούσαν να μας κάνουν «γρανάζια» του δολοφονικού για την ανθρώπινη συνείδηση μηχανισμού της κοινωνίας τους.

Νόμισαν πως είχαν, τελικά, πετύχει το έργο τους. Νόμισαν πως είχε φτάσει η στιγμή να δεχτούμε ό,τι μας πρόσταζαν. Πέταξαν το προσωπείο τους και με τα προεδρικά διατάγματα, δημιουργήματα μυαλών παροπλισμένων, έδειξαν την πραγματική, φρικτή τους μορφή.

Μας έδειξαν τον κόσμο που μας περίμενε, το μέλλον που μας ετοίμαζαν.

Δηλώσαμε πως ο οικονομικός ανταγωνισμός, τα κομματικά συμφέροντα και όλα όσα έχουν οδηγήσει τον σύγχρονο κόσμο εκεί που βρίσκεται μας αηδιάζουν. Δώσαμε στους εαυτούς μας, με το κίνημά μας, την ευκαιρία να ελπίζουμε.

Το ποτήρι των αποβλήτων ξεχείλισε. Σθεναρά και Ανθρώπινα αντισταθήκαμε σε μέτρα που υποβίβαζαν την ανθρώπινη υπόσταση του μαθητή.

Αντισταθήκαμε σ' ένα σχολείο που θα μας κοινωνικοποιούσε με τέτοιο τρόπο ώστε στο μέλλον να δεχόμαστε κάθε είδους παρέμβαση στη ζωή μας. Ζητήσαμε ολοκληρωμένη γνώση μα και παιδεία. Δε θέλαμε ένα σχολείο που να παραδίδει στην κοινωνία φοβισμένα άτομα, με μηδαμινό σεβασμό για το συνάνθρωπο, με τη νοοτροπία του μικρού και του μεγάλου ψαριού. Απαιτήσαμε το σχολείο να μας διδάσκει τον κριτικό έλεγχο, τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων μας, να μας μαθαίνει πώς να είμαστε Άνθρωποι.

ΤΡΟΜΟ ΝΟΜ

Η ομιλία της βουλευτού των ΟΙΚ.ΕΝ. Αναστασίας Ανδρεαδάκη στη Βουλή, στη συζήτηση για τον αντιτρομοκρατικό νόμο, έθιξε δύο καίρια ζητήματα: Ούτε η μη βία προωθείται με κατευθυνόμενη υστερία και κρατική τρομοκρατία ούτε οι οργανώσεις ένοπλης βίας ξορκίζονται με το να βαφτίζονται

στις παράνομες οργανώσεις ένοπλης βίας, όπως, ρητά και σθεναρά αντιτιθέμεθα στις συνεχείς πυρηνικές δοκιμές, στον τρόμο του πυρηνικού ολέθρου, στον ανταγωνισμό των εξοπλισμών, σε όλα αυτά που θέτουν σε κίνδυνο ολόκληρο τον πλανήτη και οδηγούν στη φυσική εξαφάνιση όλων μας.

Όμως, για μας τρομοκρατική πράξη είναι η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η καταστρατήγηση των θεμελιωδών ελευθεριών του πολίτη και η απειλή επιβολής θανατικής ποινής. Αισθάνομαι ντροπή ως πολίτης και ως Βουλευτής που η Χώρα μας δεν έχει καταργήσει τη θανατική ποινή με νόμο.

Για να έλθουμε τώρα, κύριοι συνάδελφοι, στο «τρομοκρατικό» όπως το έχουν χαρακτηρίσει τουλάχιστον οι μισοί συνάδελφοι, και ολόκληρη η κοινή γνώμη. Θέλω να πω πως είναι συνέχεια εκείνου που

τους πεποιθήσεις, να δέρνουν τα ΜΑΤ τους απεργούς ή να σπάνε το κεφάλι, να θυμίσω το 1980 τότε στην επέτειο του Πολυτεχνείου του Κουμή και της Κανελλοπούλου, με τους δυο νεκρούς και τους εκατοντάδες τραυματίες.

Στο προηγούμενο, λοιπόν, νομοσχέδιο ο Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης είχε ζητήσει τη συνταξιοδό-

... για μας τρομοκρατική πράξη είναι η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η καταστρατήγηση των θεμελιωδών ελευθεριών του πολίτη και η απειλή επιβολής θανατικής ποινής. (...) Οργανωμένο έγκλημα και τρομοκρατία είναι επίσης να συλλαμβάνονται αθώοι και να παραπέμπονται σε

Νόμισαν πως είχαν, τελικά, πετύχει το έργο τους.

Νόμισαν πως είχε φτάσει η στιγμή να δεχτούμε ό,τι μας πρόσταζαν. Πέταξαν το προσωπείο τους και με τα προεδρικά διατάγματα, δημιουργήματα μυαλών

...αηδιάζουν. Δώσαμε στους εαυτούς μας, με το κίνημά μας, την ευκαιρία να ελπίζουμε.

...νάνθρωπο, με τη νοοτροπία του μικρού και του μεγάλου ψαριού. Απαιτήσαμε το σχολείο να μας διδάσκει τον κριτικό έλεγχο, τη διεκδίκηση των δικαιωμάτων μας, να μας μαθαίνει πώς να είμαστε Άνθρωποι.

ΤΡΟΜΟΝΟΜΟΣ

Η ομιλία της βουλευτού των ΟΙΚ.ΕΝ. Αναστασίας Ανδρεαδάκη στη Βουλή, στη συζήτηση για τον αντιτρομοκρατικό νόμο, έθιξε δύο καίρια ζητήματα: Ούτε η μη βία προωθείται με κατευθυνόμενη υστερία και κρατική τρομοκρατία ούτε οι οργανώσεις ένοπλης βίας ξορκίζονται με το να βαφτίζονται «τρομοκρατία». Δημοσιεύουμε την ομιλία της με την υπόσχεση να επανέλθουμε στο θέμα.

ΚΥΡΙΕ ΠΡΟΕΔΡΕ, κύριοι συνάδελφοι, κύριε Υπουργέ, θα ήθελα να σας επισημάνω ότι εγώ προσωπικά και οι Οικολόγοι Εναλλακτικοί είμαστε ο μόνος πολιτικός φορέας που έχει σαν καταστατική αρχή τη μη βία.

Πιστεύουμε, ότι κάθε διεκδίκηση πρέπει να γίνεται με μη βίαιο τρόπο και ότι έτσι πρέπει να λύνονται οι διαφορές ανάμεσα στον πολίτη και στο Κράτος και μέσα στην κοινωνία γενικότερα, αλλά και στις διακρατικές σχέσεις.

Η αρχή μας αυτή οφείλεται στην εκτίμηση που τρέφουμε στην ανθρώπινη ζωή, στη ζωή όλων των εμβίων όντων πάνω στον πλανήτη μας. Επειδή ακριβώς πιστεύουμε στη δύναμη του λόγου και τους δημοκρατικούς θεσμούς αντιτιθέμεθα ρητά και σθεναρά στις παράνομες οργανώσεις ένοπλης βίας, όπως, ρητά και σθεναρά αντιτιθέμεθα στις συνεχείς πυρηνικές δοκιμές, στον τρόμο του πυρηνικού ολέθρου, στον ανταγωνισμό των εξοπλισμών, σε όλα αυτά που θέτουν σε κίνδυνο ολόκληρο τον πλανήτη και οδηγούν στη φυσική εξαφάνιση όλων μας.

Όμως, για μας τρομοκρατική πράξη είναι η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η καταστρατήγηση των θεμελιωδών ελευθεριών του πολίτη και η απειλή επιβολής θανατικής ποινής. Αισθάνομαι ντροπή ως πολίτης και ως Βουλευτής που η Χώρα μας δεν έχει καταργήσει τη θανατική ποινή με νόμο.

Για να έλθουμε τώρα, κύριοι συνάδελφοι, στο «τρομοκρατικό» όπως το έχουν χαρακτηρίσει τουλάχιστον οι μισοί συνάδελφοι, και ολόκληρη η κοινή γνώμη. Θέλω να πω πως είναι συνέχεια εκείνου που πρόσφατα ψηφίστηκε για τη συνταξιοδότηση των θυμάτων της τρομοκρατίας. Παρακολούθησα τότε με μεγάλη προσοχή την προσπάθεια πολλών συναδέλφων της Συμπολίτευσης να ορίσουν τον όρο τρομοκρατία και φυσικά απέτυχαν.

Έτσι, λοιπόν, δεν εκπλήσσομαι που το νομοσχέδιο δεν τιτλοφορείται ως ένας ειδικός νόμος για την προστασία της κοινωνίας από την «τρομοκρατία», αλλά για το οργανωμένο έγκλημα γενικότερα, που και πάλι δεν ορίζεται επακριβώς.

Οργανωμένο έγκλημα, κύριε Πρόεδρε, για μας είναι οι διακινητές της ηρωίνης, νόμιμοι και παράνομοι, φανεροί και κρυφοί, οι οργανωμένες ομάδες μπράβων που προστατεύουν τα εκατοντάδες νυκτερινά κέντρα, τα κυκλώματα πίσω από τις χαρτοπαικτικές λέσχες, τα παράνομα ή και νόμιμα δίκτυα διακίνησης όπλων σε ανθρώπους του υποκόσμου ή σε «δήθεν» πολίτες νομοταγείς.

Οργανωμένο έγκλημα, όμως, και τρομοκρατία είναι, επίσης, να συλλαμβάνονται αθώοι και να παραπέμπονται σε δίκες χωρίς να τηρούνται τα συνταγματικά εχέγγυα, να διώκονται άτομα για τις ιδεολογικές τους πεποιθήσεις, να δέρνουν τα ΜΑΤ τους απεργούς ή να σπάνε το κεφάλι, να θυμίσω το 1980 τότε στην επέτειο του Πολυτεχνείου του Κουμή και της Κανελλοπούλου, με τους δυο νεκρούς και τους εκατοντάδες τραυματίες.

Στο προηγούμενο, λοιπόν, νομοσχέδιο ο Αντιπρόεδρος της Κυβέρνησης είχε ζητήσει τη συνταξιοδότηση των θυμάτων της «τρομοκρατίας» επικαλούμενος ανθρωπιστικούς λόγους.

... για μας τρομοκρατική πράξη είναι η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η καταστρατήγηση των θεμελιωδών ελευθεριών του πολίτη και η απειλή επιβολής θανατικής ποινής. (...) Οργανωμένο έγκλημα και τρομοκρατία είναι επίσης να συλλαμβάνονται αθώοι και να παραπέμπονται σε δίκες χωρίς να τηρούνται τα συνταγματικά εχέγγυα, να διώκονται άτομα για τις ιδεολογικές τους πεποιθήσεις, να δέρνουν τα ΜΑΤ τους απεργούς ή να σπάνε το κεφάλι στην επέτειο του Πολυτεχνείου του Κουμή και της Κανελλοπούλου.

Σήμερα στο όνομα της προστασίας της κοινωνίας από τις παράνομες οργανώσεις ένοπλης βίας καλούμαστε να ψηφίσουμε ένα νομοσχέδιο που περιορίζει δραστικά τις ατομικές ελευθερίες και παραβιάζει το ίδιο το Σύνταγμα και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα ανθρώπινα δικαιώματα για καθόλου μα καθόλου ανθρωπιστικούς σκοπούς.

Πιστεύουμε, ότι η Κυβέρνηση, μπροστά στη γενίκευση των κοινωνικών διεκδικήσεων και των κινητοποιήσεων των εργαζομένων και της νεολαίας γενικότερα, αποφάσισε ίσως να τρομοκρατήσει τους πολίτες. Και σαν άλλοθι επικαλείται τη δεδομένη αδυναμία της Αστυνομίας να αντιμετωπίσει τις παράνομες

Είχαμε ήδη βγάλει τα συμπεράσματά μας παρατηρώντας το τέλμα, την ελώδη κατάσταση της κοινωνίας των γονέων μας.

Δηλώσαμε πως ο οικονομικός ανταγωνισμός, τα κομματικά συμφέροντα και όλα όσα έχουν οδηγήσει τον σύγχρονο κόσμο εκεί που βρίσκεται μας αηδιάζουν.

Δώσαμε στους εαυτούς μας, με το κίνημά μας, την ευκαιρία να ελπίζουμε.

Ορισμένοι εξαγριώθηκαν (ο θεσμός των «αγανακτισμένων πολιτών» ξαναεφευρέθηκε) αποκαλύπτοντας το πρόσωπό τους και την όλη κοινωνική εξαθλίωση. Είμαστε πολύ δυνατοί για να δειλιάσουμε μπροστά τους. Στις απειλές και τις κατάρες τους απαντούσαμε με χαμόγελα και τραγούδια για ένα καλύτερο αύριο, που αυτοί είχαν ξεχάσει.

Ήξεραν πως αγαπάμε τη ζωή μας. Δεν κατάλαβαν πως αυτή η αγάπη μας παρακίνησε, πως ήταν ο θεμέλιος λίθος του αγώνα μας. Αγαπάμε τη ζωή γι' αυτό και θέλουμε να την κάνουμε όμορφη.

Αισθανόμασταν πως είχαμε καθήκον στους εαυτούς μας και στις προδομένες ελπίδες των γονέων μας να πολεμήσουμε την ανελευθερία και αυτό κάναμε.

Δείξαμε σ' αυτούς που προσπαθούν με κάθε αθέμιτο μέσο να μας εντάξουν ως πειθήνια όργανα στην σάπια κοινωνία τους πως δεν ανταποκρινόμαστε στην κατάπτυστη προσπάθειά τους.

Δεν υποχωρήσαμε, δεν δώσαμε το δικαίωμα να μας ελέγχουν, να αποφασίζουν για εμάς παίρνοντας άθλιες αποφάσεις.

Δεν τους αφήσαμε να μας κάνουνε αντικείμενα εκμετάλλευσης, φορείς συμφερόντων, κουτάβια που κουνούν την ουρά τους κάτω από κάποιο μπαλκόνι στο Σύνταγμα. Δεν διέβρωσαν το μυαλό μας. Δεν μας

Αντισταθήκαμε σ' ένα σχολείο που θα μας κοινωνικοποιούσε με τέτοιο τρόπο ώστε στο μέλλον να δεχόμαστε κάθε είδους παρέμβαση στη ζωή μας. Ζητήσαμε ολοκληρωμένη γνώση μα και παιδεία. Δεν θέλουμε ένα σχολείο που να παραδίδει στην κοινωνία φοβισμένα άτομα, με μηδαμινό σεβασμό για τον συνάνθρωπο, με τη νοοτροπία του μικρού και του μεγάλου ψαριού.

άρπαξαν τη δυνατότητα να αισθανόμαστε. Δεν δεχτήκαμε τις ιδεολογικές παρωπίδες και τον φανατισμό τους.

Πετάξαμε από πάνω μας όλη τη βρωμιά, σκεφτήκαμε αυτόνομα. Δεν υποχωρήσαμε. Τα θέλουμε όλα γιατί τίποτα δεν αξίζει σ' αυτούς που βούλιαξαν τον κόσμο σ' αυτόν τον οχετό.

Ύστερα μάθαμε τι σημαίνει να φοβάσαι για τη ζωή σου. Μάθαμε πώς αισθάνεσαι όταν αντικρύζεις «ανθρώπους» που θέλουν να στην πάρουν. Είδαμε την «δημοκρατία» να χτυπά, το γκλομπ στην ασπίδα, τα όπλα που ξερνάνε την καταστροφή. Είδαμε τα αδέλφια μας να πέφτουν κάτω από τη «στοργή» της καταστολής. Τρέξαμε πίσω από οδοφράγματα και φωτιές χωρίς ανάσα και με πρόσωπα που έκαιγαν.

Δολοφόνησαν πέντε ανθρώπους και είχαν το θράσος να κατηγορήσουν εμάς.

Εμείς, όσο πιο πολύ τα μάτια μας δάκρυζαν τόσο πιο πολύ χαμογελούσαμε γιατί βλέπαμε τον κόσμο μας να πλησιάζει.

Άνοιξαν νέοι δρόμοι, τους ανοίξαμε εμείς. Ο κόσμος του αύριο, ο κόσμος μας, είναι κοντά και θα είναι πιο δίκαιος, πιο όμορφος.

Θα είμαστε πάντα εδώ, έτοιμοι.

Τα βλέμματά μας φτάνουν τόσο μακριά (ίσως, όμως, και πολύ κοντά), που βλέπουν την ομορφιά, την αγάπη, την Ανθρωπιά να έρχονται. Να είναι όλοι έτοιμοι να την δεχτούν, γιατί είμαστε αποφασισμένοι να συντρίψουμε ό,τι προσπαθήσει να την εμποδίσει.

Το αποδείξαμε.

Όσο ζούσαμε μέσα στα σχολεία μας καταλάβαμε το νόημα της ζωής: Ζούσαμε ο ένας για τον άλλον και όλοι για τον αγώνα μας.

Δ.Α., μαθητής-μέλος Επιτροπής Κατάληψης

οργανώσεις ένοπλης βίας, αδυναμία που δεν οφείλεται στην ανεπάρκεια νομικού πλαισίου, τη στιγμή μάλιστα που με την ενεργοποίηση του άρθρου 106 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, έχουν παραβιασθεί δικαιώματα κρατουμένων που κατοχυρώνονται στο άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Το ιστορικό της αστυνομίας, κύριε Πρόεδρε και κύριοι συνάδελφοι, και των μυστικών υπηρεσιών είναι βεβαρημένο. Υπάρχουν πλήθος αντισυνταγματικές παραβιάσεις, δικονομικές παραβιάσεις, αυθαιρεσίες, υπερβάσεις καθήκοντος, που φθάνουν μέχρι και αυτήν τη δολοφονία πολιτών, οι οποίοι έχουν γίνει αντικείμενο σκοποβολής από όργανα της τάξης. Όμως παράλληλα, έχουμε και την άγνωστη σε έκταση συνενοχή μυστικών υπηρεσιών σε βομβιστικές ε-

Αλλά και στη Γερμανία το αντιδημοκρατικό νομικό πλαίσιο αφενός μεν οδήγησε στα λευκά κελιά και στις δολοφονίες κρατουμένων μέσα στις φυλακές υψίστης ασφαλείας το φθινόπωρο του 1977, αφετέρου οδήγησε στη διεθνή κατακραυγή κατά της Δυτικής Γερμανίας ως ενός κράτους με απαράδεκτους νόμους στον τομέα της καταστολής. Εδώ να θυμίσουμε τις διαδηλώσεις σε όλη την Ευρώπη κορυφαίων διανοούμενων, όπως ο Σαρτρ, ο Μπελ, ο Γκρας.

... παράλληλα έχουμε και την άγνωστη σε έκταση συνενοχή μυστικών υπηρεσιών σε βομβιστικές ενέργειες, όπως ομολογήθηκε στην περίπτωση Κρυστάλλη. Έχουμε και τη διείσδυση τέτοιων υπηρεσιών σε υποτιθέμενες οργανώσεις και τις

της τρομοκρατίας θα προέλθει από το σπάσιμο των στεγανών και τη διαφάνεια στις δραστηριότητες των μυστικών υπηρεσιών, από τη διεύρυνση της δημοκρατίας, από την κοινωνική πολιτική απομόνωση της ένοπλης βίας και μια θετικότερη σχέση της αστυνομίας με τον πολίτη.

Τις τελευταίες μέρες προέκυψαν δύο θέματα για τα οποία αξίζει να πούμε δυο λόγια. Το πρώτο είναι η πρόταση του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ να κριθεί με δημοψήφισμα ο «τρομοκρατικός» νόμος. Είναι θετικό, όμως υπάρχουν ζητήματα, όπως τα ατομικά δικαιώματα, που δεν χωρούν σε πλειοψηφίες και μειοψηφίες.

Το δεύτερο είναι το θέμα που προέκυψε με την ερώτηση Βουλευτών της Συμπολίτευσης για την αποφυλάκιση των χουντικών πρωταιτίων. Είναι αντιφα-

Δείξαμε σ' αυτούς που προσπαθούν με κάθε αθέμιτο μέσο να μας εντάξουν ως πειθήνια όργανα στην σάπια κοινωνία τους πως δεν ανταποκρινόμαστε στην κατάπτυστη προσπάθειά τους.

Πετάξαμε από πάνω μας όλη τη βρωμιά, σκεφτήκαμε αυτόνομα. Δεν υποχωρήσαμε. Τα θέλουμε όλα γιατί τίποτα δεν αξίζει σ' αυτούς που βούλιαξαν τον κόσμο σ' αυτόν τον οχετό.

Το νόημα της ζωής: Ζούσαμε ο ένας για τον άλλον και όλοι για τον αγώνα μας.

Δ.Α., μαθητής-μέλος Επιτροπής Κατάληψης

οργανώσεις ένοπλης βίας, αδυναμία που δεν οφείλεται στην ανεπάρκεια νομικού πλαισίου, τη στιγμή μάλιστα που με την ενεργοποίηση του άρθρου 106 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, έχουν παραβιασθεί δικαιώματα κρατουμένων που κατοχυρώνονται στο άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα.

Το ιστορικό της αστυνομίας, κύριε Πρόεδρε και κύριοι συνάδελφοι, και των μυστικών υπηρεσιών είναι βεβαρημένο. Υπάρχουν πλήθος αντισυνταγματικές παραβιάσεις, δικονομικές παραβιάσεις, αυθαιρεσίες, υπερβάσεις καθήκοντος, που φθάνουν μέχρι και αυτήν τη δολοφονία πολιτών, οι οποίοι έχουν γίνει αντικείμενο σκοποβολής από όργανα της τάξης. Όμως παράλληλα, έχουμε και την άγνωστη σε έκταση συνενοχή μυστικών υπηρεσιών σε βομβιστικές ενέργειες, όπως ομολογήθηκε στην περίπτωση Κρυστάλλη. Έχουμε και τη διείσδυση τέτοιων υπηρεσιών σε υποτιθέμενες οργανώσεις και τις πρόσφατες υποψίες κατασκευής οργανώσεων μαϊμούδων.

Οφείλουμε εδώ να υπενθυμίσουμε το τι συνέβαινε στη γειτονική Ιταλία, αν και ακούσθηκε από πάρα πολλούς συναδέλφους.

Οι μυστικές υπηρεσίες, η CIA, μασονικές οργανώσεις, μέλη ακροδεξιών οργανώσεων, ακόμα και διευθυντές της αντιτρομοκρατικής υπηρεσίας συνεργάζονταν στενά όχι για την πάταξη της τρομοκρατίας, αλλά για τη μεγέθυνση της τρομοκρατίας και τη χρησιμοποίησή της για τον έλεγχο των πολιτικών εξελίξεων.

Στην Ιταλία με τη δολοφονία του Άλντο Μόρο, που όπως αποδεικνύεται έγινε και αυτή με την ανάμειξη των μυστικών υπηρεσιών, ο αντίστοιχος νόμος έστειλε στη φυλακή μεταξύ άλλων και εκατοντάδες αθώων. Δεκάδες αθώοι πολίτες τότε σκοτώθηκαν από σφαίρες αστυνομικών, πριν προλάβουν να δείξουν τα στοιχεία της ταυτότητάς τους κατά τη διάρκεια μπλόκων στους εθνικούς δρόμους.

Αλλά και στη Γερμανία το αντιδημοκρατικό νομικό πλαίσιο αφενός μεν οδήγησε στα λευκά κελιά και στις δολοφονίες κρατουμένων μέσα στις φυλακές υψίστης ασφαλείας το φθινόπωρο του 1977, αφετέρου οδήγησε στη διεθνή κατακραυγή κατά της Δυτικής Γερμανίας ως ενός κράτους με απαράδεκτους νόμους στον τομέα της καταστολής. Εδώ να θυμίσουμε τις διαδηλώσεις σε όλη την Ευρώπη κορυφαίων διανοούμενων, όπως ο Σαρτρ, ο Μπελ, ο Γκρας.

... παράλληλα έχουμε και την άγνωστη σε έκταση συνενοχή μυστικών υπηρεσιών σε βομβιστικές ενέργειες, όπως ομολογήθηκε στην περίπτωση Κρυστάλλη. Έχουμε και τη διείσδυση τέτοιων υπηρεσιών σε υποτιθέμενες οργανώσεις και τις πρόσφατες υποψίες κατασκευής οργανώσεων μαϊμούδων. (...) Στη γειτονική Ιταλία οι μυστικές υπηρεσίες, η CIA, μασονικές οργανώσεις, μέλη ακροδεξιών οργανώσεων, ακόμα και διευθυντές της αντιτρομοκρατικής υπηρεσίας συνεργάζονταν στενά όχι για την πάταξη της τρομοκρατίας αλλά για τη μεγέθυνσή της και τη χρησιμοποίησή της για τον έλεγχο των πολιτικών εξελίξεων.

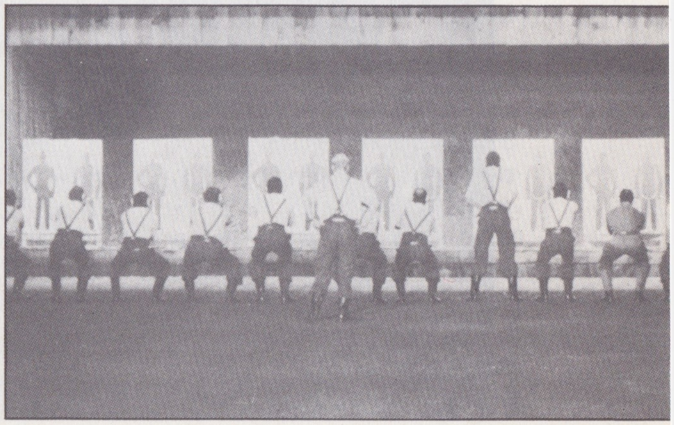
Για μας η ψήφιση του νόμου αυτού μας γυρίζει πίσω και μας θυμίζει τον προηγούμενο «αντιτρομοκρατικό» νόμο που ψηφίστηκε από την τότε Κυβέρνηση, τη στέρηση των κατηγορουμένων από κάθε πολιτικό δικαίωμα, την κράτησή τους σε απάνθρωπους χώρους, την κατάργηση της ελευθεροτυπίας που ούτε στην Ιταλία δεν έγινε και την καλλιέργεια ενός γενικευμένου κοινωνικού χαφιεδισμού που μάλλον θα μας οδηγήσει, αν δεν προσέξουμε, σε ιλαροτραγικές καταστάσεις.

Θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς. Η αντιμετώπιση της τρομοκρατίας θα προέλθει από το σπάσιμο των στεγανών και τη διαφάνεια στις δραστηριότητες των μυστικών υπηρεσιών, από τη διεύρυνση της δημοκρατίας, από την κοινωνική πολιτική απομόνωση της ένοπλης βίας και μια θετικότερη σχέση της αστυνομίας με τον πολίτη.

Τις τελευταίες μέρες προέκυψαν δύο θέματα για τα οποία αξίζει να πούμε δυο λόγια. Το πρώτο είναι η πρόταση του Προέδρου του ΠΑΣΟΚ να κριθεί με δημοψήφισμα ο «τρομοκρατικός» νόμος. Είναι θετικό, όμως υπάρχουν ζητήματα, όπως τα ατομικά δικαιώματα, που δεν χωρούν σε πλειοψηφίες και μειοψηφίες.

Το δεύτερο είναι το θέμα που προέκυψε με την ερώτηση Βουλευτών της Συμπολίτευσης για την αποφυλάκιση των χουντικών πρωταιτίων. Είναι αντιφατικό, κύριε Πρόεδρε, τουλάχιστον να δείχνουν εύνοια και συμπάθεια γι' αυτούς, όταν από την άλλη περιστέλλουν δικαιώματα και προτείνουν ισόβια γι' αυτούς που εμπίπτουν στις διατάξεις του προτεινόμενου νομοσχεδίου. Το Απριλιανό πραξικόπημα είναι η κορωνίδα της τρομοκρατίας, γιατί δεν απείλησε την υφιστάμενη δημοκρατία, αλλά την κατέλυσε.

Αναστασία Ανδρεαδάκη

Οδοιπορικό στην ΑΛΒΑΝΙΑ

ΑΛΒΑΝΙΑ: Μια κοινωνία και μια χώρα σε διάλυση. Τρία εκατομμύρια άνθρωποι με ζοφερό αύριο.

Αντιπροσωπεία (!!) του περιοδικού *Άνθη του Κακού* μαζί με αντιπροσωπεία της ομάδας *Αριστερή Πολιτική*, επισκέφθηκε την Αλβανία κατά την περίοδο των Χριστουγέννων, περισσότερο από περιέργεια παρά από πολιτικό ενδιαφέρον. Με μια έννοια προηγηθήκαμε των γεγονότων, όπως άλλωστε τα *Άνθη του Κακού* συνηθίζουν (!). Λίγες μέρες μετά την επιστροφή μας στην Αθήνα ακολούθησε η μαζική «απόδραση» των Βορειοηπειρωτών και των άλλων προσφύγων.

Στην Αλβανία συναντήσαμε μια «παραμυθένια» χώρα όπου σε κάθε πόλη, σε κάθε δημόσιο χώρο, κυριαρχεί μια φάτσα· είτε απεικονισμένη σε άθλιες αφίσες είτε χαραγμένη σε κακόγουστα αγάλματα. Η μνήμη έτσι συναντάει το ελληνικό πρότυπο της περιόδου των συνταγματαρχών. Προς ανακούφιση της ανθρώπινης ματιάς, οι πιο «άτακτοι» Αλβανοί φρόντισαν να αποκαθηλώσουν μερικώς αυτή τη φάτσα τις τελευταίες εβδομάδες. Ο περί ου ο λόγος δεν είναι άλλος από τον Εμβέρ Χότζα, που —δυστυχώς για τους Αλβανούς— αποτελεί τη συλλογική εικόνα όλης της πρόσφατης ιστορίας του έθνους τους. Ας συμπληρώσουμε πως το κυριότερο, και κατά τα φαινόμενα μοναδικό, μουσείο της χώρας είναι το πατρικό σπίτι του Χότζα κι έχουμε έτσι μια πλήρη εικόνα της ακμάζουσας «λαϊκής τέχνης» για την οποία περηφανεύεται το καθεστώς*.

Η οπτική εικόνα όμως της λαϊκής τέχνης προεκτείνεται στους τοίχους των σπιτιών, στους δρόμους, αλλά και στα βουνά όπου φιγουράρει η επιγραφή: «Ζήτω το Κόμμα Εργασίας της Αλβανίας». Σε ποια εργασία αναφέρεται είναι βέβαια συζητήσιμο, αφού οι εργαζόμενοι πηγαίνουν μεν στη δουλειά τους το πρωί ή και το μεσημέρι (δεν έχει αυτό ουσιαστική σημασία) χωρίς όμως να βρίσκουν αντικείμενο. Διότι η γεωργική παραγωγή έχει τα χάλια της, η μεταποίηση ακτινοβολεί τις απόψεις της αυτάρκειας και ο τουρισμός είχε αποκλειστεί εξαρχής επειδή θα μόλυνε την περίφημη σοσιαλιστική κουλτούρα των πολιτών με ξένες αστικές επιρροές. Το επίτευγμα όμως του καθεστώτος είναι η κτηνοτροφία. Την προηγούμενη δεκαετία οι οικονομικοί και πολιτικοί εγκέφαλοι του καθεστώτος έφτασαν στο συμπέρασμα ότι οι πολίτες έχουν τόσο πολύ ενωθεί μεταξύ τους, όσο και ταυτιστεί με τη Λαϊκή Δημοκρατία, που είναι κρίμα να τους χωρίζει η ατομική ιδιοκτησία μιας κότας, μιας γίδας ή ενός χοίρου. Αποφάσισαν λοιπόν να κρατικοποιήσουν τις κότες και τα υπόλοιπα οικιακά ζώα —πλην σκύλων και γάτων— που διατηρούσε ο αγροτικός πληθυσμός. Οι πολίτες όμως προτίμησαν να τα σφάξουν για ίδιον όφελος, θεωρώντας — ορθώς κατά τη γνώμη μας— ότι η εύγευστη σούπα της γίδας ή της κότας έχει μεγαλύτερη αξία από τις συνταγματικές τους υποχρεώσεις απέναντι στη Λαϊκή Δημοκρατία.

Μ' αυτόν τον τρόπο η μικροπαραγωγή, η αυτοκατανάλωση και το μικροεμπόριο διαλύθηκαν. Αποτέλεσμα της εφαρμογής του κομμουνισμού στις κότες είναι ο κίνδυνος λιμού που αντιμετωπίζει η σημερινή Αλβανία. Ακόμα και τις μέρες της Πρωτοχρονιάς, στα Τίρανα έλειπαν βασικά αγαθά και η κατάσταση ήταν τραγική.

Αλλά για να μην αναφερόμαστε μόνο στα κακώς κείμενα, πρέπει να μιλήσουμε για το μεγαλύτερο κατόρθωμα του καθεστώτος, με ευρωπαϊκή μοναδικό-

Φωτογραφίες: Δημήτρης Νανούρης

Τίρανα

Φωτογραφίες: Δημήτρης Νανούρης

Τίρανα

Αργυρόκαστρο

εγκέφαλοι του καθεστώτος έφτασαν στο συμπέρασμα ότι οι πολίτες έχουν τόσο πολύ ενωθεί μεταξύ τους, όσο και ταυτιστεί με τη Λαϊκή Δημοκρατία, που είναι κρίμα να τους χωρίζει η ατομική ιδιοκτησία μιας κότας, μιας γίδας ή ενός χοίρου. Αποφάσισαν λοιπόν να κρατικοποιήσουν τις κότες και τα υπόλοιπα οικιακά ζώα —πλην σκύλων και γάτων— που διατηρούσε ο αγροτικός πληθυσμός. Οι πολίτες όμως προτίμησαν να τα σφάξουν για ίδιον όφελος, θεωρώντας —ορθώς κατά τη γνώμη μας— ότι η εύγευστη σούπα της γίδας ή της κότας έχει μεγαλύτερη αξία από τις συνταγματικές τους υποχρεώσεις απέναντι στη Λαϊκή Δημοκρατία.

Μ' αυτόν τον τρόπο η μικροπαραγωγή, η αυτοκατανάλωση και το μικροεμπόριο διαλύθηκαν. Αποτέλεσμα της εφαρμογής του κομμουνισμού στις κότες είναι ο κίνδυνος λιμού που αντιμετωπίζει η σημερινή Αλβανία. Ακόμα και τις μέρες της Πρωτοχρονιάς, στα Τίρανα έλειπαν βασικά αγαθά και η κατάσταση ήταν τραγική.

Αλλά για να μην αναφερόμαστε μόνο στα κακώς κείμενα, πρέπει να μιλήσουμε για το μεγαλύτερο κατόρθωμα του καθεστώτος, με ευρωπαϊκή μοναδικότητα. Κατόρθωμα που μόνο το πιο προχωρημένο επαναστατικό κίνημα στην υπόθεση της χειραφέτησης του ανθρώπου είχε μερικώς κατακτήσει. Ως γνωστόν οι αναρχικοί της Ισπανίας, εκείνο το γλυκό καλοκαίρι του '36, προσπάθησαν να περιθωριοποιήσουν το αρχαιότερο επάγγελμα του κόσμου. Οι Αλβανοί «κομμουνιστές» σήμερα το έχουν εξαφανίσει. Υπάρχει βέβαια μια λεπτή διαφορά: Οι Ισπανοί αναρχικοί το προσπάθησαν με την προπαγάνδα και την προώθηση της αντίληψης για την αξιοπρέπεια και την απελευθέρωση της γυναίκας, ενώ οι Αλβανοί καθεστωτικοί κινήθηκαν επηρεασμένοι από ισλαμικά και μεσαιωνικά πρότυπα.

Έχουμε όμως και μια διαφοροποίηση της Αλβανίας από τις υπόλοιπες χώρες πάνω στην ερμηνεία και στην ετυμολογία της λέξης πόρνη. Στην αλβανική γλώσσα σημαίνει κάθε γυναίκα που έπραξε ή σχεδιάζει να πράξει προγαμιαίες σχέσεις. Ένας ...εξαίρετος Βορειοηπειρώτης, που ήταν και ο επίσημος συνοδός του γκρουπ μας στην Αλβανία, έλεγε με καμάρι πως όταν μια κοπέλα άγαμη μείνει έγκυος είθισται να περιφέρεται στους δρόμους του χωριού

Κορυτσά

πάνω σ' ένα γαϊδούρι επειδή οι Αλβανοί είναι λαός που αγαπά την οικογένεια.

Δείγμα της ισοπέδωσης της αλβανικής κοινωνίας είναι και το παρακάτω. Μέχρι πριν δυο-τρία χρόνια, αν κάποιος άφηνε μούσι τότε η τοπική αστυνομία φρόντιζε να μεταμορφωθεί για λίγο σε ένωση κουρέων. Το ξύρισμα του παρεκκλίνοντα γινόταν χωρίς σαπούνι. Μια εξήγηση για την παράλειψη του σαπουνιού, πέρα από τη βαρβαρότητα των δημοσίων λειτουργών της Λαϊκής Δημοκρατίας, είναι ότι στο σαπούνι υπάρχει «αυτάρκεια». Η λέξη «αυτάρκεια» στην Αλβανία είναι συνώνυμη με την ελληνική λέξη σπάνη. Έτσι ακούς από τους καθεστωτικούς ότι είναι «αυτάρκεις» στα μέσα μαζικής μεταφοράς αλλά αυτά δέν υπάρχουν, ότι είναι «αυτάρκεις» στο γάλα αλλά δε σερβίρεται πουθενά, ότι είναι «αυτάρκεις» σε είδη διατροφής αλλά κυριαρχεί η πείνα, και πάει λέγοντας.

Η μοναδική διαφορά των μειονοτικών ελληνικής καταγωγής είναι η πίστη στη θρησκεία και το πλήθος σταυρουδάκια που φοράνε. Άλλωστε δεν δείχνουν —ή τουλάχιστον δεν το είδαμε— να είναι σε χειρότερη μοίρα από τον υπόλοιπο πληθυσμό. Ακόμη και μια απλή σύγκριση με την κατάσταση της μουσουλμανικής μειονότητας στην Ελλάδα (Πομάκους, τσιγγάνους και τουρκογενείς) από πλευράς αντιμετώπισης του επίσημου κράτους είναι ανέφικτη.

σει οποιοδήποτε κύρος. Από την άλλη όμως η κοινωνία δεν εμφανίζει καμιά συνοχή στη βάση ενός συλλογικού οράματος ή μιας συλλογικής αξίας.

Όνειρο του κάθε οικονομικά ενεργού Αλβανού είναι η απόδραση στη Δύση, κυρίως στην Ελλάδα. Οι Αλβανοί, περισσότερο από τους άλλους ανατολικούς, θωρούν ότι οι Δυτικές κοινωνίες κρύβουν τον επίγειο παράδεισο. Ίσως η σύντομη περιήγησή τους στην κρατική ελληνική φιλοξενία να τους έχει κάπως συνετίσει τους τελευταίους μήνες. Αυτό όμως δεν αλλάζει την ουσία. Η πλειοψηφία θέλει να μεταναστεύσει αλλά η Ελλάδα δεν τους δέχεται.

Το καθεστώς, έχοντας για χρόνια απαγορεύσει κάθε δημόσια συζήτηση, έχει δημιουργήσει μια κοινωνία μ' ελάχιστα ίχνη πολιτικής συνείδησης και σκέψης. Οι ταραχές είναι τελείως ενστικτώδεις, είναι ταραχές εκδίκησης και απελπισίας που δεν μπορούν να οικοδομήσουν καμιά πρόταση. Το Δημοκρατικό Κόμμα, η μοναδική συγκροτημένη αντιπολίτευση, βγαίνει μέσα από το κόμμα του Ραμίζ Αλία και ψελίζει ανοησίες περί αγοράς. Για το Δημοκρατικό Κόμμα αρκεί να εφαρμοστεί στην Αλβανία ένας κάποιου τύπου νεοφιλελευθερισμός, να μπει η χώρα στο διεθνές εμπόριο κ.ο.κ. Είναι τέτοια η αφασία του Δημοκρατικού Κόμματος όπως και η σχέση του με το κομμουνιστικό κόμμα, ώστε φτάνει να θεωρεί πως τις ταραχές τις οργανώνουν Γιουγκοσλάβοι πράκτορες. Δεν είναι καν σε θέση να σκεφτούν ότι η Γιουγκοσλαβία —στα πρόθυρα εμφυλίου πολέμου— το μόνο για το οποίο δε νοιάζεται είναι η εσωτερική κατάσταση της Αλβανίας.

Είναι μάλλον φανερό ότι η Αλβανία με μια μεταβατική κυβέρνηση Ραμίζ Αλία – Δημοκρατικού Κομματος θα πάρει το δρόμο της αγοράς. Δρόμο άλλωστε που πήραν και οι άλλες χώρες του ανύπαρκτου σοσιαλισμού.

Είναι επίσης φανερό ότι αν χώρες οικονομικά ισχυρές σε σχέση με την Αλβανία (όπως η Πολωνία, η Βουλγαρία και άλλες) γνωρίζουν σιγά-σιγά την αγριότητα της αγοράς με την εξαθλίωση των λαών τους, για τους Αλβανούς τα πράγματα θα είναι πολύ πιο σκούρα. Οι Αλβανοί θα προσπαθήσουν να ενταχθούν στην αγορά και στο διεθνή καταμερισμό εργασίας μ' ένα επίπεδο παραγωγικών μέσων και υποδομών κατώτερο των περισσότερων χωρών του Τρίτου Κόσμου. Η αγορά θα αποδιαρθρώσει εντελώς το ήδη αποδιαρθρωμένο παραγωγικό σύστημα και το όνειρο

νείς) από πλευράς αντιμετώπισης του επίσημου κράτους είναι ανέφικτη.

Εδώ πρέπει να σημειώσουμε και τον τρόπο αντιμετώπισης του προβλήματος των Βορειοηπειρωτών —που τελικά είναι πρόβλημα όλων των Αλβανών— από την ελληνική κυβέρνηση. Αυτή η κυβέρνηση που στην εσωτερική της πολιτική τη γνωρίσαμε, μια κυβέρνηση δολοφόνων, τραμπούκων, παρακρατικών, μιζαδόρων χάριν «νεοφιλελευθερισμού», που ξεκαθαρίζει τους πολιτικούς της αντιπάλους με δίκες-παρωδίες, που προβαίνει σε μαζικές απολύσεις και όλα τα συναφή, δείχνει στην εξωτερική της πολιτική να είναι περισσότερο επικίνδυνη.

Δεν φτάνει που σε μια αντίθεση μητρόπολης-περιφέρειας, στον πρόσφατο πόλεμο, έτρεξε να «γλύψει» τη μητρόπολη. Δεν φτάνει που μπήκε στον πόλεμο με τη μεγαλύτερη δουλοπρέπεια στο πλευρό των γιάνκηδων, στο πλευρό δηλαδή κάποιων αυτόκλητων παγκοσμίων προστατών και σε βάρος του φτωχού Ιρακινού λαού αλλά και στο θέμα των Βορειοηπειρωτών φρόντισε να δείξει όλη της την υποκρισία και την εθνική μειοδοσία που η δεξιά φέρνει απ' την κούνια της.

Αφού έστειλε τον Σαμαρά στην Αλβανία —πριν τα εκεί γεγονότα— να υποσχεθεί, ως νέος Μωάμεθ, πως η Ελλάδα είναι μια χώρα όπου πιλάφια, μέλι και ουρί διανέμονται δωρεάν, να υποσχεθεί ότι όποιος έρθει στην Ελλάδα θα βρει τον επίγειο παράδεισο, μόλις τα γεγονότα την ξεπέρασαν άρχισε να χαρακτηρίζει οικονομικούς πρόσφυγες τους Αλβανούς φυγάδες και να τους στέλνει πίσω με τη συνδρομή της ελληνικής αστυνομίας. Φροντίζει επίσης να διατηρεί στα Τίρανα μια ομάδα διπλωματών που δύσκολα μπορεί να τους χαρακτηρίσει κανείς. Αυτοί οι κύριοι, εκμεταλλευόμενοι το κύρος που τους παρέχει η δυνατότητα να εκδίδουν βίζες για την Ελλάδα, φέρονται στους Βορειοηπειρώτες σαν αυτοδιόριστοι γενικοί αφέντες τους. Τουλάχιστον αυτό συνέβαινε πριν ο Ραμίζ Αλία «ανοίξει» τα σύνορα.

Είναι αυτονόητο πως οι Βορειοηπειρώτες και οι υπόλοιποι Αλβανοί δεν έχουν να περιμένουν καμιά βοήθεια από την ελληνική κυβέρνηση. Δυστυχώς, όσο δεν μπορούν να ελπίζουν στο εξωτερικό άλλο τόσο δεν μπορούν να ελπίζουν και στο εσωτερικό τους. Η κυβέρνηση του Ραμίζ Αλία και το γνήσιο τέκνο της, το Δημοκρατικό Κόμμα, οδηγούν τρία εκατομμύρια ανθρώπους σ' ένα γολγοθά. Το αύριο

Η μοναδική διαφορά των μειονοτικών ελληνικής καταγωγής είναι η πίστη στη θρησκεία και το πλήθος σταυρουδάκια που φοράνε. Άλλωστε δεν δείχνουν —ή τουλάχιστον δεν το είδαμε— να είναι σε χειρότερη μοίρα από τον υπόλοιπο πληθυσμό. Ακόμη και μια απλή σύγκριση με την κατάσταση της μουσουλμανικής μειονότητας στην Ελλάδα (Πομάκους, τσιγγάνους και τουρκογενείς) από πλευράς αντιμετώπισης του επίσημου κράτους είναι ανέφικτη.

πούνι υπάρχει «αυτάρκεια». Η λέξη «αυτάρκεια» στην Αλβανία είναι συνώνυμη με την ελληνική λέξη σπάνη. Έτσι ακούς από τους καθεστωτικούς ότι είναι «αυτάρκεις» στα μέσα μαζικής μεταφοράς αλλά αυτά δέν υπάρχουν, ότι είναι «αυτάρκεις» στο γάλα αλλά δε σερβίρεται πουθενά, ότι είναι «αυτάρκεις» σε είδη διατροφής αλλά κυριαρχεί η πείνα, και πάει λέγοντας.

Δεν μπορώ να λησμονήσω από τη σύντομη επίσκεψη στην Αλβανία ένα Τούρκο μαρξιστή-λενινιστή, πολιτικό πρόσφυγα στην Ελλάδα, που είχαμε μαζί μας. Αγνοώντας θαρρείς τι έβλεπε γύρω του, είχε τη «λενινιστική» έπαρση να κάνει δημόσιο κήρυγμα, στην πλατεία των Τιράνων, σε Βορειοηπειρώτες ελληνικής καταγωγής για τα «καλά» του καθεστώτος. Κι αυτοί, όπως ήταν αναμενόμενο, ή κουνούσαν με χαρακτηριστικό τρόπο το κεφάλι τους κι έφευγαν ή απορούσαν με τη σαδιστική διάθεση για δούλεμα που έχουν ορισμένοι τουρίστες.

Πέρα όμως από τη γλαφυρότητα και την κωμικοτραγική κατάσταση που μπορείς να διαπιστώσεις σαν μια όψη της αλβανικής κοινωνίας, η πραγματικότητα είναι πολύ χειρότερη. Είναι το δράμα που ζει ένας ολόκληρος λαός· ένας λαός που όπως φαίνεται έχει ζοφερό μέλλον.

Η αλβανική κοινωνία βρίσκεται σε βαθιά οικονομική, πολιτισμική και πολιτική κρίση. Οι καθεστωτικοί έχουν βουλιάξει τη χώρα. Ο λαός καθώς βρίσκεται στα πρόθυρα της απελπισίας δεν δείχνει να φοβάται τίποτα. Το καθεστώς και η αστυνομία του έχουν χάκρατικού Κόμματος όπως και η σχέση του με το κομμουνιστικό κόμμα, ώστε φτάνει να θεωρεί πως τις ταραχές τις οργανώνουν Γιουγκοσλάβοι πράκτορες. Δεν είναι καν σε θέση να σκεφτούν ότι η Γιουγκοσλαβία —στα πρόθυρα εμφυλίου πολέμου— το μόνο για το οποίο δε νοιάζεται είναι η εσωτερική κατάσταση της Αλβανίας.

Είναι μάλλον φανερό ότι η Αλβανία με μια μεταβατική κυβέρνηση Ραμίζ Αλία - Δημοκρατικού Κόμματος θα πάρει το δρόμο της αγοράς. Δρόμο άλλωστε που πήραν και οι άλλες χώρες του ανύπαρκτου σοσιαλισμού.

Είναι επίσης φανερό ότι αν χώρες οικονομικά ισχυρές σε σχέση με την Αλβανία (όπως η Πολωνία, η Βουλγαρία και άλλες) γνωρίζουν σιγά-σιγά την αγριότητα της αγοράς με την εξαθλίωση των λαών τους, για τους Αλβανούς τα πράγματα θα είναι πολύ πιο σκούρα. Οι Αλβανοί θα προσπαθήσουν να ενταχθούν στην αγορά και στο διεθνή καταμερισμό εργασίας μ' ένα επίπεδο παραγωγικών μέσων και υποδομών κατώτερο των περισσότερων χωρών του Τρίτου Κόσμου. Η αγορά θα αποδιαρθρώσει εντελώς το ήδη αποδιαρθρωμένο παραγωγικό σύστημα και το όνειρο του Αλβανού θα παραμείνει η μαύρη εργασία και η καταλήστευσή του σε κάποιο εργοτάξιο πέριξ των Αθηνών.

Η μοναδική ελπίδα για τους Αλβανούς, η δημιουργία μιας νέας αριστεράς, δείχνει απίθανο σενάριο μια και η υπάρχουσα «διανόηση», αλλά και το σύνολο του λαού, βρίσκεται σε πολιτική αφασία. Αν για άλλους (π.χ. τους Πολωνούς), που έχουν και μια μεγάλη ιστορία κοινωνικών αγώνων, η αντίσταση στη βαρβαρότητα της αγοράς και η δημιουργία μιας νέας αριστεράς είναι το πιθανότερο ενδεχόμενο, αυτή η εκδοχή στην Αλβανία πρέπει να αποκλειστεί για αρκετά χρόνια.

Όσο για τη μειονότητα ελληνικής καταγωγής που ζει στην Αλβανία, δεν διαφέρει από το υπόλοιπο έθνος. Η μοναδική διαφορά των μειονοτικών είναι η πίστη στη θρησκεία και το πλήθος σταυρουδάκια που φοράνε. Άλλωστε δεν δείχνουν —ή τουλάχιστον δεν το είδαμε— να είναι σε χειρότερη μοίρα από τον υπόλοιπο πληθυσμό. Ακόμη και μια απλή σύγκριση με την κατάσταση της μουσουλμανικής μειονότητας στην Ελλάδα (Πομάκους, τσιγγάνους και τουρκογεκεί γεγονότα— να υποσχεθεί, ως νέος Μωάμεθ, πως η Ελλάδα είναι μια χώρα όπου πιλάφια, μέλι και ουρί διανέμονται δωρεάν, να υποσχεθεί ότι όποιος έρθει στην Ελλάδα θα βρει τον επίγειο παράδεισο, μόλις τα γεγονότα την ξεπέρασαν άρχισε να χαρακτηρίζει οικονομικούς πρόσφυγες τους Αλβανούς φυγάδες και να τους στέλνει πίσω με τη συνδρομή της ελληνικής αστυνομίας. Φροντίζει επίσης να διατηρεί στα Τίρανα μια ομάδα διπλωματών που δύσκολα μπορεί να τους χαρακτηρίσει κανείς. Αυτοί οι κύριοι, εκμεταλλευόμενοι το κύρος που τους παρέχει η δυνατότητα να εκδίδουν βίζες για την Ελλάδα, φέρονται στους Βορειοηπειρώτες σαν αυτοδιόριστοι γενικοί αφέντες τους. Τουλάχιστον αυτό συνέβαινε πριν ο Ραμίζ Αλία «ανοίξει» τα σύνορα.

Είναι αυτονόητο πως οι Βορειοηπειρώτες και οι υπόλοιποι Αλβανοί δεν έχουν να περιμένουν καμιά βοήθεια από την ελληνική κυβέρνηση. Δυστυχώς, όσο δεν μπορούν να ελπίζουν στο εξωτερικό άλλο τόσο δεν μπορούν να ελπίζουν και στο εσωτερικό τους. Η κυβέρνηση του Ραμίζ Αλία και το γνήσιο τέκνο της, το Δημοκρατικό Κόμμα, οδηγούν τρία εκατομμύρια ανθρώπους σ' ένα γολγοθά. Το αύριο του Αλβανικού λαού στην πυριτιδαποθήκη των Βαλκανίων θα είναι απ' ό,τι φαίνεται οδυνηρό.

Κώστας Παπουλής

* Ζητάμε συγγνώμη από τους ελάχιστους Αλβανούς φίλους των τεχνών. Δεν αναφερόμαστε σ' αυτούς.

Ελληνοαλβανική συνάντηση, Δεκέμβριος '90

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ

ΡΙΚΑΡΝΤΟ ΜΠΑΚΕΛΙ: Ο ΔΙΑΒΟΛΟΣ ΣΤΟ ΠΟΝΤΕΛΟΥΝΓΚΟ, Εκδόσεις ΚΡΙΤΙΚΗ, Αθήνα 1988

Η στήλη αυτή δεν ασχολείται, όπως ίσως έχει γίνει φανερό στους αναγνώστες, μόνο με τις καινούργιες εκδόσεις αλλά με κάθε βιβλίο που, κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο, αποκτά επίκαιρο νόημα το διάβασμά του ή ακόμη και το ξαναδιάβασμά του. Το μυθιστόρημα του Μπακέλι δύο χρόνια πριν θα συναντούσε ίσως την απόρριψη του οργανωμένου αναρχικού κινήματος αφού, με φόντο την προετοιμασία της αποτυχημένης εξέγερσης του 1874 στην Μπολόνια, διηγείται, δίχως να ωραιοποιεί τίποτα, την περιπέτεια του Μπακούνιν στην Ιταλία· ελπίζουμε πια ότι έχει φθάσει η ώρα να διαβαστεί χωρίς προκαταλήψεις απ' το οργανωμένο κομμάτι του αναρχισμού στη χώρα μας. Τα πέντε τελευταία χρόνια τα οποία έκαναν κατάδηλη την παρακμή και τα αδιέξοδα του αναρχισμού ήταν τελικά γόνιμα διότι σήμερα φαίνεται ότι έχει αρχίσει ένας προβληματισμός γύρω από τη σύγκρουση της επανάστασης με την πραγματικότητα στον οποίο το μυθιστόρημα του Μπακέλι έχει κι αυτό να προσφέρει πολλά αφού ο συγγραφέας του είναι καλός γνώστης του αντικειμένου.

Από τις πρώτες κιόλας σελίδες ο Μπακέλι εμφανίζει τον ήρωά του: «...*εχθρός τώρα πια σχεδόν όλων των παλιών και νέων συντρόφων, χωρίς πόρους ζωής, ο Μιχαήλ Μπακούνιν στα 1873 είχε καταφύγει στην ελεύθερη Ελβετία, στο έλεος του Θεού, στον οποίο δεν πίστευε.*» Ο άνθρωπος που όρισε πως «επαναστάτης είναι αυτός που έχει το διάβολο μέσα του» ένα καλοκαιρινό απόγεμα του 1874 θα πέρναγε το Ποντελούνγκο πηγαίνοντας για την Μπολόνια πιστεύοντας ότι «...*αυτή τη φορά ο Σατανάς θα πετάξει από 'δώ ν' απελευθερώσει όλο τον κόσμο.*» Σύμφωνα με τον τοπικό μύθο, στο Ποντελούνγκο (Μακρύ Γεφύρι) πριν εκατό χρόνια παραμονή του Άη Γιάννη, ο πρωθιερέας του χωριού, στο την κατάληξη του σχεδίου: «*Όσο θυμόταν άνθρωπος η Μπαρονάτα ήταν σχεδόν πάντα για πούλημα.*» Οι γεωργικές εργασίες σ' ένα μέρος εκτεθειμένο στους τέσσερις ανέμους αδύνατες, το σπίτι ακατοίκητο, στη λίμνη δεν υπήρχαν ψάρια για να ψαρευτούν... Ο εργολάβος που ανέλαβε τις οικοδομικές εργασίες, δουλεύοντας σε καθεστώς ...απόλυτης ελευθερίας, μάζεψε τους πιο ανεπρόκοπους εργάτες της περιοχής ενώ η ανεκδιήγητη ευπιστία των δύο, τόσο δύσπιστων στην υπόλοιπη ζωή τους, αναρχικών είχε ως αποτέλεσμα άσκοπες εργασίες και σε τριπλάσιο κόστος απ' τό κανονικό. Η γλαφυρή περιγραφή του Μπακέλι για την ασχετοσύνη των δύο αναρχικών σχετικά με την καθημερινή πραγματική ζωή φέρνει στο νου τη ρήση του ελληνικού λαού: «Όποιος δεν πάντρεψε κι όποιος δεν έχτισε...».

Κοντά σ' όλα αυτά προστέθηκαν κι οι κάθε λογής κατατρεγμένοι, πολιτικοί πρόσφυγες (πραγματικοί ή κατά φαντασίαν), τυχοδιώκτες, ονειροπαρμένοι διανοούμενοι, τυχοδιώκτες, οπαδοί του συνδικαλισμού, μηδενιστές, που κατέφθασαν απ' όλες τις γωνιές της γης μόλις διαδόθηκε πως ο Μπακούνιν φτιάχνει παροικία! Κι έτσι πέρασε ο χειμώνας με συζητήσεις, αναμνήσεις, ονειροπολήσεις, παχιά λόγια, προστριβές, υπαινιγμούς απ' τους φιλοξενούμενους για τ' ...αφεντικά, την ...Αυλή του Μπακούνιν, τους ...πυργοδεσπότες, τους αναρχικούς ιδιοκτήτες της φάρμας. Και πάνω απ' όλα μ' ένα αλόγιστο ξόδεμα των χρημάτων του Καφιέρο.

Η κριτική του Μπακέλι στον αναρχισμό είναι ανελέητη και, δυστυχώς, αληθινή στις περιπτώσεις που ο αναρχισμός δεν συνδέθηκε με το εργατικό κίνημα ή, στις μέρες μας, με τα πολύχρωμα εναλλακτικά κινήματα. Το κοινωνικό υποκείμενο της αναρχίας σ' αυτές τις περιπτώσεις, μέχρι και σήμερα, μοιάζει τόσο με τους φιλοξενούμενους της Μπαρονάτα που ο Μπακέλι παρά την πιθανή του εμπάθεια δικαιώνεται: Εκτός πραγματικότητος, ανίκανοι να

νη Επανάσταση». Έργο γραμμένο δέκα σχεδόν χρόνια πριν την «Προδομένη Επανάσταση», τον καιρό της δέκατης επετείου της Οκτωβριανής Επανάστασης (χρονιά που ο Τρότσκι διαγράφεται από το κόμμα), αποκτά σήμερα εξαιρετική επικαιρότητα διότι, όπως σημειώνει ο Μ. Ράπτης: «...οι αναφορές του Λέοντα Τρότσκι στη ΝΕΠ (Νέα Οικονομική Πολιτική) και το Θερμιδόρ, σχετίζονται με τη σοβιετική "περεστρόικα" του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ».

Το πρώτο μέρος του βιβλίου αποτελεί η επιστολή του Τρότσκι στο Ιστορικό Ινστιτούτο του Κόμματος και το δεύτερο μέρος λόγοι του Τρότσκι εκφωνημένοι στο διάστημα από τον Ιούνιο ώς τον Οκτώβριο του 1927, πάνω στην πιο έντονη πάλη της αντιπολίτευσης με τον Στάλιν.

ΟΣΚΑΡ ΓΟΥΑΪΛΝΤ: Η ΜΠΑΛΑΝΤΑ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ ΤΟΥ ΡΙΝΤΙΓΚ, Εκδόσεις ΣΕΛΙΔΕΣ

Δίγλωσση έκδοση με πρόλογο του Αλμπέρτ Καμύ, εισαγωγή και βιογραφικό σημείωμα του Σταύρου Παπασηφάκη και απόδοση Ρήγα Γαρταγάνη. Εκτός από τη «Μπαλάντα της φυλακής του Ρίντιγκ», ο τόμος περιλαμβάνει το ποίημα του Γουάιλντ «Ο Χαρμίδης» που πρωτοεκδόθηκε στα ελληνικά το 1942, την «Πανθέα» και άλλα. Όλα της έκδοσης του 1951 από το «Τυπογραφείο του Εμπορίου» στην Αλεξάνδρεια, σε μετάφραση Ελισάβετ Ψαρά.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: ΔΙΝΗ, Εκδόσεις ΔΩΔΩΝΗ, Αθήνα-Γιάννινα 1990

Είναι η δεύτερη ποιητική συλλογή της παιδαγωγού Καλλιόπης Οικονόμου που βλέπει το φως της δημοσιότητας. Από τα λιτά ποιήματά της ξεχωρίσαμε: «Ο πόθος μου για σένα», «Καμπύλες», «Διαστάσεις» και την «Αντανάκλαση».

ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ: και επί γης... ΜΟΝΑΞΙΑ, Εκδόσεις ΝΕΣΤΟΡΑΣ, Αθήνα 1991

Από την τρίτη και πιο ώριμη συλλογή

ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥ

πό τη σύγκρουση της επανάστασης με την πραγματικότητα στον οποίο το μυθιστόρημα του Μπακέλι έχει κι αυτό να προσφέρει πολλά αφού ο συγγραφέας του είναι καλός γνώστης του αντικειμένου.

Από τις πρώτες κιόλας σελίδες ο Μπακέλι εμφανίζει τον ηρωά του: «*...εχθρός τώρα πια σχεδόν όλων των παλιών και νέων συντρόφων, χωρίς πόρους ζωής, ο Μιχαήλ Μπακούνιν στα 1873 είχε καταφύγει στην ελεύθερη Ελβετία, στο έλεος του Θεού, στον οποίο δεν πίστευε.*» Ο άνθρωπος που όρισε πως «επαναστάτης είναι αυτός που έχει το διάβολο μέσα του» ένα καλοκαιρινό απόγεμα του 1874 θα πέρναγε το Ποντελούγκο πηγαίνοντας για την Μπολόνια πιστεύοντας ότι «*...αυτή τη φορά ο Σατανάς θα πετάξει από 'δώ ν' απελευθερώσει όλο τον κόσμο.*» Σύμφωνα με τον τοπικό μύθο, στο Ποντελούγκο (Μακρύ Γεφύρι) πριν εκατό χρόνια παραμονή του Αη Γιάννη, ο πρωθιερέας του χωριού, στο ίδιο αυτό γεφύρι, συνάντησε το Διάβολο και τον νίκησε χάρη στη σύνεσή του και την αγιότητά του.

Όμως το πιο ενδιαφέρον τμήμα του βιβλίου δεν αφορά στην αποτυχία της εξέγερσης της Μπολόνια που, όπως γράφει ο Τζ. Τζολ, σχεδιάστηκε σε μια ατμόσφαιρα ακαθόριστου ενθουσιασμού και απόλυτης αισιοδοξίας — όχι και εντελώς εξωπραγματικής αν συνυπολογίσουμε την άθλια οικονομική κατάσταση του λαού και την όχι ευκαταφρόνητη δύναμη των αναρχικών που έφθανε εκείνη την εποχή στην Ιταλία τις 30.000 άτομα. Το πιο ενδιαφέρον αφορά στη δημιουργία από τον Μπακούνιν, με τη χρηματοδότηση του Κάρλο Καφιέρο, μιας φάρμας στη λίμνη Ματζιόρε.

«Πύργοι στην άμμο» τιτλοφορείται το πρώτο κεφάλαιο που αναφέρεται σ' αυτό το σχέδιο. Η βίλα και το κτήμα που διάλεξαν ο Μπακούνιν με τον Καφιέρο, η Μπαρονάτα, προϊδέαζε για διανοούμενοι, τυχοδιώκτες, οπαδοί του συνδικαλισμού, μηδενιστές, που κατέφθασαν απ' όλες τις γωνιές της γης μόλις διαδόθηκε πως ο Μπακούνιν φτιάχνει παροικία! Κι έτσι πέρασε ο χειμώνας με συζητήσεις, αναμνήσεις, ονειροπολήσεις, παχιά λόγια, προστριβές, υπαινιγμούς απ' τους φιλοξενούμενους για τ' ...αφεντικά, την ...Αυλή του Μπακούνιν, τους ...πυργοδεσπότες, τους αναρχικούς ιδιοκτήτες της φάρμας. Και πάνω απ' όλα μ' ένα αλόγιστο ξόδεμα των χρημάτων του Καφιέρο.

Η κριτική του Μπακέλι στον αναρχισμό είναι ανελέητη και, δυστυχώς, αληθινή στις περιπτώσεις που ο αναρχισμός δεν συνδέθηκε με το εργατικό κίνημα ή, στις μέρες μας, με τα πολύχρωμα εναλλακτικά κινήματα. Το κοινωνικό υποκείμενο της αναρχίας σ' αυτές τις περιπτώσεις, μέχρι και σήμερα, μοιάζει τόσο με τους φιλοξενούμενους της Μπαρονάτα που ο Μπακέλι παρά την πιθανή του εμπάθεια δικαιώνεται: Εκτός πραγματικότητος, ανίκανοι να φροντίσουν στοιχειώδεις ανάγκες ατομικές ή συλλογικές, παραμένουν δέσμιοι ενός αδιέξοδου δογματισμού, έξω από την κοινωνία τη στιγμή που οι ελευθεριακές ιδέες στο σύγχρονο κόσμο γίνονται ολοένα και πιο επίκαιρες.

Μ.Π.

ΛΕΟΝ ΤΡΟΤΣΚΙ: Η ΠΑΡΑΜΟΡΦΩΜΕΝΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ, Εκδόσεις ΣΕΛΙΔΕΣ, Αθήνα 1989

Με πρόλογο του Μιχάλη Ράπτη και μετάφραση της συντρόφου του Έλλης Δυοβουνιώτη κυκλοφορεί, για πρώτη φορά στα ελληνικά, «Η Παραμορφωμένη Επανάσταση» ... φικό σημείωμα του Σταύρου Παπασηφάκη και απόδοση Ρήγα Γαρταγάνη. Εκτός από τη «Μπαλάντα της φυλακής του Ρίντιγκ», ο τόμος περιλαμβάνει το ποίημα του Γουάιλντ "Ο Χαρμίδης" που πρωτοεκδόθηκε στα ελληνικά το 1942, την «Πανθέα» και άλλα. Όλα της έκδοσης του 1951 από το «Τυπογραφείο του Εμπορίου» στην Αλεξάνδρεια, σε μετάφραση Ελισάβετ Ψαρά.

ΚΑΛΛΙΟΠΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: ΔΙΝΗ, Εκδόσεις ΔΩΔΩΝΗ, Αθήνα-Γιάννινα 1990

Είναι η δεύτερη ποιητική συλλογή της παιδαγωγού Καλλιόπης Οικονόμου που βλέπει το φως της δημοσιότητας. Από τα λιτά ποιήματά της ξεχωρίσαμε: «Ο πόθος μου για σένα», «Καμπύλες», «Διαστάσεις» και την «Αντανάκλαση».

ΝΙΚΟΣ ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ: και επί γης... ΜΟΝΑΞΙΑ, Εκδόσεις ΝΕΣΤΟΡΑΣ, Αθήνα 1991

Από την τρίτη και πιο ώριμη συλλογή του Νίκου Γιαννάκη διαλέγουμε:

ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

Εγώ και οι φίλοι μου
στα διάκενα των μαχών
με τη Λερναία Ύδρα
της στυγνής καθημερινότητας,
ποθητές σταγόνες χαράς
μια-μια αρδεύουμε

[ ] Εγώ και οι φίλοι μου
στην πλατεία Ευτυχίας
όλο χαρά ξαναζωγραφίζουμε
με τα χρώματα της ανιδιοτέλειας
τον πολύπαθο πίνακα
των παιδικών μας ονείρων.

■ Για τη ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ στέλνετε βιβλία και περιοδικά σε δύο αντίτυπα. Για τη Η διεύθυνση είναι: **Περιοδικό Άνθη του Κακού**
Τ.Θ. 250 65 100 26 ΑΘΗΝΑ

Ανοιξιάτικες αποκαλύψεις και ΕΑΡινές πορείες

ΤΟ ΧΕΙΜΩΝΑ ΤΟΥ '88-'89, παραμονές της πτώσης του ΠΑΣΟΚ, κάποιοι φίλοι της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς αφελέστατα πίστευαν ότι η διαδικασία πτώσης του ΠΑΣΟΚ θα διαμόρφωνε τους όρους για την ανάπτυξη των κινημάτων (εξ ου και το «Να πέσει το ΠΑΣΟΚ με όρους κινήματος»). Κάποιοι άλλοι, κυκλοφορώντας αφίσες με «καταζητείται», δήλωναν με ακόμη μεγαλύτερη αφέλεια ότι η πτώση του ΠΑΣΟΚ και η παραπομπή σε δίκη του Παπανδρέου «θα σημάνει και την κρίση στο σύστημα της πολιτικής εκπροσώπησης, της πολιτικής των πολιτικών, και την ανάδειξη των ριζοσπαστικών αιτημάτων της κοινωνίας των πολιτών». Επιδοκιμάζοντας ταυτόχρονα, έστω και χωρίς δημόσιες ανακοινώσεις, την κυβέρνηση Τζαννετάκη με το επιχείρημα ότι ανοίγει ο δρόμος για την ανάδειξη των «πραγματικών κοινωνικών αντιθέσεων που τίποτα δεν έχουν να κάνουν με τα παρωχημένα αντιδεξιά σύνδρομα», επιχείρημα που κατά κόρον χρησιμοποιήθηκε και από τον ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ. Βέβαια απ' όλα τούτα τα αφελέστατα σενάρια τίποτα δεν πραγματοποιήθηκε. Και πώς να γινόταν άραγε μέσα σε ένα κλίμα φιλοδεξιάς υστερίας;

Με βάση το πνεύμα της κυβέρνησης Τζαννετάκη (αποτέλεσμα της καθαρσομανίας) σημαντικά τμήματα της κοινωνίας αλλά και πολιτικοί σχηματισμοί άρχισαν ή ολοκλήρωσαν (ΕΑΡ) μία δεξιά συντηρητική πορεία. Έτσι το θέρος του '89 βλέπαμε και ακούγαμε στελέχη της παραδοσιακής αριστεράς, ανανεωτικής ή μη, αλλά και του εξωκοινοβουλευτικού χώρου να διατυμπανίζουν την «εθνική και κοινωνική ανάγκη της πτώσης του ΠΑΣΟΚ», «την αλλαγή της Δεξιάς σε σύγχρονο κοινοβουλευτικό δημοκρατικό (!) κόμμα» σε αντίθεση με «το φασίζον τριτοκοσμικό ΠΑΣΟΚ».

Περιοδικά της αριστεράς (*Αντί*) φθάνουν στο σημείο να δημοσιεύσουν ΚΥΠίτικα κείμενα για συνεργασία για τα ασφαλιστικά ταμεία, αντιτρομοκρατικός νόμος, τα προεδρικά διατάγματα για την εκπαίδευση. Η δολοφονία του Νίκου Τεμπονέρα από τους τραμπούκους της ΟΝΝΕΔ, οι πέντε νεκροί στον Κ. ΜΑΡΟΥΣΗ, το ξεπούλημα των δημόσιων επιχειρήσεων και των προβληματικών, η πλήρης υποταγή στην πολιτική Μπους, ο χόρος των σκανδάλων (εργατικές κατοικίες, πετρέλαιο, ζωοτροφές, Δήμος Αθήνας κ.λπ.).

Θα πίστευε κανείς ότι όλα αυτά θα ήταν αρκετά για την αναθεώρηση της πολιτικής αντίληψης που ανήγαγε την κάθαρση σε υπ' αριθμόν ένα πρόβλημα της πολιτικής μας ζωής, αφού έγινε φανερό και στον πλέον δύσπιστο ότι, ανεξάρτητα από τις ευθύνες του ΠΑΣΟΚ, η υστερία του '89 δεν οδήγησε τον τόπο σε ένα καινούριο πολιτικό σκηνικό όπου τα πάντα θα λειτουργούν με δημοκρατία και διαφάνεια όπως υποσχόταν ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ συνεπικουρούμενος από διάφορους φίλους. Αντίθετα μάλιστα η πορεία ήταν ακριβώς η αντίστροφη σε σχέση με τα προσδοκόμενα από αυτούς τους κύκλους.

Με βάση το πνεύμα της κυβέρνησης Τζαννετάκη (αποτέλεσμα της καθαρσομανίας) σημαντικά τμήματα της κοινωνίας αλλά και πολιτικοί σχηματισμοί άρχισαν ή ολοκλήρωσαν (ΕΑΡ) μια δεξιά συντηρητική πορεία. (...) Όποιος συνέχιζε να προβάλλει την επικαιρότητα του κοινωνικού ανταγωνισμού, αυτόματα χαρακτηριζόταν «αυριανιστής», «λαϊκιστής», κ.λπ. σε μια πρωτοφανή εκστρατεία ιδεολογικής τρομοκράτησης διαμέσου του τύπου.

την Ομοσπονδία υπόλογη και για τις προηγούμενες επιλογές τους;

Όταν μάλιστα δεν έχουν πάρει θέση για σημαντικά ζητήματα όπως οι ιδιωτικοποιήσεις, όταν δε συμπαραστέκονται ενεργά στους απέργους της ΕΑΣ (ξεχνώντας τις αποφάσεις της προγραμματικής συνδιάσκεψης στην Ελάτη), όταν τελευταίοι αυτοί παίρνουν θέση για τους τρεις (Μπουκετσίδη, Κογιάννη, Μπέρκνερ) είναι ακατανόητη η βιασύνη τους για την έκδοση ανακοίνωσης σχετική με τη δίκη Παπανδρέου. Μια παρόμοια τακτική που ετεροχρονισμένα συνεχίζει να κινείται στο πνεύμα του Ιούνη του '89 είναι τουλάχιστον επικίνδυνη.

Σήμερα, ύστερα και από την κατάθεση Καμάρα στο ειδικό δικαστήριο αρκετά πράγματι αρχίζουν να ξεκαθαρίζουν. Χωρίς κανείς να αγνοεί τις ευθύνες του ΠΑΣΟΚ και τις πραγματικές διαστάσεις του **σκανδάλου Κοσκωτά** διαφαίνεται καθαρά ότι η απόκρυψη στοιχείων και η εσπευσμένη παραπομπή είχε άλλους στόχους πέρα απ' αυτούς της περίφημης κάθαρσης που εξυπηρετούσε. Μερικοί άμεσα ορατοί αναφέρονται στην αρχή αυτού του σημειώματος άλλοι, πιο δυσδιάκριτοι, θα αρχίσουν να ξεκαθαρίζουν με το πέρασμα του χρόνου.

Αν ορισμένοι μέσα από την Ομοσπονδία θέλουν να ακολουθήσουν μια πορεία τύπου ΕΑΡ είναι δικό τους πρόβλημα. Δεν θα βρουν όμως και πολλούς να τους ακολουθήσουν κι ας μην απορούν για την αδυναμία σύνδεσης με οποιοδήποτε κοινωνικό χώρο.

Μια τέτοια πολιτική «καθαρσομανίας» που στρέφει αλλού το ενδιαφέρον των μελών των ΟΙΚ.ΕΝ. από τα πραγματικά υπαρκτά οξυμένα προβλήματα και τις κοινωνικές αντιθέσεις, εκτός των άλλων, συμβάλλει στο να παραμένει αιχμάλωτο του κομματικού μηχανισμού τμήμα της λαϊκής βάσης του ΠΑΣΟΚ — αφού

νίας των πολιτών». Επιδοκιμάζοντας ταυτόχρονα, έστω και χωρίς δημόσιες ανακοινώσεις, την κυβέρνηση Τζαννετάκη με το επιχείρημα ότι ανοίγει ο δρόμος για την ανάδειξη των «πραγματικών κοινωνικών αντιθέσεων που τίποτα δεν έχουν να κάνουν με τα παρωχημένα αντιδεξιά σύνδρομα», επιχείρημα που κατά κόρον χρησιμοποιήθηκε και από τον ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ. Βέβαια απ' όλα τούτα τα αφελέστατα σενάρια τίποτα δεν πραγματοποιήθηκε. Και πώς να γινόταν άραγε μέσα σε ένα κλίμα φιλοδεξιάς υστερίας;

Με βάση το πνεύμα της κυβέρνησης Τζαννετάκη (αποτέλεσμα της καθαρσομανίας) σημαντικά τμήματα της κοινωνίας αλλά και πολιτικοί σχηματισμοί άρχισαν ή ολοκλήρωσαν (ΕΑΡ) μία δεξιά συντηρητική πορεία. Έτσι το θέρος του '89 βλέπαμε και ακούγαμε στελέχη της παραδοσιακής αριστεράς, ανανεωτικής ή μη, αλλά και του εξωκοινοβουλευτικού χώρου να διατυμπανίζουν την «εθνική και κοινωνική ανάγκη της πτώσης του ΠΑΣΟΚ», «την αλλαγή της Δεξιάς σε σύγχρονο κοινοβουλευτικό δημοκρατικό (!) κόμμα» σε αντίθεση με «το φασίζον τριτοκοσμικό ΠΑΣΟΚ».

Περιοδικά της αριστεράς (*Αντί*) φθάνουν στο σημείο να δημοσιεύσουν ΚΥΠίτικα κείμενα για συνεργασία ΠΑΣΟΚ-«17 Νοέμβρη» μέσω ανθρώπων του Καντάφι.

Όποιος συνέχιζε να προβάλλει την επικαιρότητα του κοινωνικού ανταγωνισμού αυτόματα χαρακτηριζόταν «αυριανιστής», «λαϊκιστής» κ.λπ. σε μια πρωτοφανή εκστρατεία ιδεολογικής τρομοκρατίας διαμέσου του τύπου. Έτσι, λοιπόν, αντί για την ανάδειξη των ριζοσπαστικών κινημάτων και της κοινωνίας των πολιτών σε σημαντικό παράγοντα του πολιτικού σκηνικού, ήρθε η εξατομίκευση, το κλίμα του εφησυχασμού, της εχθρότητας απέναντι σε κάθε κοινωνική διεκδίκηση που αυτόματα βαπτίζεται συντεχνιακή όχι μόνο από κομμάτια της παραδοσιακής αριστεράς αλλά και του πάλαι ποτέ «χώρου» και βέβαια η κυριαρχία των μέσων μαζικής ενημέρωσης στη διαμόρφωση του πολιτικού σκηνικού.

Από τότε αρκετός καιρός πέρασε. Η συγκυβέρνηση κατάφερε να αναδείξη τις «νέες ιδέες» σε κυβέρνηση.

Και τι ιδέες! Όλες βγαλμένες μέσα από το «ένδοξο παρελθόν» της Δεξιάς. Και η συνέχεια γνωστή. Αντιαπεργιακό νομοσχέδιο, εκλογικός νόμος, νόμος πλέον δύσπιστο ότι, ανεξάρτητα από τις ευθύνες του ΠΑΣΟΚ, η υστερία του '89 δεν οδήγησε τον τόπο σε ένα καινούριο πολιτικό σκηνικό όπου τα πάντα θα λειτουργούν με δημοκρατία και διαφάνεια όπως υποσχόταν ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ συνεπικουρούμενος από διάφορους φίλους. Αντίθετα μάλιστα η πορεία ήταν ακριβώς η αντίστροφη σε σχέση με τα προσδοκόμενα από αυτούς τους κύκλους.

Με βάση το πνεύμα της κυβέρνησης Τζαννετάκη (αποτέλεσμα της καθαρσομανίας) σημαντικά τμήματα της κοινωνίας αλλά και πολιτικοί σχηματισμοί άρχισαν ή ολοκλήρωσαν (ΕΑΡ) μια δεξιά συντηρητική πορεία. (...) Όποιος συνέχιζε να προβάλλει την επικαιρότητα του κοινωνικού ανταγωνισμού, αυτόματα χαρακτηριζόταν «αυριανιστής», «λαϊκιστής», κ.λπ. σε μια πρωτοφανή εκστρατεία ιδεολογικής τρομοκράτησης διαμέσου του τύπου.

Όμως κάποιοι συνεχίζουν στο ίδιο μοτίβο. Και δεν αναφέρομαι στους αχαρακτήριστους της ΕΑΡ, οι οποίοι διακρίνουν «ιδιόμορφο ριζοσπαστισμό» στην κυβέρνηση των δολοφόνων και προτείνουν «εθνική κοινωνική συμφωνία» με την κυβέρνηση του ληστρικού νεοφιλελευθερισμού. Για αυτούς ισχύει το «παλιά μου τέχνη κόσκινο»: ολοκλήρωσαν την δεξιά πορεία, που από πολύ καιρό έχουν αρχίσει. (Ας θυμηθούμε ΕΑΔΕ, ΑΣΔΗΣ κ.λπ.) Τι δουλειά όμως έχει η αλεπού στο παζάρι; Ποιος ο λόγος για την ανακοίνωση του προεδρείου της Ομοσπονδίας Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων, σχετικά με τη δίκη Παπανδρέου; Φαίνεται ότι ακόμη και σήμερα μερικοί αρνούνται να κατανοήσουν την πραγματική διάσταση και σημασία της συγκυβέρνησης ΝΔ-ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ και της παραπομπής σε δίκη του Παπανδρέου.

Ίσως βέβαια, κατανοούντες θαυμάσια, να προσπαθούν να δικαιολογήσουν τις τότε επιλογές τους και να φανούν συνεπείς με τη συνεχιζόμενη από τότε δεξιά πορεία τους.

Δικαιούνται όμως να το κάνουν αυτό εκμεταλλευόμενοι την οργανωτική τους επάρκεια, καθιστώντας τουλάχιστον επικίνδυνη.

Σήμερα, ύστερα και από την κατάθεση Καμάρα στο ειδικό δικαστήριο αρκετά πράγματι αρχίζουν να ξεκαθαρίζουν. Χωρίς κανείς να αγνοεί τις ευθύνες του ΠΑΣΟΚ και τις πραγματικές διαστάσεις του **σκανδάλου Κοσκωτά** διαφαίνεται καθαρά ότι η απόκρυψη στοιχείων και η εσπευσμένη παραπομπή είχε άλλους στόχους πέρα απ' αυτούς της περίφημης κάθαρσης που εξυπηρετούσε. Μερικοί άμεσα ορατοί αναφέρονται στην αρχή αυτού του σημειώματος άλλοι, πιο δυσδιάκριτοι, θα αρχίσουν να ξεκαθαρίζουν με το πέρασμα του χρόνου.

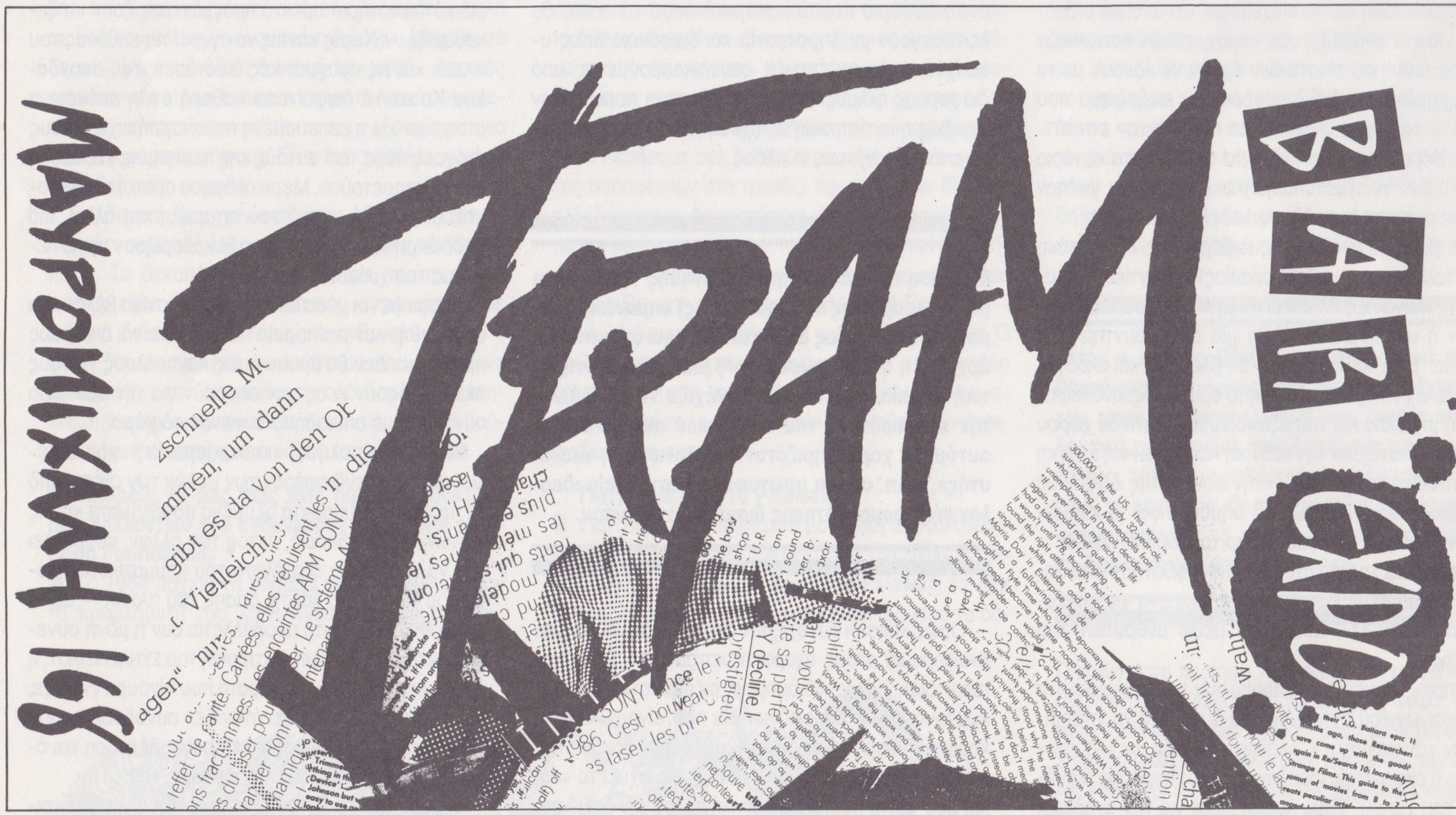
Αν ορισμένοι μέσα από την Ομοσπονδία θέλουν να ακολουθήσουν μια πορεία τύπου ΕΑΡ είναι δικό τους πρόβλημα. Δεν θα βρουν όμως και πολλούς να τους ακολουθήσουν κι ας μην απορούν για την αδυναμία σύνδεσης με οποιοδήποτε κοινωνικό χώρο.

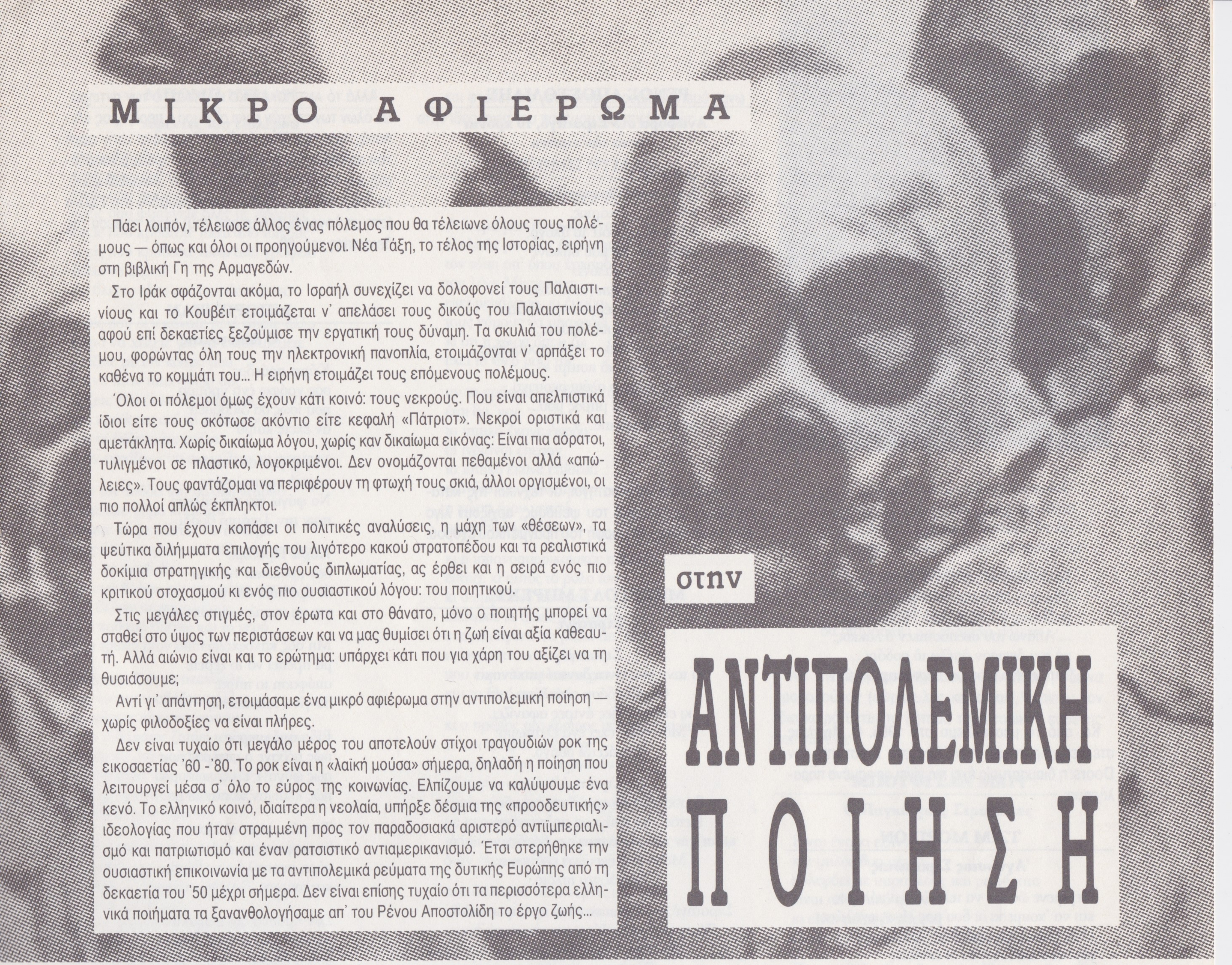
Μια τέτοια πολιτική «καθαρσομανίας» που στρέφει αλλού το ενδιαφέρον των μελών των ΟΙΚ.ΕΝ. από τα πραγματικά υπαρκτά οξυμένα προβλήματα και τις κοινωνικές αντιθέσεις, εκτός των άλλων, συμβάλλει στο να παραμένει αιχμάλωτο του κομματικού μηχανισμού τμήμα της λαϊκής βάσης του ΠΑΣΟΚ — αφού σήμερα κυρίως αυτό προβάλλεται σαν η μόνη συνεπής αντιδεξιά δύναμη. Η στροφή του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ, η δήθεν έκπληξή του για θέματα που σίγουρα γνώριζε, είναι αδύνατον να πείσει όταν δεν συνοδεύεται από μία γενναία αυτοκριτική για τη συγκυβέρνηση και όλες τις δεξιές επιλογές της ηγεσίας του.

Σήμερα πια το ζητούμενο από την ελληνική κοινωνία, τα δοκιμαζόμενα από το «νεοφιλελεύθερο χειμώνα» λαϊκά στρώματα, δεν είναι η αναβάθμιση των θεσμών, η διαφάνεια στη λειτουργία του αστικού μοντέλου. Αφελείς ελπίδες που άλλωστε κατέρρευσαν. Είναι αντίθετα η γέννηση ενός ριζοσπαστικού λόγου, μιας ριζοσπαστικής πρακτικής, ενός φερέγγυου εναλλακτικού οράματος που θα ξαναγεννήσει την ελπίδα στη βαθιά χειμαζόμενη κοινωνία μας.

Αν το εγχείρημα αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί από την Ομοσπονδία Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων ή αναγκαστικά καινούριες πολιτικές συνθέσεις θα σηκώσουν το βάρος του εγχειρήματος, είναι ο χρόνος που θα το δείξει.

Μανόλης Σαρρής

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 168
JAM
BAR

ΜΙΚΡΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Πάει λοιπόν, τέλειωσε άλλος ένας πόλεμος που θα τέλειωνε όλους τους πολέμους — όπως και όλοι οι προηγούμενοι. Νέα Τάξη, το τέλος της Ιστορίας, ειρήνη στη βιβλική Γη της Αρμαγεδών.

Στο Ιράκ σφάζονται ακόμα, το Ισραήλ συνεχίζει να δολοφονεί τους Παλαιστινίους και το Κουβέιτ ετοιμάζεται ν' απελάσει τους δικούς του Παλαιστινίους αφού επί δεκαετίες ξεζούμισε την εργατική τους δύναμη. Τα σκυλιά του πολέμου, φορώντας όλη τους την ηλεκτρονική πανοπλία, ετοιμάζονται ν' αρπάξει το καθένα το κομμάτι του... Η ειρήνη ετοιμάζει τους επόμενους πολέμους.

Όλοι οι πόλεμοι όμως έχουν κάτι κοινό: τους νεκρούς. Που είναι απελπιστικά ίδιοι είτε τους σκότωσε ακόντιο είτε κεφαλή «Πάτριοτ». Νεκροί οριστικά και αμετάκλητα. Χωρίς δικαίωμα λόγου, χωρίς καν δικαίωμα εικόνας: Είναι πια αόρατοι, τυλιγμένοι σε πλαστικό, λογοκριμένοι. Δεν ονομάζονται πεθαμένοι αλλά «απώλειες». Τους φαντάζομαι να περιφέρουν τη φτωχή τους σκιά, άλλοι οργισμένοι, οι πιο πολλοί απλώς έκπληκτοι.

Τώρα που έχουν κοπάσει οι πολιτικές αναλύσεις, η μάχη των «θέσεων», τα ψεύτικα διλήμματα επιλογής του λιγότερο κακού στρατοπέδου και τα ρεαλιστικά δοκίμια στρατηγικής και διεθνούς διπλωματίας, ας έρθει και η σειρά ενός πιο κριτικού στοχασμού κι ενός πιο ουσιαστικού λόγου: του ποιητικού.

Στις μεγάλες στιγμές, στον έρωτα και στο θάνατο, μόνο ο ποιητής μπορεί να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων και να μας θυμίσει ότι η ζωή είναι αξία καθεαυτή. Αλλά αιώνιο είναι και το ερώτημα: υπάρχει κάτι που για χάρη του αξίζει να τη θυσιάσουμε;

Αντί γι' απάντηση, ετοιμάσαμε ένα μικρό αφιέρωμα στην αντιπολεμική ποίηση — χωρίς φιλοδοξίες να είναι πλήρες.

Δεν είναι τυχαίο ότι μεγάλο μέρος του αποτελούν στίχοι τραγουδιών ροκ της εικοσαετίας '60 -'80. Το ροκ είναι η «λαϊκή μούσα» σήμερα, δηλαδή η ποίηση που λειτουργεί μέσα σ' όλο το εύρος της κοινωνίας. Ελπίζουμε να καλύψουμε ένα κενό. Το ελληνικό κοινό, ιδιαίτερα η νεολαία, υπήρξε δέσμια της «προοδευτικής» ιδεολογίας που ήταν στραμμένη προς τον παραδοσιακά αριστερό αντιιμπεριαλισμό και πατριωτισμό και έναν ρατσιστικό αντιαμερικανισμό. Έτσι στερήθηκε την ουσιαστική επικοινωνία με τα αντιπολεμικά ρεύματα της δυτικής Ευρώπης από τη δεκαετία του '50 μέχρι σήμερα. Δεν είναι επίσης τυχαίο ότι τα περισσότερα ελληνικά ποιήματα τα ξανανθολογήσαμε απ' του Ρένου Αποστολίδη το έργο ζωής...

στην ΑΝΤΙΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΓΑΛΛΙΚΟ ΛΑΪΚΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Το παράπονο του φαντάρου

Αυτός που έγραψε το τραγουδάκι αυτό
είναι τυμπανιστής του συντάγματος.
Το 'φτιαξε ένα βράδυ, καθώς βαρούσε
οπισθοχώρηση

Ἡ ἐλευθερία μου, μόλις δίπλα στὴ χοῦφτα
μου,
πίσω ἀπ' τὸ συρματόπλεγμα,
μέσα σ' αὐτὸ τ' αὐτοκίνητο ποὺ κυλᾶ ἀργά,

κριτικού στοχασμού κι ενός πιο ουσιαστικού λόγου: του ποιητικού.

Στις μεγάλες στιγμές, στον έρωτα και στο θάνατο, μόνο ο ποιητής μπορεί να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων και να μας θυμίσει ότι η ζωή είναι αξία καθεαυτή. Αλλά αιώνιο είναι και το ερώτημα: υπάρχει κάτι που για χάρη του αξίζει να τη θυσιάσουμε;

Αντί γι' απάντηση, ετοιμάσαμε ένα μικρό αφιέρωμα στην αντιπολεμική ποίηση — χωρίς φιλοδοξίες να είναι πλήρες.

Δεν είναι τυχαίο ότι μεγάλο μέρος του αποτελούν στίχοι τραγουδιών ροκ της εικοσαετίας '60 - '80. Το ροκ είναι η «λαϊκή μούσα» σήμερα, δηλαδή η ποίηση που λειτουργεί μέσα σ' όλο το εύρος της κοινωνίας. Ελπίζουμε να καλύψουμε ένα κενό. Το ελληνικό κοινό, ιδιαίτερα η νεολαία, υπήρξε δέσμια της «προοδευτικής» ιδεολογίας που ήταν στραμμένη προς τον παραδοσιακά αριστερό αντιιμπεριαλισμό και πατριωτισμό και έναν ρατσιστικό αντιαμερικανισμό. Έτσι στερήθηκε την ουσιαστική επικοινωνία με τα αντιπολεμικά ρεύματα της δυτικής Ευρώπης από τη δεκαετία του '50 μέχρι σήμερα. Δεν είναι επίσης τυχαίο ότι τα περισσότερα ελληνικά ποιήματα τα ξανανθολογήσαμε απ' του Ρένου Αποστολίδη το έργο ζωής...

ΑΝΤΙΠΟΛΕΜΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΓΑΛΛΙΚΟ ΛΑΪΚΟ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Το παράπονο του φαντάρου

Πρωί πρωί με την αυγή
ακούμε το ταμπούρλο
που μας καλεί στις «ευγενικές» ασκήσεις
—αλλά για σένα, φαντάρε φουκαρά,
είναι μαρτύριο σωστό.

Ο δεκανέας κι ο λοχίας
μας βάζει στη σειρά.
Ο ένας προστάζει «πίσω!»
ο άλλος λέει «εμπρός!»
κι εσύ φαντάρε φουκαρά
πρέπει υπομονή να κάνεις.

Αν τα λεφτά του λόχου βρεθούνε φαγωμένα
δεν είναι ν' απορείς...
οι καραβανάδες πάνε να πιούνε μπίρα
κι εσύ φτωχέ φαντάρε θα ξεδιψάσεις
στο ποτάμι...

Μα όταν πάμε στον πόλεμο
τελειώνει η υπομονή μας.
Αχ, ας μην πηγαίναμε ποτέ εκστρατεία
στο έλεος των όπλων
ή της μαγκούρας.

Αυτός που έγραψε το τραγουδάκι αυτό
είναι τυμπανιστής του συντάγματος.
Το 'φτιαξε ένα βράδυ, καθώς βαρούσε
οπισθοχώρηση
και σκεφτόταν την καλή του
που πάντα λαχταράει...

Η πρώτη σπίθα εξέγερσης ενάντια στον πόλεμο και το δίδυμο αδερφό του, το μιλιταρισμό, είναι η αγανάκτηση του ταλαίπωρου φαντάρου για τη ζωή που κάνει και η νοσταλγία για τη ζωή που άφησε και τις χαρές της.

Και ο δικός μας ποιητής έναν αιώνα μετά το προηγούμενο τραγούδι φωνάζει μέσ' από το Κέντρο Εκπαιδεύσεως Νεοσυλλέκτων:

ΤΑΚΗΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Κ.Ε.Ν. Κορίνθου '55

Ἡ ἐλευθερία μου,
δυὸ μέτρα ἔξω ἀπ' τὴν πύλη,
γύρω ἐκεῖ στὴν πλατεῖα, στὰ πεζοδρόμια,
μὲ τὶς φωνὲς τῶν αὐτοκινήτων,
τ' ἀγκομαχητὰ τῶν τραίνων,
τὴν κίνηση τοῦ σταθμοῦ,
τὸ σαγηνευτικὸ ἐκεῖνο βῆμα ποὺ περπατᾶ
πάνω στὸ πλακόστρωτο...

Ἡ ἐλευθερία μου, μόλις δίπλα στὴ χοῦφτα
μου,
πίσω ἀπ' τὸ συρματόπλεγμα,
μέσα σ' αὐτὸ τ' αὐτοκίνητο ποὺ κυλᾶ ἀργά,
στὰ μάτια αὐτῆς τῆς περαστικῆς
γυναίκας...

Ἁπλώνω τὰ χέρια μου στὴν πλατεῖα,
τὰ χέρια μου στὴν ἐλευθερία
— τὰ χέρια μου, τὰ χέρια μου,
τὰ κομμένα χέρια μου!.. [ ]

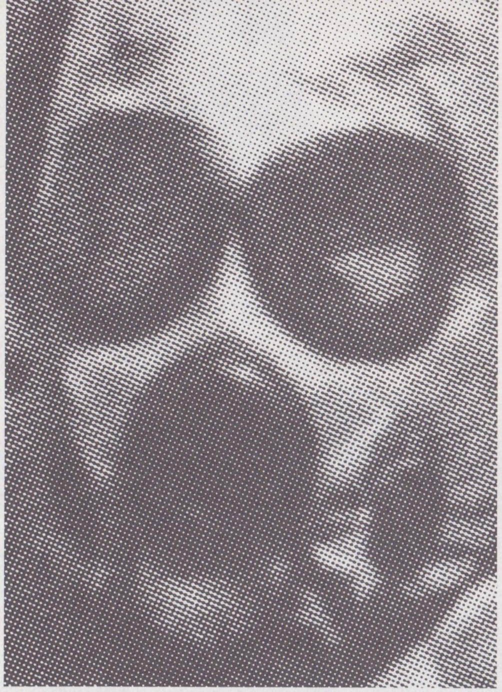
Εξαπάτηση, ταλαιπωρία, πόνος, θάνατος. Ο αληθινός Άγνωστος Στρατιώτης:

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

Ὁ Μιχαλιός

Τὸ Μιχαλιὸ τὸν πήρανε στρατιώτη...
Καμαρωτὰ ξεκίνησε κι ὡραῖα
μὲ τὸ Μαρὴ καὶ μὲ τὸν Παναγιώτη.
Δὲ μπόρεσε νὰ μάθη κἂν τὸ *ἐπ' ὤμου.*
Ὅλο ἐμουρμούριζε: *Κυρ-Δεκανέα,*
ἄσε με νὰ γυρίσω στὸ χωριό μου...

Τὸν ἄλλο χρόνο, στὸ νοσοκομεῖο,
ἀμίλητος τὸν οὐρανὸ κοιτοῦσε...

'Εκάρφωνε πέρα, σ' ἕνα σημεῖο,
τὸ βλέμμα του, νοσταλγικὸ καὶ πρᾶο —
σά νάλεγε, σά νὰ παρακαλοῦσε:
'Αφῆστε με στὸ σπίτι μου νὰ πάω...

Κι ὁ Μιχαλιός ἐπέθανε στρατιώτης...
Τὸν ξεπροβόδισαν κάτι φαντάροι —
μαζί τους ὁ Μαρής κι ὁ Παναγιώτης.
...'Απάνω του σκεπάστηκεν ὁ λάκκος,
μὰ του ἄφησαν ἀπέξω τὸ ποδάρι...
Ἦταν λίγο μακρύς, ὁ φουκαρᾶκος!

Και από το μεσοπόλεμο στο 1968. Ο Μιχαλιός στέλνει χαιρετισμό στον Άγνωστο Στρατιώτη των Doors: η διαμαρτυρία έχει πια γίνει οργισμένο παραλήρημα:

ΤΖΙΜ ΜΟΡΙΣΟΝ

Άγνωστος Στρατιώτης

Περίμενε ώσπου να τελειώσει ο πόλεμος
και να 'χουμε κι οι δυο μας λίγο μεγαλώσει
Ο άγνωστος στρατιώτης — ασκήσεις
εκεί που διαβάζονται οι ειδήσεις
Παιδιά της τηλεόρασης νεκρά - αγέννητα
– ζωντανά - νεκρά

Η σφαίρα χτυπάει το κεφάλι με το κράνος
κι όλα τελειώνουν για τον άγνωστο στρατιώτη
Όλα τελειώσαν για τον άγνωστο στρατιώτη

ΡΕΝΟΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

'Αναφορὰ στὸ Στρατηγό, 10 χρόνια μετὰ τὴν εἰρήνη

Στρατηγέ,
βρέθηκα πάντα στρατιώτης,
ταῦ ἕνα, πεζικάριος.
Δέ γνώρισα ποτέ τὸ ἄλογο,
αὐτὸν ποὺ θὰ μοῦ σήκωνε
τὸ γυλιό, τὸ γαλόνι.
Πάντα στὴν *ἀπέναντι ὄχθη* —
ἀπὸ κεῖ ποὺ σέρνουν τὰ σλέπια
στοὺς ξέσαρκους ὤμους...
Στρατηγός ἐσύ — ἐγὼ στρατιώτης...
Μᾶς χωρίζει τὸ ποτάμι —
κ' ἕνα μεγάλο σλέπι σκοτεινό
ποὺ διαβαίνει μπρός μου...
Δέ σὲ βλέπω πιά.

Οι χειριστές, οι στρατηγοί, οι τεχνικοί της καταστροφής, οι πολιτικοί του ψεύδους, αρχίζουν λίγο λίγο να παίρνουν τη μορφή του πραγματικού εχθρού:

ΜΠΕΡΤΟΛΤ ΜΠΡΕΧΤ

Στρατηγέ

Στρατηγέ,
το τανκ σου είναι δυνατό μηχάνημα
Θερίζει δάση ολόκληρα,
κι εκατοντάδες άντρες αφανίζει.
Μόνο που έχει ένα ελάττωμα:
Χρειάζεται οδηγό.

Στρατηγέ,
το βομβαρδιστικό σου είναι πολυδύναμο.
Πετάει πιο γρήγορα απ' τον άνεμο,
κι απ' τον ελέφαντα σηκώνει βάρος πιο πολύ.
Μόνο που έχει ένα ελάττωμα:
Χρειάζεται πιλότο.

Στρατηγέ, ο άνθρωπος είναι χρήσιμος πολύ.
Ξέρει να πετάει, ξέρει και να σκοτώνει.
Μόνο που έχει ένα ελάττωμα:
Ξέρει να σκέφτεται.

Όμως μες στη φρίκη του πολέμου, ο απόγονος του Αριστοφάνη τού βγάζει τη γλώσσα:

Αλλά τό ΑΝΤΙΠΟΛΕΜΙΚΟ ΜΑΝΙΦΕΣΤΟ των αντιηρώων όλων των εποχών είναι σίγουρα ο περίφημος «Λιποτάχτης» του Μπορίς Βιαν. Γραμμένο στην αρχή του πολέμου της Αλγερίας από τον τρυφερό σαρκαστή και τζαζίστα, άξιο επίγονο του υπερρεαλισμού, το τραγούδι αυτό έμεινε απαγορευμένο στη Γαλλία (στη μη λογοκριμένη μορφή του) μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '60.

ΜΠΟΡΙΣ ΒΙΑΝ

Ο Λιποτάχτης

Κύριε πρόεδρε
σας γράφω ένα γράμμα
που ίσως θα διαβάσετε
αν έχετε καιρό

Μόλις μου στείλανε
χαρτιά στρατολογίας
Να φύγω για τον πόλεμο
πριν την Τετάρτη βράδι

Κύριε Πρόεδρε
δεν πρόκειται να πάω
δε βρέθηκα στη γη
για να σκοτώνω φουκαράδες

Μη σας κακοφανεί
μα πρέπει να το ξέρετε
απόφαση το πήρα:
θα γίνω λιποτάχτης

Είδα από μικρός
πώς πέθανε ο πατέρας μου
πώς φύγανε τ' αδέρφια μου
πώς κλαίγαν τα παιδιά μου

Τη μάνα μου τα βάσανα
τη στείλανε στον τάφο
τώρα περιγελάει τις βόμβες
και τούτους 'δω τους στίχους

Σαν ήμουνα στη φυλακή
μου κλέψαν την καλή μου
μου κλέψαν την ψυχή μου
κι ό,τι είχα αγαπητό

Αύριο ξημερώματα
την πόρτα μου θα κλείσω
κατάμουτρα στα χρόνια τα νεκρά

Τὸν ξεπροβόδισαν κάτι φαντάροι —
μαζί τους ὁ Μαρής κι ὁ Παναγιώτης.
...Ἀπάνω του σκεπάστηκεν ὁ λάκκος,
μὰ του ἄφησαν ἀπέξω τὸ ποδάρι...
Ἦταν λίγο μακρύς, ὁ φουκαρᾶκος!

Και από το μεσοπόλεμο στο 1968. Ο Μιχαλιός στέλνει χαιρετισμό στον Άγνωστο Στρατιώτη των Doors: η διαμαρτυρία έχει πια γίνει οργισμένο παραλήρημα:

ΤΖΙΜ ΜΟΡΙΣΟΝ

Ἄγνωστος Στρατιώτης

Περίμενε ώσπου να τελειώσει ο πόλεμος
και να 'χουμε κι οι δυο μας λίγο μεγαλώσει
Ο άγνωστος στρατιώτης — ασκήσεις
εκεί που διαβάζονται οι ειδήσεις
Παιδιά της τηλεόρασης νεκρά - αγέννητα
- ζωντανά - νεκρά
Η σφαίρα χτυπάει το κεφάλι με το κράνος
κι όλα τελειώνουν για τον άγνωστο στρατιώτη
Όλα τελειώσαν για τον άγνωστο στρατιώτη
«Λόχος! αλτ!»
«Παρουσιάστε όπλα!»
«ΠΥΡ!»

Φτιάξε έναν τάφο για τον άγνωστο στρατιώτη
που φώλιασε στη γούβα του ώμου σου
Ο άγνωστος στρατιώτης — ασκήσεις
καθώς διαβάζεις τις ειδήσεις
Τα παιδιά της τηλεόρασης νεκρά
Η σφαίρα χτυπάει το κεφάλι με το κράνος
και όλα τελειώσαν... ο πόλεμος τελείωσε.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΥΜΠΟΥΛΑΚΗΣ

Τῶν χειριστῶν

...Τὰ καμένα ὀστᾶ
μείνανε
κάτω
ἀπ' τὸ χαράκωμα
τῆς ζωῆς μας
νὰ δείχνουνε
τὸν «ευγενῆ πολιτισμό»
τῶν χειριστῶν.

ΜΠΕΡΤΟΛΤ ΜΠΡΕΧΤ

Στρατηγέ

Στρατηγέ,
το τανκ σου είναι δυνατό μηχάνημα
Θερίζει δάση ολόκληρα,
κι εκατοντάδες άντρες αφανίζει.
Μόνο που έχει ένα ελάττωμα:
Χρειάζεται οδηγό.

Στρατηγέ,
το βομβαρδιστικό σου είναι πολυδύναμο.
Πετάει πιο γρήγορα απ' τον άνεμο,
κι απ' τον ελέφαντα σηκώνει βάρος πιο πολύ.
Μόνο που έχει ένα ελάττωμα:
Χρειάζεται πιλότο.

Στρατηγέ, ο άνθρωπος είναι χρήσιμος πολύ.
Ξέρει να πετάει, ξέρει και να σκοτώνει.
Μόνο που έχει ένα ελάττωμα:
Ξέρει να σκέφτεται.

Όμως μες στη φρίκη του πολέμου, ο απόγονος του Αριστοφάνη τού βγάζει τη γλώσσα:

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΣΑΒΒΟΠΟΥΛΟΣ

Ἡ Σωματική Ἀνάγκη

Πολεμούσαμε ἀπ' τό βράδυ ὡς τό πρωΐ
ἀπό δῶ ἐμεῖς ἀπό κεῖ καί οἱ ἐχθροί
κι οὔτε νερό οὔτε ψωμί οὔτε φαΐ
βασιλιᾶς πατρίς θρησκεία μᾶς ὁδηγεῖ
πλημμύρισε ἀπό αἷμα ὅλη ἡ γῆ.
Νά ὅμως πού τό ἄλλο βράδυ φτάνει
ἀρκετοί εἶναι οἱ νεκροί
μᾶς σφίγγει μιά σωματική ἀνάγκη
δέν παίρνει ἀναβολή.
Τά ὅπλα παρατᾶμε καί πίσω ἀπό τά δέντρα
πᾶμε
τό ἴδιο κι οἱ ἐχθροί
κι ἀκολουθοῦν κι οἱ ἀξιωματικοί.
Τώρα ὅλα πήγανε στό βρόντο
πατρίς θρησκεία βασιλιᾶς
κι ἔμεινε ὁ κυρ-πόλεμος στόν τόπο
σάν ἀπόπληκτος μπαμπᾶς.
Ἔγινε εἰρήνη γιά λόγους ἀνωτέρας βίας
ἄς κράταγε ἀλήθεια γιά ὅλη τή μικρή ζωή μας.

δε βρέθηκα στη γη
για να σκοτώνω φουκαράδες

Μη σας κακοφανεί
μα πρέπει να το ξέρετε
απόφαση το πήρα:
θα γίνω λιποτάχτης

Είδα από μικρός
πώς πέθανε ο πατέρας μου
πώς φύγανε τ' αδέρφια μου
πώς κλαίγαν τα παιδιά μου

Τη μάνα μου τα βάσανα
τη στείλανε στον τάφο
τώρα περιγελάει τις βόμβες
και τούτους 'δω τους στίχους

Σαν ήμουνα στη φυλακή
μου κλέψαν την καλή μου
μου κλέψαν την ψυχή μου
κι ό,τι είχα αγαπητό

Αύριο ξημερώματα
την πόρτα μου θα κλείσω
κατάμουτρα στα χρόνια τα νεκρά
και θα πάρω τους δρόμους

Θα ζήσω ζητιανεύοντας
στις στράτες της Γαλλίας
από Βρετάνη ώς Προβηγκία
και θα λέω στους ανθρώπους

Την υποταγή αρνηθείτε!
και μην καταταγείτε!
Μην πάει κανείς στον πόλεμο!
να φύγετε αρνηθείτε!

Αν πρέπει αίμα να χυθεί
να δώσετε το δικό σας
σαν καλός απόστολος του πολέμου
Κύριε Πρόεδρε

Κι αν με καταδιώξετε
πέστε στους χωροφύλακές σας
πως δε θα έχω όπλο πάνω μου
κι αν θέλουν, ας μου ρίξουν.

Ο Μπομπ Ντίλαν ξεσπάει πιο βίαια. Έχει καταλάβει ποιοι είναι οι υπεύθυνοι και είναι αμείλικτος:

ΜΠΟΜΠ ΝΤΙΛΑΝ

Αφέντες του Πολέμου

για ελάτε εδώ εσείς οι αφέντες του πολέμου
εσείς που φτιάχνετε τα μεγάλα κανόνια
εσείς που φτιάχνετε τ' αεροπλάνα του θανάτου
εσείς που φτιάχνετε όλες τις μπόμπες
εσείς που κρύβεστε πίσω από τοίχους
εσείς που κρύβεστε πίσω από γραφεία
θέλω να ξέρετε
ότι βλέπω πίσω απ' τις μάσκες σας

εσείς που δεν κάνατε ποτέ τίποτε άλλο
παρά να χτίζετε για να καταστρέφετε
παίζετε με τον κόσμο μου
σα να ήταν παιχνιδάκι σας
βάζετε ένα όπλο στο χέρι μου
και κρύβεστε απ' τα μάτια μου
και το βάζετε στα πόδια
όταν αρχίζουν να σφυρίζουν οι σφαίρες

σαν τον Ιούδα του παλιού καιρού
είστε όλο γέμα κι απάτη
θέλετε να με κάνετε να πιστέψω
πως ένας παγκόσμιος πόλεμος μπορεί
να κερδηθεί
μα εγώ βλέπω μες στα μάτια σας
και βλέπω στο μυαλό σας
όσο καθαρά βλέπω και το νερό
που τρέχει στον υπόνομο

εσείς οπλίζετε τη σκανδάλη
για να την τραβήξουν άλλοι
μα κάνετε πίσω και κοιτάτε
όταν ο θάνατος ζητάει το μερτικό του
κρύβεστε στα παλάτια σας
ενώ το αίμα των παλικαριών
στραγγίζει απ' το κορμί τους
και θάβεται στη λάσπη

έχετε φυτέψει μέσα μας το χειρότερο φόβο
που υπάρχει
το φόβο να φέρουμε παιδιά
σ' αυτό τον κόσμο
γιατί απειλείτε το μωρό μου
το αγέννητο κι αβάφτιστο
δεν αξίζετε ούτε το αίμα
που τρέχει στις φλέβες σας

τι ξέρω βέβαια εγώ
για να μιλάω χωρίς να με ρωτήσουν·
θα πείτε πως είμαι πολύ νέος
θα πείτε ότι είμαι αγράμματος

... και φτάνει στο γενικότερο προβληματισμό πάνω στην ιδεολογία του πολέμου και την Ιστορία:

ΜΠΟΜΠ ΝΤΙΛΑΝ

Με το Θεό μαζί μας

τ' όνομά μου είναι κανένας
η ηλικία μου δεν έχει σημασία
τον τόπο απ' όπου έρχομαι
τον λένε Μίντγουεστ
εκεί μεγάλωσα, κι έμαθα
τους νόμους να υπακούω
κι ότι η χώρα όπου ζω
έχει το Θεό μαζί της

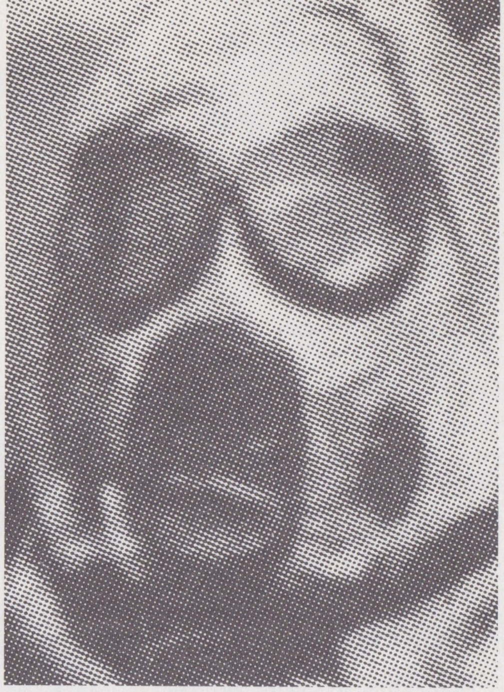
αν το γράφουν τα βιβλία της ιστορίας
έτσι θα 'ναι:
το ιππικό έκανε έφοδο
οι ινδιάνοι έπεσαν
το ιππικό έκανε επίθεση
οι ινδιάνοι σκοτώθηκαν
η χώρα ήταν νεαρή
με το Θεό μαζί της

κι ο ισπανοαμερικανικός πόλεμος
έπαιξε κι αυτός το ρόλο του
κι ο εμφύλιος πόλεμος
τέλειωσε κι αυτός γρήγορα
κι εγώ έπρεπε να μάθω απ' έξω
τα ονόματα των ηρώων
που είχαν όπλα στα χέρια
και το Θεό μαζί τους

κι ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος παιδιά
κι αυτός ήρθε κ' έφυγε
για ποιο λόγο πολεμούσαν
ούτε που κατάλαβα
έμαθα όμως να τον δέχομαι
με περισσό καμάρι
γιατί δεν κάθεσαι να μετρήσεις τους νεκρούς
όταν έχεις το Θεό μαζί σου

κι ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος
τέλειωσε κάποτε κι αυτός
τους Γερμανούς τους συχωρέσαμε
κ' είμαστε τώρα φίλοι
κι ας σκότωσαν έξι εκατομμύρια
και τους έψησαν στους φούρνους
τώρα κι οι Γερμανοί
έχουν το Θεό μαζί τους

έμαθα να μισώ τους Ρώσους

τώρα φεύγω
είμαι αφάνταστα κουρασμένος
και όλα είναι μέσα μου
μπερδεμένα
οι λέξεις πλημμυρίζουν το μυαλό μου
και πέφτουν καταγής
αν ο Θεός είναι μαζί μας
θα σταματήσει τον επόμενο πόλεμο

Απ' την άλλη μεριά, η Μπούφι Σαν Μαρί, η Ινδιάνα τροβαδούρος («Φράουλες και αίμα»), περίπου τον ίδιο καιρό θέτει το ζήτημα της ατομικής ευθύνης του καθένα:

ΜΠΟΥΦΙ ΣΑΝ ΜΑΡΙ

Ο Παγκόσμιος Στρατιώτης

Είναι ένα κι εξήντα
και ψηλός δυο μέτρα,
πολεμάει με πυραύλους και με δόρατα
είναι πάνω από τριάντα
κι είναι μόλις δεκαεφτά
είναι στρατιώτης εδώ και χίλια χρόνια.

Είναι καθολικός, ινδουιστής, άθεος και ζεν,
βουδιστής και βαπτιστής κι Εβραίος,
και ξέρει ότι δεν πρέπει να σκοτώνει
και ξέρει ότι θα συνεχίσει
να σκοτώνει εσένα φίλε μου για χάρη μου
κι εμένα για χάρη δική σου.

και βλέπω στο μυαλό σας
όσο καθαρά βλέπω και το νερό
που τρέχει στον υπόνομο

εσείς οπλίζετε τη σκανδάλη
για να την τραβήξουν άλλοι
μα κάνετε πίσω και κοιτάτε
όταν ο θάνατος ζητάει το μερτικό του
κρύβεστε στα παλάτια σας
ενώ το αίμα των παλικαριών
στραγγίζει απ' το κορμί τους
και θάβεται στη λάσπη

έχετε φυτέψει μέσα μας το χειρότερο φόβο
που υπάρχει
το φόβο να φέρουμε παιδιά
σ' αυτό τον κόσμο
γιατί απειλείτε το μωρό μου
το αγέννητο κι αβάφτιστο
δεν αξίζετε ούτε το αίμα
που τρέχει στις φλέβες σας

τι ξέρω βέβαια εγώ
για να μιλάω χωρίς να με ρωτήσουν·
θα πείτε πως είμαι πολύ νέος
θα πείτε ότι είμαι αγράμματος
όμως ένα πράγμα ξέρω
κι ας είμαι πιο μικρός:
αυτά που κάνετε
ούτε ο ίδιος ο Χριστός ποτέ
δε θα τα συγχωρούσε

να σας κάνω μόνο μια ερώτηση
αξίζουν τόσο τα λεφτά σας
και θα μπορέσουν να σας αγοράσουν
τη συχώρεση;
νομίζετε πως θα μπορέσουν;
εγώ πιστεύω πως όταν έρθει ο θάνατος
να ζητήσει την πληρωμή του
όλα τα λεφτά που έχετε μαζέψει
δε θα φτάσουν να εξαγοράσουν την ψυχή σας

Κι ελπίζω να πεθάνετε
κι ο θάνατός σας γρήγορα να 'ρθει
θ' ακολουθήσω το φέρετρό σας
κάποιο χλωμό απόγευμα
και θα κοιτάω καθώς θα σας κατεβάζουν
μέσα στο λάκκο
και θα πατήσω πάνω στο μνήμα σας
για να σιγουρευτώ πως είστε πεθαμένοι

κι ο εμφύλιος πόλεμος
τέλειωσε κι αυτός γρήγορα
κι εγώ έπρεπε να μάθω απ' έξω
τα ονόματα των ηρώων
που είχαν όπλα στα χέρια
και το Θεό μαζί τους

κι ο πρώτος παγκόσμιος πόλεμος παιδιά
κι αυτός ήρθε κ' έφυγε
για ποιο λόγο πολεμούσαν
ούτε που κατάλαβα
έμαθα όμως να τον δέχομαι
με περισσό καμάρι
γιατί δεν κάθεσαι να μετρήσεις τους νεκρούς
όταν έχεις το Θεό μαζί σου

κι ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος
τέλειωσε κάποτε κι αυτός
τους Γερμανούς τους συχωρέσαμε
κ' είμαστε τώρα φίλοι
κι ας σκότωσαν έξι εκατομμύρια
και τους έψησαν στους φούρνους
τώρα κι οι Γερμανοί
έχουν το Θεό μαζί τους

έμαθα να μισώ τους Ρώσους
σ' όλη μου τη ζωή
κι αν ξαναγίνει πόλεμος
αυτοί θα 'ναι οι εχθροί μας
έμαθα να τους μισώ και να φοβάμαι
να τρέχω και να κρύβομαι
κι όλα να τα δέχομαι με θάρρος
αφού είναι ο Θεός μαζί μου

τώρα όμως έχουμε
και όπλα χημικά
κι αν πρέπει να τα ρίξουμε
τι να γίνει, θα τα ρίξουμε
μόλις πατήσουμε το κουμπί
θα χαθεί όλ' η γη
και τότε δε θα ρωτάμε
αν έχουμε το Θεό μαζί μας

πολλές μαύρες ώρες πέρασα
και σκεφτόμουν
πως ο Ιησούς Χριστός
προδόθηκε μ' ένα φιλί
μα δε μπορώ να σκέφτομαι για σας
εσείς πρέπει ν' αποφασίσετε
αν κι ο Ιούδας ο Ισκαριώτης
είχε το Θεό μαζί του

αν ο Θεός είναι μαζί μας
θα σταματήσει τον επόμενο πόλεμο

Απ' την άλλη μεριά, η Μπούφι Σαν Μαρί, η Ινδιάνα τροβαδούρος («Φράουλες και αίμα»), περίπου τον ίδιο καιρό θέτει το ζήτημα της ατομικής ευθύνης του καθένα:

ΜΠΟΥΦΙ ΣΑΝ ΜΑΡΙ

Ο Παγκόσμιος Στρατιώτης

Είναι ένα κι εξήντα
και ψηλός δυο μέτρα,
πολεμάει με πυραύλους και με δόρατα
είναι πάνω από τριάντα
κι είναι μόλις δεκαεφτά
είναι στρατιώτης εδώ και χίλια χρόνια.

Είναι καθολικός, ινδουιστής, άθεος και ζεν,
βουδιστής και βαπτιστής κι Εβραίος,
και ξέρει ότι δεν πρέπει να σκοτώνει
και ξέρει ότι θα συνεχίσει
να σκοτώνει εσένα φίλε μου για χάρη μου
κι εμένα για χάρη δική σου.

Πολεμάει για τον Καναδά, πολεμάει για
τη Γαλλία,
πολεμάει για την Αμερική
και πολεμάει για τους Ρώσους
και πολεμάει για τους Ιάπωνες
και νομίζει ότι έτσι
θα βάλει τέρμα στον πόλεμο.

Και πολεμάει για τη Δημοκρατία
και πολεμάει για τον κομμουνισμό
και λέει ότι είναι για την ειρήνη όλου
του κόσμου
είναι αυτός που αποφασίζει ποιος ζει και ποιος
πεθαίνει
και ποτέ δε βλέπει το Μήνυμα στον Τοίχο

Πώς θα μπορούσε όμως ο Χίτλερ να τον
καταδικάσει στο Νταχάου
χωρίς τη δική του συμμετοχή
χωρίς αυτόν ο Καίσαρας θα απόμενε μονάχος.
Είναι αυτός που δίνει το σώμα του
σαν όπλο του πολέμου
χωρίς αυτόν όλη αυτή η σφαγή δε θα
συνεχιζόταν.

Είναι ο Παγκόσμιος Στρατιώτης
και πέφτει απάνω του η ευθύνη.
Δεν παίρνει πια τις διαταγές του από μακριά
Τις παίρνει από σένα κι από μένα κι απ' τον
ίδιο του τον εαυτό
και αδέρφια δε βλέπετε
ότι μ' αυτόν τον τρόπο
δε θα τελειώσουνε οι πόλεμοι ποτέ.

Και κάπου συναντιέται με το συγκρότημα της δεκαετίας του '80, τους Poison Girls, που με φόντο τη σύγχρονη τεχνολογία και το σύγχρονο θέαμα μιλούν κι αυτοί για τη συνενοχή όλων πια:

POISON GIRLS

Πάρτε τα παιχνίδια απ' τα παιδιά

Πάρτε τα παιχνίδια απ' τα παιδιά
έκαναν μια βόμβα από μπαμπάκι
Πάρτε τους τα όπλα από τα χέρια
έκαναν μια βόμβα από καφέ
Βγάλτε το δάχτυλό τους από τη σκανδάλη
έκαναν μια βόμβα από ζάχαρη
Έκαναν μια βόμβα — κάναμε μια βόμβα

Πάρτε τα παιχνίδια απ' τ' αγόρια
— μα πρέπει να βγάλουμε το ψωμί μας!
Πάρτε τους τα όπλα από τα χέρια
— μα πρέπει να κάνουμε σφαγή!
Βγάλτε το δάχτυλό τους από το κουμπί
— μα πρέπει να πάρουμε προαγωγή!
Έκαναν μια βόμβα — κάναμε μια βόμβα

Πάρτε τα παιχνίδια από τ' αγόρια
έκαναν μια σφαίρα από λάστιχο.
Πάρτε τα μάτια τους από τα καντράν
έκαναν κανόνι από νερό.
Βγάλτε το μυαλό τους από τα λεφτά
— πρέπει να κάνουμε σφαγή!
Έκαναν μια βόμβα — κάναμε μια βόμβα

Κάναμε μια βόμβα από μπαμπάκι
Κάναμε μια βόμβα από καφέ
Κάναμε μια βόμβα από ζάχαρη
Κάναμε μια σφαίρα από λάστιχο
Κάναμε μια βόμβα από μουσική
Κάναμε ένα δίσκο επιτυχία
Κάναμε την πλάκα μας μαζί σας!
Κάναμε μια βόμβα!
. . . .
Για σκεφτείτε το.

ΜΕΛΙΣΣΑΝΘΗ

Δῆθεν...

Δῆθεν σκοτώνουμε *δῆθεν* πεθαίνουν *δῆθεν* ὅλα
δῆθεν μιὰ ἀναπαράσταση φανταστική
σὲ μιὰ φανταστικὴ σκηνογραφία!..

Αὐτὸς ποὺ πέφτει *δῆθεν* πέφτει *δῆθεν* πνίγεται
δῆθεν τὸ αἷμα του εἶναι αἷμα
φτηνὸ γιμμίδιο γιὰ τὴν *παράσταση*, τίποτε
παραπάνω [ ]
σ' αὐτὸ τὸ *φῶς* τὸ ἀμφίβολο τῆς *μέρας* καὶ τῆς
νύχτας...

Μια νότα ευαισθησίας από τη Θεσσαλονίκη:

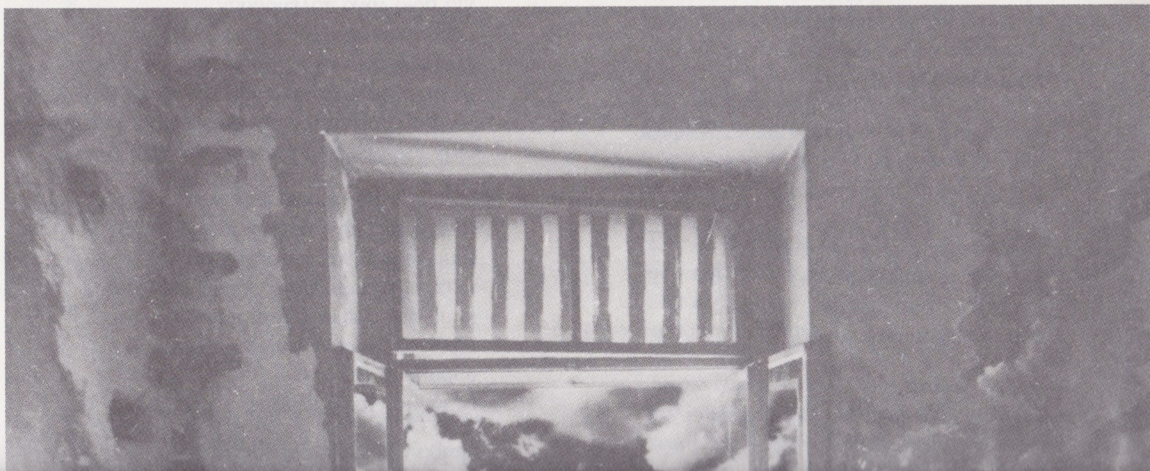
ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

βγάλε τὴ στολή σου

βγάλε τὴ στολή σου
βγάλε τὶς ἀρβύλες σου
ὁ ἔρωτας μᾶς θέλει γυμνούς

τί εἰρηνικὸ πλάσμα ποὺ εἶσαι χωρὶς τὴ στολὴ
πόσο ἀνθρώπινα εἶναι τὰ πόδια σου χωρὶς
τὶς ἀρβύλες
μυρίζουν, βέβαια, μὰ εἶναι δική σου ἡ μυρωδιὰ
ἐνῶ οἱ ἀρβύλες μυρίζουν σφαγεῖο

... και μετά...

ΤΖΙΜ ΜΟΡΙΣΟΝ

Ο Βάτραχος της Ειρήνης

Αίμα στους δρόμους, μέχρι τον αστράγαλο
αίμα στους δρόμους, μέχρι το γόνατο
αίμα στους δρόμους της πόλης του Σικάγου,
το αίμα φουσκώνει και μ' ακολουθεί

Εκείνη ήρθε το χάραμα
ήρθε κι έφυγε με το φως του ήλιου στα μαλλιά
Αίμα στους δρόμους, ποτάμι θλίψης
αίμα στους δρόμους, ανέβηκε ως το γοφό
Το ποτάμι κυλάει ανάμεσα στα σκέλια
της πόλης
Οι γυναίκες κλαίνε ποτάμια κόκκινα δακρύων

Εκείνη ήρθε στην πόλη, κι έφυγε μακριά
—το φως του ήλιου στα μαλλιά της—
Ινδιάνοι σκόρπισαν στη δημοσιά της χαραυγής
Ματωμένα φαντάσματα στριμώχνονται
στο μυαλό του μικρού παιδιού
το εύθραυστο σαν τσόφλι αυγού.

Αίμα στους δρόμους της πόλης του Νιου
Χέιβεν
αίμα πιτσιλάει τις στέγες και τις φοινικιές
της Βενετίας
Ματωμένη η αγάπη μου τούτο το φοβερό
καλοκαίρι
Κόκκινος ματωμένος ήλιος στο υπέροχο Λος
Άντζελες
Αίμα πλημμυρίζει το μυαλό της, καθώς της
κόβουν τα δάχτυλα
Αίμα θα γεννηθεί στη γέννηση ενός έθνους!
Αίμα είναι το ρόδο της μυστηριακής ένωσης!

Πάρτε τα παιχνίδια απ' τ' αγόρια
— μα πρέπει να βγάλουμε το ψωμί μας!
Πάρτε τους τα όπλα από τα χέρια
— μα πρέπει να κάνουμε σφαγή!
Βγάλτε το δάχτυλό τους από το κουμπί
— μα πρέπει να πάρουμε προαγωγή!
Έκαναν μια βόμβα — κάναμε μια βόμβα

Πάρτε τα παιχνίδια από τ' αγόρια
έκαναν μια σφαίρα από λάστιχο.
Πάρτε τα μάτια τους από τα καντράν
έκαναν κανόνι από νερό.
Βγάλτε το μυαλό τους από τα λεφτά
— πρέπει να κάνουμε σφαγή!
Έκαναν μια βόμβα — κάναμε μια βόμβα

Κάναμε μια βόμβα από μπαμπάκι
Κάναμε μια βόμβα από καφέ
Κάναμε μια βόμβα από ζάχαρη
Κάναμε μια σφαίρα από λάστιχο
Κάναμε μια βόμβα από μουσική
Κάναμε ένα δίσκο επιτυχία
Κάναμε την πλάκα μας μαζί σας!
Κάναμε μια βόμβα!
....
Για σκεφτείτε το,
ξοδεύουν τόσα λεφτά
για πυρηνικά όπλα
και ακόμα δεν υπάρχει
ένα σίγουρο, αβλαβές αντισυλληπτικό...

Αχ, όχι άλλες πορείες ειρήνης!
όχι κι άλλες πλήθιες πορείες ειρήνης!
αχ, όχι άλλο ένα τραγούδι για βόμβες
όχι ένα ακόμη πλήθιο τραγούδι για βόμβες
κι άλλο φυλλάδιο!
κι άλλη διαμαρτυρία!
κι άλλα διανοητικά κολπάκια!

Και δύο παλιότερα μικρά ελληνικά ποιήματα εκπληκτικής προφητικής διαύγειας:

Π.Α. ΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

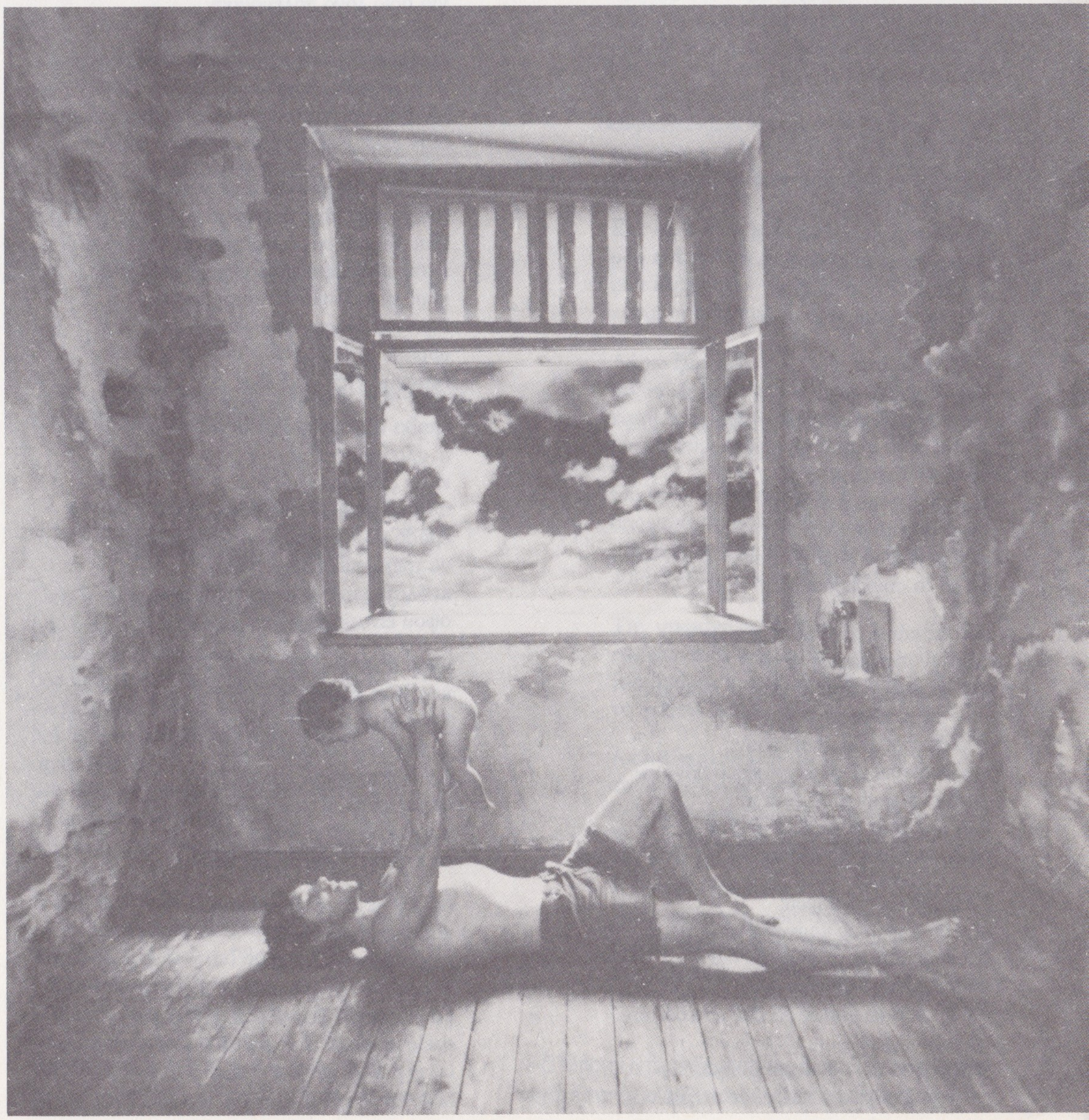
Οἱ βάρβαροι

Οἱ *βάρβαροι*
δὲ θὰ ξανάρθουν ἀπ' τὰ σύνορα·
θὰ ὁρμήσουν
ἀπ' τὶς τηλεοράσεις
στὰ παιδικὰ δωμάτια!

τί εἰρηνικὸ πλάσμα ποὺ εἶσαι χωρὶς τὴ στολὴ
πόσο ἀνθρώπινα εἶναι τὰ πόδια σου χωρὶς
τὶς ἀρβύλες —
μυρίζουν, βέβαια, μὰ εἶναι δική σου ἡ μυρωδιὰ
ἐνῶ οἱ ἀρβύλες μυρίζουν σφαγεῖο

... και μετά...

Ματωμένη η αγάπη μου τούτο το φοβερό
καλοκαίρι
Κόκκινος ματωμένος ήλιος στο υπέροχο Λος
Άντζελες
Αίμα πλημμυρίζει το μυαλό της, καθώς της
κόβουν τα δάχτυλα
Αίμα θα γεννηθεί στη γέννηση ενός έθνους!
Αίμα είναι το ρόδο της μυστηριακής ένωσης!

Όμως πέρα από το αίμα της Αποκάλυψης προβάλλει η ουτοπία:

ΤΖΟΝ ΛΕΝΟΝ

Φαντάσου

Φαντάσου να μην υπάρχει Παράδεισος,
είν' εύκολο αν προσπαθήσεις...
Ούτε Κόλαση κάτω απ' τα πόδια μας,
και πάνω μας μόνον ουρανός.
Φαντάσου όλοι οι άνθρωποι
να ζούνε για το σήμερα...

Φαντάσου να μην υπάρχουν κράτη
—δεν είναι δα και δύσκολο—
τίποτα που για χάρη του να πρέπει
να σκοτώνεις ή να πεθαίνεις,
ούτε και θρησκεία.
Φαντάσου όλοι οι άνθρωποι
να ζούνε ειρηνικά...

Φαντάσου να μην υπάρχει ιδιοκτησία
—αναρωτιέμαι αν μπορείς—
Να μην υπάρχει ανάγκη για πείνα κι
απληστία.
Η Αδελφότητα του Ανθρώπου
Φαντάσου όλοι οι άνθρωποι
να μοιράζονται τη γη...

Θα πεις ότι είμαι ονειροπόλος
αλλά δεν είμαι ο μόνος
κι ελπίζω κάποια μέρα να 'ρθεις μαζί μας
κι όλος ο κόσμος να γίνει ένα...

Έχουμε να πούμε τίποτα μετά το όνειρο; Αυτό μας ενδιαφέρει; το Τέλος της Ιστορίας; Όχι. Πιο πολύ μας αφορά το τέλος των Μύθων. Τουλάχιστον των παλιών.

Όσο κι αν φαίνεται παράξενο θα τελειώσουμε με τον Σεφέρη. Σίγουρα το ποίημα που διαλέξαμε δεν είναι άμεσα αντιπολεμικό. Όμως ο γνήσιος ποιητικός λόγος είναι πάντοτε λόγος απελευθερωτικός.

Όχι στους μύθους και ιδιαίτερα στους μύθους που δικαιώνουν τον πόλεμο. Είτε ο μύθος λέγεται «Σταυροφορία για την Απελευθέρωση του Παναγίου Τάφου» είτε λέγεται «Τζιχάντ» είτε «Ζωτικός Χώρος για την Ανώτερη Ράτσα» είτε «Ελεύθερος Κόσμος» είτε «Σοσιαλιστικό Ιδεώδες» είτε «Νέα Τάξη» είτε, ακόμα, «Τιμή των Αχαιών».

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΕΦΕΡΗΣ

Ἑλένη

ΤΕΥΚΡΟΣ: *... ἐς γῆν ἐναλίαν Κύπρον, οὗ μ' ἐθέσπισεν*
οἰκεῖν Ἀπόλλων, ὄνομα νησιωτικὸν
Σαλαμῖνα θέμενον τῆς ἐκεῖ χάριν πάτρας.
....
ΕΛΕΝΗ: *Οὐκ ἦλθον ἐς γῆν Τρῳάδ', ἀλλ' εἴδωλον ἦν.*
....
ΑΓΓΕΛΟΣ: *Τί φῄς;*
Νεφέλης ἄρ' ἄλλως εἴχομεν πόνους πέρι;

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ, *ΕΛΕΝΗ*

«Τ' ἀηδόνια δὲ σ' ἀφήνουνε νὰ κοιμηθεῖς στὶς Πλάτρες».

Ἀηδόνι ντροπαλό, μὲς στὸν ἀνασασμὸ τῶν φύλλων,
σὺ ποὺ δωρίζεις τὴ μουσικὴ δροσιὰ τοῦ δάσους
στὰ χωρισμένα σώματα καὶ στὶς ψυχὲς
αὐτῶν ποὺ ξέρουν πὼς δὲ θὰ γυρίσουν.
Τυφλὴ φωνή, ποὺ ψηλαφεῖς μέσα στὴ νυχτωμένη μνήμη
βήματα καὶ χειρονομίες· δὲ θὰ τολμοῦσα νὰ πῶ φιλήματα·
καὶ τὸ πικρὸ τρικύμισμα τῆς ξαγριεμένης σκλάβας.

«Τ' ἀηδόνια δὲ σ' ἀφήνουνε νὰ κοιμηθεῖς στὶς Πλάτρες».

Ποιές εἶναι οἱ Πλάτρες; Ποιὸς τὸ γνωρίζει τοῦτο τὸ νησί;
Ἔζησα τὴ ζωή μου ἀκούγοντας ὀνόματα πρωτάκουστα:
καινούργιους τόπους, καινούργιες τρέλες τῶν ἀνθρώπων
ἢ τῶν θεῶν·

«Δὲν μπῆκα στὸ γαλαζόπλωρο καράβι.
Ποτὲ δὲν πάτησα τὴν ἀντρειωμένη Τροία».

Μὲ τὸ βαθὺ στηθόδεσμο, τὸν ἥλιο στὰ μαλλιά, κι αὐτὸ τὸ ἀνάστημα
ἴσκιοι καὶ χαμόγελα παντοῦ
στοὺς ὤμους στοὺς μηροὺς στὰ γόνατα·
ζωντανὸ δέρμα, καὶ τὰ μάτια
μὲ τὰ μεγάλα βλέφαρα,
ἦταν ἐκεῖ, στὴν ὄχθη ἑνὸς Δέλτα.
Καὶ στὴν Τροία;
Τίποτε στὴν Τροία — ἕνα εἴδωλο.
Ἔτσι τὸ θέλαν οἱ θεοί.
Κι ὁ Πάρης, μ' ἕναν ἴσκιο πλάγιαζε σὰ νά ἦταν πλάσμα ἀτόφιο·
κι ἐμεῖς σφαζόμασταν γιὰ τὴν Ἑλένη δέκα χρόνια.

Μεγάλος πόνος εἶχε πέσει στὴν Ἑλλάδα.
Τόσα κορμιὰ ριγμένα
στὰ σαγόνια τῆς θάλασσας στὰ σαγόνια τῆς γῆς·
τόσες ψυχὲς
δοσμένες στὶς μυλόπετρες, σὰν τὸ σιτάρι.
Κι οἱ ποταμοὶ φουσκῶναν μὲς στὴ λάσπη τὸ αἷμα
γιὰ ἕνα λινὸ κυμάτισμα γιὰ μιὰ νεφέλη
μιᾶς πεταλούδας τίναγμα τὸ πούπουλο ἑνὸς κύκνου
γιὰ ἕνα πουκάμισο ἄδειανό, γιὰ μιὰν Ἑλένη.
Κι ὁ ἀδερφός μου;
Ἀηδόνι ἀηδόνι ἀηδόνι,
τ' εἶναι θεός; τί μὴ θεός; καὶ τί τ' ἀνάμεσό τους;

οἰκεῖν Ἀπόλλων, ὄνομα νησιωτικὸν
Σαλαμῖνα θέμενον τῆς ἐκεῖ χάριν πάτρας.

....

ΕΛΕΝΗ: *Οὐκ ἦλθον ἐς γῆν Τρῳάδ', ἀλλ' εἴδωλον ἦν.*

....

ΑΓΓΕΛΟΣ: *Τί φής;*
Νεφέλης ἄρ' ἄλλως εἴχομεν πόνους πέρι;

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ, *ΕΛΕΝΗ*

«Τ' ἀηδόνια δὲ σ' ἀφήνουνε νὰ κοιμηθεῖς στὶς Πλάτρες».

Ἀηδόνι ντροπαλό, μὲς στὸν ἀνασασμὸ τῶν φύλλων,
σὺ ποὺ δωρίζεις τὴ μουσικὴ δροσιὰ τοῦ δάσους
στὰ χωρισμένα σώματα καὶ στὶς ψυχὲς
αὐτῶν ποὺ ξέρουν πὼς δὲ θὰ γυρίσουν.
Τυφλὴ φωνή, ποὺ ψηλαφεῖς μέσα στὴ νυχτωμένη μνήμη
βήματα καὶ χειρονομίες· δὲ θὰ τολμοῦσα νὰ πῶ φιλήματα·
καὶ τὸ πικρὸ τρικύμισμα τῆς ξαγριεμένης σκλάβας.

«Τ' ἀηδόνια δὲ σ' ἀφήνουνε νὰ κοιμηθεῖς στὶς Πλάτρες».

Ποιὲς εἶναι οἱ Πλάτρες; Ποιὸς τὸ γνωρίζει τοῦτο τὸ νησί;
Ἔζησα τὴ ζωή μου ἀκούγοντας ὀνόματα πρωτάκουστα:
καινούργιους τόπους, καινούργιες τρέλες τῶν ἀνθρώπων
ἢ τῶν θεῶν·
ἡ μοίρα μου ποὺ κυματίζει
ἀνάμεσα στὸ στερνὸ σπαθὶ ἑνὸς Αἴαντα
καὶ μιὰν ἄλλη Σαλαμίνα
μ' ἔφερε ἐδῶ σ' αὐτὸ τὸ γυρογιάλι.
Τὸ φεγγάρι
βγῆκε ἀπ' τὸ πέλαγο σὰν Ἀφροδίτη·
σκέπασε τ' ἄστρα τοῦ Τοξότη, τώρα πάει νά 'βρει
τὴν καρδιὰ τοῦ Σκορπιοῦ, κι ὅλα τ' ἀλλάζει.
Ποῦ εἶν' ἡ ἀλήθεια;
Ἤμουν κι ἐγὼ στὸν πόλεμο τοξότης·
τὸ ριζικό μου, ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ ξαστόχησε.

Ἀηδόνι ποιητάρη,
σὰν καὶ μιὰ τέτοια νύχτα στ' ἀκροθαλάσσι τοῦ Πρωτέα
σ' ἄκουσαν οἱ σκλάβες Σπαρτιάτισσες κι ἔσυραν τὸ θρῆνο,
κι ἀνάμεσό τους —ποιὸς θά τό 'λεγε— ἡ Ἑλένη!
Αὐτὴ ποὺ κυνηγούσαμε χρόνια στὸ Σκάμαντρο.
Ἦταν ἐκεῖ, στὰ χείλια τῆς ἐρήμου· τὴν ἄγγιξα, μοῦ μίλησε:
«Δὲν εἶν' ἀλήθεια, δὲν εἶν' ἀλήθεια» φώναζε.
«Ποτὲ δὲν πάτησα τὴν ἀντρειωμένη Τροία».

Μὲ τὸ βαθὺ στηθόδεσμο, τὸν ἥλιο στὰ μαλλιά, κι αὐτὸ τὸ ἀνάστημα
ἴσκιοι καὶ χαμόγελα παντοῦ
στοὺς ὤμους στοὺς μηροὺς στὰ γόνατα·
ζωντανὸ δέρμα, καὶ τὰ μάτια
μὲ τὰ μεγάλα βλέφαρα,
ἦταν ἐκεῖ, στὴν ὄχθη ἑνὸς Δέλτα.
Καὶ στὴν Τροία;
Τίποτε στὴν Τροία — ἕνα εἴδωλο.
Ἔτσι τὸ θέλαν οἱ θεοί.
Κι ὁ Πάρης, μ' ἕναν ἴσκιο πλάγιαζε σὰ νά ἦταν πλάσμα ἀτόφιο·
κι ἐμεῖς σφαζόμασταν γιὰ τὴν Ἑλένη δέκα χρόνια.

Μεγάλος πόνος εἶχε πέσει στὴν Ἑλλάδα.
Τόσα κορμιὰ ριγμένα
στὰ σαγόνια τῆς θάλασσας στὰ σαγόνια τῆς γῆς·
τόσες ψυχὲς
δοσμένες στὶς μυλόπετρες, σὰν τὸ σιτάρι.
Κι οἱ ποταμοὶ φουσκῶναν μὲς στὴ λάσπη τὸ αἷμα
γιὰ ἕνα λινὸ κυμάτισμα γιὰ μιὰ νεφέλη
μιᾶς πεταλούδας τίναγμα τὸ πούπουλο ἑνὸς κύκνου
γιὰ ἕνα πουκάμισο ἀδειανό, γιὰ μιὰν Ἑλένη.
Κι ὁ ἀδερφός μου;
Ἀηδόνι ἀηδόνι ἀηδόνι,
τ' εἶναι θεός; τί μὴ θεός; καὶ τί τ' ἀνάμεσό τους;

«Τ' ἀηδόνια δὲ σ' ἀφήνουνε νὰ κοιμηθεῖς στὶς Πλάτρες».

Δακρυσμένο πουλί,
στὴν Κύπρο τὴ θαλασσοφίλητη
ποὺ ἔταξαν γιὰ νὰ μοῦ θυμίζει τὴν πατρίδα,
ἄραξα μοναχὸς μ' αὐτὸ τὸ παραμύθι,
ἂν εἶναι ἀλήθεια πὼς αὐτὸ εἶναι παραμύθι,
ἂν εἶναι ἀλήθεια πὼς οἱ ἄνθρωποι δὲ θὰ ξαναπιάσουν
τὸν παλιὸ δόλο τῶν θεῶν·
ἂν εἶναι ἀλήθεια
πὼς κάποιος ἄλλος Τεῦκρος, ὕστερα ἀπὸ χρόνια,
ἢ κάποιος Αἴαντας ἢ Πρίαμος ἢ Ἑκάβη
ἢ κάποιος ἄγνωστος, ἀνώνυμος, ποὺ ὡστόσο
εἶδε ἕνα Σκάμαντρο νὰ ξεχειλάει κουφάρια,
δὲν τό 'χει μὲς στὴ μοίρα του ν' ἀκούσει
μαντατοφόρους ποὺ ἔρχουνται νὰ ποῦνε
πὼς τόσος πόνος τόση ζωὴ
πῆγαν στὴν ἄβυσσο
γιὰ ἕνα πουκάμισο ἀδειανὸ γιὰ μιὰν Ἑλένη.

Εισαγωγή, επιλογή, μεταφράσεις:
Μελίττα Γκουρτσογιάννη

ΟΙΚΟΛΟΓΟΙ στις ΦΙΛΙΠΠΙΝΕΣ

Ο Maximo Kalaw, 49 ετών, εκτός από πρόεδρος του Ινστιτούτου Εναλλακτικού Μέλλοντος είναι και πρόεδρος της περιβαλλοντικής ένωσης Haribon Foundation. Η συνέντευξη που ακολουθεί παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον όχι μόνο επειδή το θέμα της αφορά στην καταστροφή των τροπικών δασών. Είναι ο τρόπος προσέγγισης ο οποίος αναδεικνύει τη χαριστικότητα της φύσης, χαριστικότητα που βρίσκεται στον αντίποδα της ανταλλαξιμότητας αστικών, φεουδαρχικών ή μικτών μορφών κυριαρχίας. Για τον Kalaw δεν υπάρχουν φυσικοί, δασικοί ή εδαφικοί πόροι αλλά φυσικές, δασικές και εδαφικές πηγές. Πηγές ζωής, πηγές εναρμονισμού φύσης και κοινωνίας.

Ο Kalaw ασχολείται με το περιβάλλον μακριά από κάθε αφελή περιβαλλοντισμό. Άλλωστε δεν του το επιτρέπει η κοινωνική κατάσταση που επικρατεί στις Φιλιππίνες. Δεν έχει την πολυτέλεια των δυτικών περιβαλλοντιστών που εύκολα περιτυλίγουν με «οικολογία» τη μικρομεσαία κατανάλωση εμπορευμάτων και εικόνων. Η προστασία του περιβάλλοντος διαπλέκεται άμεσα με τον κοινωνικό μετασχηματισμό μιας χώρας που λεηλατείται: Το *είναι* των ιθαγενών και των φτωχών κατοίκων της μετατρέπεται σε *έχειν* των προνομιούχων και των στυγνών εξουσιαστών της. Ο Kalaw δεν έχει την πολυτέλεια να είναι περιβαλλοντιστής, είναι οικολόγος.

Σ Υ Ν Ε Ν Τ Ε Υ Ξ Η

□ **Ποιές είναι οι κυριότερες αιτίες της περιβαλλοντικής υποβάθμισης των Φιλιππίνων;**

■ Η κυριότερη αιτία είναι ο αρχαίος διαχωρισμός μεταξύ κράτους και λαού. Το καινούργιο Σύνταγμα λέει ότι οι φυσικές πηγές ανήκουν στο κράτος, αλλά σε μας το κράτος είναι οι πολιτικοί όχι ο λαός. Αυτό δημιούργησε μια άδικη διανομή των πηγών. Δασικές και εδαφικές πηγές διανέμονται για πολιτικά ρουσφέτια, για να κρατήσουν κάποιον στην εξουσία και για να εξαγοράσουν ψήφους. Είναι ένας φαύλος κύκλος φεουδαρχικής μορφής.

Στη δασική βιομηχανία περίπου 150 εργολάβοι ελέγχουν πρακτικά όλες τις δασικές πηγές των Φιλιππίνων. Σε δεκαπέντε χρόνια χάσαμε περίπου οκτώ εκατομμύρια δασικά εκτάρια και καταδικάσαμε σε μιζέρια δεκαεπτά εκατομμύρια ανθρώπους. Ενώ η φύση δημιουργεί ένα οικοσύστημα που μπορεί να εξασφαλίζει την ευημερία σε ολόκληρες κοινότητες, η κοινωνία εξασφαλίζει την ευμάρεια των προνομιούχων και αφήνει τις μάζες στην εξαθλίωση.

□ **Μπορείς να μας πεις πώς δημιουργήθηκε το περιβαλλοντικό σου ενδιαφέρον και τι είναι η Haribon Foundation;**

■ Το 1984 άρχισα να κοιτάζω με πολύ ενδιαφέρον

Δημιουργήσαμε το Φιλιππινέζικο Ινστιτούτο για το Εναλλακτικό Μέλλον και ταυτόχρονα αναπτύξαμε σχέσεις με την Haribon Foundation που στην αρχή δεν ήταν παρά μια οργάνωση Φιλιππινέζων μεταναστών στις ΗΠΑ που παρατηρούσε τα πτηνά. Περάσαμε τα δύο πρώτα χρόνια κάνοντας τεχνικές μελέτες πάνω στα οικοσυστήματα, μια μελέτη για τη βιοδιαφοροποίηση, εκπονήσαμε μια στρατηγική σχετικά με τη συντήρηση των φυσικών πηγών της χώρας κ.λπ. Το 1988 περάσαμε στη δράση όταν είδαμε ότι οι μελέτες παραμένουν στο τραπέζι των πολιτικών δίχως ν' αλλάζει τίποτα. Αποφασίσαμε να ευαισθητοποιήσουμε τον κόσμο σε σχέση με τα περιβαλλοντικά προβλήματα και ξεκινήσαμε μια καμπάνια με το όνομα «Wang Bayan» που σημαίνει «Μητέρα Πατρίδα» — μια πολύ δυνατή επίκληση για τους Φιλιππινέζους. Ο πρώτος στόχος ήταν να ανακηρυχθεί το Palawan προστατευόμενη περιοχή, απαγορεύοντας την εμπορική χρήση του δάσους και το εμπόριο των άγριων ζώων και φυτών.

□ **Γιατί επιλέξατε το Palawan;**

■ Γιατί είναι μια περιφέρεια μοναδική από οικολογική άποψη. Είναι ένα οικοσύστημα ανέπαφο. Όταν ξεκινήσαμε να ασχοληθούμε με το Palawan, το νησί

ση καλύπτουν μόνο το 47% της έκτασης αυτού του μικροσυστήματος το οποίο είναι φυσικά μέρος του φιλιππινέζικου μακροσυστήματος. Στο Palawan υπάρχει ένας εργολάβος που ελέγχει πρακτικά όλο τον πλούτο του δάσους, δηλαδή το 70% των συνολικών εισοδημάτων του νησιού. Πρόκειται για τον κύριο Χοσέ Αλβαρέζ που διατηρεί στενές σχέσεις με τον πρόεδρο του φιλιππινέζικου Κογκρέσου Ραμόν Μίτρα και κερδίζει περίπου 480 εκατομμύρια πέσος το χρόνο από την εκμετάλλευση του δάσους. Είναι μόνο αυτός και μετά περίπου 21.000 Kaingineros δηλαδή χωριάτες που επιβιώνουν χρησιμοποιώντας τη μέθοδο «κόβω και καίω» το δάσος της περιοχής.

Όταν ο κόσμος βλέπει να κατεβαίνουν από τα βουνά μακριές ουρές από φορτηγά (ιδιοκτησίας των μεγάλων καπιταλιστών που διαθέτουν βουλευτική προστασία) συνοδευόμενα από στρατιωτικούς, τότε οι αντιθέσεις φανερώνονται σ' όλο τους το μεγαλείο. Οι πολιτικοί δεν έχουν απλά να αντιμετωπίσουν το περιβαλλοντικό ζήτημα αλλά τη διαπλοκή του με το κοινωνικό.

■ Η κυριότερη αιτία είναι ο αρχαίος διαχωρισμός μεταξύ κράτους και λαού. Το καινούργιο Σύνταγμα λέει ότι οι φυσικές πηγές ανήκουν στο κράτος, αλλά σε μας το κράτος είναι οι πολιτικοί όχι ο λαός. Αυτό δημιούργησε μια άδικη διανομή των πηγών. Δασικές και εδαφικές πηγές διανέμονται για πολιτικά ρουσφέτια, για να κρατήσουν κάποιον στην εξουσία και για να εξαγοράσουν ψήφους. Είναι ένας φαύλος κύκλος φεουδαρχικής μορφής.

Στη δασική βιομηχανία περίπου 150 εργολάβοι ελέγχουν πρακτικά όλες τις δασικές πηγές των Φιλιππίνων. Σε δεκαπέντε χρόνια χάσαμε περίπου οκτώ εκατομμύρια δασικά εκτάρια και καταδικάσαμε σε μιζέρια δεκαεπτά εκατομμύρια ανθρώπους. Ενώ η φύση δημιουργεί ένα οικοσύστημα που μπορεί να εξασφαλίζει την ευημερία σε ολόκληρες κοινότητες, η κοινωνία εξασφαλίζει την ευμάρεια των προνομιούχων και αφήνει τις μάζες στην εξαθλίωση.

□ Μπορείς να μας πεις πώς δημιουργήθηκε το περιβαλλοντικό σου ενδιαφέρον και τι είναι η Haribon Foundation;

■ Το 1984 άρχισα να κοιτάζω με πολύ ενδιαφέρον τα προβλήματα του κοινωνικού μετασχηματισμού. σχέσεις με την Haribon Foundation που στην αρχή δεν ήταν παρά μια οργάνωση Φιλιππινέζων μεταναστών στις ΗΠΑ που παρατηρούσε τα πτηνά. Περάσαμε τα δύο πρώτα χρόνια κάνοντας τεχνικές μελέτες πάνω στα οικοσυστήματα, μια μελέτη για τη βιοδιαφοροποίηση, εκπονήσαμε μια στρατηγική σχετικά με τη συντήρηση των φυσικών πηγών της χώρας κ.λπ. Το 1988 περάσαμε στη δράση όταν είδαμε ότι οι μελέτες παραμένουν στο τραπέζι των πολιτικών δίχως ν' αλλάζει τίποτα. Αποφασίσαμε να ευαισθητοποιήσουμε τον κόσμο σε σχέση με τα περιβαλλοντικά προβλήματα και ξεκινήσαμε μια καμπάνια με το όνομα «Wang Bayan» που σημαίνει «Μητέρα Πατρίδα» — μια πολύ δυνατή επίκληση για τους Φιλιππινέζους. Ο πρώτος στόχος ήταν να ανακηρυχθεί το Palawan προστατευόμενη περιοχή, απαγορεύοντας την εμπορική χρήση του δάσους και το εμπόριο των άγριων ζώων και φυτών.

□ Γιατί επιλέξατε το Palawan;

■ Γιατί είναι μια περιφέρεια μοναδική από οικολογική άποψη. Είναι ένα οικοσύστημα ανέπαφο. Όταν ξεκινήσαμε να ασχοληθούμε με το Palawan, το νησί ήταν καλυμμένο κατά 60% από δάση. Σήμερα τα δάφιλιππινέζικου μακροσυστήματος. Στο Palawan υπάρχει ένας εργολάβος που ελέγχει πρακτικά όλο τον πλούτο του δάσους, δηλαδή το 70% των συνολικών εισοδημάτων του νησιού. Πρόκειται για τον κύριο Χοσέ Αλβαρέζ που διατηρεί στενές σχέσεις με τον πρόεδρο του φιλιππινέζικου Κογκρέσου Ραμόν Μίτρα και κερδίζει περίπου 480 εκατομμύρια πέσος το χρόνο από την εκμετάλλευση του δάσους. Είναι μόνο αυτός και μετά περίπου 21.000 Kaingineros δηλαδή χωριάτες που επιβιώνουν χρησιμοποιώντας τη μέθοδο «κόβω και καίω» το δάσος της περιοχής.

Όταν ο κόσμος βλέπει να κατεβαίνουν από τα βουνά μακριές ουρές από φορτηγά (ιδιοκτησίας των μεγάλων καπιταλιστών που διαθέτουν βουλευτική προστασία) συνοδευόμενα από στρατιωτικούς, τότε οι αντιθέσεις φανερώνονται σ' όλο τους το μεγαλείο. Οι πολιτικοί δεν έχουν απλά να αντιμετωπίσουν το περιβαλλοντικό ζήτημα αλλά τη διαπλοκή του με το κοινωνικό.

Πληρώνονται περίπου 700 πέσος το χρόνο κι αυτό όχι πάντοτε. Ο Αλβαρέζ έχει όλες τις φιλίες και την προστασία που χρειάζεται όχι μόνο σε περιφερειακό επίπεδο αλλά και υψηλότερα. Εδώ είναι που διακρίνει κανείς όλο το σύστημα της περιβαλλοντικής καταστροφής σε πλήρη ανάπτυξη.

□ Η καμπάνια πώς εξελίχθηκε;

■ Αφού ξεκίνησε η καμπάνια ξύπνησαν κι οι πολιτικοί. Ένα μήνα αργότερα προσκλήθηκα στη Μανίλα για να εμφανιστώ στο Κογκρέσο. Σκέφθηκα ότι ήθελαν να μάθουν πώς προχωρούσε η καμπάνια αλλά όταν βρέθηκα εκεί ήταν όλοι συγκεντρωμένοι, ολόκληρη η περιφέρεια του Palawan: οι στρατιωτικοί, ο κυβερνήτης, ο δήμαρχος, οι βουλευτές, όλοι. Ήθελαν να μάθουν πώς τολμούσα, ένας άσχετος με το Palawan, να τους πω τι δεν πήγαινε καλά στο νησί. Ήταν παρών κι ο Αλβαρέζ. Ήθελαν να με πιέσουν για να σταματήσω αμέσως αυτή την καμπάνια. Μου είπαν: «Κοίταξε, είναι καλύτερα να σταματήσεις αλλιώς δεν ξέρουμε πώς θα εμποδίσουμε τον Αλβαρέζ

να σου κάνει κακό». Οι απειλές συνεχίσθηκαν και μετά.

□ **Προσπαθήσατε να δράσετε από κοινού με άλλες οργανώσεις, να οδηγηθείτε σε κάποιο είδος συνασπισμού;**

■ Δουλεύουμε κι έχουμε σχέσεις με τους λαϊκούς οργανισμούς. Με την ένωση ψαράδων της Laguna de Bay, με μικρές ομάδες χωρικών των ορεινών περιοχών, με τους οργανισμούς των ιθαγενών. Το ζήτημα των ιθαγενών πιστεύω ότι έχει τεθεί λάθος όταν τους αναφέρουμε ως εθνικές μειονότητες. Από *οικολογική* άποψη το πρόβλημα των ιθαγενών είναι καίριο. Πρώτοι αυτοί μπορούν να απαντήσουν στο μεγάλο ερώτημα: «ποιοι είμαστε;» Το ζήτημα της ταυτότητας το θέτουν σε μια σωστή σχέση με τη γη. Πρέπει να είναι οι ιθαγενείς οι πρώτοι ωφελημένοι των πηγών του δάσους διότι, για τη διατήρησή του, είναι αναγκαίο να γνωρίζουμε, όπως αυτοί γνωρίζουν, τη σωστή σχέση μεταξύ φύσης και κοινωνίας. Οι ιθαγενείς βρίσκονται έτσι στην πρώτη γραμμή της μάχης για την επιβίωση της Γης.

Απ' την άλλη, στα οροπέδια, οι κάτοικοι πρέπει να οργανωθούν συνεταιριστικά στο επίπεδο μικρών κοινοτήτων. Εάν ωφεληθούν αυτοί από το δάσος, θα πασχίσουν και για τη διατήρησή του διότι είναι οι μόνοι που έχουν το δάσος στην καρδιά τους. Πρέπει όμως να διδάξουμε σ' αυτές τις μικρές κοινότητες πώς να διαχειρίζονται τις δασικές περιοχές και τις περιοχές του ψαρέματος με σωστό τρόπο.

□ **Αντίθετα από τους ευρωπαίους ή τους αμερικάνους οικολόγους που κυρίως ανήκουν στις μεσαίες τάξεις, φαίνεται ότι στις Φιλιππίνες η συζήτηση πάνω στο περιβάλλον επικεντρώνεται στα πιο φτωχά στρώματα της κοινωνίας και βρίσκεται σε οξεία αντίθεση με τα παγιωμένα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα. Πώς θα παλέψετε ενάντια στα πιο δυνατά μέλη της φιλιππινέζικης κοινωνίας;**

■ Το πρόβλημα, όπως είπα, είναι η κοινωνική δικαιοσύνη και είναι ένα ζήτημα τέτοιου ενδιαφέροντος που δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί με τρόπο αφηρημένο. Χρειάζεται συγκεκριμένη δράση. Βοηθάμε τον κόσμο να συνειδητοποιήσει το αναμφισβήτητο του δικαιώματός του στις φυσικές πηγές της ζωής. Ο κόσμος πρέπει να αρχίσει να αποσπά οφέλη από τη δική μας φυσική κληρονομιά. Πρέπει να υπάρξουν νόμοι που να το εγκρίνουν και εκτελεστική

■ Η οικολογία υπερβαίνει την ιδεολογική συζήτηση μεταξύ δεξιάς και αριστεράς και επικεντρώνεται σ' ένα σύστημα υποστήριξης της ζωικότητας. Είναι, επιπλέον, ένας τρόπος να κοιτάς την κυβέρνηση από μια διαφορετική προοπτική. Είναι ένας εναλλακτικός τρόπος θεώρησης της συσσώρευσης που είναι η πηγή της εξουσίας.

□ **Είναι αλήθεια ότι ετοιμάζονται κινητοποιήσεις εναντίον της Ιαπωνίας σχετικά με το πρόβλημα της εξαγωγής ξυλείας;**

■ Πρέπει να καταλάβουν οι χώρες του Πρώτου Κόσμου ότι έχουν μεγάλη ευθύνη όταν αποδέχονται η αφρόκρεμα των κοινωνιών τους να λεηλατεί τις πηγές της ζωής. Η Ιαπωνία κατά έναν εντελώς ιδιαίτερο τρόπο αποσπά πλεονέκτημα απ' αυτήν τη λεηλασία. Μεταξύ του 1976 και του 1986 οι επίσημες στατιστικές των εξαγωγών ξύλου που έγιναν από τις Φιλιππίνες προς την Ιαπωνία και οι αντίστοιχες εισαγωγές που έγιναν στην Ιαπωνία από τις Φιλιππίνες διαφέρουν υπερβολικά. Τα στοιχεία των Ιαπώνων παρουσιάζουν εισαγωγές κατά 2/3 μεγαλύτερες από τις εξαγωγές που παρουσιάζουν τα στοιχεία των Φιλιππινέ-

ΤΡΟΜΟΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΣΤΟΥΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΣ ΤΟΥ ΜΙΝΤΑΝΑΟ

Το Μιντανάο είναι το νοτιότερο νησί των Φιλιππίνων και η συντριπτική πλειοψηφία του πληθυσμού του έχει ασπασθεί τον ισλαμισμό. Οι Higaunon και οι Manobo ζουν στο βορειοανατολικό τμήμα του νησιού και, μαζί με μια ντουζίνα ακόμη ιθαγενών λαών, είναι ευρύτερα γνωστοί ως Lumad.

Πρόσφατα οι εταιρείες ξύλου, οι μεταλλευτικές εταιρείες και οι ιδιοκτήτες φυτειών ανάγκασαν τους Lumad να εγκαταλείψουν τη γη τους για να εκμεταλλευτούν τις πηγές του. Για απάντηση τα χωριά των Higaunon κήρυξαν «αποκλειστικό δικαίωμα» σε μια δασική περιοχή 10.000 τετρ. χιλιομ. στην οποία ζουν, αποφασισμένοι να την προστατεύσουν. Η περιοχή αυτή νοικιάσθηκε από τη φιλιππινέζικη κυβέρνηση στην εταιρεία εκδάσωσης Nasipit Lumber Company.

Στις 29 Μαΐου 1988 το 30κοστό τάγμα του φιλιππινέζικου στρατού βομβάρδισε πέντε χωριά των Higaunon στο νότιο Agusan. Ελικόπτερα και βομβαρδιστικά αεροπλάνα κατέστρεψαν ολοσχερώς τα χωριά, εκτοξεύοντας περισσότερες από ογδόντα οβίδες πάνω στους ανυπεράσπιστους ιθαγενείς στη διάρκεια μιας περιόδου δέκα ημερών. Η επίθεση σημάδεψε την αρχή μιας αληθινής και πραγματικής στρατιωτικής επέμβασης που ολοκληρώθηκε με το ξεκλήρισμα δώδεκα χωριών.

Σήμερα τετρακόσιες οικογένειες των ιθα-

πασχίσουν και για τη διατήρησή του διότι είναι οι μόνοι που έχουν το δάσος στην καρδιά τους. Πρέπει όμως να διδάξουμε σ' αυτές τις μικρές κοινότητες πώς να διαχειρίζονται τις δασικές περιοχές και τις περιοχές του ψαρέματος με σωστό τρόπο.

□ Αντίθετα από τους ευρωπαίους ή τους αμερικάνους οικολόγους που κυρίως ανήκουν στις μεσαίες τάξεις, φαίνεται ότι στις Φιλιππίνες η συζήτηση πάνω στο περιβάλλον επικεντρώνεται στα πιο φτωχά στρώματα της κοινωνίας και βρίσκεται σε οξεία αντίθεση με τα παγιωμένα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα. Πώς θα παλέψετε ενάντια στα πιο δυνατά μέλη της φιλιππινέζικης κοινωνίας;

■ Το πρόβλημα, όπως είπα, είναι η κοινωνική δικαιοσύνη και είναι ένα ζήτημα τέτοιου ενδιαφέροντος που δεν μπορεί να αντιμετωπισθεί με τρόπο αφηρημένο. Χρειάζεται συγκεκριμένη δράση. Βοηθάμε τον κόσμο να συνειδητοποιήσει το αναμφισβήτητο του δικαιώματός του στις φυσικές πηγές της ζωής. Ο κόσμος πρέπει να αρχίσει να αποσπά οφέλη από τη δική μας φυσική κληρονομιά. Πρέπει να υπάρξουν νόμοι που να το εγκρίνουν και εκτελεστική βούληση για να τους εφαρμόσει. Πιο συγκεκριμένα πρέπει να ακυρωθούν όλες οι άδειες εκμετάλλευσης και να ανατεθεί στα χωριά ο έλεγχος των δασικών ή μεταλλευτικών πηγών. Μ' άλλα λόγια να κοινωνικοποιήσουμε τις φυσικές πηγές. Όταν ο κόσμος βλέπει να κατεβαίνουν από τα βουνά μακριές ουρές από φορτηγά (ιδιοκτησίας των μεγάλων καπιταλιστών που διαθέτουν βουλευτική προστασία) συνοδευόμενα από στρατιωτικούς, τότε οι αντιθέσεις φανερώνονται σ' όλο τους το μεγαλείο. Οι πολιτικοί δεν έχουν απλά να αντιμετωπίσουν το περιβαλλοντικό ζήτημα αλλά τη διαπλοκή του με το κοινωνικό. Αξίζει να αναφερθεί ότι και οι αντάρτες έχουν συμπεριλάβει στο πρόγραμμά τους, σε δεκαπέντε σημεία, το περιβαλλοντικό πρόβλημα υιοθετώντας αρκετές από τις δικές μας έρευνες. Βέβαια δεν γνωρίζω πώς ακριβώς βλέπουν τα πράγματα εκείνοι που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή.

□ Η οικολογική πολιτική μπορεί να καταστεί ένας τρίτος δρόμος μέσα σ' αυτή την κατάσταση πόλωσης μεταξύ της δεξιάς και της αριστεράς;

■ Η οικολογία υπερβαίνει την ιδεολογική συζήτηση μεταξύ δεξιάς και αριστεράς και επικεντρώνεται σ' ένα σύστημα υποστήριξης της ζωικότητας. Είναι, επιπλέον, ένας τρόπος να κοιτάς την κυβέρνηση από μια διαφορετική προοπτική. Είναι ένας εναλλακτικός τρόπος θεώρησης της συσσώρευσης που είναι η πηγή της εξουσίας.

□ Είναι αλήθεια ότι ετοιμάζονται κινητοποιήσεις εναντίον της Ιαπωνίας σχετικά με το πρόβλημα της εξαγωγής ξυλείας;

■ Πρέπει να καταλάβουν οι χώρες του Πρώτου Κόσμου ότι έχουν μεγάλη ευθύνη όταν αποδέχονται η αφρόκρεμα των κοινωνιών τους να λεηλατεί τις πηγές της ζωής. Η Ιαπωνία κατά έναν εντελώς ιδιαίτερο τρόπο αποσπά πλεονέκτημα απ' αυτήν τη λεηλασία. Μεταξύ του 1976 και του 1986 οι επίσημες στατιστικές των εξαγωγών ξύλου που έγιναν από τις Φιλιππίνες προς την Ιαπωνία και οι αντίστοιχες εισαγωγές που έγιναν στην Ιαπωνία από τις Φιλιππίνες διαφέρουν υπερβολικά. Τα στοιχεία των Ιαπώνων παρουσιάζουν εισαγωγές κατά 2/3 μεγαλύτερες από τις εξαγωγές που παρουσιάζουν τα στοιχεία των Φιλιππινέζων. Πράγμα που σημαίνει ότι το λαθρεμπόριο ανθίζει. Κι αυτό είναι αρμοδιότητα των διεθνών δικαστηρίων. Χώρες όπως η Ιαπωνία που αποδέχονται εισαγωγές λεηλατημένων πηγών (ξυλεία, κοράλι, προστατευόμενη χλωρίδα και πανίδα) έχουν τις ίδιες ευθύνες. Θα πρέπει να επανορθώσουν αποζημιώνοντας κατευθείαν εκείνες τις κοινότητες που υπέστησαν τη ζημιά κι όχι την κυβέρνηση.

Μελετάται η δυνατότητα μιας διεθνούς άμεσης δράσης όπως, για παράδειγμα, ο αποκλεισμός στον όρμο του Τόκιο των πλοίων που μεταφέρουν ξυλεία από τις Φιλιππίνες.

□ Πρακτικές δηλαδή σαν αυτές της Greenpeace...

■ Δεν συζητάμε με την Greenpeace... ωστόσο αυτές οι συμβολικές πράξεις είναι χρήσιμες διότι δημοσιοποιούν τη μεταφορά στο Βορρά λεηλατημένων αγαθών του Νότου.

***Μετάφραση*: Κώστας Αποστολίδης**
Από το περιοδικό Kalayan, Φλωρεντία, 5.9.89.

λευτικές εταιρείες και οι ιδιοκτήτες φυτειών ανάγκασαν τους Lumad να εγκαταλείψουν τη γη τους για να εκμεταλλευτούν τις πηγές του. Για απάντηση τα χωριά των Higaunon κήρυξαν «αποκλειστικό δικαίωμα» σε μια δασική περιοχή 10.000 τετρ. χιλιομ. στην οποία ζουν, αποφασισμένοι να την προστατεύσουν. Η περιοχή αυτή νοικιάσθηκε από τη φιλιππινέζικη κυβέρνηση στην εταιρεία εκδάσωσης Nasipit Lumber Company.

Στις 29 Μαΐου 1988 το 30κοστό τάγμα του φιλιππινέζικου στρατού βομβάρδισε πέντε χωριά των Higaunon στο νότιο Agusan. Ελικόπτερα και βομβαρδιστικά αεροπλάνα κατέστρεψαν ολοσχερώς τα χωριά, εκτοξεύοντας περισσότερες από ογδόντα οβίδες πάνω στους ανυπεράσπιστους ιθαγενείς στη διάρκεια μιας περιόδου δέκα ημερών. Η επίθεση σημάδεψε την αρχή μιας αληθινής και πραγματικής στρατιωτικής επέμβασης που ολοκληρώθηκε με το ξεκλήρισμα δώδεκα χωριών.

Σήμερα τετρακόσιες οικογένειες των ιθαγενών ζουν ως πρόσφυγες κρυμμένοι στο δάσος. Έχουν απελπιστική ανάγκη από τροφή και υγειονομική βοήθεια. Σ' ένα γράμμα τους προς τη φιλιππινέζικη εκκλησία και οργανώσεις προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δέκα αρχηγοί των Higaunon τονίζουν: «Από φόβο καταφύγαμε στο δάσος εδώ και περισσότερο από ένα μήνα. Πολλοί από εμάς είναι άρρωστοι εξαιτίας έλλειψης επαρκούς σίτισης. Είναι η τρίτη φορά που ο στρατός μας βομβαρδίζει από τότε που η Κορασόν Ακίνο ανέλαβε την εξουσία. Δεν λάβαμε καμιά βοήθεια από την κυβέρνηση. Μας αναγκάζουν διαρκώς να μεταναστεύουμε. Αλλά το να φύγουμε από εδώ, για μας σημαίνει θάνατο. Γιατί η δική μας πηγή της ζωής είναι το δάσος και αυτή η γη». Η πληροφορία αυτή έφθασε με μεγάλη καθυστέρηση και δημοσιεύτηκε στο *Survival International Urgent Action Bulletin*, 5.10.88, μεταφρασμένη από τη γλώσσα των Higaunon.

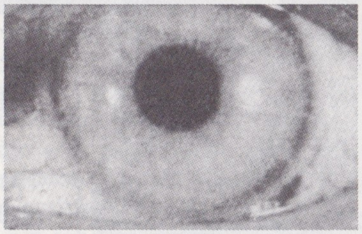
ΕΝ ΠΛΩ...

Τυφλοπόντικας

Στις 6 Μαρτίου εκδικάστηκε στο Εφετείο Αθηνών, μετά από δύο αναβολές, η υπόθεση του «Τυφλοπόντικα των F.M.». Εν έτει 1991, με νόμιμη πλέον την «Ελεύθερη Ραδιοφωνία» και αρκετές εκατοντάδες παράνομους ραδιοσταθμούς να εκπέμπουν σ' όλη τη χώρα (δίχως άδεια ή με ληγμένη άδεια, δίχως να τηρούν τις προϋποθέσεις του νομικού πλαισίου κ.λπ.), ο Άκης Ασπρογέρακας, η Κατερίνα Λασηθιωτάκη-Ασπρογέρακα κι ο Μάκης Κορακιανίτης —όλοι μέλη της σύνταξης του περιοδικού *Άνθη του Κακού*— καταδικάστηκαν σε φυλάκιση ενός μηνός για εγκατάσταση, κατοχή και λειτουργία παράνομου ραδιοσταθμού τον Ιανουάριο του 1985! Όλοι εύχονται να είναι η Δικαιοσύνη τυφλή για να μη μεροληπτεί ανάμεσα, για παράδειγμα, σ' αυτούς που άνοιξαν το δρόμο στην ελεύθερη ραδιοφωνία και στους μεγαλοεκδότες, εφοπλιστές, μεγαλοεργολάβους κ.λπ. που την καρπώνονται, αυτή όμως επιμένει να είναι μόνον κουφή. Κι ύστερα από τέτοιες αποφάσεις σου λένε ότι η μ... δεν κουφαίνει!

Με αφορμή τη δίκη, ο «Τυφλοπόντικας των F.M.» διοργάνωσε στις 4 Μαρτίου ημερίδα στην αίθουσα Α-

κριτηρίων μέσα στο θεσμικό πλαίσιο: ελάχιστες απαιτήσεις όσον αφορά το σχήμα του προγράμματος, προώθηση της δημοσιογραφικής συμμετοχής και αυτονομίας, σχηματισμό επιτροπών προγράμματος, κριτήρια χορήγησης αδειών σε σταθμούς με κοινωφελή προγραμματισμό. Στόχος η διασφάλιση της αυτονομίας των μέσων από τα κόμματα, την κυβέρνηση και τα ισχυρά οικονομικά συμφέροντα.

Ο κ. Ρήγος μίλησε για εποχή κρίσης οραμάτων και ιδεολογιών. Ανέφερε ότι μέσα από το ραδιόφωνο επιχειρούν να μας απομακρύνουν μεταξύ μας, να μας διασπάσουν ως ανθρώπινη κοινωνία, να μην επικοινωνούμε μεταξύ μας αλλά να ενημερωνόμαστε για τη δράση των διαχειριστών των Μ.Μ.Ε. Μίλησε για τους ερασιτεχνικούς αυτοδιαχειριζόμενους σταθμούς οι οποίοι, έξω από το κυνήγι της ακροαματικότητας, αποβλέπουν σε μια διευρυμένη αντίληψη της δημοκρατίας και της πολιτικής, αναζητώντας ένα νέο πλαίσιο που θα κατοχυρώνει την πολιτική, ιδεολογική και πολιτιστική πολυφωνία, την ελεύθερη διακίνηση και σύγκρουση των ιδεών, το σεβασμό στη διαφορά, τη διεύθυνση και διαχείριση των μέσων από τους ίδιους τους εργαζόμενους σ' αυτά.

Ο εκπρόσωπος των αυτοδιαχειριζόμενων Ρ/Σ μίλησε για τα κίνητρα και τον τρόπο λειτουργίας των σταθμών αυτών. Ως τέτοια δήλωσε την ελεύθερη έκφραση μέσα από το μικρόφωνο του «Τυφλοπόντικα των F.M.», έκανε μια ιστορική αναφορά στην ιστορία του ραδιοφώνου από την εποχή του μεσοπολέμου και τόνισε ότι η φύση των ραδιοκυμάτων στα F.M., που περιορίζεται από τα φυσικά γεωγραφικά εμπόδια, εναρμονίζεται με την ανάγκη αποκέντρωσης, τοπικής πολυφωνικότητας, προστασίας πολιτιστικών μικροκοινωνικών πλεγμάτων.

«Α.τ.Κ.»

Έξεστιν Μαρουλοφάγοις Ασχημονείν

«Τι σύνθημα θα ακούγεται στις ολιγάνθρωπες ειρηνιστικές διαδηλώσεις της χώρας μας, αν —ο μη γένοιτο— ρίξει ο Χουσεΐν χημικά αέρια στο Ισραήλ; Ποια γνώμη έχουμε για τον αριστερό αντισημιτισμό; Τι κάναμε όταν ο Σαντάμ Χουσεΐν εξόντωνε με αέρια τους Κούρδους; Τους "κακούς" όταν δεν είναι Αμερικάνοι τους συγχωρούμε;»

Λάθος υποθέσατε.

Δεν είναι απόσπασμα από δελτίο τύπου της Αμερικάνικης Πρεσβείας, δεν είναι τμήμα άρθρου του *Ελεύθερου Τύπου*, δεν είναι κομμάτι από ανακοίνωση της Ν.Δ., δεν είναι παραπολιτική εκμυστήρευση κάποιου ΕΑ-Ρινού σε φίλο του δημοσιογράφο.

Είναι σχόλιο του τελευταίου τεύχους της *Οικοτοπίας*.

Έτσι, για να καταλάβουμε πως όταν μιλάμε για δεξιά πτέρυγα της Ομοσπονδίας δεν εννοούμε τίποτα φουκαράδες «ρεφορμιστές» ή «μεταρρυθμιστές». Πολλές φορές μ' αυτόν το φτωχό όρο αναφερόμαστε σε χούλιγκανς του Μπους και του Μητσοτάκη.

Μ. Καστρ.

Ο κ. Κόινερ (1)

Ρώτησαν τον κ. Κόινερ το στοχαστή αν ο πόλεμος στον Κόλπο αποτελεί σύγκρουση δύο πολιτισμών κι εκείνος, αφού σχολίασε πόσο σκληρή είναι η δουλειά των τηλεπαρουσιαστών, είπε: *Ο δυτικός ανταποκριτής περιέγραψε τον αντίπαλο και για να δώσει το μέτρο του μουσουλμανικού φανατισμού —ακατανόητου για κάθε Ευρωπαίο— υπενθύμισε ότι οι Άραβες πιστεύουν πως αν σκοτωθούν στη μάχη, σε ιερό πόλεμο για τον Αλλάχ, πηγαίνουν κατευθείαν στον Παράδεισο. Ο τηλεπαρουσιαστής της Βαγδάτης,* συνέχισε ο κ. Κόινερ, *μίλησε κι αυτός για τον αντίπαλο. Θύμισε απλά ότι η χώρα του είναι ο καλύτερος πελάτης όπλων των αλλοφύλων.*

Μ.Π.

Ο κ. Κόινερ (2)

Μιαν άλλη φορά ζήτησαν από τον κ. Κόινερ να εκτιμήσει τον αριθμό των νεκρών του πολέμου. Ο κ. Κόινερ είπε: *Στην αρχαία τραγωδία δεν διαπράττονταν ποτέ οι φόνοι επί σκηνής. Αιώνες αργότερα, καθώς η αρχαιοελληνική ευγένεια υποχώρησε, ο Σαίξπηρ γέμισε με πτώματα τις σκηνές.* Και συνέχισε: *Αποτελεί πρόοδο που η βιομηχανία πολέμου δεν μπορεί πλέον να διαφημίζει τα προϊόντα της.*

Μ.Π.

μένη άδεια, δίχως να τηρούν τις προϋποθέσεις του νομικού πλαισίου κ.λπ.), ο Άκης Ασπρογέρακας, η Κατερίνα Λασηθιωτάκη-Ασπρογέρακα κι ο Μάκης Κορακιανίτης —όλοι μέλη της σύνταξης του περιοδικού *Άνθη του Κακού*— καταδικάστηκαν σε φυλάκιση ενός μηνός για εγκατάσταση, κατοχή και λειτουργία παράνομου ραδιοσταθμού τον Ιανουάριο του 1985! Όλοι εύχονται να είναι η Δικαιοσύνη τυφλή για να μη μεροληπτεί ανάμεσα, για παράδειγμα, σ' αυτούς που άνοιξαν το δρόμο στην ελεύθερη ραδιοφωνία και στους μεγαλοεκδότες, εφοπλιστές, μεγαλοεργολάβους κ.λπ. που την καρπώνονται, αυτή όμως επιμένει να είναι μόνον κουφή. Κι ύστερα από τέτοιες αποφάσεις σου λένε ότι η μ... δεν κουφαίνει!

Με αφορμή τη δίκη, ο «Τυφλοπόντικας των F.M.» διοργάνωσε στις 4 Μαρτίου ημερίδα στην αίθουσα Ανταποκριτών Ξένου Τύπου.

Τους ομιλητές και την κουβέντα που ακολούθησε απασχόλησαν θέματα θεωρητικά και επικαιρότητας σχετικά με τα Μ.Μ.Ε.

Ο κ. Βγόντζας έκανε μια αναφορά στη διάσταση του θεσμικού πλαισίου με την πραγματικότητα. Δεν παρέλειψε να αναφέρει τις δυσοίωνες προβλέψεις μετά τη διεύρυνση του Ε.Ρ.Σ. και την αναγγελία δημιουργίας νέου νομοσχεδίου από το υπουργείο Προεδρίας. «Η πίττα θα μοιρασθεί» ώστε να εξυπηρετεί συγκεκριμένα συμφέροντα σε βάρος Ρ/Σ και ανθρώπων με οράματα και ιδέες για ελεύθερο ραδιόφωνο.

Η κ. Ζέρη, αναφερόμενη στο παγκόσμιο θεσμικό επίπεδο, παρουσίασε απόψεις και προσπάθειες αυτοδιαχείρισης στο εξωτερικό. Κατέδειξε την αναγκαιότητα ύπαρξης ουσιαστικών ξυ μας, να μας διασπάσουν ως ανθρώπινη κοινωνία, να μην επικοινωνούμε μεταξύ μας αλλά να ενημερωνόμαστε για τη δράση των διαχειριστών των Μ.Μ.Ε. Μίλησε για τους ερασιτεχνικούς αυτοδιαχειριζόμενους σταθμούς οι οποίοι, έξω από το κυνήγι της ακροαματικότητας, αποβλέπουν σε μια διευρυμένη αντίληψη της δημοκρατίας και της πολιτικής, αναζητώντας ένα νέο πλαίσιο που θα κατοχυρώνει την πολιτική, ιδεολογική και πολιτιστική πολυφωνία, την ελεύθερη διακίνηση και σύγκρουση των ιδεών, το σεβασμό στη διαφορά, τη διεύθυνση και διαχείριση των μέσων από τους ίδιους τους εργαζόμενους σ' αυτά.

Ο εκπρόσωπος των αυτοδιαχειριζόμενων Ρ/Σ μίλησε για τα κίνητρα και τον τρόπο λειτουργίας των σταθμών αυτών. Ως τέτοια δήλωσε την ελεύθερη έκφραση μέσα από το μικρόφωνο όλων των κομματιών της κοινωνίας, τη συνεχή αναζήτηση και πολιτιστική παρέμβαση μέσα από τη μουσική και το λόγο. Αυτοδιαχειριζόμενοι οι σταθμοί στηρίζονται στην ισότιμη συμμετοχή όλων των μελών τους και στην λήψη αποφάσεων και στην αυτοχρηματοδότηση. Έξω από οικονομικά κυκλώματα, λειτουργεί ένα είδος ραδιοφώνου με περιεχόμενο ανεξάρτητο από τις προσταγές των TOP HIT και των δισκογραφικών εταιριών, ένα ραδιόφωνο ανοιχτό σε όλα εκείνα τα κομμάτια της κοινωνίας που έχουν μια πρόταση να κάνουν, ένα δικαίωμα να διεκδικήσουν. Ένα είδος ραδιοφώνου έξω από τα κεντρικά καθοριζόμενα συμφέροντα αλλά ενδιαφερόμενου άμεσα για τα συμφέροντα της κοινωνίας.

Ο Άκης Ασπρογέρακας, συντονιστής της συζήτησης και υπόδικο μέ-

ραήλ; Ποια γνώμη έχουμε για τον αριστερό αντισημιτισμό; Τι κάναμε όταν ο Σαντάμ Χουσεΐν εξόντωνε με αέρια τους Κούρδους; Τους "κακούς" όταν δεν είναι Αμερικάνοι τους συγχωρούμε;»

Λάθος υποθέσατε.

Δεν είναι απόσπασμα από δελτίο τύπου της Αμερικάνικης Πρεσβείας, δεν είναι τμήμα άρθρου του *Ελεύθερου Τύπου*, δεν είναι κομμάτι από ανακοίνωση της Ν.Δ., δεν είναι παραπολιτική εκμυστήρευση κάποιου ΕΑΡινού σε φίλο του δημοσιογράφο.

Είναι σχόλιο του τελευταίου τεύχους της *Οικοτοπίας*.

Έτσι, για να καταλάβουμε πως όταν μιλάμε για δεξιά πτέρυγα της Ομοσπονδίας δεν εννοούμε τίποτα φουκαράδες «ρεφορμιστές» ή «μεταρ-

για τον αντίπαλο. Θύμισε απλά ότι η χώρα του είναι ο καλύτερος πελάτης όπλων των αλλοφύλων.

Μ.Π.

Ο κ. Κόινερ (2)

Μιαν άλλη φορά ζήτησαν από τον κ. Κόινερ να εκτιμήσει τον αριθμό των νεκρών του πολέμου. Ο κ. Κόινερ είπε: *Στην αρχαία τραγωδία δεν διαπράττονταν ποτέ οι φόνοι επί σκηνής. Αιώνες αργότερα, καθώς η αρχαιοελληνική ευγένεια υποχώρησε, ο Σαίξπηρ γέμισε με πτώματα τις σκηνές.* Και συνέχισε: *Αποτελεί πρόοδο που η βιομηχανία πολέμου δεν μπορεί πλέον να διαφημίζει τα προϊόντα της.*

Μ.Π.

Γρουσούζικο για τον Τύπο το 13ο Συνέδριο

Το 13ο συνέδριο του ΚΚΕ δεν σου έδινε διόλου τη δυνατότητα να «συμπαθήσεις» κάποια από τις δύο αντιμαχόμενες μερίδες. Το κοινό εγκληματικό τους παρελθόν (από την ΟΠΛΑ και τα ΚΝΑΤ μέχρι την κυβέρνηση Τζαννετάκη), η έλλειψη κάθε ίχνους ειλικρίνειας στις τοποθετήσεις τους, το προφανές γεγονός πως η σύγκρουση γινόταν για τη νομή ενός μηχανισμού εξουσίας χωρίς καμιά ιδεολογική παράμετρο ή πολιτική διαφοροποίηση, καθιστούσαν εξίσου απεχθείς και τις δύο πτέρυγες του υπό εξαφάνιση κόμματος της κεντροαριστεράς.

Όση σχέση έχει με τη δημοκρατία ο Ανδρουλάκης (που διέγραψε την ΚΝΕ, για να μη μιλήσουμε για τα ανδραγαθήματα της παρέας του εκεί στα τέλη της δεκαετίας του '70) άλλη τόση έχει με την επανάσταση ο Κωστόπουλος (που έχει ξεπουλήσει στην καριέρα του ως εργατοπατέρας εκατοντάδες κινητοποιήσεις και απεργίες).

Η εξαήμερη παρέλαση των σανσκριτικών υπερασπιστών της οσιότητας των μαρξιστικών-λενινιστικών εξαπτέρυγων και των ανόητων εκθέσεων ιδεών των ανανεωτών της κενότητας ήταν μια άνευ σημασίας τελετουργία απ' αυτές που κάθε ιερατείο είναι υποχρεωμένο να επαναλαμβάνει σε τακτά χρονικά διαστήματα για να καθησυχάζει τις ανασφάλειες και να υποστηρίζει τις συνήθειες των πιστών του.

Πίσω απ' τις ατέρμονες αντεγκλήσεις για το φύλο των αγγέλων, υπήρ-

που έγινε ο δούρειος ίππος του Μητσοτάκη έχασαν. Η απροκάλυπτη επέμβαση του τύπου στα εσωτερικά των αριστερών κομμάτων (ποιος δεν θυμάται το ρόλο του στη διάσπαση του ΚΚΕ εσωτερικού ή στη διαγραφή της ΚΝΕ) για πρώτη φορά απέτυχε να παράγει τους συσχετισμούς που επιθυμούσε.

Για εμάς που κινούμαστε σ' ένα πολιτικό χώρο του οποίου η πολιτική αδυναμία, η οργανωτική ανεπάρκεια και η ιδεολογική οπισθοχώρηση τον έχουν καταστήσει όμηρο στα χέρια της φυλλάδας που αναφέραμε παραπάνω, αυτή η πρώτη ήττα των μέσων μαζικής ενημέρωσης αποκτά μια ιδιαίτερα καθοριστική σημασία. Τονώνει τουλάχιστον τις ελπίδες μας πως όλο και κάτι μπορεί να ξεφύγει από τη χειραγώγηση τύπου CNN, πως δεν θα μπορούν για πάντα δεξιόστροφοι κονδυλοφόροι όπως ο Βότσης να πατρονάρουν τους πολιτικούς σχηματισμούς στους οποίους ανήκουμε και τους κοινωνικούς χώρους στους οποίους συμμετέχουμε.

Μ. Καστρ.

Η Άμεση Δημοκρατία

Οι Οικολόγοι Εναλλακτικοί είναι ο μόνος πολιτικός φορέας που έχουν εισαγάγει αμεσοδημοκρατικούς θεσμούς στην εσωτερική τους λειτουργία. Και οι θεσμοί αυτοί γρήγορα θα έχουν τα ευνοϊκά τους αποτελέσματα για την πολιτικο-κοινωνική ζωή του τόπου μας.

Βασικός στόχος της άμεσης δημοκρατίας είναι να εμποδίσει την επαγγελματοποίηση της πολιτικής λειτουργίας στο εσωτερικό της Ομο-

σης και έτσι δεν πρόκειται ποτέ να

συμμετάσχει σε πράξεις ή παραλεί-

ΚΝΕ, για να μη μιλήσουμε για τα ανδραγαθήματα της παρέας του εκεί στα τέλη της δεκαετίας του '70) άλλη τόση έχει με την επανάσταση ο Κωστόπουλος (που έχει ξεπουλήσει στην καριέρα του ως εργατοπατέρας εκατοντάδες κινητοποιήσεις και απεργίες).

Η εξαήμερη παρέλαση των σανσκριτικών υπερασπιστών της οσιότητας των μαρξιστικών-λενινιστικών εξαπτέρυγων και των ανόητων εκθέσεων ιδεών των ανανεωτών της κενότητας ήταν μια άνευ σημασίας τελετουργία απ' αυτές που κάθε ιερατείο είναι υποχρεωμένο να επαναλαμβάνει σε τακτά χρονικά διαστήματα για να καθησυχάζει τις ανασφάλειες και να υποστηρίζει τις συνήθειες των πιστών του.

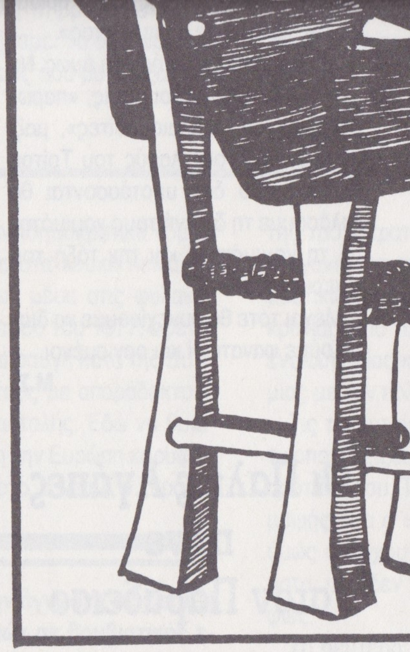
Πίσω απ' τις ατέρμονες αντεγκλήσεις για το φύλο των αγγέλων, υπήρχε η συμφωνία των δύο πτερύγων εφ' όλης της πολιτικής ύλης: Συναίνεση-μετριοπάθεια-οικουμενικότητα. Η μόνη πραγματική αντίθεση που διατρέχει το ΚΚΕ είναι αυτή που διαπερνά και την ΕΑΡ: ανάμεσα σ' αυτούς που είναι οπαδοί του Μητσοτάκη κι εκείνους που (για λόγους πολιτικής επιβίωσης) προσανατολίζονται σε μια συμμαχία με τον κύριο φορέα της Αριστεράς στη χώρα μας.

Παρ' όλα αυτά υπάρχει μια αιτία που δικαιολογεί τα αισθήματα χαράς που δοκίμασαν πολλοί φίλοι με την εκλογή της Παπαρήγα στη θέση του γενικού γραμματέα του κόμματος. Για πρώτη φορά τα τελευταία χρόνια, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης απέτυχαν να περάσουν τη γραμμή τους στη βάση ενός κόμματος της Αριστεράς. Για πρώτη φορά οι εκλεκτοί του *Βήματος*, των *Νέων* και της φυλλάδας

σμούς στους οποίους ανήκουμε και τους κοινωνικούς χώρους στους οποίους συμμετέχουμε.

Μ. Καστρ.

Η Άμεση Δημοκρατία

Οι Οικολόγοι Εναλλακτικοί είναι ο μόνος πολιτικός φορέας που έχουν εισαγάγει αμεσοδημοκρατικούς θεσμούς στην εσωτερική τους λειτουργία. Και οι θεσμοί αυτοί γρήγορα θα έχουν τα ευνοϊκά τους αποτελέσματα για την πολιτικο-κοινωνική ζωή του τόπου μας.

Βασικός στόχος της άμεσης δημοκρατίας είναι να εμποδίσει την επαγγελματοποίηση της πολιτικής λειτουργίας στο εσωτερικό της Ομοσπονδίας και την αποεπαγγελματοποίηση της πολιτικής λειτουργίας σε πανελλαδικό επίπεδο. Το στόχο αυτό τον πετυχαίνουμε στο εσωτερικό της Ομοσπονδίας με τους ακόλουθους θεσμούς που θεσπίσαμε:

Απαγορεύουμε στη βουλεύτρια ή το βουλευτή μας α) να μένει πάνω από ένα χρόνο στο βουλευτικό αξίωμα και β) να μπορεί να επανεκλεγεί στην επόμενη από την εκλογή του εκλογική αναμέτρηση.

Οι απλοί αυτοί θεσμοί, που θεσπίστηκαν με ενδοομοσπονδικές κατ' αρχήν προοπτικές, έχουν τα ακόλουθα αποτελέσματα όσον αφορά την πολιτικο-κοινωνική ζωή όλης της Ελλάδας:

α) Οι βουλεύτριες και οι βουλευτές της Ομοσπονδίας πρακτικά δεν πρόκειται ποτέ να στοιχειοθετήσουν δικαίωμα βουλευτικής συνταξιοδότησης και έτσι δεν πρόκειται ποτέ να επιβαρύνουν το ελληνικό δημόσιο δηλαδή τον φορολογούμενο ελληνικό λαό.

β) Το 92% των Ελλήνων πιστεύει ακράδαντα, σύμφωνα με δημοσκόπηση της Γ.Σ.Ε.Ε., πως το ρουσφέτι έχει μεγάλη πέραση στην ελληνική κοινωνία. Όμως η βουλεύτρια ή ο βουλευτής της Ομοσπονδίας δεν πρόκειται ποτέ να ενδώσει σε ρουσφέτι για τον πολύ απλό λόγο ότι είναι σίγουρο πως δε θα ξαναεκλεγεί στις επόμενες εκλογές και γι' αυτό δε θα θελήσει να ευνοήσει παράτυπα κανέναν Έλληνα πολίτη ή Ελληνίδα πολίτισσα μια και δεν μπορεί να τον ή την δει σαν μελλοντικό (μελλοντική) εκλογέα του.

Ας σκεφθεί καθένας τι θα συμβεί, αν ο θεσμός αυτός, που έχει εισαγάγει η Ομοσπονδία, γίνει παράδειγμα για μίμηση και από τα άλλα κόμματα: Κανένας πολιτικός δε θα μπορέσει να συμμετάσχει σε πράξεις ή παραλείψεις αντιδεοντολογικές, οικονομικής ή άλλης φύσης, επειδή α) η ενιαύσια θητεία δε θα τον φτάνει για την επιτέλεση και την κάλυψη της πράξης ή της παράλειψης και β) η βραχύτατη βουλευτική ασυλία δε θα είναι επαρκώς προστατευτική. Κατά συνέπεια κάθε βουλευτής και κάθε βουλεύτρια θα είναι διστακτικοί να προβούν σε αντιδεοντολογικές πράξεις ή παραλείψεις.

Συμπέρασμα: Οι Οικολόγοι Εναλλακτικοί είναι ο μόνος πολιτικός φορέας που, παρά τις αδυναμίες του, έχει εισαγάγει θεσμούς οι οποίοι ελαφρύνουν τον Έλληνα φορολογούμενο και πατάσσουν σε μεγάλο βαθμό τη ρουσφετολογία μεταβάλλοντας έτσι προς το καλύτερο την ελληνική κοινωνία.

Αλέξανδρος Κόντος,
φιλόλογος-γλωσσολόγος

ΕΝ ΠΛΩ...

Οργισμένοι και την Επόμενη Μέρα

Και τώρα, την «επόμενη μέρα», τι μέλλει γενέσθαι;

Πλήρης αποκατάσταση της νομιμότητας και του διεθνούς δικαίου στην περιοχή;

Επίλυση του κυπριακού με αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων κατοχής; Δικαίωση των Παλαιστινίων με αποχώρηση των Ισραηλινών από τα κατεχόμενα και δημιουργία παλαιστινιακού κράτους;

Αυτοδιάθεση στο Κουρδικό έθνος είτε κατοικεί στο Ιράκ είτε στο Ιράν είτε και στην Τουρκία;

Κάπως έτσι δεν ήταν τα σενάρια; Αυτά δεν ήλπιζαν Ευρωπαίοι και εγχώριοι ανανεωτές, οικολόγοι, μετανιωμένοι αριστεριστές, ανανήψαντες εξηνταοκτάρηδες; Γιατί λοιπόν να μην πραγματωθούν; Όλοι αυτοί άλλωστε δεν είναι που κατανοούν την καινούργια και σύνθετη πραγματικότητα;

Και όλοι που επιμέναμε και συνεχίζουμε να επιμένουμε ότι η PAX AMERICANA και η περίφημη «νέα τάξη» προωθούν στην περιοχή την αμερικανική μονοκρατορία συσσωρεύοντας καινούργια δεινά για τους λαούς της Και απ' ό,τι φαίνεται θα παραμείνουμε τέτοιοι όσο συνεχίζουμε να διαβάζουμε καθημερινά στον τύπο τίτλους όπως οι παρακάτω: «Νέες δολοφονίες Παλαιστινίων στα κατεχόμενα», «Χιλιάδες Παλαιστίνιοι συλλαμβάνονται, βασανίζονται και δολοφονούνται στο Κουβέιτ», «Λύση ευνοϊκή για την Τουρκία προωθεί ο Μπους στο κυπριακό» κ.λπ.

Ίσως βέβαια όλα τούτα να αποτελούν ψιλά γράμματα για τη «Διεθνή Κοινότητα» και τους ανανεωτές μας, διεθνείς και εγχώριους. Η ευαισθησία εξαντλήθηκε στο «Χασάπη της Βαγδάτης» πώς να περισσέψει για τα υπόλοιπα κρεοπωλεία. Πού να βρεθεί ευαισθησία για τους νεκρούς άμαχους στα καταφύγια, για τους 60.000-80.000 δολοφονημένους στρατιώτες του Ιράκ έξω από τα χαρακώματα καθώς αποχωρούσαν από το Κουβέιτ. Η «πολιτισμένη» Δύση και οι θαυμάζοντες αυτήν αδιαφορούν για τούτα τα «ψιλά», εφησυχάζοντας με τον θρίαμβο της «διεθνούς νομιμότητας».

Ας μην κοιμούνται ήσυχοι όμως. Να 'ναι σίγουροι ότι όλοι εμείς, «παρωχημένοι» και «παλαιομοδίτες», μαζί με εκείνους τους λαούς του Τρίτου Κόσμου που δεν υποτάσσονται θα χαλάσουμε τη διεθνή τους νομιμότητα, τη νομιμότητα και την τάξη του ιμπεριαλισμού.

Μέχρι τότε θα συνεχίσουμε να διατελούμε φανατικοί και οργισμένοι.

Μ.Σ.

Οι Παλιές Αγάπες πάνε στον Παράδεισο

30-31 Μάρτη. Μια απ' τις πιο συγκινητικές στιγμές του χώρου μας μορφιά και η αποσύνθεση του πιο γνήσιου και προχωρημένου κομματιού της κοινωνίας της μεταπολίτευσης.

Οι ακροαριστεροί αγωνιστές του '74, η αμφισβήτηση του '79, ο κινηματικός ακτιβισμός της δεκαετίας του '80, τα εναλλακτικά ψελλίσματα του '90 ήταν εκεί με μερικούς απ' τους χαρακτηριστικότερους ή καλύτερους εκπροσώπους τους — αυτούς που κατά τεκμήριο προσπαθούν ακόμα να κάνουν το όνειρο πραγματικότητα.

Κι όλοι —απ' τους πιο «πολιτικούς» μέχρι τους πιο αυθόρμητους, απ' αυτούς που συνήθως μιλάνε ξύλινη γλώσσα μέχρι τους πιο «φευγάτους» παραληρηματικούς, απ' τους «συνδικαλιστές» μέχρι εκείνους τους εναλλακτικούς που αντιμετωπίζουν το πολιτικό αποκλειστικά ως προσωπικό— έδωσαν τον καλύτερο εαυτό τους, είτε προσπαθώντας να εκφράσουν την κούρασή τους ή τη διάθεσή τους ν' ανοιχτούν σ' άλλες θάλασσες είτε επιλέγοντας την αναγκαιότητα διατήρησης αυτού που στάθηκε η πιο ελπιδοφόρα διαδικασία της πολιτικής ιστορίας ενός χώρου.

Δε θέλω να σταθώ σε πολιτικές με μια διαχωρισμένη έννοια του όρου, να κριτικάρω απόψεις, να καταθέσω τη δικιά μου. Ήταν τόσο έντονο εξάλλου σ' αυτή τη συνδιάσκεψη πως το θέμα ξεπερνά οποιαδήποτε ταχτική, τεχνική, σχέδιο κ.λπ. Οι πολιτικές απόψεις ήταν συνυφασμένες με στάσεις ζωής και συναισθήματα. Εκεί που το πολιτικό ξεφεύγει απ' τη μιζέρια του να τρως τη σάρκα σου κλεισμένος σε τέσσερις τοίχους ή έστω την αναγκαία, αναπόφευκτη φθορά της προετοιμασίας μιας διαδήλωσης, μιας εκδήλωσης, μιας επαφής. Εκεί που η ανατρεπτική πολιτική ξαναγίνεται αυτό που ήταν στα νιάτα μας, αυτό που μας μάγεψε, αυτό που μας στράτευσε σ' ένα χώρο που άρχιζε απ' το ΕΚΚΕ και δίκηση της ομορφιάς παραμένει πάντα στο βεληνεκές των ανθρώπινων δυνατοτήτων. Εκεί που η πολιτική αποδεικνύει πως μπορεί να ξαναγίνει η νιότη της ιστορίας, η σπίθα που θα συμπαρασύρει σ' ένα ερωτικό χορό την κοινωνία, χαρίζοντας στιγμές σύγκρουσης και τόπους συνάντησης στην άχαρη ζωή μας.

Εκεί που οι καθ' έξιν «επαγγελματίες» πολιτικοί του χώρου δείχνουν πως μπορούν να διαφέρουν ποιοτικά απ' τον γεμάτο αγκυλώσεις, μιζέριες, προκαταλήψεις, κωδικοποιημένα αντανακλαστικά χώρο απ' τον οποίο προέρχονται. Μπορεί να είναι βολικό, αποδοτικό και εύκολο να ξεπέφτουμε στην πόζα, την ίντριγκα, το κουτσομπολιό, τις βυζαντινολογίες, την πολιτικομανία, τις τρικυμίες σ' ένα ποτήρι νερό, τις μεγαλομανίες, το σνομπισμό, την ασυνέπεια, την αδιαφορία. Και το κάνουμε κατά κόρον σ' αυτό το τετράγωνο ανάμεσα στην Ιπποκράτους, την Ακαδημίας, την Πατησίων, τη Λ. Αλεξάνδρας. Αλλά μπορούμε ακόμα, κάποιες στιγμές, όχι μόνο σαν άτομα αλλά και σαν συλλογικότητες, να είμαστε αληθινοί. Κι αυτό σημαίνει πως τίποτα δεν προδικάζει πως η σημερινή αίσθηση της ήττας που καταπλακώνει τους πάντες και τα πάντα είναι το τέρμα της ιστορικής διαδρομής των ιδεών που αγαπήσαμε και των ανθρώπων που τις εκφράσανε.

Όχι. Μετά την Ε.Α.Σ., οι Η.Λ.Π.Α.Π. (Ηλικιωμένοι Λενινιστές Που Αποτυγχάνουν Πάντοτε) δεν είναι ο μόνος δρόμος.

Μπορούμε να πούμε (και να ακούσουμε πολλά) στην κοινωνία.

Προϋπόθεση γι' αυτό είναι να βγούμε (μεταφορικά και κυριολεκτικά, προσωπικά και πολιτικά, εγκεφαλικά και υπαρξιακά) απ' το τετράγωνο που προανέφερα.

Για να συμβεί κάτι τέτοιο πρέπει να

ρηση των τουρκικών στρατευμάτων κατοχής; Δικαίωση των Παλαιστινίων με αποχώρηση των Ισραηλινών από τα κατεχόμενα και δημιουργία παλαιστινιακού κράτους;

Αυτοδιάθεση στο Κουρδικό έθνος είτε κατοικεί στο Ιράκ είτε στο Ιράν είτε και στην Τουρκία;

Κάπως έτσι δεν ήταν τα σενάρια; Αυτά δεν ήλπιζαν Ευρωπαίοι και εγχώριοι ανανεωτές, οικολόγοι, μετανιωμένοι αριστεριστές, ανανήψαντες εξηνταοκτάρηδες; Γιατί λοιπόν να μην πραγματωθούν; Όλοι αυτοί άλλωστε δεν είναι που κατανοούν την καινούργια και σύνθετη πραγματικότητα;

Και όλοι που επιμέναμε και συνεχίζουμε να επιμένουμε ότι η PAX AMERICANA και η περίφημη «νέα τάξη» προωθούν στην περιοχή την αμερικανική μονοκρατορία συσσωρεύοντας καινούργια δεινά για τους λαούς της περιοχής; Ότι προωθείται αργά αλλά σταθερά η δημιουργία του μεγάλου Ισραήλ και το οριστικό ξερίζωμα των Παλαιστινίων από τα πατρογονικά τους εδάφη. Ότι αναβαθμίζεται ο ρόλος του τουρκικού επεκτατισμού στην περιοχή με τις γνωστές του βλέψεις προς Ανατολή (πετρέλαια Μοσούλης) αλλά και προς τη Δύση (Θράκη, Αιγαίο, Βουλγαρία). Ότι τελικά όλη αυτή η σταυροφορία της «πολιτισμένης» Δύσης δεν είναι παρά μία εκστρατεία (δυστυχώς νικηφόρα) του πλούσιου Βορρά ενάντια στο φτωχό Νότο.

Όλοι εμείς, αν πιστέψουμε τους κάθε λογής ανανεωτές μας, παραμένουμε αμετανόητοι λαϊκιστές, παρωχημένοι αντιαμερικανοί και γιατί όχι κρυφοαυριανιστές, μη δυνάμενοι να κατανοήσουμε την καινούργια εποχή και τις νέες ανάγκες.

«ψιλά», εφησυχάζοντας με τον θρίαμβο της «διεθνούς νομιμότητας».

Ας μην κοιμούνται ήσυχοι όμως. Να 'ναι σίγουροι ότι όλοι εμείς, «παρωχημένοι» και «παλαιομοδίτες», μαζί με εκείνους τους λαούς του Τρίτου Κόσμου που δεν υποτάσσονται θα χαλάσουμε τη διεθνή τους νομιμότητα, τη νομιμότητα και την τάξη του ιμπεριαλισμού.

Μέχρι τότε θα συνεχίσουμε να διατελούμε φανατικοί και οργισμένοι.

Μ.Σ.

Οι Παλιές Αγάπες πάνε στον Παράδεισο

30-31 Μάρτη. Μια απ' τις πιο συγκινητικές στιγμές του χώρου μας γράφεται στο Αμφιθέατρο Γκίνη του Πολυτεχνείου.

Η τελευταία συνδιάσκεψη της Ε.Α.Σ.

Ήταν και η καλύτερη.

Φαίνεται πως είναι μοιραίο να τα δίνουμε όλα στην αρχή μιας σχέσης ή τη στιγμή του χωρισμού. Όχι μόνο στην προσωπική αλλά και στην πολιτική μας ζωή.

Το υπαρξιακό θέμα της συνδιάσκεψης (αυτοδιάλυση ή συνέχιση), η μαύρη σκιά της αποτυχίας και του θανάτου που το συνόδευαν, φόρτισαν την ατμόσφαιρα μ' ένα κλίμα που πολύ σπάνια συναντιέται σε διαδικασίες πολιτικές και μάλιστα αμφιθεάτρου.

Δεν ήταν τόσο γι' αυτήν καθαυτή την Ε.Α.Σ.

Πίσω απ' αυτό το ζήτημα κρυβόταν η ιστορία, η πίκρα, το μπέρδεμα, η αγωνία, η γλυκύτητα, η επιμονή, η οπιλέγοντας την αναγκαιότητα διατήρησης αυτού που στάθηκε η πιο ελπιδοφόρα διαδικασία της πολιτικής ιστορίας ενός χώρου.

Δε θέλω να σταθώ σε πολιτικές με μια διαχωρισμένη έννοια του όρου, να κριτικάρω απόψεις, να καταθέσω τη δικιά μου. Ήταν τόσο έντονο εξάλλου σ' αυτή τη συνδιάσκεψη πως το θέμα ξεπερνά οποιαδήποτε ταχτική, τεχνική, σχέδιο κ.λπ. Οι πολιτικές απόψεις ήταν συνυφασμένες με στάσεις ζωής και συναισθήματα. Εκεί που το πολιτικό ξεφεύγει απ' τη μιζέρια του να τρως τη σάρκα σου κλεισμένος σε τέσσερις τοίχους ή έστω την αναγκαία, αναπόφευκτη φθορά της προετοιμασίας μιας διαδήλωσης, μιας εκδήλωσης, μιας επαφής. Εκεί που η ανατρεπτική πολιτική ξαναγίνεται αυτό που ήταν στα νιάτα μας, αυτό που μας μάγεψε, αυτό που μας στράτευσε σ' ένα χώρο που άρχιζε απ' το ΕΚΚΕ και τέλειωνε λίγο πριν (και όχι πάντα πριν!) την πρέζα. Η φωνή της νιότης της κοινωνίας, η απαίτηση διεκδίκησης της ολότητας, η απόφαση να ζήσουμε διαφορετικά. Εκεί που η πολιτική ξεπερνά τα εγγενή μίζερα χαρακτηριστικά, τα οποία η ενασχόληση μαζί της προσδίδει σ' όποιον μπλέκεται στα δίχτυα της, και απλώνει τα φτερά ενός άλλου ήθους, μιας άλλης στάσης ζωής, ενός εναλλακτικού οράματος. Ή, πιο απλά, θα μείνουμε όπως είμαστε (ελπίζουμε χωρίς να «κολλήσουμε», ή «κολλώντας» όσο γίνεται λιγότερο) γιατί δε σας γουστάρουμε. Είμαστε γι' αλλού και δε μας νοιάζει που χάνουμε συνέχεια. Όχι γιατί είμαστε μανιακοί της ήττας αλλά γιατί ξέρουμε πως σε μια ατυχή ιστορική συγκυρία τα περιθώρια για νίκες είναι ελάχιστα. Μέχρι που κάποια έκρηξη της κοινωνίας ν' αποδείξει πως η διεκτους, την Ακαδημίας, την Πατησίων, τη Λ. Αλεξάνδρας. Αλλά μπορούμε ακόμα, κάποιες στιγμές, όχι μόνο σαν άτομα αλλά και σαν συλλογικότητες, να είμαστε αληθινοί. Κι αυτό σημαίνει πως τίποτα δεν προδικάζει πως η σημερινή αίσθηση της ήττας που καταπλακώνει τους πάντες και τα πάντα είναι το τέρμα της ιστορικής διαδρομής των ιδεών που αγαπήσαμε και των ανθρώπων που τις εκφράσανε.

Όχι. Μετά την Ε.Α.Σ., οι Η.Λ.Π.Α.Π. (Ηλικιωμένοι Λενινιστές Που Αποτυγχάνουν Πάντοτε) δεν είναι ο μόνος δρόμος.

Μπορούμε να πούμε (και να ακούσουμε πολλά) στην κοινωνία.

Προϋπόθεση γι' αυτό είναι να βγούμε (μεταφορικά και κυριολεκτικά, προσωπικά και πολιτικά, εγκεφαλικά και υπαρξιακά) απ' το τετράγωνο που προανέφερα.

Για να συμβεί κάτι τέτοιο πρέπει να συνεχίσουμε «στο δρόμο που χάραξε» η Ε.Α.Σ.

Η σύγκλιση παραμένει πάντα επίκαιρη.

Υ.Γ. Για την Ε.Α.Σ. δεν μπορώ να μιλάω «δημοσιογραφικά». Κι ούτε καν σε τρίτο ενικό πρόσωπο.

Έτσι κι αλλιώς αυτή η θαυμάσια εμπειρία συνεύρεσης ήταν και για μένα (τουλάχιστον μέχρι το φθινόπωρο του '89) ένα απ' τα πιο αξιόλογα σημεία της προσωπικής πολιτικής μου ιστορίας. Μετά τη συμμετοχή μου στους Οικολόγους Εναλλακτικούς η περίοδος ένταξης στην Ε.Α.Σ. μετατράπηκε σε σημείο της προσωπικής μου μυθολογίας.

Μ. Καστρ.

Πώς Ξεγελούν (με) τον Κορμοράνο

Ξεγέλασαν όλη την ανθρωπότητα σε τούτο τον πόλεμο. Γιατί, πρώτα-πρώτα, δεν ήταν πόλεμος. Βομβαρδισμός αμάχων ήταν. Της Βαγδάτης και των άλλων μεγάλων πόλεων του Ιράκ. Ίσως να 'ταν κι η μεγαλύτερη εμπορική έκθεση που γνώρισε ποτέ ο πλανήτης: ΠΟΛΕΜΟΡΓΑΝΩΣΗ '91. Ή, ακόμη, ένα πείραμα, πρωτότυπο και με τεράστια υποστήριξη, για να εξακριβωθούν οι δυνατότητες της νέας τεχνολογίας πριν το μεγάλο βήμα, πριν τον πόλεμο των άστρων. Γελασμένοι όσοι πίστεψαν πως το σχέδιο εγκαταλείφτηκε. Μια δοκιμή θέλησαν, τι έπρεπε να κάνουν; Να πληρώσουν και κομπάρσους; Σαν κι εκείνο το παλιό ανέκδοτο μοιάζει τούτος ο πόλεμος: βάζουν αληθινές σφαίρες στο γύρισμα της τελευταίας σκηνής και μειώνουν το κόστος παραγωγής της ταινίας.

Έκαναν τους υπολογισμούς τους, μέτρησαν την ανθεκτικότητα και την προσαρμοστικότητα του Δυτικού ανθρώπου, την υπακοή των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, τους απρόβλεπτους παράγοντες, δημοσκόπησαν την κοινή γνώμη (έτσι κι αλλιώς κάθε ερώτηση εμπεριέχει και την απάντηση

κού Ταχυδρόμου να διαμαρτύρεται για τη διόγκωση των ελλειμμάτων; Ακούσατε κάποιον άλλον απ' όσους αρέσκονται στους κλαυθμηρούς για τα χάλια της οικονομίας και την ασυνειδησία των εργαζομένων; Μήπως τον κ. Ζολώτα; Μήπως τον κ. Χαλικιά; Δεν επρόκειτο για απεργούς ούτε για τον υπόλοιπο όχλο. Ο σκοπός ήταν ιερός: Η προάσπιση της Pax Americana. Ευτυχώς που κατέρρευσε και το Ανατολικό μπλοκ και μπορούμε πια να τα λέμε έξω από τα δόντια δίχως τον κίνδυνο να παρεξηγηθούμε.

Ξεγέλασαν την ανθρωπότητα κι ως προς τη διάρκεια του πολέμου. Γιατί «ο πόλεμος» δεν τελείωσε. Απλά τώρα, ο Σαντάμ Χουσεΐν εξακολουθεί να κάνει αυτό που έκανε πάντα, να εξοντώνει τους Κούρδους, και οι Δυτικοί να εδραιώνουν τα συμφέροντά τους στην περιοχή.

Και φανταστήκατε ποτέ, δύστυχοι αναγνώστες (που αναγνωστικό κοινό σας ανεβάζουν και ακροατές ή τηλεθεατές σας κατεβάζουν), καραπαπιά, καλικατζούδες, φανταστήκατε ποτέ, καραμπατάκια, θαλασσοκουρούνες, ότι δεν θα ξεγελούσαν τους απανταχού της Γης απολιτικούς περιβαλλοντιστές και αφελείς φιλόζωους; Φανταστήκατε ποτέ, πυγμαίοι φαλακροκόρακες και καρκατζούνες, ότι δεν θα περιέπαιζαν τις ευαισθησίες σας; Δεν έφτανε που ο λιγδωμένος κορμοράνος φωτογραφήθηκε για το προηγούμενο επεισόδιο (Ιράν-Ιράκ), απέκρυψαν και τ' όνομά του: *Φαλακροκορακίδες* το επίθετο της οικογενείας του, της τάξεως των *Πελεκανομόρφων* ή *Στεγανοπόδων*. Τριάντα είδη υπάρχουν μόνο στο νότιο ημισφαίριο και περισσότερα στο βόρειο. Γνωστός από την αρχαιότητα στα μέρη μας ως *ὤφυια* ή *αἴθυια*, συναντάται σε τρία είδη (*Phalacrocorax carbo sinensis, Phalacrocorax aristotelis desmarestii, Phalacrocorax pygmaeus*) με πλήθος κοινά ονόματα: λαγγόνα, ρώσα, καραμπαμπάς, καταρράχτης, κορώνη της θάλασσας, θαλασσοκόρακας, γυαλόπαπια, καλικατσούδα κ.λπ. και σίγουρα δεν είναι είδος που κινδυνεύει να εξαφανιστεί, περισσότερο τουλάχιστον από άλλα.

Στην Κίνα, στην Ιαπωνία και στην Αγγλία τους κορμοράνους τους εξημερώνουν και τους χρησιμοποιούν για ψάρεμα. Περνούν στο λαιμό τους έναν δακτύλιο και τους αφήνουν στη θάλασσα ή στη λίμνη. Ο κορμοράνος, ικανός και ταχύτατος υποβρύχιος ψαράς, συλλαμβάνει τη λεία του χωρίς να μπορεί να την καταβροχθίσει. Έτσι, αναγκάζεται να επιστρέψει στο αφεντικό του, το οποίο του παίρνει το ψάρι και για ανταμοιβή του δίνει μία μαρίδα. Δεν είναι γνωστό αν ο κορμοράνος διαπραγματεύεται την εργατική του δύναμη, δηλαδή το μέγεθος της μαρίδας, ούτε αν προχωρά ποτέ σε εργασιακό σαμποτάζ φοβίζοντας και διώχνοντας τα ψάρια από την περιοχή.

Κάθε ομοιότητα με πραγματικά περιστατικά και άλλα είδη του ζωικού βασιλείου του πλανήτη μας είναι ολωσδιόλου τυχαία.

Μ.Π.

ΕΝ ΠΛΩ...

Χορηγίες και Σπόνσορινγκ

Το να γεμίσουμε τις πόλεις μας και τους όποιους «ναούς» μας με γλυπτά δεν είναι πια και δεν ήταν ίσως ποτέ αυτός καθαυτός ο σκοπός. Αυτό που θα εμπλουτίσει το σπόνσορινγκ, η χρηματοδοτημένη από τους τυράννους τέχνη, δεν θα είναι παρά ένας λιμνάζων ανακυκλούμενος αυτοσκοπός: η τέχνη για την τέχνη. Ούτε ξεχνάμε την αντιπάθεια των χορηγών-τυράννων για τις αναπαραστάσεις του «γυμνού» το οποίο είναι «δημοκρατικό όπως ο θάνατος». Η χορηγία ήταν η επιλογή των ευγενών όπου οι αξίες και τα προνόμια συμπλήρωναν την ανάπηρη επαρμένη τάξη της αριστοκρατίας. Το σπόνσορινγκ είναι η επιλογή των γιάπιδων.

Όσα μέγαρα και να χτιστούν για να φυλακίσουν την ανθρώπινη τέχνη εμείς θα συνεχίσουμε να είμαστε με τους ανώνυμους ραψωδούς. Αυτούς που καμιά ιδέα πνευματικής ιδιοκτησίας, ατομικής προβολής ή κοινωνικής αναγνώρισης δεν σκιάζει το έργο τους. Που τίποτε δεν τους εμποδίζει να διαχέουν αφιλοκερδώς στην κοινωνία τα μηνύματά τους. Μηνύματα που γίνονται γνωστά με παράξενες

κη έκθεση που γνώρισε ποτέ ο πλανήτης: ΠΟΛΕΜΟΡΓΑΝΩΣΗ '91. Ή, ακόμη, ένα πείραμα, πρωτότυπο και με τεράστια υποστήριξη, για να εξακριβωθούν οι δυνατότητες της νέας τεχνολογίας πριν το μεγάλο βήμα, πριν τον πόλεμο των άστρων. Γελασμένοι όσοι πίστεψαν πως το σχέδιο εγκαταλείφτηκε. Μια δοκιμή θέλησαν, τι έπρεπε να κάνουν; Να πληρώσουν και κομπάρσους; Σαν κι εκείνο το παλιό ανέκδοτο μοιάζει τούτος ο πόλεμος: βάζουν αληθινές σφαίρες στο γύρισμα της τελευταίας σκηνής και μειώνουν το κόστος παραγωγής της ταινίας.

Έκαναν τους υπολογισμούς τους, μέτρησαν την ανθεκτικότητα και την προσαρμοστικότητα του Δυτικού ανθρώπου, την υπακοή των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, τους απρόβλεπτους παράγοντες, δημοσκόπησαν την κοινή γνώμη (έτσι κι αλλιώς κάθε ερώτηση εμπεριέχει και την απάντησή της) κι ετοιμάζονται να προχωρήσουν. Διότι το πρώτο πείραμα πέτυχε. Περίμεναν οι Αμερικανοί, τα κομπιούτερ τους, μέχρι και 60.000 νεκρούς — τόσες νάιλον σακούλες έστειλαν στον Περσικό (αν αληθεύει η είδηση από τα ψιλά της *Εποχής*) για να μεταφερθούν τα πτώματα πίσω στη... γλυκιά πατρίδα. Αλλά οι απώλειες ολόκληρης της πολυεθνικής δύναμης υπήρξαν ασήμαντες. Μερικές δεκάδες αεροπλάνα, ίσα-ίσα για ν' αναζωογονηθεί η αγορά. Ξεγέλασαν και τον εαυτό τους; Πίστεψαν και τα γεράκια του Πενταγώνου στον κίνδυνο από την πολεμική μηχανή του Ιράκ;

Οικονομικά η υπερπαραγωγή στοίχισε λίγο περισσότερο αν, βέβαια, κρίνουμε με τα δικά μας: διακόσια πενήντα δις δραχμές μας είπε αυτός που κυβερνά. Και λοιπόν; Ακούσατε μήπως τον κ. Μαρίνο του *Οικονομι-*

αναγνώστες (που αναγνωστικό κοινό σας ανεβάζουν και ακροατές ή τηλεθεατές σας κατεβάζουν), καραπαπιά, καλικατζούδες, φανταστήκατε ποτέ, καραμπατάκια, θαλασσοκουρούνες, ότι δεν θα ξεγελούσαν τους απανταχού της Γης απολιτικούς περιβαλλοντιστές και αφελείς φιλόζωους; Φανταστήκατε ποτέ, πυγμαίοι φαλακροκόρακες και καρκατζούνες, ότι δεν θα περιέπαιζαν τις ευαισθησίες σας; Δεν έφτανε που ο λιγδωμένος κορμοράνος φωτογραφήθηκε για το προηγούμενο επεισόδιο (Ιράν-Ιράκ), απέκρυψαν και τ' όνομά του: *Φαλακροκορακίδες* το επίθετο της οικογε-

ρίς να μπορεί να την καταβροχθίσει. Έτσι, αναγκάζεται να επιστρέψει στο αφεντικό του, το οποίο του παίρνει το ψάρι και για ανταμοιβή του δίνει μία μαρίδα. Δεν είναι γνωστό αν ο κορμοράνος διαπραγματεύεται την εργατική του δύναμη, δηλαδή το μέγεθος της μαρίδας, ούτε αν προχωρά ποτέ σε εργασιακό σαμποτάζ φοβίζοντας και διώχνοντας τα ψάρια από την περιοχή.

Κάθε ομοιότητα με πραγματικά περιστατικά και άλλα είδη του ζωικού βασιλείου του πλανήτη μας είναι ολωσδιόλου τυχαία.

Μ.Π.

νους τέχνη, δεν θα είναι παρά ένας λιμνάζων ανακυκλούμενος αυτοσκοπός: η τέχνη για την τέχνη. Ούτε ξεχνάμε την αντιπάθεια των χορηγών-τυράννων για τις αναπαραστάσεις του «γυμνού» το οποίο είναι «δημοκρατικό όπως ο θάνατος». Η χορηγία ήταν η επιλογή των ευγενών όπου οι αξίες και τα προνόμια συμπλήρωναν την ανάπηρη επαρμένη τάξη της αριστοκρατίας. Το σπόνσορινγκ είναι η επιλογή των γιάπιδων.

Όσα μέγαρα και να χτιστούν για να φυλακίσουν την ανθρώπινη τέχνη εμείς θα συνεχίσουμε να είμαστε με τους ανώνυμους ραψωδούς. Αυτούς που καμιά ιδέα πνευματικής ιδιοκτησίας, ατομικής προβολής ή κοινωνικής αναγνώρισης δεν σκιάζει το έργο τους. Που τίποτε δεν τους εμποδίζει να διαχέουν αφιλοκερδώς στην κοινωνία τα μηνύματά τους. Μηνύματα που γίνονται γνωστά με παράξενες πληβειακές ονομασίες όπως κοινότητες πολιτών, αυτοδιαχειριστικά πειράματα, συνοικιακά ροκ, ραπ, χαρντ ή τζαζ γκρουπ, φανζίν, μη εμπορικό αντεργκράουντ.

Η κατά παραγγελία έκφραση, το καναλιζάρισμα των άστεγων δημιουργών, η ματαιοδοξία, συναντούν τη γκρίζα διαφήμιση της ολιγαρχίας που βρήκε άλλον έναν τρόπο να φοροδιαφεύγει. Το σπόνσορινγκ που, με την αρχαιοελληνική γοητεία της χορηγίας, θέλουν να μας μεταφυτεύσουν ευδοκιμεί στις χώρες όπου η ασφυκτική πολιτιστική κερδοσκοπία —όχι μόνο του MTV και της CBS αλλά και ορισμένων «ανεξάρτητων» παραγωγών— έχει περιορίσει τις πηγαίες καλλιτεχνικές εκφράσεις στους ειδικούς του Village και στη ραπ καθημερινότητα. Η τελευταία στριμωγμένη στο πεζοδρόμιο περιθωριοποιείται

ή, ανάλογα με το βαθμό της αφέλειάς της και του απολιτικού χαρακτήρα της, εμπορευματοποιείται υπό μορφή συμπληρωματικής ντίσκο-κονσέρβας.

Όμως στο αντεργκράουντ οι ανώνυμοι καλλιτέχνες φωτογραφίζουν και σμιλεύουν, έστω και αντιφατικά, την καθημερινή ανθρώπινη αγωνία για τη μόλυνση, την ταχύτητα, το γιγαντισμό, τη συσσώρευση, την αγωνία για ό,τι παράγεται μαζικά και υπέρογκα. Η εποχή μας δεν έχει ανάγκη από κολοσσούς ή πυραμίδες. Οι πανηγυριώτες της επαρχίας μας το έχουν καταλάβει. Χορηγοί για χρόνια, χρηματοδοτούν την παράδοση χωρίς να 'χουν ανάγκη κανένα νόμο που να τους φοροαπαλλάσσει. Διότι τελικά χρειαζόμαστε περισσότερη αμεσότητα και λιγότερη ιεροτελεστία, περισσότερη άμεση δημοκρατία και λιγότερη φοροαπαλλαγή και γκρίζα διαφήμιση. Περισσότερη ισοκατανομή, βασισμένη σε οικολογικές αρχές, του κοινωνικού και πολιτιστικού πλούτου και λιγότερη φιλανθρωπία. Λιγότερο στόμφο, λιγότερη συσκευασία, περισσότερη ουσία.

Α.Α.

Εκτός από τη Μοναξιά υπάρχει κι ο Ιμπεριαλισμός

Και τώρα;
Τι θα μας πουν τώρα;

Πού θα βρουν γωνιά για να κρυφτούνε οι κήρυκες της Ενωμένης Ευρώπης, της προοπτικής της υπέρβασης του διπολισμού;

Οι οραματιστές της ΕΟΚ των εργαζομένων, οι ακραιφνείς ευρωπαϊστές της επίσημης —και ανεπίσημης— Αριστεράς;

Τώρα που με τον πιο ωμό τρόπο αντιϊμπεριαλισμό, πολλές φορές κι εμείς αναπαράγαμε λαθεμένες απόψεις γύρω απ' το ζήτημα της ΕΟΚ. Χωρίς ποτέ να φτάσουμε να ομολογήσουμε πως συμφωνούμε με την ένταξη στην ΕΟΚ αισθανόμασταν πως είναι αδύνατον να αναπτυχθεί ένα κίνημα για την απεμπλοκή της χώρας μας απ' αυτήν. Οφείλουμε σήμερα να κάνουμε την αυτοκριτική μας. Δεν υπάρχουν περιθώρια άλλωστε για τέτοιες ψευδαισθήσεις. Εδώ και πολύ καιρό ο ιμπεριαλισμός χτυπά την πόρτα μας πολύ πιο βάρβαρα απ' τη μοναξιά.

Μ. Καστρ.

Εν Πλω για το Συνέδριο των ΟΙΚ.ΕΝ.

Αυτή την περίοδο εκτυλίσσεται η προσυνεδριακή διαδικασία του ιδρυτικού συνεδρίου των Οικολόγων Εναλλακτικών. Η συγκυρία στο γενικότερο πολιτικό σκηνικό της χώρας, αλλά και στον οικολογικό χώρο (εντός και εκτός της Ελλάδας), είναι ιδιαίτερα τρικυμιώδης και αυτό δεν αφήνει ανεπηρέαστο το διάλογο που διεξάγεται, σε ήρεμα πάντως πλαίσια, για το συνέδριο αυτό.

Η ελληνική πολιτική συγκυρία συνταράσσεται από τις ανεμάτιστες και χωρίς την παραμικρή κοινωνική συναίνεση πολιτικές αποφάσεις της Κυβέρνησης, που θέτουν όλους τους πολιτικούς σχηματισμούς στην ανάγκη της τοποθέτησης γύρω από τα σημαντικά προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας. Ερωτήματα όπως «Ποια εθνική πολιτική», «Ναι ή όχι στην ιδιωτικοποίηση του τάδε ή του δείνα κλάδου», «Ναι ή όχι στα οικονομικά μέτρα, με δεδομένη την άσχημη οικονομική... στεύοντας ότι είναι ικανό να αντέξει την καταιγίδα που μαίνεται στις μέρες μας. Μεγάλο λάθος. Άλλοι έχουν οδηγηθεί στη «ρεαλιστική» λογική της έκφρασης της οικολογικής συνιστώσας της σοσιαλδημοκρατίας, είτε προσχωρώντας σ' αυτήν, είτε συμμαχώντας μ' αυτήν. Άλλο μεγάλο λάθος.

Αλλά και η κατάσταση στον ελληνικό οικολογικό χώρο παραμένει με τα αρνητικά της. Η διαμόρφωση του χώρου αυτού, χωρίς έντονη συμμετοχή στις κοινωνικές διεργασίες αλλά σαν αποτέλεσμα οικολογικών ευαισθησιών ατόμων και ομάδων (γι' αυτό και η περιθωριακή ουσιαστικά δράση των αναφερόμενων στην οικολογία ομάδων, πριν από τη συγκρότηση της Ομοσπονδίας), δεν άφηνε πολλά περιθώρια για την κοινωνική παρεμβατικότητα του **πολιτικού** πια οικολογικού σχήματος. Αν σ' αυτά κανείς προσθέσει και την εξ αντικειμένου υποχρέωση του σχήματος σε απανωτές εκλογικές αναμετρήσεις καθώς και την απειρία της χρήσης της κοινοβουλευτικής εκπροσώπησης που απρόσμενα απέκτησε, μπορεί κανείς να εξηγήσει σχεδόν όλα τα δεινά του. Μέχρι και αυτό που ονομάζεται «Χατζηπαναγιώτου» και που δεν έχει καμία σχέση με όποια έννοια πολιτικής των πολιτών ή εναλλακτικότητας κ.λπ.

Ας ηρεμήσουμε λοιπόν κι ας δούμε την πραγματική κατάσταση. Κατ' αρχήν ας προσδιορίσουμε αν θέλουμε ένα πολιτικό φορέα μαζικό ή μιας μειοψηφίας, θέτοντας ως κύριο στοιχείο του προβληματισμού μας το ερώτημα «ποια πολιτική». Αυτή, για παράδειγμα, που δικαιώνεται καθημερινά ή αυτή που αναμένει την ημέρα της Αποκάλυψης για να δικαιωθεί. Αναγκαία επομένως προϋπόθεση είναι να δούμε αν είναι δυνατό να έχουμε μία συνολική αντίληψη για το γίγνεσθαι στον πλανήτη μας (φύση

ΕΝ ΠΛΩ...

τερότητά του στις πολιτικές διαδικασίες. Η ομοσπονδιακή οργάνωση (που έχει και τα αρνητικά της μέχρι την καταστάλαξή της), η εναλλαγή (που πρέπει να ξεφύγει από την υπερβολή της καθαρότητας, της πρώτης φάσης του οικολογικού κινήματος), η περιφερειακότητα (τοπικά και λειτουργικά), η άρνηση της «ανάθεσης» (που αποτελεί βασικό αρνητικό στοιχείο των προηγούμενων κοινωνικών συστημάτων και που οδηγεί στην κοινωνική αφασία διά του εφησυχασμού), η ελευθερία έκφρασης της μειοψηφικής άποψης (ως στοιχείο διεύρυνσης της δημοκρατίας), η λογική της εφαρμογής στην καθημερινή πράξη των όσων επαγγέλεται η οικολογία (με την ύπαρξη όμως μακροπρόθεσμων πολιτικών στόχων και μοντέλου —που είναι βέβαια άλλο πράγμα από το όραμα όπως έχει σαν έννοια κατοχυρωθεί και που περιέχει την υπόκλιση στο αντικειμενικό— γιατί αλλιώς θα μεταπραπεί το κίνημα σε ακτιβισμό) στοιχειοθετούν τα κύρια χαρακτηριστικά, στο επίπεδο της πολιτικής παρουσίας, των Οικολόγων Εναλλακτικών.

Αν προσπαθήσουμε και αν καταφέρουμε έστω μέρος απ' όλα αυτά, μπορεί κάτι να γίνει. Να διαμορφωθούν οι βάσεις για ένα **αυτόνομο** οικολογικό εναλλακτικό κίνημα, που θα προσδιορίζεται από την **άρνηση** του

κού και πολιτιστικού πλούτου και λιγότερη φιλανθρωπία. Λιγότερο στόμφο, λιγότερη συσκευασία, περισσότερη ουσία.

Α.Α.

Εκτός από τη Μοναξιά υπάρχει κι ο Ιμπεριαλισμός

Και τώρα;

Τι θα μας πουν τώρα;

Πού θα βρουν γωνιά για να κρυφτούνε οι κήρυκες της Ενωμένης Ευρώπης, της προοπτικής της υπέρβασης του διπολισμού;

Οι οραματιστές της ΕΟΚ των εργαζομένων, οι ακραιφνείς ευρωπαϊστές της επίσημης —και ανεπίσημης— Αριστεράς;

Τώρα που με τον πιο ωμό τρόπο αποδείχτηκε πως η Ευρώπη είναι ένα πειθήνιο σκυλάκι των Αμερικάνων.

Τώρα που καταδείχθηκε στην πράξη πως η περίφημη Ευρωαριστερά συνεχίζει την προδοτική φιλοϊμπεριαλιστική παράδοση της σοσιαλδημοκρατίας.

Τώρα που ο Ιρακινός λαός θρήνησε νεκρούς χτυπημένους και από γαλλικές, αγγλικές, ιταλικές βόμβες.

Τώρα που οι ένστολοι συμμορίτες του Μιτεράν και του Γκονζάλεθ συντάχθηκαν με τις ορδές του νέου Χίτλερ.

Υ.Γ.: Σ' αυτό το σημείο οφείλουμε κι εμείς μερικές εξηγήσεις. Παρασυρμένοι απ' το κυρίαρχο κλίμα της εποχής, τις αναλύσεις του Κ.Κ.Ε. εσωτερικού και τις τοποθετήσεις της Ρήξης, και κυρίως την τάση μας να περιφρονούμε κάθε αναφορά στον απροσυνεδριακή διαδικασία του ιδρυτικού συνεδρίου των Οικολόγων Εναλλακτικών. Η συγκυρία στο γενικότερο πολιτικό σκηνικό της χώρας, αλλά και στον οικολογικό χώρο (εντός και εκτός της Ελλάδας), είναι ιδιαίτερα τρικυμιώδης και αυτό δεν αφήνει ανεπηρέαστο το διάλογο που διεξάγεται, σε ήρεμα πάντως πλαίσια, για το συνέδριο αυτό.

Η ελληνική πολιτική συγκυρία συνταράσσεται από τις ανερμάτιστες και χωρίς την παραμικρή κοινωνική συναίνεση πολιτικές αποφάσεις της Κυβέρνησης, που θέτουν όλους τους πολιτικούς σχηματισμούς στην ανάγκη της τοποθέτησης γύρω από τα σημαντικά προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας. Ερωτήματα όπως «Ποια εθνική πολιτική», «Ναι ή όχι στην ιδιωτικοποίηση του τάδε ή του δείνα κλάδου», «Ναι ή όχι στα οικονομικά μέτρα, με δεδομένη την άσχημη οικονομική κατάσταση» προσδιορίζουν και απαντήσεις που κατ' ανάγκη περιέχουν στοιχεία ταυτότητας του πολιτικού φορέα που τις δίνει.

Η διεθνής κατάσταση στον οικολογικό χώρο είναι συγκεχυμένη. Αποδείχτηκε πια ότι η πολιτική διάσταση της οικολογίας περιορισμένη στην περιβαλλοντική της πλευρά, δεν αρκεί για να αντιμετωπίσει με πειστικότητα τα σοβαρότατα προβλήματα που θέτει αυτή η μεταβατική περίοδος του πλανήτη μας. Τα αποτελέσματα των γερμανικών εκλογών και η ήττα των Πράσινων σ' αυτές πυροδότησε μία κατάσταση που υπήρχε, έτσι κι αλλιώς, εδώ και πολύ καιρό. Και δεν είναι λίγοι αυτοί, που οδηγήθηκαν στην απολυτότητα μέσα από τα αδιέξοδα άρθρωσης αξιόπιστου πολιτικού λόγου. Άλλοι έχουν εγκλωβιστεί στο περιβαλλοντικό τους κέλυφος, πικλογικές αναμετρήσεις καθώς και την απειρία της χρήσης της κοινοβουλευτικής εκπροσώπησης που απρόσμενα απέκτησε, μπορεί κανείς να εξηγήσει σχεδόν όλα τα δεινά του. Μέχρι και αυτό που ονομάζεται «Χατζηπαναγιώτου» και που δεν έχει καμία σχέση με όποια έννοια πολιτικής των πολιτών ή εναλλακτικότητας κ.λπ.

Ας ηρεμήσουμε λοιπόν κι ας δούμε την πραγματική κατάσταση. Κατ' αρχήν ας προσδιορίσουμε αν θέλουμε ένα πολιτικό φορέα μαζικό ή μιας μειοψηφίας, θέτοντας ως κύριο στοιχείο του προβληματισμού μας το ερώτημα «ποια πολιτική». Αυτή, για παράδειγμα, που δικαιώνεται καθημερινά ή αυτή που αναμένει την ημέρα της Αποκάλυψης για να δικαιωθεί. Αναγκαία επομένως προϋπόθεση είναι να δούμε αν είναι δυνατό να έχουμε μία συνολική αντίληψη για το γίγνεσθαι στον πλανήτη μας (φύση και κοινωνία). Εδώ κανείς μπορεί να αποστασιοποιηθεί από την παιδική ασθένεια του οικολογικού κινήματος, που περιοριζόταν στη μονοδιάστατη περιβαλλοντική λογική. Δεν είναι κακό να δανείζεται κανείς ορθές απόψεις από την προηγούμενη ανθρώπινη σκέψη, όποιο αποτέλεσμα κι αν είχε η συνολική κοινωνική τους εφαρμογή. Τίποτε δεν παρθενογεννιέται. Αλλά χρειάζεται προσοχή, ώστε η ένταξη τέτοιων απόψεων στην οικολογική λογική να μην αποτελεί τη νόθα έκφραση άλλων πολιτικών σχηματισμών (π.χ. σοσιαλδημοκρατία), γιατί τότε η οικολογία ή θα επικαλυφθεί ή θα αποτελεί τσόντα στον συγγενή πια αυτό πολιτικό σχηματισμό (όποιος και αν είναι αυτός ο τελευταίος). Τέλος, ο οικολογικός χώρος θα πρέπει να διαφυλάξει σαν κόρη οφθαλμού κάποιες αρχές που αποτελούν την ιδιαιτων και που οδηγεί στην κοινωνική αφασία διά του εφησυχασμού), η ελευθερία έκφρασης της μειοψηφικής άποψης (ως στοιχείο διεύρυνσης της δημοκρατίας), η λογική της εφαρμογής στην καθημερινή πράξη των όσων επαγγέλεται η οικολογία (με την ύπαρξη όμως μακροπρόθεσμων πολιτικών στόχων και μοντέλου —που είναι βέβαια άλλο πράγμα από το όραμα όπως έχει σαν έννοια κατοχυρωθεί και που περιέχει την υπόκλιση στο αντικειμενικό— γιατί αλλιώς θα μετατραπεί το κίνημα σε ακτιβισμό) στοιχειοθετούν τα κύρια χαρακτηριστικά, στο επίπεδο της πολιτικής παρουσίας, των Οικολόγων Εναλλακτικών.

Αν προσπαθήσουμε και αν καταφέρουμε έστω μέρος απ' όλα αυτά, μπορεί κάτι να γίνει. Να διαμορφωθούν οι βάσεις για ένα **αυτόνομο** οικολογικό εναλλακτικό κίνημα, που θα προσδιορίζεται από την **άρνηση** του κυρίαρχου μοντέλου κοινωνικής ανάπτυξης —και όχι να θεωρείται αναγκαία συνιστώσα του— αναζητώντας και προσδιορίζοντας μια άλλη κοινωνία σε αρμονία με τη φύση, που απ' τη φύση του το κυρίαρχο αυτό μοντέλο δεν μπορεί να υπηρετήσει. Και για την Ελλάδα ας προστεθεί ότι θα πρέπει να παίρνονται υπόψιν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της (ιστορικά, κοινωνικά και πολιτικά) που χαρακτηρίζουν άλλωστε και τον οικολογικό χώρο. Και ας μην προσπαθούμε να μεταφυτέψουμε εδώ αδιάκριτα πρακτικές άλλων οικολογικών κινημάτων της Ευρώπης, γιατί και η κοινωνία θα τις αποβάλει, αφού δεν αντιστοιχούν σ' αυτήν, αλλά και γιατί η αποτυχία θα είναι δεδομένη, με όλα τα αντικειμενικά αποτελέσματα της ήττας.

Ψυχραιμία παιδιά! Κυρίως...

Κώστας Διάκος

ΑΕΡΟΨΕΚΑΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΟ ΔΑΚΟ

ΕΝΑ ΑΠΟ ΤΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ που απασχολούν συχνά τα τελευταία χρόνια την ελληνική ύπαιθρο είναι αυτό των αεροψεκασμών. Ξεκινάμε τη σύντομη αναφορά μας σ' αυτό αντιγράφοντας μέρος της υπ' αριθμόν 81409 εγκυκλίου που στάλθηκε σ' όλες τις Διευθύνσεις Γεωργίας:

«Συχνά υπάρχει αδυναμία σωστής και έγκαιρης εφαρμογής των αεροψεκασμών λόγω αντικειμενικών δυσκολιών, πράγμα που έχει σαν συνέπεια την αύξηση των επεμβάσεων χωρίς να εξασφαλίζεται η αποτελεσματική προστασία της ελαιοπαραγωγής από τον δάκο. Οι αντικειμενικές αυτές δυσκολίες είναι: παρατεταμένες δυσμενείς συνθήκες (ισχυροί άνεμοι, βροχές, υψηλές θερμοκρασίες), ανεπάρκεια πτητικών μέσων καθώς και πολλές και συχνές βλάβες τους, αδυναμία ελέγχου της εφαρμογής του αεροψεκασμού κ.ά.».

Κατά πόσο όμως είναι «αντικειμενικές» οι παραπάνω δυσκολίες που αναφέρει η εγκύκλιος; Ας πιάσουμε την ιστορία από την αρχή.

Κάθε χρόνο, γύρω στο Μάρτιο-Απρίλιο, διεξάγεται από το Υπουργείο Γεωργίας διαγωνισμός για την ανάθεση ψεκάσιμων στρεμμάτων σε διάφορες εταιρείες που διαθέτουν ελικόπτερα ή αεροπλάνα γι' αυτή τη δουλειά. Ένα μέρος των εκτάσεων ανατίθεται στην Μ.Α.Ε.ΔΥ. (Μονάδα Αεροψεκασμών Ενόπλων Δυνάμεων) και το υπόλοιπο μοιράζεται στις εταιρείες. Τα τελευταία χρόνια, τα στρέμματα μοιράζονται ανάλογα με τον αριθμό ελικοπτέρων και αεροπλάνων που διαθέτουν, ή μάλλον που δηλώνουν ότι διαθέτουν, οι εταιρείες. Είναι κοινό μυστικό πως όταν μια εταιρεία δηλώνει για παράδειγμα τρία ελικόπτερα, το πιθανότερο είναι πως μόνο το ένα μπορεί να πετάξει, ενώ τα άλλα δύο είναι πεταμένα σε κάποια αποθήκη και εμφανίζονται μόνο στα χαρτιά.

Αλλά και από τα πτήσιμα ελικόπτερα τα περισσότερα βρίσκονται σε άθλια κατάσταση. Θεωρητικά πρέπει να διαθέτουν ασύρματο, σωσίβια και σχέδια πτήσης ενώ ο κινητήρας τους πρέπει να αλλάζει είναι μεγάλα τα οικονομικά οφέλη που υποθάλπτουν μια τέτοια αδιαφορία σε ζητήματα μάλιστα που έχουν να κάνουν και με ανθρώπινες ζωές.

Η τιμή που πληρώνει το Υπουργείο Γεωργίας στις εταιρείες έχει διαμορφωθεί γύρω στις 90 δρχ/στρέμμα. Από τις 90 δραχμές, οι 10 αποτελούν την αμοιβή του πιλότου. Αν για παράδειγμα ψεκαστούν 60.000 στρέμματα, η εταιρεία θα πάρει 5.400.000 δραχμές, από τις οποίες οι 600.000 πηγαίνουν στον πιλότο. Αυτά τα στρέμματα, σε μέτριες καιρικές συνθήκες, ψεκάζονται με ένα ελικόπτερο σε δέκα μέρες περίπου. Αν υπολογίσουμε ότι το ημερήσιο κόστος λειτουργίας ενός ελικοπτέρου είναι περίπου 90.000 δραχμές (δηλαδή 900.000 στις δέκα μέρες) βλέπουμε ότι το καθαρό κέρδος της εταιρείας (αφαιρώντας και το μισθό του πιλότου) είναι 4 εκατομμύρια στις δέκα μέρες. Είναι φυσικό λοιπόν να τους ενδιαφέρει πως θα κάνουν όσο το δυνατόν περισσότερους ψεκασμούς και τίποτε πέρα απ' αυτό.

Η καταστροφή που υφίσταται το περιβάλλον από τους αεροψεκασμούς είναι τεράστια. Από το ψεκαστικό υγρό μόνο ένα 25% περίπου πηγαίνει στο στόχο του, ενώ το υπόλοιπο διασκορπίζεται παντού. Δρα νευροτοξικά πάνω σε έντομα, θηλαστικά, πτηνά κι ανθρώπους. Εμφανίζει δε μεγάλη υπολειμματικότητα στο νερό, στο έδαφος και στο ίδιο το λάδι.

Ακόμα κι οι ίδιοι οι πιλότοι αδιαφορούν, ενώ γνωρίζουν καλά πως οι πτήσεις τους γίνονται με ανύπαρκτες συνθήκες ασφάλειας. Ρισκάρουν την ίδια τη ζωή τους, πράγμα που εν μέρει εξηγείται όχι απ' την αδυναμία τους να διεκδικήσουν μέτρα προστασίας αλλά από έναν αρριβισμό και τυχοδιωκτισμό που διακατέχει την πλειοψηφία τους. Πρόκειται για της εταιρείας. Φυσικά αδιαφορούν παντελώς για την ποιότητα του ψεκασμού. Πετούν ψηλά, αδειάζουν το φάρμακο όπου τύχει και προσπαθούν να «βγάλουν» όσο το δυνατόν περισσότερα στρέμματα. Το ίδιο βέβαια κάνουν και οι πιλότοι της Μ.Α.Ε.ΔΥ. οι οποίοι ως δημόσιοι υπάλληλοι παίρνουν μόνο το μισθό τους.

Το όλο σύστημα καταπολέμησης του δάκου είναι διαβλητό. Βέβαια, συγκεκριμένες καταγγελίες δεν υπάρχουν αλλά είναι κοινό μυστικό ότι πολλά γίνονται με την ανοχή (επί αμοιβή φυσικά) μονίμων εποπτών του Υπουργείου Γεωργίας. Η καταστροφή που υφίσταται το περιβάλλον είναι τεράστια. Από το ψεκαστικό υγρό μόνο ένα 25% περίπου πηγαίνει στο στόχο του, ενώ το υπόλοιπο διασκορπίζεται παντού. Τα εντομοκτόνα που χρησιμοποιούνται είναι οργανοφωσφορικά και δρουν νευροτοξικά πάνω σε έντομα, θηλαστικά, πτηνά και ανθρώπους. Εμφανίζουν δε μεγάλη υπολειμματικότητα στο νερό, στο έδαφος και στο ίδιο το λάδι. Για μια περιοχή 60.000 στρεμμάτων χρησιμοποιούνται 1075 κιλά του φαρμάκου Lebaycid σε κάθε ψεκασμό. Κι ας μη νομιστεί ότι 60.000 στρέμματα είναι μια εξαιρετικά μεγάλη έκταση. Είναι μια περιοχή με 30 χλμ. μήκος και 20 χλμ. πλάτος και σ' αυτήν μπορεί να πέσουν 4 τόννοι εντομοκτόνο στη διάρκεια 5 μηνών.

Απέναντι στο υπαρκτό πρόβλημα των αεροψεκασμών κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις. Μια τέτοια είναι ο ψεκασμός απ' το έδαφος, ο οποίος όμως δεν προωθείται όταν το Υπ. Γεωργίας ζητά απ' τους εργάτες να δουλέψουν χωρίς κανένα υλικό προστασίας, με απηρχαιωμένο εξοπλισμό και με το ελάχιστο μεροκάματο. Μια άλλη μέθοδος είναι αυτή που χρησιμοποιεί παγίδες με προσελκυστικά φύλου και τροφής. Εφαρμόστηκε πειραματικά στα Μάλλια του νομού Ηρακλείου από το βιολογικό τμήμα του Δημόκριτου, αλλά παρά τα θετικά της αποτελέσματα φαίνεται να κλειδώθηκε στο ντουλάπι. Μάλλον επειδή κι αυτή,

αεροψεκασμούς κ.λπ.).

Κατά πόσο όμως είναι «αντικειμενικές» οι παραπάνω δυσκολίες που αναφέρει η εγκύκλιος; Ας πιάσουμε την ιστορία από την αρχή.

Κάθε χρόνο, γύρω στο Μάρτιο-Απρίλιο, διεξάγεται από το Υπουργείο Γεωργίας διαγωνισμός για την ανάθεση ψεκάσιμων στρεμμάτων σε διάφορες εταιρείες που διαθέτουν ελικόπτερα ή αεροπλάνα γι' αυτή τη δουλειά. Ένα μέρος των εκτάσεων ανατίθεται στην Μ.Α.Ε.ΔΥ. (Μονάδα Αεροψεκασμών Ενόπλων Δυνάμεων) και το υπόλοιπο μοιράζεται στις εταιρείες. Τα τελευταία χρόνια, τα στρέμματα μοιράζονται ανάλογα με τον αριθμό ελικοπτέρων και αεροπλάνων που διαθέτουν, ή μάλλον που δηλώνουν ότι διαθέτουν, οι εταιρείες. Είναι κοινό μυστικό πως όταν μια εταιρεία δηλώνει για παράδειγμα τρία ελικόπτερα, το πιθανότερο είναι πως μόνο το ένα μπορεί να πετάξει, ενώ τα άλλα δύο είναι πεταμένα σε κάποια αποθήκη και εμφανίζονται μόνο στα χαρτιά.

Αλλά και από τα πτήσιμα ελικόπτερα τα περισσότερα βρίσκονται σε άθλια κατάσταση. Θεωρητικά πρέπει να διαθέτουν ασύρματο, σωσίβια και σχέδια πτήσης ενώ ο κινητήρας τους πρέπει να αλλάζει μετά από 1500 ώρες λειτουργίας. Σχεδόν κανένα δεν τηρεί τίποτα απ' τα παραπάνω· πολλά δεν έχουν καν ζώνες ασφαλείας.

Εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς πως θα πρέπει να

τους αεροψεκασμούς είναι τεράστια. Από το ψεκαστικό υγρό μόνο ένα 25% περίπου πηγαίνει στο στόχο του, ενώ το υπόλοιπο διασκορπίζεται παντού. Δρα νευροτοξικά πάνω σε έντομα, θηλαστικά, πτηνά κι ανθρώπους. Εμφανίζει δε μεγάλη υπολειμματικότητα στο νερό, στο έδαφος και στο ίδιο το λάδι.

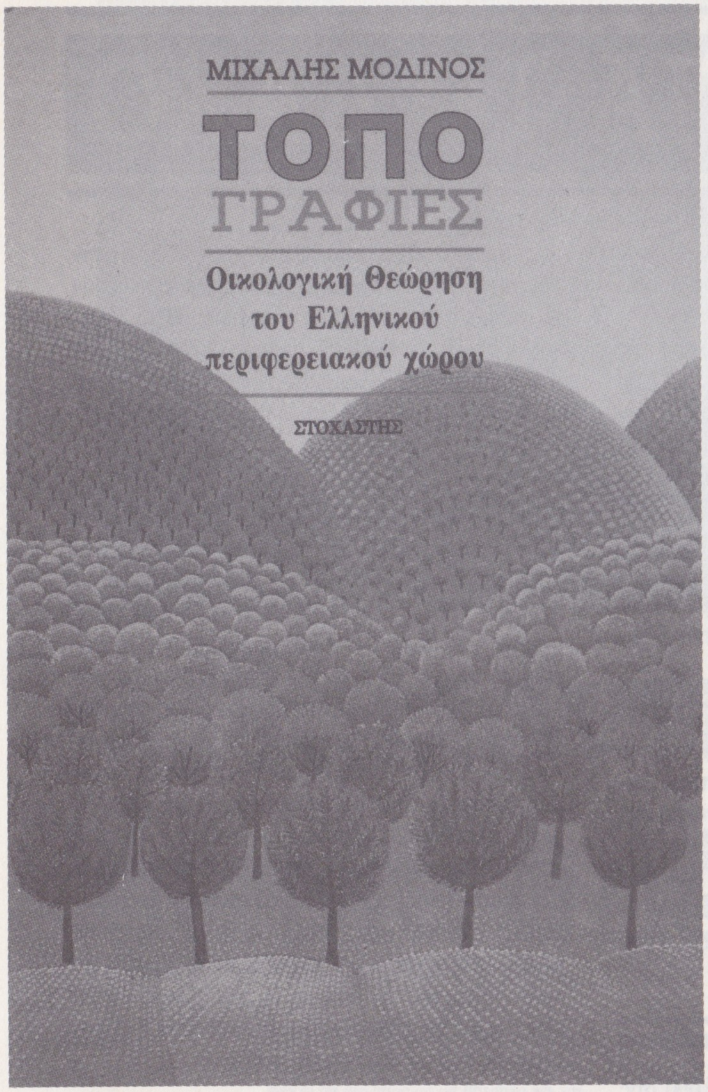
ναι περίπου 90.000 δραχμές (δηλαδή 900.000 στις δέκα μέρες) βλέπουμε ότι το καθαρό κέρδος της εταιρείας (αφαιρώντας και το μισθό του πιλότου) είναι 4 εκατομμύρια στις δέκα μέρες. Είναι φυσικό λοιπόν να τους ενδιαφέρει πως θα κάνουν όσο το δυνατόν περισσότερους ψεκασμούς και τίποτε πέρα απ' αυτό.

Ακόμα κι οι ίδιοι οι πιλότοι αδιαφορούν, ενώ γνωρίζουν καλά πως οι πτήσεις τους γίνονται με ανύπαρκτες συνθήκες ασφάλειας. Ρισκάρουν την ίδια τη ζωή τους, πράγμα που εν μέρει εξηγείται όχι απ' την αδυναμία τους να διεκδικήσουν μέτρα προστασίας αλλά από έναν αρριβισμό και τυχοδιωκτισμό που διακατέχει την πλειοψηφία τους. Πρόκειται για συνταξιούχους στρατιωτικούς που θέλουν να προσθέσουν κι άλλα έσοδα στην ήδη υψηλή τους σύνταξη. Υπερασπίζονται τελικά όχι το δικαίωμά τους στη ζωή αλλά τα συμφέροντα της τσέπης τους και

μα, θηλαστικά, πτηνά και ανθρώπους. Εμφανίζουν δε μεγάλη υπολειμματικότητα στο νερό, στο έδαφος και στο ίδιο το λάδι. Για μια περιοχή 60.000 στρεμμάτων χρησιμοποιούνται 1075 κιλά του φαρμάκου Lebaycid σε κάθε ψεκασμό. Κι ας μη νομιστεί ότι 60.000 στρέμματα είναι μια εξαιρετικά μεγάλη έκταση. Είναι μια περιοχή με 30 χλμ. μήκος και 20 χλμ. πλάτος και σ' αυτήν μπορεί να πέσουν 4 τόννοι εντομοκτόνο στη διάρκεια 5 μηνών.

Απέναντι στο υπαρκτό πρόβλημα των αεροψεκασμών κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις. Μια τέτοια είναι ο ψεκασμός απ' το έδαφος, ο οποίος όμως δεν προωθείται όταν το Υπ. Γεωργίας ζητά απ' τους εργάτες να δουλέψουν χωρίς κανένα υλικό προστασίας, με απηρχαιωμένο εξοπλισμό και με το ελάχιστο μεροκάματο. Μια άλλη μέθοδος είναι αυτή που χρησιμοποιεί παγίδες με προσελκυστικά φύλου και τροφής. Εφαρμόστηκε πειραματικά στα Μάλλια του νομού Ηρακλείου από το βιολογικό τμήμα του Δημόκριτου, αλλά παρά τα θετικά της αποτελέσματα φαίνεται να κλειδώθηκε στο ντουλάπι. Μάλλον επειδή κι αυτή, όπως και κάποιες άλλες, έχει ένα βασικό... μειονέκτημα: δεν προσφέρει ικανοποιητικό κέρδος σ' αυτούς που το επιθυμούν.

Κατερίνα Ασπρογέρακα

ΟΙ ΠΕΙΡΑΤΕΣ

ΤΗΣ ΗΜΙΣΕΛΗΝΟΥ

ΤΗΣ ΗΜΙΣΕΛΗΝΟΥ

ΧΡΟΝΙΚΟ πόνου και αγώνα των φυλακισμένων

ΤΗΝ 14Η ΙΟΥΛΙΟΥ 1789, ΓΥΡΩ ΣΤΙΣ 5 ΤΟ ΑΠΟΓΕΜΑ, Ο ΔΙΟΙ-κητής της Βαστίλης Λονέ παραδίδεται στο λαό του Παρισιού που πολιορκεί το φρούριο. «Η Βαστίλη έπεσε!» Οι τελευταίοι επτά έγκλειστοι απελευθερώνονται. Ο Λονέ, τρεις αξιωματικοί, τρεις στρατιώτες και ο πρεβότος των εμπόρων Φλεσέλ εκτελούνται. Στους επαναστάτες η έφοδος έχει στοιχίσει εκατό νεκρούς. Το 1880 η 14η Ιουλίου καθιερώνεται ως η εθνική γιορτή της Γαλλίας.

«Θυμηθείτε μονάχα», γράφει ο Πέτρος Κροπότκιν έναν αιώνα αργότερα, το 1886, «ότι όσο περισσότερο αναμορφώνονται οι φυλακές, τόσο πιο αποκρουστικές γίνονται. Κάψτε τα ικριώματα· γκρεμίστε τις φυλακές· καταργείστε τους αστυνόμους και τους χαφιέδες. Όχι πια νόμους! Όχι πια δικαστές! Η ελευθερία, η ισότητα και η έμπραχτη ανθρώπινη αλληλεγγύη είναι τα μόνα αποτελεσματικά εμπόδια που μπορούμε ν' αντιπαραθέσουμε στα αντικοινωνικά ένστικτα μερικών από μας». Πέρασαν πενήντα χρόνια και το 1925 οι σουρεαλιστές αναφωνούν: «Ανοίξτε τις φυλακές. Δεν υπάρχουν εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου». Στις 17 Φεβρουαρίου 1936 στο Οβιέντο, στη Μαδρίτη και στη Βαρκελώνη, μετά την εκλογική νίκη του Λαϊκού Μετώπου, ένοπλες ομάδες αναρχικών ανοίγουν τις πόρτες των φυλακών. Πολιτικοί και ποινικοί κρατούμενοι βαδίζουν χέρι χέρι προς την ελευθερία.

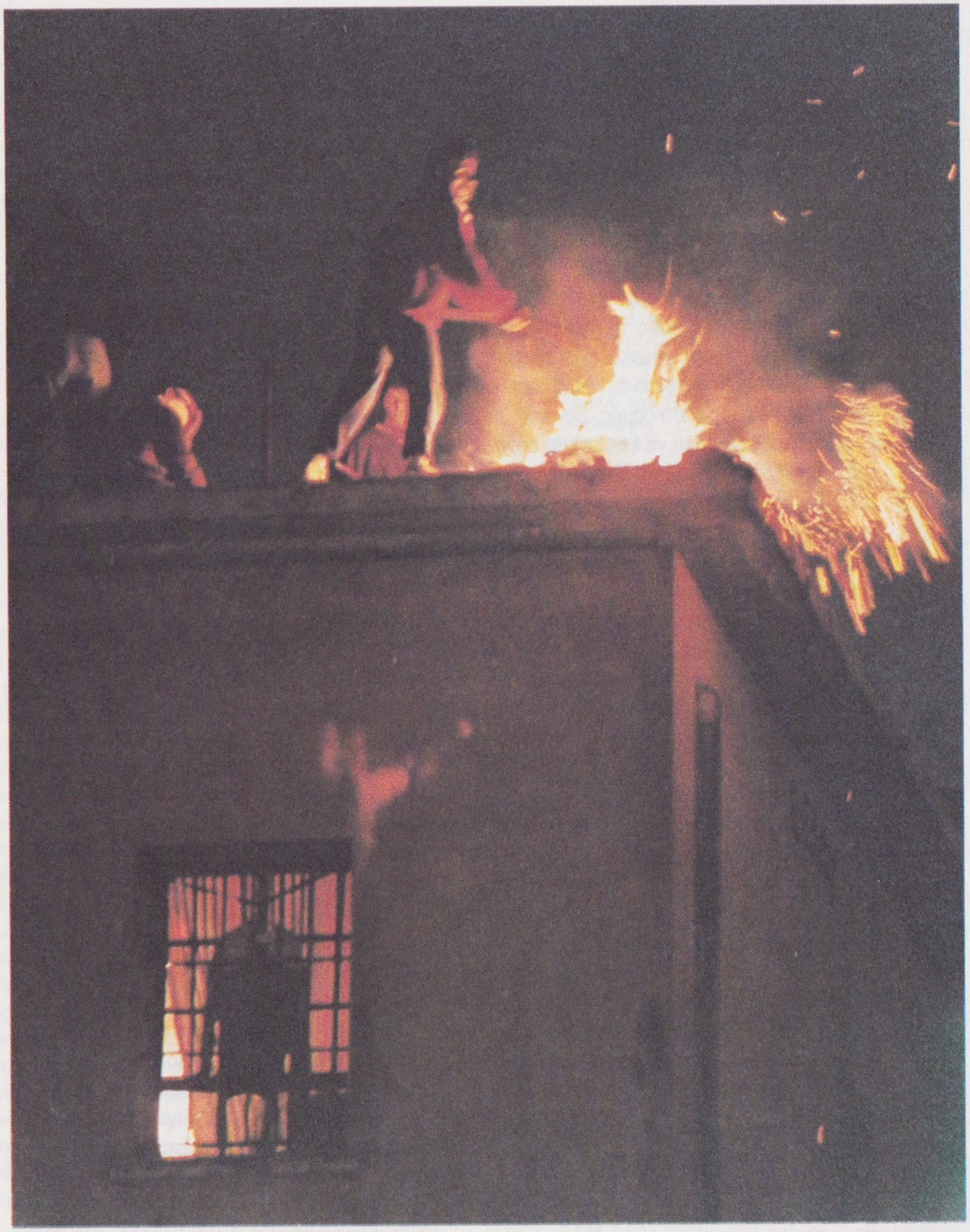
Οι εξεγέρσεις στις φυλακές και στα κάθε λογής «σωφρονιστήρια» έχουν κι αυτές τη δική τους ιστορία. Στα Σοβιετικά Στρατόπεδα Εργασίας, στα περίφημα «γκουλάγκ» (GULAG: Αρχηγείο Διοικήσεως Στρατοπέδων, δημιουργημένο μετά το 1930 από την GPU), σημειώνονται πολλές εξεγέρσεις τα χρόνια 1946-53 (Κόλιμα, Κινγκίρ, Νόριλισκ και Καραγκάντα). Στο Ειδικό Στρατόπεδο 29 (για πολιτικούς κρατούμενους) της Βορκούτα και σε άλλα στρατόπεδα της περιοχής οι εξεγέρσεις καταστέλλονται στις αρχές Αυγούστου του '53 με αιματοχυσία. Εκατοντάδες οι νεκροί και οι εκτελεσθέντες, εκατοντάδες και οι τραυματίες. Παρ' όλα αυτά οι εξεγέρσεις θα συνεχισθούν σποραδικά μέχρι το 1955. Στις ΗΠΑ οι εξεγέρσεις σημειώνονται κυρίως στις φυλακές υψίστης ασφαλείας (Super Security) και μέσης ασφαλείας (Medium Security) με αποκορύφωμα την εξέγερση στις φυλακές Άττικα (υψίστης ασφαλείας, Courtyard System). Το καλοκαίρι του 1986 εξεγείρονται σε τρεις φυλακές του Περού οι πολιτικοί κρατούμενοι.

η ισότητα και η έμπραχτη ανθρώπινη αλληλεγγύη είναι τα μόνα αποτελεσματικά εμπόδια που μπορούμε ν' αντιπαραθέσουμε στα αντικοινωνικά ένστικτα μερικών από μας». Πέρασαν πενήντα χρόνια και το 1925 οι σουρεαλιστές αναφωνούν: «Ανοίξτε τις φυλακές. Δεν υπάρχουν εγκλήματα του κοινού ποινικού δικαίου». Στις 17 Φεβρουαρίου 1936 στο Οβιέντο, στη Μαδρίτη και στη Βαρκελώνη, μετά την εκλογική νίκη του Λαϊκού Μετώπου, ένοπλες ομάδες αναρχικών ανοίγουν τις πόρτες των φυλακών. Πολιτικοί και ποινικοί κρατούμενοι βαδίζουν χέρι χέρι προς την ελευθερία.

Οι εξεγέρσεις στις φυλακές και στα κάθε λογής «σωφρονιστήρια» έχουν κι αυτές τη δική τους ιστορία. Στα Σοβιετικά Στρατόπεδα Εργασίας, στα περίφημα «γκουλάγκ» (GULAG: Αρχηγείο Διοικήσεως Στρατοπέδων, δημιουργημένο μετά το 1930 από την GPU), σημειώνονται πολλές εξεγέρσεις τα χρόνια 1946-53 (Κόλιμα, Κινγκίρ, Νόριλισκ και Καραγκάντα). Στο Ειδικό Στρατόπεδο 29 (για πολιτικούς κρατούμενους) της Βορκούτα και σε άλλα στρατόπεδα της περιοχής οι εξεγέρσεις καταστέλλονται στις αρχές Αυγούστου του '53 με αιματοχυσία. Εκατοντάδες οι νεκροί και οι εκτελεσθέντες, εκατοντάδες και οι τραυματίες. Παρ' όλα αυτά οι εξεγέρσεις θα συνεχισθούν σποραδικά μέχρι το 1955. Στις ΗΠΑ οι εξεγέρσεις σημειώνονται κυρίως στις φυλακές υψίστης ασφαλείας (Super Security) και μέσης ασφαλείας (Medium Security) με αποκορύφωμα την εξέγερση στις φυλακές Άτικα (υψίστης ασφαλείας, Courtyard System). Το καλοκαίρι του 1986 εξεγείρονται σε τρεις φυλακές του Περού οι πολιτικοί κρατούμενοι. Μετά από ένα 24ωρο θα επανέλθει η...τάξη. Από τους 700 κρατούμενους είναι νεκροί οι μισοί! Την άνοιξη του 1990 στασιάζουν πεντακόσιοι κρατούμενοι στο Μάντσεστερ της Αγγλίας. Η Θάτσερ για μια ακόμη φορά θα ζητήσει τη βοήθεια του στρατού με αποτέλεσμα τον τραυματισμό περισσοτέρων από σαράντα φυλακισμένων. Δημοσιογράφοι αναφέρουν την ύπαρξη τουλάχιστον δέκα νεκρών χωρίς αυτό να διασταυρωθεί.

Στη μεταπολιτευτική Ελλάδα δεκάδες ήταν οι στάσεις και οι εξεγέρσεις των φυλακισμένων. Οι κυβερνήσεις άλλαζαν, οι υπουργοί Δικαιοσύνης διαδέχονταν ο ένας τον άλλον, όλες οι όψεις της ζωής της νεοελληνικής κοινωνίας μεταβάλλονταν με ταχείς ρυθμούς αλλά η κατάσταση στις φυλακές παρέμενε και παραμένει ίδια. Αμετάβλητα εδώ και δεκαπέντε χρόνια και τα βασικά αιτήματα των κρατουμένων: Να σταματήσουν τα βασανιστήρια και οι ξυλοδαρμοί, να καταργηθεί το Νταχάου της Κέρκυρας, να ξαναδικα-

ΦΩΤΟ: PRISMA

24.10.90: Γύρω απ' τη φωτιά οι εξεγερμένοι της Γ' και Δ' πτέρυγας του Κορυδαλλού φυλάνε τα κτίρια από ενδεχόμενη νυχτερινή επέμβαση.

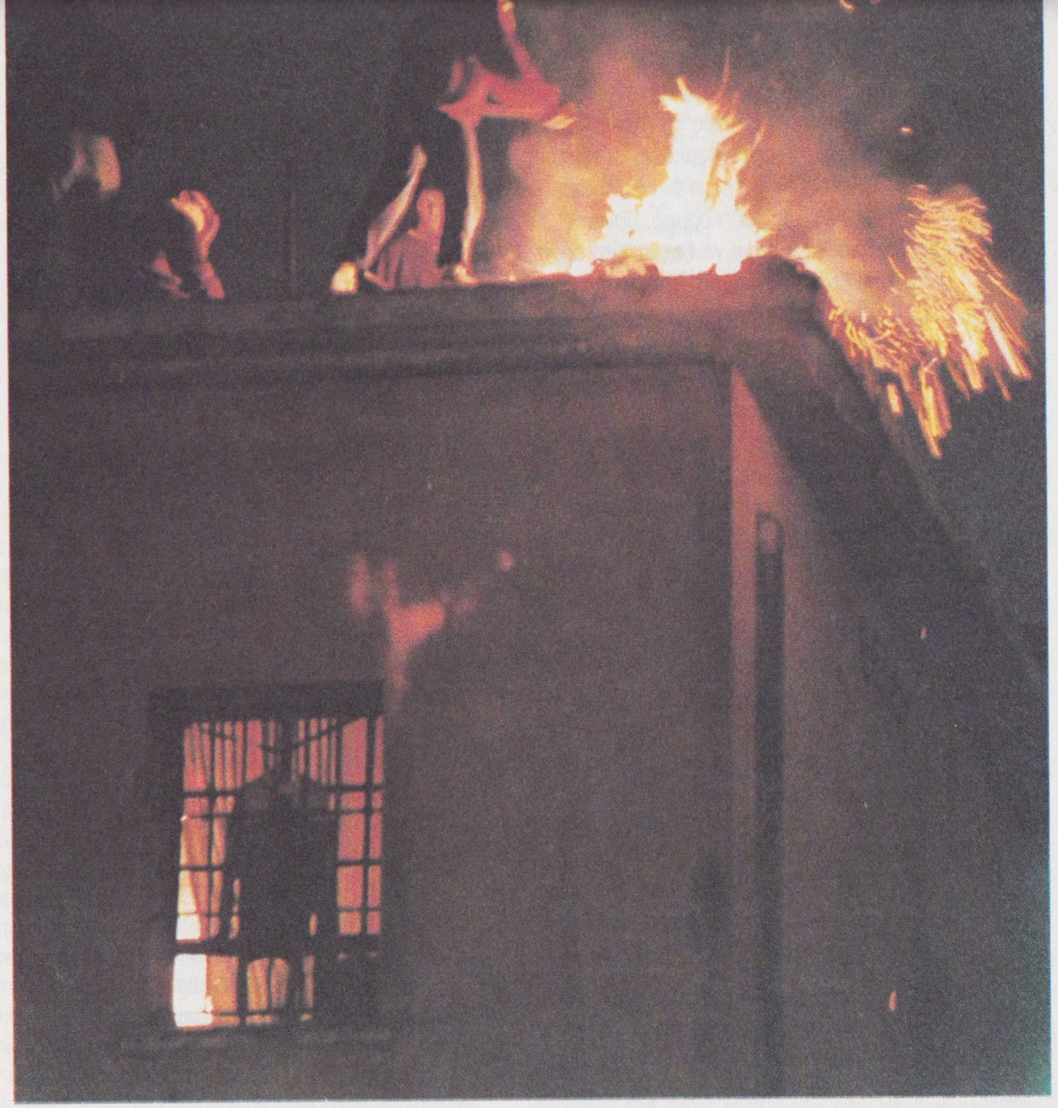
νόμος 969/79), να αντιμετωπίζονται ως ασθενείς οι τοξικομανείς κρατούμενοι, να καταργηθεί ο νόμος 743/70 και κυρίως το άρθρο 8 που περιέχει την «καθ' ομολογίαν τρίτου» δυνατότητα σύλληψης και κατα-

πτύχθηκε μετά τις φοιτητικές καταλήψεις του '79, μπορούμε να ισχυρισθούμε χωρίς υπερβολή ότι ήταν και παραμένει το σημαντικότερο κοινωνικό κίνημα στη μεταπολιτευτική Ελλάδα. Η άμεση σχέση αυτού

ναρχικών ανοίγουν τις πόρτες των φυλακών. Πολιτικοί και ποινικοί κρατούμενοι βαδίζουν χέρι χέρι προς την ελευθερία.

Οι εξεγέρσεις στις φυλακές και στα κάθε λογής «σωφρονιστήρια» έχουν κι αυτές τη δική τους ιστορία. Στα Σοβιετικά Στρατόπεδα Εργασίας, στα περίφημα «γκουλάγκ» (GULAG: Αρχηγείο Διοικήσεως Στρατοπέδων, δημιουργημένο μετά το 1930 από την GPU), σημειώνονται πολλές εξεγέρσεις τα χρόνια 1946-53 (Κόλιμα, Κινγκίρ, Νόριλισκ και Καραγκάντα). Στο Ειδικό Στρατόπεδο 29 (για πολιτικούς κρατούμενους) της Βορκούτα και σε άλλα στρατόπεδα της περιοχής οι εξεγέρσεις καταστέλλονται στις αρχές Αυγούστου του '53 με αιματοχυσία. Εκατοντάδες οι νεκροί και οι εκτελεσθέντες, εκατοντάδες και οι τραυματίες. Παρ' όλα αυτά οι εξεγέρσεις θα συνεχισθούν σποραδικά μέχρι το 1955. Στις ΗΠΑ οι εξεγέρσεις σημειώνονται κυρίως στις φυλακές υψίστης ασφαλείας (Super Security) και μέσης ασφαλείας (Medium Security) με αποκορύφωμα την εξέγερση στις φυλακές Άτικα (υψίστης ασφαλείας, Courtyard System). Το καλοκαίρι του 1986 εξεγείρονται σε τρεις φυλακές του Περού οι πολιτικοί κρατούμενοι. Μετά από ένα 24ωρο θα επανέλθει η...τάξη. Από τους 700 κρατούμενους είναι νεκροί οι μισοί! Την άνοιξη του 1990 στασιάζουν πεντακόσιοι κρατούμενοι στο Μάντσεστερ της Αγγλίας. Η Θάτσερ για μια ακόμη φορά θα ζητήσει τη βοήθεια του στρατού με αποτέλεσμα τον τραυματισμό περισσοτέρων από σαράντα φυλακισμένων. Δημοσιογράφοι αναφέρουν την ύπαρξη τουλάχιστον δέκα νεκρών χωρίς αυτό να διασταυρωθεί.

Στη μεταπολιτευτική Ελλάδα δεκάδες ήταν οι στάσεις και οι εξεγέρσεις των φυλακισμένων. Οι κυβερνήσεις άλλαζαν, οι υπουργοί Δικαιοσύνης διαδέχονταν ο ένας τον άλλον, όλες οι όψεις της ζωής της νεοελληνικής κοινωνίας μεταβάλλονταν με ταχείς ρυθμούς αλλά η κατάσταση στις φυλακές παρέμενε και παραμένει ίδια. Αμετάβλητα εδώ και δεκαπέντε χρόνια και τα βασικά αιτήματα των κρατουμένων: Να σταματήσουν τα βασανιστήρια και οι ξυλοδαρμοί, να καταργηθεί το Νταχάου της Κέρκυρας, να ξαναδικαστούν σε δευτεροβάθμιο δικαστήριο όσοι καταδικάστηκαν σε Πενταμελές Εφετείο ή Μικτό Ορκωτό πριν την 1.1.80 (να έχει δηλαδή αναδρομική ισχύ ο νόμος 969/79), να αντιμετωπίζονται ως ασθενείς οι τοξικομανείς κρατούμενοι, να καταργηθεί ο νόμος 743/70 και κυρίως το άρθρο 8 που περιέχει την «καθ' ομολογίαν τρίτου» δυνατότητα σύλληψης και καταδίκης για αδικήματα σχετιζόμενα με ναρκωτικά.

ΦΩΤΟ: PRISMA

24.10.90: Γύρω απ' τη φωτιά οι εξεγερμένοι της Γ' και Δ' πτέρυγας του Κορυδαλλού φυλάνε τα κτίρια από ενδεχόμενη νυχτερινή επέμβαση.

Οι αγώνες των φυλακισμένων (ποινικών και πολιτικών) και το κίνημα αλληλεγγύης σ' αυτούς, που αναπτύχθηκε μετά τις φοιτητικές καταλήψεις του '79, μπορούμε να ισχυρισθούμε χωρίς υπερβολή ότι ήταν και παραμένει το σημαντικότερο κοινωνικό κίνημα στη μεταπολιτευτική Ελλάδα. Η άμεση σχέση αυτού του κινήματος με το τεράστιο ζήτημα της υπεράσπισης των ανθρωπίνων, πολιτικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, ο συνεχής και με κάθε μέσο αγώνας των

κρατουμένων, οι μαζικές εκδηλώσεις αλληλεγγύης, οι πολυάριθμες προκηρύξεις, φυλλάδια, μπροσούρες, αφίσες, τα δημοσιεύματα του τύπου, πιστοποιούν την ένταση και τη συνέχειά του. Ο στόχος και η έκταση του κινήματος συνοψίζονται στο πασίγνωστο σύνθημα «ΓΙΑ ΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΧΩΡΙΣ ΦΥΛΑΚΕΣ, ΓΙΑ ΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΠΟΥ ΝΑ ΜΗΝ ΕΙΝΑΙ ΦΥΛΑΚΗ». Παρά τον αναμφίβολο μαξιμαλισμό του (φανερό και στο πιο πάνω σύνθημα) το κίνημα τούτο κατόρθωσε (ακόμη και στις πλέον «σκληροπυρηνικές» και δογματικές περιόδους του) να προκρίνει απτά αιτήματα όπως αυτά που προαναφέρθηκαν ή άλλα που, συνήθως, αφορούσαν στην απελευθέρωση συγκεκριμένων κρατουμένων. Αιτήματα τα οποία μπορούσαν να ικανοποιηθούν άμεσα —όπως συχνά συνέβαινε με τις απελευθερώσεις κρατουμένων— χαρίζοντας νίκες σ' έναν πολιτικοκοινωνικό χώρο που εθιζόταν ολοένα και περισσότερο στην ηττοπάθεια. Τα αιτήματά του ήταν πάντοτε ρεαλιστικά χωρίς όμως ποτέ να τολμήσει κανείς να τους αποδώσει την εύκολη (και συνηθισμένη παλαιότερα) κατηγορία του ρεφορμισμού. Η εναλλακτικότητα, ο συνδυασμός της επαναστατικότητας με την πραγματικότητα ή, διαφορετικά, η αλλαγή πριν από όποια πολιτική ή κοινωνική ανατροπή, είναι βαθιά ριζωμένη στη φύση του κινήματος για τις φυλακές. Κι αυτό το σημειώνουμε χωρίς καμιά πρόθεση εξαγωγής πολιτικής υπεραξίας.

Στην ανάπτυξη του κινήματος πρέπει να μνημονεύσουμε τρεις παράγοντες. Την γενιά των δικηγόρων που άρχισε να ασκεί επάγγελμα στα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης, στα χρόνια της υπερπολιτικοποίησης και της άνοιξης των ευαισθησιών, και αντιμετώπισε τους κρατουμένους ανθρώπινα και πολιτικά κι όχι ως «πελάτες». Είναι ενδεικτικοί και σε όλους γνωστοί οι αγώνες της Κατερίνας Ιατροπούλου και άλλων δικηγόρων για την αλλαγή του σωφρονιστικού συστήματος. Ένας δεύτερος παράγοντας είναι η ανάπτυξη του αναρχικού κινήματος το οποίο δημιούργησε μια τομή στην αντίληψη της παραδοσιακής αλλά και της εξωκοινοβουλευτικής αριστεράς, που μέχρι τότε θεωρούσε τους ποινικούς κρατουμένους «χαμένα κορμιά», «παράσιτα», «εχθρούς του σοσιαλισμού». Ο αναρχισμός, σε μια από τις σπάνιες στιγμές του στην Ελλάδα, κατόρθωσε να πείσει μεγάλα τμήματα της κοινωνίας να ενδιαφερθούν για το ζήτημα των φυλακών επειδή εκεί καθρεπτίζεται το μέτρο της ελευθερίας όλων. Το σωφρονιστικό σύστημα, μέσα κι έξω από τις φυλακές, θέλει να υποτάξει τον κάθε πολίτη, να μετατρέψει ολόκληρη την κοινωνία σε φυλακή εξαφανίζοντας τα αποδεικτικά στοιχεία της χρεωκοπίας του καθεστώτος. Τελευταίος παράγοντας, αλλά όχι λιγότερο σημαντικός, οι πολιτικοί κρατούμενοι, τόσο επί Νέας Δημοκρατίας όσο και στα πρώτα χρόνια διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, που δημιούργησαν ένα διαφορετικό κλίμα, κλίμα πολιτικοποίησης, αποενοχοποίησης, συνειδητοποίησης κι ελπίδας μέσα στις φυλακές ενώ ταυτόχρονα δημοσιοποιούσαν το αίσχος του σωφρονισμού.

Η εναλλακτικότητα, κι αυτό το σημειώνουμε χωρίς καμιά διάθεση εξαγωγής πολιτικής υπεραξίας, είναι βαθιά ριζωμένη στη φύση του κινήματος για τις φυλακές.

Το χρονικό που ακολουθεί, μέρος μιας εκτεταμένης καταγραφής πόνου, αγώνα και βάναυσων παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη μεταπολιτευτική Ελλάδα, άρχισε να συντάσσεται εν θερμώ τον περασμένο Οκτώβριο μόλις ξέσπασε η εξέγερση των κρατουμένων ως ελάχιστη προσφορά στον αγώνα τους. Γιατί θα πρέπει, αν ποτέ τα κολαστήρια αλλάξουν έστω και ελάχιστα, να μείνει στις μνήμες μας πως αυτό κατακτήθηκε και δεν χαρίστηκε από καμιά εξουσία. Κατακτήθηκε επειδή κάποια κινήματα αγω-

«ΓΔΕΡΝΟΥΝ ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΜΑΣ»

Γδέρνουν τα όνειρα των κρατουμένων, γδέρνουν και τα δικά μας. Αρνούνται ακόμη και το διάλογο σ' αυτούς που *«δεν θα δεχτούν σαν όρο ζωής τη φυλακή»*.

Στην προεκλογική περίοδο που διανύσαμε, ο κόσμος γύρω μας παρουσιάστηκε ξάφνου πιο όμορφος απ' ό,τι πιστεύαμε. Μέσα από τα προγράμματα και τις υποσχέσεις των υποψηφίων αποκτήσαμε, ίσως σε μακέτες και σχέδια, πάρκα, βρεφονηπιακούς σταθμούς, τρένα, πολιτιστικά κέντρα κι ό,τι άλλο βάζει ο νους μας — όμορφος κόσμος, μαγικός! Κι όλοι, τελικά, θελήσαμε να ξεχαστεί η ασχήμια κι ο ανθρώπινος πόνος. Έτσι, πέρασε σε δεύτερη μοίρα η εξέγερση των κρατουμένων στις φυλακές Αλικαρνασσού Ηρακλείου και Αγ. Στεφάνου Πάτρας. Ίσως γιατί αυτοί οι άνθρωποι δεν ψηφίζουν ακόμη και στην περίπτωση που δεν έχουν στερηθεί τα πολιτικά τους δικαιώματα. Την ίδια στιγμή που ... οι τολμηροί, οι ενωμένοι, αυτοί που έχουν τις γνώσεις, τα οράματα, την τόλμη και τη δύναμη κονταροχτυπιούνταν για το ποιος θα σώσει τις τσιμεντουπόλεις, στην Αλικαρνασσό και στον Άγιο Στέφανο, στα Νταχάου του 1990, αυτοί που έχουν *«απ' το λαμπρό του ήλιου φως, την πιο μικρή αχτίδα»* ζητούν ένα

Συνυπογράφουμε τα αιτήματά τους κι ας μας συγχωρέσουν αν κάτι ξεχνούμε — δεν είναι κι εδώ έξω τόσο καλά:

— Να φύγει ο βασανιστής διευθυντής φυλακών Αλικαρνασσού Γεωρ. Ψαραδάκης.
— Να ισχύσει αναδρομικά ο νόμος 969/79 ώστε να μπορούν να δικαστούν σε δευτεροβάθμιο δικαστήριο και οι κρατούμενοι που καταδικάστηκαν πριν το 1979.
— Να απολύονται με όρους όσοι εκτίουν τα 2/3 της ποινής.
— Να διαχωριστούν και ν' αντιμετωπίζονται ως ασθενείς οι τοξικομανείς κρατούμενοι.
— Να εξαγοράζεται η ποινή μέχρι τα τρία χρόνια.
— Να μπορούν όλοι οι κρατούμενοι να εκτίουν την ποινή τους στις αγροτικές φυλακές.
— Να μειωθούν οι ποινές.
— Να μην επιβληθούν ποινές για την εξέγερση.

Εμείς θα προσθέταμε:

— Να κατοχυρωθούν νομοθετικά όλα τα δικαιώματα των κρατουμένων που απορρέουν από το Σύνταγμα και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
— Να καταργηθούν οι πειθαρχικές ποινές και κάθε χρήση βίας ιδιαίτερα στις περι-

Στην προεκλογική περίοδο που διανύσαμε, ο κόσμος γύρω μας παρουσιάστηκε ξάφνου πιο όμορφος απ' ό,τι πιστεύαμε. Μέσα από τα προγράμματα και τις υποσχέσεις των υποψηφίων αποκτήσαμε, ίσως σε μακέτες και σχέδια, πάρκα, βρεφονηπιακούς σταθμούς, τρένα, πολιτιστικά κέντρα κι ό,τι άλλο βάζει ο νους μας — όμορφος κόσμος, μαγικός! Κι όλοι, τελικά, θελήσαμε να ξεχαστεί η ασχήμια κι ο ανθρώπινος πόνος. Έτσι, πέρασε σε δεύτερη μοίρα η εξέγερση των κρατουμένων στις φυλακές Αλικαρνασσού Ηρακλείου και Αγ. Στεφάνου Πάτρας. Ίσως γιατί αυτοί οι άνθρωποι δεν ψηφίζουν ακόμη και στην περίπτωση που δεν έχουν στερηθεί τα πολιτικά τους δικαιώματα. Την ίδια στιγμή που ...οι τολμηροί, οι ενωμένοι, αυτοί που έχουν τις γνώσεις, τα οράματα, την τόλμη και τη δύναμη κονταροχτυπιούνταν για το ποιος θα σώσει τις τσιμεντουπόλεις, στην Αλικαρνασσό και στον Άγιο Στέφανο, στα Νταχάου του 1990, αυτοί που έχουν *«απ' το λαμπρό του ήλιου φως, την πιο μικρή αχτίδα»* ζητούν ένα μόνο πράγμα: **να μην τους δέρνουν και να μην τους βασανίζουν!** Το Υπουργείο Δικαιοσύνης, σαν να 'θελε να τους ειρωνευτεί, έστειλε στην Αλικαρνασσό τον Ευάγγ. Κρινή, γενικό επιθεωρητή φυλακών, ο οποίος επανειλημμένα έχει μηνυθεί από κρατούμενους για βασανιστήρια κι από τους προϊσταμένους του για χρηματισμό!

Όμως δίπλα στην εξέγερση αναδύεται η ποίηση στα πανό των κρατουμένων και παραδίπλα τα αιτήματα. Αιτήματα συγκεκριμένα, αιτήματα δίκαια, αιτήματα πολιτικά, αιτήματα λογικά. Αιτήματα για τα οποία έχουν αγωνιστεί τουλάχιστον από το 1981. Συνυπογράφουμε τα αιτήματά τους γιατί τα κοινωνικά προβλήματα δεν αντιμετωπίζονται με την ποινικοποίηση της ζωής. Κι είμαστε μαζί τους γιατί οι διεκδικήσεις τους μας αφορούν άμεσα. Γιατί οι φυλακές είναι το μέτρο της ελευθερίας, της αξιοπρέπειας και της ανθρωπιάς της κοινωνίας μας.

ώστε να μπορούν να δικαστούν σε δευτεροβάθμιο δικαστήριο και οι κρατούμενοι που καταδικάστηκαν πριν το 1979.

— Να απολύονται με όρους όσοι εκτίουν τα 2/3 της ποινής.
— Να διαχωριστούν και ν' αντιμετωπίζονται ως ασθενείς οι τοξικομανείς κρατούμενοι.
— Να εξαγοράζεται η ποινή μέχρι τα τρία χρόνια.
— Να μπορούν όλοι οι κρατούμενοι να εκτίουν την ποινή τους στις αγροτικές φυλακές.
— Να μειωθούν οι ποινές.
— Να μην επιβληθούν ποινές για την εξέγερση.

Εμείς θα προσθέταμε:

— Να κατοχυρωθούν νομοθετικά όλα τα δικαιώματα των κρατουμένων που απορρέουν από το Σύνταγμα και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
— Να καταργηθούν οι πειθαρχικές ποινές και κάθε χρήση βίας ιδιαίτερα στις περιπτώσεις ενεργητικής ή παθητικής αντίστασης των κρατουμένων.
— Να έχει ο τύπος ελεύθερη πρόσβαση στις φυλακές.
— Να κατοχυρωθεί το δικαίωμα των κρατουμένων να συνιστούν ενώσεις, να διαβάζουν ελεύθερα εφημερίδες και να επικοινωνούν με το οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον χωρίς περιορισμούς.
— Να κατοχυρωθεί το δικαίωμα των κρατουμένων στην τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση.
— Να προωθηθούν αμέσως μορφές ημιελεύθερης διαβίωσης.

Η Ομοσπονδία Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων καλεί τους πολίτες να εκδηλώσουν με έμπρακτο τρόπο την αλληλεγγύη τους συμμετέχοντας ενεργά σε κάθε κινητοποίηση διαμαρτυρίας.

Αθήνα, 16.10.90

Το Προεδρείο

όσο και στα πρώτα χρόνια διακυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, που δημιούργησαν ένα διαφορετικό κλίμα, κλίμα πολιτικοποίησης, αποενοχοποίησης, συνειδητοποίησης κι ελπίδας μέσα στις φυλακές ενώ ταυτόχρονα δημοσιοποιούσαν το αίσχος του σωφρονισμού.

Η εναλλακτικότητα, κι αυτό το σημειώνουμε χωρίς καμιά διάθεση εξαγωγής πολιτικής υπεραξίας, είναι βαθιά ριζωμένη στη φύση του κινήματος για τις φυλακές.

Το χρονικό που ακολουθεί, μέρος μιας εκτεταμένης καταγραφής πόνου, αγώνα και βάναυσων παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη μεταπολιτευτική Ελλάδα, άρχισε να συντάσσεται εν θερμώ τον περασμένο Οκτώβριο μόλις ξέσπασε η εξέγερση των κρατουμένων ως ελάχιστη προσφορά στον αγώνα τους. Γιατί θα πρέπει, αν ποτέ τα κολαστήρια αλλάξουν έστω και ελάχιστα, να μείνει στις μνήμες μας πως αυτό κατακτήθηκε και δεν χαρίστηκε από καμιά εξουσία. Κατακτήθηκε επειδή κάποια κινήματα αγωνίστηκαν, επειδή κάποιοι άνθρωποι πόνεσαν και διαμαρτυρήθηκαν, επειδή κάποιοι άλλοι έχασαν τη ζωή τους.

Δεν αποφύγαμε τον πειρασμό να επεκταθούμε από τις φυλακές και στα άλλα ...ευαγή ιδρύματα, στα αστυνομικά τμήματα και στις ασφάλειες, στους αστυφύλακες που πυροβολούν τους πολίτες επειδή το «μηχανάκι» δεν σταμάτησε στο σήμα τους και σκοτώνουν για μια παράβαση ή για ένα παίσμα. Ήσυχοι πως κάπου ανάμεσα στην έκθεση της υπηρεσίας τους και στο δικαστήριο οι ρόλοι θα αντιστραφούν και ο θύτης θα γίνει θύμα που προστατεύει την κοινωνία από τα ...κακοποιά στοιχεία. Στη Δίωξη Ναρκωτικών που πουλά ηρωίνη για να συλλάβει δήθεν τους μεγαλέμπορους ναρκωτικών, στην ηγεσία των «αντι»-τρομοκρατικών μονάδων που πουλά όπλα ίσως για να εξαρθρώσει τη 17 Νοέμβρη, στις συζύγους ή τους αντίζηλους των ανθρώπων του «νόμου και της τάξης» που σκοτώνονται από τυχαίες εκπυρσοκροτήσεις των υπηρεσιακών περιστρόφων ή συγκρούονται με περιφερόμενα κουζινομάχαιρα όπως οι 15χρονοι προσκρούουν στις σφαίρες των αστυνομικών...

1.1.90: Ξεσηκώνονται εξήντα κρατούμενοι στο Σ.Κ.Α. ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ.

4.1.90: Δύο αστυνομικοί παραπέμπονται στη δικαιοσύνη για βασανιστήρια σε Κούρδο πολιτικό πρόσφυγα.

5.2.90: Δύο άτομα βασανίζονται από αστυφύλακες επί έντεκα ώρες.

22.22.90: Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, που βρίσκεται από τα μέσα Φεβρουαρίου και πάλι στις φυλακές Κέρκυρας, ξεκινά απεργία πείνας.

6.3.90: Ο 15χρονος μαθητής ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΙΚΕΡΗΣ δολοφονείται εν ψυχρώ στην Πρέβεζα από τον αστυφύλακα ΓΡ. ΣΠΥΡΑΚΟ. «Φορούσε κουκούλα», «κρατούσε λοστό», «προσπάθησε να διαρρήξει οπλοπωλείο» ανακοινώνουν, για να σπεύσει ο Υπουργός Δημόσιας Τάξης να δικαιολογήσει το δολοφόνο αστυφύλακα. Δεκαπέντε χρονών νεκρός. Για μια απόπειρα διάρρηξης που η αστυνομία την γνώριζε από την προηγούμενη, για ένα οπλοπωλείο που τελικά αποδείχθηκε μαγαζί με βιντεοκασέτες, για μια κουκούλα που δεν ήταν παρά η μπλούζα του μαθητή. Ο αστυφύλακας ούτε καν προφυλακίστηκε...

7.3.90: Ο αστυνομικός Π. ΚΟΥΤΡΟΥΛΗΣ καταδικάζεται για εμπόριο ναρκωτικών.

12.3.90: Ξεκινούν απεργία πείνας στις φυλακές Κέρκυρας οι κρατούμενοι ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΑΝΔΡΟΝΑΣ, ΤΑΣΟΣ ΜΠΕΛΟΣ, ΜΠΑΜΠΗΣ ΤΖΟΥΡΑΣ και ΠΑΡΙΣ ΑΡΑΠΟΣΤΑΘΗΣ. Αίτημά τους να κλείσει το Νταχάου της Κέρκυρας και να ξαναδικαστούν σε δευτεροβάθμιο δικαστήριο όσοι καταδικάστηκαν πριν το 1980 σε Μικτό Ορκωτό.

15.3.90: Ο αστυφύλακας Σ. ΓΚΙΑΟΥΡΑΚΗΣ δολοφονεί με το υπηρεσιακό περίστροφο τη γυναίκα του μπροστά στα μάτια του παιδιού τους.

Ξεκινά απεργία πείνας ο κρατούμενος ΚΩΣΤΑΣ ΑΞΥΠΟΛΗΤΟΣ.

25.3.90: Ο 22χρονος Σ. ΚΑΛΟΓΡΙΑΣ καταθέτει μήνυση εναντίον των αστυφυλάκων που τον ξυλοκόπησαν.

2.4.90: Οι αναρχικοί κρατούμενοι ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΟΓΛΗΣ και ΚΩΣΤΑΣ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ ξεκινούν απεργία πείνας.

6.5.90: Συλλαμβάνεται ο αστυφύλακας ΖΑΜΠΡΑΣ για κατοχή και προμήθεια ναρκωτικών.

10.5.90: Συλλαμβάνονται οι αστυφύλακες ΑΘ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ και ΜΗΤΣΟΥ επειδή περιέφραξαν δασική έκταση. Τίθενται σε διαθεσιμότητα.

20.9.90: Ο αστυφύλακας Ι. ΝΤΑΝΟΥ πυροβολεί

μας», «Αλίμονο σ' αυτούς που θα δεχτούν σαν όρο

ζεται για εμπόριο ναρκωτικών.

12.3.90: Ξεκινούν απεργία πείνας στις φυλακές Κέρκυρας οι κρατούμενοι ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΑΝΔΡΩΝΑΣ, ΤΑΣΟΣ ΜΠΕΛΟΣ, ΜΠΑΜΠΗΣ ΤΖΟΥΡΑΣ και ΠΑΡΙΣ ΑΡΑΠΟΣΤΑΘΗΣ. Αίτημά τους να κλείσει το Νταχάου της Κέρκυρας και να ξαναδικαστούν σε δευτεροβάθμιο δικαστήριο όσοι καταδικάστηκαν πριν το 1980 σε Μικτό Ορκωτό.

15.3.90: Ο αστυφύλακας Σ. ΓΚΙΑΟΥΡΑΚΗΣ δολοφονεί με το υπηρεσιακό περίστροφο τη γυναίκα του μπροστά στα μάτια του παιδιού τους.

Ξεκινά απεργία πείνας ο κρατούμενος ΚΩΣΤΑΣ ΑΞΥΠΟΛΗΤΟΣ.

25.3.90: Ο 22χρονος Σ. ΚΑΛΟΓΡΙΑΣ καταθέτει μήνυση εναντίον των αστυφυλάκων που τον ξυλοκόπησαν.

2.4.90: Οι αναρχικοί κρατούμενοι ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΟΓΛΗΣ και ΚΩΣΤΑΣ ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ ξεκινούν απεργία πείνας.

6.5.90: Συλλαμβάνεται ο αστυφύλακας ΖΑΜΠΡΑΣ για κατοχή και προμήθεια ναρκωτικών.

10.5.90: Συλλαμβάνονται οι αστυφύλακες ΑΘ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ και ΜΗΤΣΟΥ επειδή περιέφραξαν δασική έκταση. Τίθενται σε διαθεσιμότητα.

23.5.90: Καταδικάζεται σε φυλάκιση 15,5 ετών ο αστυνόμος Π. ΚΕΚΑΤΟΣ που είχε σκοτώσει πυροσβέστη για λόγους ερωτικής αντιζηλίας. Είναι από τις μεγαλύτερες ποινές που έχει καταδικαστεί ποτέ αστυφύλακας.

14.6.90: Κρεμασμένος με σεντόνι από τα κάγκελα του κελιού του, στο Ψυχιατρείο του Κορυδαλλού, βρέθηκε ο κρατούμενος ΑΝΤΩΝΗΣ ΒΡΑΧΑΤΗΣ.

26.6.90: Ο αστυνομικός Π. ΞΙΑΡΧΟΣ καταδικάζεται σε ποινή 12,5 ετών για κατοχή ηρωίνης. Ο Ξιάρχος υπηρετούσε στην προσωπική φρουρά της Μαργαρίτας Παπανδρέου.

3.7.90: Νεκρή βρέθηκε στο κελί της, στις φυλακές Κορυδαλλού, η 32χρονη ΑΝΝΑ ΕΞΑΡΧΟΥ, υπόδικη για χρήση ναρκωτικών. Σύμφωνα με το υπουργείο Δικαιοσύνης, η Εξάρχου αυτοκτόνησε.

11.7.90: Ξεκινά απεργία πείνας ο 19χρονος ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΑΜΑΤΘΑΙΟΥ, προφυλακισμένος για ρίψη μολότοφ. Είχε συλληφθεί με κριτήριο τα μακριά μαλλιά του...

3.9.90: Ο αστυνόμος Γ. ΤΣΙΚΛΟΣ πυροβολεί τον πολίτη Γ. ΚΥΡΟΥ.

20.9.90: Ο αστυφύλακας Ι. ΝΤΑΝΟΥ πυροβολεί και τραυματίζει τον 19χρονο φαντάρο Χ. ΜΥΛΩΝΟΠΟΥΛΟ ο οποίος οδηγούσε κλεμένο ποτοποδήλατο.

85 γυναίκες, κρατούμενες στον ΚΟΡΥΔΑΛΛΟ, αρνούνται να μπουν στα κελιά τους, διαμαρτυρόμενες για το κόψιμο του επισκεπτηρίου και των τηλεφωνημάτων με αφορμή τη συμμετοχή των δεσμοφυλάκων στην απεργία της ΑΔΕΔΥ.

23.9.90: Οι αστυφύλακες Δ. ΧΡΥΣΑΦΗΣ και Β. ΛΙΑΠΟΠΟΥΛΟΣ ξυλοκοπούν νεαρό με αφορμή διατάραξη κοινής ησυχίας. Περίπου ένα μήνα αργότερα οι ίδιοι αστυφύλακες συλλαμβάνονται να κλέβουν κασετόφωνα από αυτοκίνητα.

9.10.90: Αρχίζει η μεγαλύτερη εξέγερση των κρατουμένων. Στις φυλακές Αλικαρνασσού δεκαοκτώ εξεγερμένοι ζητούν επαφή με τον γενικό γραμματέα του υπουργείου Δικαιοσύνης, αλλά ο ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΚΡΙΝΗΣ, επιθεωρητής φυλακών του υπουργείου, απορρίπτει το αίτημά τους. Στα πανό τους οι εξεγερμένοι γράφουν: «Εξεγερθήκαμε ενάντια στους γδάρτες των ονείρων μας», «Αγαπημένη μας μανούλα σου στέλνουμε τα τρίμματα της καρδιάς μας», «Αλίμονο σ' αυτούς που θα δεχτούν σαν όρο ζωής τη φυλακή», «Σιχαινόμαστε τη δικαιοσύνη σας».

11.10.90: Τριακόσιοι κρατούμενοι των φυλακών Αγ. Στεφάνου Πάτρας εξεγείρονται. Ισχυρές αστυνομικές δυνάμεις συγκεντρώνονται στην περιοχή. «Δώστε μας δικαιοσύνη, όχι εξόντωση» γράφουν στα πανό τους οι κρατούμενοι.

15.10.90: Ο ΦΙΛΙΠΠΑΣ ΚΥΡΙΤΣΗΣ με επιστολή του στην *Ελευθεροτυπία* εκφράζει την αγανάκτησή του επειδή τις διαπραγματεύσεις με τους εξεγερμένους της Αλικαρνασσού από πλευράς υπουργείου Δικαιοσύνης ανέλαβε ο ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΚΡΙΝΗΣ. «Ο Κρινής ως διευθυντής των φυλακών Κορυδαλλού», γράφει ο Φ. Κυρίτσης, «διηύθυνε βασανισμούς κρατουμένων (όπως το ζεύγος Κουτσουμπού) στη διάρκεια της δικτατορίας, έγινε γνωστός στη μεταπολίτευση για τις προκλητικά προνομιακές συνθήκες που είχε εξασφαλίσει στους χουντικούς κρατούμενους, ως στενός συνεργάτης του εκτελεσθέντος ψυχιάτρου Μ. Μαράτου οδήγησε δεκάδες κρατούμενους του Ψυχιατρείου Κρατουμένων στο θάνατο, διηύθυνε τους βασανισμούς εμού και των άλλων πολιτικών

κρατουμένων Γ. Σκανδάλη και Κ. Μοίρα. Ο Κρινής έχει μηνυθεί άπειρες φορές από κρατουμένους για βασανιστήρια και από τους προϊσταμένους του για χρηματισμό κ.ά. Αλλά και τις σπάνιες φορές που έφθασε στα δικαστήρια, αθωώθηκε πρωτόδικα ή στο εφετείο...»

16.10.90: Πυρκαγιά στις φυλακές ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΥ. Οι κρατούμενοι ισχυρίζονται ότι επρόκειτο για προβοκάτσια των φυλάκων. Η διεύθυνση των φυλακών αλλά και της Πυροσβεστικής δεν ανακοινώνουν τίποτα σχετικό με τα αίτια της φωτιάς. Στα πανό τους οι κρατούμενοι γράφουν: «Εμάς που αγαπήσαμε την ελευθερία, στα σκοτάδια του θανάτου μας αμπάρωσαν και μας πυρπόλησαν με φωτιά».

Σε συγκέντρωση αλληλεγγύης στους φυλακισμένους, στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου, η ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΙΑΤΡΟΠΟΥΛΟΥ καταγγέλει την παραπληροφόρηση και την διακοπή επικοινωνίας με τους φυλακισμένους συνοψίζοντας τα αιτήματά τους: να ξαναδικαστούν οι ισοβίτες που καταδικάστηκαν πριν την 1.1.80 — αν αυτό δεν είναι εφικτό να μετατραπούν τα ισόβια σε 20 χρόνια σε όσους ανήκουν σ' αυτήν την κατηγορία. Να αποφυλακιστούν άμεσα όλοι οι κρατούμενοι που έχουν εκτίσει τα δύο τρία της ποινής τους χωρίς καμιά άλλη προϋπόθεση. Να αποποινικοποιηθεί η χρήση παράνομων ουσιών. Να μην ασκηθεί ποινική δίωξη για τις εξεγέρσεις.

Εξέγερση εκατόν πενήντα κρατουμένων στις φυλακές ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ.

17.10.90: Εξέγερση διακοσίων σαράντα κρατουμένων της Γ' πτέρυγας των φυλακών Κορυδαλλού με αιτήματα την απομάκρυνση του διευθυντή των φυλακών Ν. ΠΑΠΑΔΟΓΟΥΛΑ, υπεύθυνου για ξυλοδαρμούς κρατουμένων, τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, την υποχρεωτική αναστολή με την συμπλήρωση των δύο τρίτων της ποινής, την αποφυλάκιση των τοξικομανών και την εισαγωγή τους σε κατάλληλα θεραπευτήρια. Στο πανό τους γράφουν: «Η φυλακή είναι ο καθρέφτης της κοινωνίας μας».

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, σε ερώτηση δημοσιογράφων γιατί δεν διατυπώνει τα αιτήματα στον Ευαγγ. Κρινή, καταγγέλει: «Ως διευθυντής στον Κορυδαλλό έκανε εγκλήματα. Με είχε βασανίσει όταν ήμουν μόλις 20 χρονών».

Ανταλλαγή σφαιρών μεταξύ αστυνομικών και διαρρηκτών. Νεκρός ο 34χρονος ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ, δραπέτης των φυλακών.

18.10.90: Εξεγείρονται οι κρατούμενοι και στην Δ' πτέρυγα των φυλακών ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ.

Στην ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟ πληθαίνουν οι φωνές συμπαράστασης στον αγώνα των φυλακισμένων: το Εργατικό Κέντρο Ηρακλείου, πρωτοβουλίες φοιτητών, ομάδα αναρχικών...

19.10.90: Στον Κορυδαλλό η εξέγερση επεκτείνεται στο ΨΥΧΙΑΤΡΕΙΟ, στο Σ.Κ.Α., στις ΓΥΝΑΙΚΕΙΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ.

20.10.90: Εξεγείρονται οι κρατούμενοι στην Α' και Β' πτέρυγα των φυλακών ΛΑΡΙΣΑΣ και οι κρατούμενοι στις φυλακές ΧΑΛΚΙΔΑΣ. Αποχή από το συσσίτιο ξεκινούν οι κρατούμενοι στις φυλακές ΤΡΙΚΑΛΩΝ και ΝΕΑΠΟΛΗΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ.

Οι φοιτητές από το Ρέθυμνο, τα Χανιά και το Ηράκλειο μαζί με συγγενείς κρατουμένων συγκεντρώνονται έξω από τις φυλακές ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΥ: «Φυλακές, στρατός, ψυχιατρεία, να ποια είναι η εξουσία» φωνάζουν απ' έξω κι από μέσα απαντούν: «Τα δικά μας τα κελιά είναι ορατά, τα δικά σας αόρατα».

Συναυλία αλληλεγγύης διοργανώνεται στην Πλ. Ελευθερίας του Κορυδαλλού και χίλια περίπου άτομα διαδηλώνουν μέχρι τις φυλακές.

13.11.90: Με εισβολή των ΜΑΤ λήγει η εξέγερση στις φυλακές ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΥ. Έντεκα κρατούμενοι οδηγούνται στην απομόνωση.

20.11.90: Στις 7 το πρωί ΜΑΤ και ΕΚΑΜ εισβάλουν στις φυλακές Αγ. Στεφάνου Πάτρας. Στις 9 π.μ. η εξέγερση έχει τελειώσει: υπάρχουν πέντε τουλάχιστον τραυματίες κρατούμενοι και δεκάδες ξυλοκοπημένοι. Ο 35χρονος ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΑΝΔΡΟΝΑΣ και ο ΜΑΝΤΟ ΜΑΝΟΝΣΟ μεταφέρονται στο νοσοκομείο με θλαστικά τραύματα στο κεφάλι.

Ο αστυνομικός Κ. ΜΠΑΡΤΟΣ δολοφονεί τη φίλη του Κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

23.11.90: «...Οι απεχθείς δολοφόνοι του χθες έγιναν οι συνδικαλιστές του σήμερα. Και για πρώτη φορά έλαβαν συγκεκριμένες απαντήσεις από το υπουργείο Δικαιοσύνης χωρίς να πέσουν δακρυγόνα, χωρίς να δουλέψουν τα γκλομπ...» γράφει η *Καθημερινή*. Όμως οι κρατούμενοι ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΝΤΑΡΑΚΗΣ και ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ δίνουν με γράμμα τους στην *Ελευθεροτυπία* ανάγλυφη την εικόνα που επικρατεί στις φυλακές μετά την εξέγερση. Γράφουν: «...είμαστε γεμάτοι πληγές από τις περιποιήσεις των ΜΑΤ και των φυλάκων. Σακατεμένους μας πέταξαν στα μουχλιασμένα μπουντρούμια με σπασμένα τα κεφάλια, τα χέρια και τα πόδια».

15.12.90: Περισσότεροι από ογδόντα κρατούμενοι δραπετεύουν από τις φυλακές Κορυδαλλού. Ο υπουργός Δικαιοσύνης ΑΘ. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ υποβάλει την παραίτησή του, η οποία δεν γίνεται δεκτή. Αξίζει να σημειωθεί ότι ποτέ υπουργός Δικαιοσύνης δεν υπέβαλε παραίτηση από ευθιξία για τα βασανιστήρια σε βάρος κρατουμένων. Πολλοί από τους δραπέτες τις επόμενες ημέρες θα επιστρέψουν στις φυλακές μην έχοντας πού αλλού να πάνε.

20.12.90: Αστυνομικοί ξυλοκοπούν τον καταληψία μαθητή ΧΡΗΣΤΟ ΧΡΗΣΤΟΠΟΥΛΟ έξω από το σχολικό συγκρότημα της Γκράβας. Ο Χρηστόπουλος μεταφέρεται στο νοσοκομείο με σπασμένο τον αυχένα.

29.12.90: Οι κρατούμενοι της Δ' πτέρυγας των φυλακών ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ ξυλοκοπούνται από δύο διμοιρίες των ΜΑΤ και δεκάδες φύλακες που εισβάλουν στις 10.00 μ.μ. στα κελιά τους. Δέκα περίπου κρατούμενοι κατατσακισμένοι και μισοαναίσθητοι οδηγούνται στα πειθαρχεία.

17.1.91: Ο Π. ΤΣΟΥΜΠΡΗΣ ασκεί ποινική δίωξη για πρόκληση σωματικών βλαβών στους αστυφύλακες Α. ΘΕΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟ, Ν. ΝΤΑΒΡΟ και Π. ΛΑΣΚΑΣΟΒΙΤΗ.

21.1.91: Αστυνομικοί της Δίωξης Ναρκωτικών συλλαμβάνουν στην Κερατέα τον 25χρονο Τούρκο ΣΟΥΛΕΪΜΑΝ ΑΚΙΑΡ. Οι αστυνομικοί τον χτυπούν μέχρι που πέφτει σε κώμα.

26.1.91: Μήνυση για βασανιστήρια υπέβαλε ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ κατά του αρχιφύλακα των

Διαδήλωση αλληλεγγύης στους φυλακισμένους

κρατούμενοι που έχουν εκτίσει τα δύο τρία της ποινής τους χωρίς καμιά άλλη προϋπόθεση. Να αποποινικοποιηθεί η χρήση παράνομων ουσιών. Να μην ασκηθεί ποινική δίωξη για τις εξεγέρσεις.

Εξέγερση εκατόν πενήντα κρατουμένων στις φυλακές ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ.

17.10.90: Εξέγερση διακοσίων σαράντα κρατουμένων της Γ΄ πτέρυγας των φυλακών Κορυδαλλού με αιτήματα την απομάκρυνση του διευθυντή των φυλακών Ν. ΠΑΠΑΔΟΓΟΥΛΑ, υπεύθυνου για ξυλοδαρμούς κρατουμένων, τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης, την υποχρεωτική αναστολή με την συμπλήρωση των δύο τρίτων της ποινής, την αποφυλάκιση των τοξικομανών και την εισαγωγή τους σε κατάλληλα θεραπευτήρια. Στο πανό τους γράφουν: «Η φυλακή είναι ο καθρέφτης της κοινωνίας μας».

Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, σε ερώτηση δημοσιο-

κές, στρατός, ψυχιατρεία, να ποια είναι η εξουσία» φωνάζουν απ' έξω κι από μέσα απαντούν: «Τα δικά μας τα κελιά είναι ορατά, τα δικά σας αόρατα».

Συναυλία αλληλεγγύης διοργανώνεται στην Πλ. Ελευθερίας του Κορυδαλλού και χίλια περίπου άτομα διαδηλώνουν μέχρι τις φυλακές.

13.11.90: Με εισβολή των ΜΑΤ λήγει η εξέγερση στις φυλακές ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΟΥ. Έντεκα κρατούμενοι οδηγούνται στην απομόνωση.

20.11.90: Στις 7 το πρωί ΜΑΤ και ΕΚΑΜ εισβάλουν στις φυλακές Αγ. Στεφάνου Πάτρας. Στις 9 π.μ. η εξέγερση έχει τελειώσει: υπάρχουν πέντε τουλάχιστον τραυματίες κρατούμενοι και δεκάδες ξυλοκοπημένοι. Ο 35χρονος ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΑΝΔΡΟΝΑΣ και ο ΜΑΝΤΟ ΜΑΝΟΝΣΟ μεταφέρονται στο νοσοκομείο με θλαστικά τραύματα στο κεφάλι.

Ο αστυνομικός Κ. ΜΠΑΡΤΟΣ δολοφονεί τη φίλη του Κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

σχολικό συγκρότημα της Γκράβας. Ο Χρηστόπουλος μεταφέρεται στο νοσοκομείο με σπασμένο τον αυχένα.

29.12.90: Οι κρατούμενοι της Δ΄ πτέρυγας των φυλακών ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΥ ξυλοκοπούνται από δύο διμοιρίες των ΜΑΤ και δεκάδες φύλακες που εισβάλουν στις 10.00 μ.μ. στα κελιά τους. Δέκα περίπου κρατούμενοι κατατσακισμένοι και μισοαναίσθητοι οδηγούνται στα πειθαρχεία.

17.1.91: Ο Π. ΤΣΟΥΜΠΡΗΣ ασκεί ποινική δίωξη για πρόκληση σωματικών βλαβών στους αστυφύλακες Α. ΘΕΟΦΙΛΟΠΟΥΛΟ, Ν. ΝΤΑΒΡΟ και Π. ΛΑΣΚΑΣΟΒΙΤΗ.

21.1.91: Αστυνομικοί της Δίωξης Ναρκωτικών συλλαμβάνουν στην Κερατέα τον 25χρονο Τούρκο ΣΟΥΛΕΪΜΑΝ ΑΚΙΑΡ. Οι αστυνομικοί τον χτυπούν μέχρι που πέφτει σε κώμα.

26.1.91: Μήνυση για βασανιστήρια υπέβαλε ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ κατά του αρχιφύλακα των

Διαδήλωση αλληλεγγύης στους φυλακισμένους

φυλακών Αλικαρνασσού Γ. ΠΑΠΠΑ και των φυλάκων Ν. ΒΑΡΟΥΧΑ και ΒΑΜΒΟΥΚΑ. Τον είχαν βασανίσει μετά την καταστολή της εξέγερσης κι ενώ βρισκόταν πληγωμένος στο πειθαρχείο των φυλακών. Μάρτυρες πρότεινε εννέα συγκρατούμενούς του.

29.1.91: Ο Τούρκος ΣΟΥΛΕΪΜΑΝ ΑΚΙΑΡ πεθαίνει χωρίς ποτέ να συνέλθει στην εντατική μονάδα του ΚΑΤ.

31.1.91: Η *Ελευθεροτυπία* δίνει στη δημοσιότητα την εμπιστευτική έκθεση του ιατροδικαστή ΧΡΗΣΤΟΥ ΒΟΥΡΔΑ για την κατάσταση στο Ψυχιατρείο των φυλακών Κορυδαλλού. Η έκθεση είχε υποβληθεί στον προϊστάμενο της Εισαγγελίας Εφετών Πειραιά, Κ. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟ, στις 12.3.90, χωρίς να προωθηθεί στο υπουργείο Δικαιοσύνης: Συμφόρηση (διπλάσιος αριθμός κρατουμένων από τις προδιαγραφές), βρώμικα κλινοσκεπάσματα και αποχωρητήρια, ένας ή δύο ψυχίατροι για διακόσιους πενήντα κρατούμενους, ψυχασθενείς και τοξικομανείς μαζί κ.λπ. Η θητεία του κ. Βούρδα, αναφέρει η *Ελευθεροτυπία*, διήρκεσε δέκα μήνες. Τόσο άντεξε. Τον αντικατέστησε, ως επισκέπτης γιατρός, ο ΣΠΥΡΟΣ ΣΠΥΡΟΓΛΟΥ, ο οποίος, αντί 80.000 δρχ. την επίσκεψη, όποιο απόγευμα της εβδομάδας αδειάζει, καλύπτει τις ανάγκες όχι μόνο του ψυχιατρείου αλλά και των ανδρικών και γυναικείων φυλακών.

Το ποιόν του Σπύρογλου είναι γνωστό από καταγγελίες τοξικομανών κρατουμένων: Προκειμένου να γνωματεύσει την τοξικομανία τους για να τύχουν από τα δικαστήρια της ευνοϊκής μεταχείρισης που νομίμως δικαιούνται λόγω «ηλαττωμένου καταλογισμού» χρηματίζεται. Κάθε δικηγόρος που αναλαμβάνει υπόθεση ναρκωτικών δεν θα παραλείψει να ρωτήσει τον πελάτη του αν...πέρασε από τον Σπύρογλου. Άλλωστε κι ο προκάτοχός του ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΡΑΤΟΣ την ίδια δουλειά έκανε. Μόνο που η «Επαναστατική Αλληλεγγύη», σκοτώνοντάς τον, προτίμησε τον ασφαλή λαϊκισμό. Πρόβαλε ότι αποφυλάκιζε (;) εμπόρους (;) ναρκωτικών (;) δίχως λέξη για τους εκβιασμούς του σε ετοιμοθάνατους τοξικομανείς.

2.2.91: Ο ξυλοδαρμός κι ο θάνατος του Ακιάρ που η αστυνομία κρατά μυστικά αποκτούν δημοσιότητα. Πέντε βουλευτές του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ καταθέτουν επερώτηση ενώ ο ιατροδικαστής Μ. Μπεναρδής αποδίδει το θάνατο του Τούρκου σε «πνευμονία που εγκαταστάθηκε εξαιτίας των πολλαπλών κά διαμορφωμένα γι' αυτούς κελιά του Κορυδαλλού οι ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΠΟΥΚΕΤΣΙΔΗΣ, ΣΠΥΡΟΣ ΚΟΓΙΑΝΝΗΣ και ΡΟΖΑ ΜΠΕΡΚΝΕΡ, διαμαρτυρόμενοι για την καταπάτηση και των στοιχειωδών δικαιωμάτων τους. Η κράτηση σε απομόνωση, η απόφαση του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών να μην τους δοθεί η δικογραφία, η παρατεινόμενη προφυλάκιση παρά το γεγονός ότι αποδεδειγμένα δεν είναι ύποπτοι φυγής, συνιστούν πρωτοφανείς παραβιάσεις των συνταγματικών δικαιωμάτων στη μεταπολιτευτική Ελλάδα.

8.2.91: Κρατούμενοι των φυλακών Λάρισας καταγγέλλουν με επιστολή τους στην *Ελευθεροτυπία* το ξυλοκόπημα συγκρατουμένων τους από τη φρουρά των φυλακών. Αρκετοί από τους φύλακες κτυπούσαν, φορώντας κουκούλες για να μην αναγνωρισθούν, με γκλομπ, ξύλα και σιδερένιες ακίδες. Αφορμή η διαμαρτυρία των κρατουμένων για τις συνθήκες διαβίωσης που εκδηλώθηκε με αποχή από το συσσίτιο. Οι κρατούμενοι ΠΕΤΡΟΣ ΓΑΡΓΑΛΑΚΟΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΒΑΣΙΛΗΣ ΔΡΑΚΟΣ, ΝΙΚΟΣ ΤΡΑΜΠΟΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΜΥΤΙΛΗΝΙΟΣ, ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΛΑΝΑΡΑΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΡΟΕΣΤΟΣ, ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΜΑΡΓΑΝΤΙΝΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΝΑΚΟΣ, ΣΠΥΡΟΣ ΓΙΟΣΔΕΚΟΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΓΙΩΤΗΣ, ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΕΤΡΟΣ ΠΕΝΤΑΡΑΚΗΣ, ΒΛΑΣΗΣ ΨΩΦΑΚΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΡΟΥΜΠΑΝΗΣ, ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΕΛΕΚΡΙΝΗΣ και ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΣΧΑΛΗΣ, αρκετοί από τους οποίους κακοποιημένοι, μεταφέρθηκαν σε άλλες φυλακές.

11.2.91: Δίνεται στη δημοσιότητα ο νέος σωφρονιστικός κώδικας του υπουργείου Δικαιοσύνης. Σύμφωνα με αυτόν οι ισοβίτες μπορούν να απολύονται όταν εκτίσουν τα 16 χρόνια της ποινής τους έχοντας όμως συμπληρώσει τέσσερα χρόνια εργασίας. Η υπό όρους απόλυση κρατουμένου λαμβάνει χώρα οπωσδήποτε...εκτός αν κριθεί με ειδική αιτιολογία ότι πρέπει να συνεχισθεί η κράτησή του. Επίσης καθιερώνονται: σύστημα μορίων συμπεριφοράς, άδειες και επίσκεψη συζύγων σε χώρο χωρίς οπτική επαφή. Την ίδια ώρα, ο 22χρονος ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΚΟΜΙΑΝΙΔΗΣ και ο 30χρονος ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ, δραπέτες του νοσοκομείου των φυλακών Κορυδαλλού, από το εδώλιο του δικαστηρίου περιγράφουν: «Τρεις ολόκληρες μέρες μας είχαν νηστικούς και οι δεσμοφύλακες μας κτυπούσαν. Ο διευθυντής Κ. ΛΟΓΑΡΑΣ μας κορόιδευε λέγοντας ότι τα τραύματα τα προξενήσαμε μόνοι μας. Δεν είμαστε εγκλη-

3.3.91: Με αφορμή το λαθρεμπόριο όπλων από αστυνομικούς, *Το Βήμα*, σε άρθρο του για την παραβατικότητα των αστυνομικών οργάνων, σημειώνει ότι από το 1985 ως σήμερα έχουν σημειωθεί 86 περιπτώσεις παράνομης χρήσης των υπηρεσιακών περιστρόφων και 19 περιπτώσεις που αστυνομικοί πυροβόλησαν μέλη των οικογενειών τους. Από το 1976 ως σήμερα έξι αστυνομικοί αναμίχθηκαν σε ληστείες, 32 σε κλοπές, επτά σε αρχαιοκαπηλεία, έξι σε βιασμούς, οκτώ σε διαρρήξεις, 45 σε δωροληψίες, 14 σε απάτες, περισσότεροι από δέκα σε εμπόριο ναρκωτικών και δώδεκα σε λαθρεμπόριο. Οι αριθμοί αυτοί είναι μάλλον μετριοπαθείς αφού η *Ελευθεροτυπία* έχει δημοσιεύσει (27.2.91) 24 περιπτώσεις ποικίλων παρανομιών αστυφυλάκων και αστυνομικών σε διάστημα δεκατεσσάρων μόνο μηνών (1.1.90-20.2.91) ενώ ο *Ταχυδρόμος* (4.4.91) αναφέρει 27 περιπτώσεις από τον Απρίλιο του '91 μέχρι τις 20.2.91.

18.3.91: Η σύζυγος του γενικού γραμματέα του υπουργείου Δημόσιας Τάξης Μ. ΚΟΥΤΕΛΙΔΑΚΗ τραυματίζεται στην κοιλιακή χώρα με μαχαίρι. Την επομένη η *Αυριανή* δημοσιεύει ότι ο Μ. ΚΟΥΤΕΛΙΔΑΚΗΣ αποπειράθηκε να δολοφονήσει τη σύζυγό του.

19.3.91: Σε επιστολή του στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, στον πρωθυπουργό, τον υπουργό Δικαιοσύνης και τον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου, ο ισοβίτης ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ζητά την απελευθέρωση. Σε προηγούμενο γράμμα του από τις φυλακές της Κέρκυρας έγραφε: «Αρνούμαι να υποβάλω αίτηση χάριτος. Γιατί η αίτηση χάριτος είναι γι' αυτούς που αισθάνονται ένοχοι και που πράγματι είναι στη συνείδηση του κάθε ανθρώπου ένοχοι».

4.4.91: Στις φυλακές της Λάρισας κρεμάστηκε ο 20χρονος κρατούμενος ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΑΝΝΗΣ.

Σε γράμμα του στην *Ελευθεροτυπία* ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ γράφει μεταξύ άλλων: «...ο ουσιαστικός ρόλος μιας αληθινής δικαιοσύνης [είναι] (...) να ερευνά βαθιά και τολμηρά την καθαυτό πηγή που γέννησε και ανέπτυξε μια πράξη. (...) Να μην στρέφει η δικαιοσύνη την τόλμη της στη συντριβή ενός ανθρώπου αλλά μέσα στις βαθιές ρίζες της αδικίας, που πρέπει να συντρίψει».

7.4.91: Σύμφωνα με καταγγελία του βουλευτή του ΠΑΣΟΚ Γ. ΚΑΤΣΙΜΠΑΡΔΗ, στο αστυνομικό τμήμα

καλύπτει τις ανάγκες όχι μόνο του ψυχιατρείου αλλά και των ανδρικών και γυναικείων φυλακών.

Το ποιόν του Σπύρογλου είναι γνωστό από καταγγελίες τοξικομανών κρατουμένων: Προκειμένου να γνωματεύσει την τοξικομανία τους για να τύχουν από τα δικαστήρια της ευνοϊκής μεταχείρισης που νομίμως δικαιούνται λόγω «ηλαττωμένου καταλογισμού» χρηματίζεται. Κάθε δικηγόρος που αναλαμβάνει υπόθεση ναρκωτικών δεν θα παραλείψει να ρωτήσει τον πελάτη του αν...πέρασε από τον Σπύρογλου. Άλλωστε κι ο προκάτοχός του ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΡΑΤΟΣ την ίδια δουλειά έκανε. Μόνο που η «Επαναστατική Αλληλεγγύη», σκοτώνοντάς τον, προτίμησε τον ασφαλή λαϊκισμό. Πρόβαλε ότι αποφυλάκιζε (;) εμπόρους (;) ναρκωτικών (;) δίχως λέξη για τους εκβιασμούς του σε ετοιμοθάνατους τοξικομανείς.

2.2.91: Ο ξυλοδαρμός κι ο θάνατος του Ακιάρ που η αστυνομία κρατά μυστικά αποκτούν δημοσιότητα. Πέντε βουλευτές του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ καταθέτουν επερώτηση ενώ ο ιατροδικαστής Μ. Μπεναρδής αποδίδει το θάνατο του Τούρκου σε «πνευμονία που εγκαταστάθηκε εξαιτίας των πολλαπλών τραυμάτων». Αντίθετα στο βιβλίο εισαγωγών του ΚΑΤ αναφέρεται ότι ο ΣΟΥΛΕΪΜΑΝ ΑΚΙΑΡ έφερε βαριά κρανιοεγκεφαλική κάκωση (κωματώδης), πολλαπλά κατάγματα πλευρών, ρήξη εντέρου, κακώσεις των έξω γεννητικών οργάνων.

Η ΚΙΝΗΣΗ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ σε συνέντευξη τύπου καταγγέλλει ότι οι οκτώ συλληφθέντες στα επεισόδια των μαθητικών κινητοποιήσεων, οι οποίοι εξακολουθούν να κρατούνται παρανόμως στην Ασφάλεια, έχουν κακοποιηθεί από αστυφύλακες τόσο κατά τη σύλληψή τους, όσο και κατά τη διάρκεια της κράτησης στην Ασφάλεια.

Ο ΑΣΤΕΡΗΣ ΜΟΣΙΟΣ, κρατούμενος στις φυλακές Αλικαρνασσού Ηρακλείου Κρήτης, μηνύει τον διευθυντή των φυλακών Γ. ΨΑΡΑΔΑΚΗ για παραβίαση του απορρήτου των επιστολών. Ο Γ. Ψαραδάκης σύμφωνα με την αναφορά του κρατούμενου όχι μόνο άνοιγε τις επιστολές αλλά και παραποιούσε το περιεχόμενό τους με αποτέλεσμα να δημιουργούνται παρεξηγήσεις μεταξύ των κρατουμένων.

4.2.91: Απεργία πείνας ξεκινούν μέσα στα ειδικά ΚΩΣΤΑΣ ΓΙΩΤΗΣ, ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΕΤΡΟΣ ΠΕΝΤΑΡΑΚΗΣ, ΒΛΑΣΗΣ ΨΩΦΑΚΗΣ, ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΡΟΥΜΠΑΝΗΣ, ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΕΛΕΚΡΙΝΗΣ και ΒΑΣΙΛΗΣ ΠΑΣΧΑΛΗΣ, αρκετοί από τους οποίους κακοποιημένοι, μεταφέρθηκαν σε άλλες φυλακές.

11.2.91: Δίνεται στη δημοσιότητα ο νέος σωφρονιστικός κώδικας του υπουργείου Δικαιοσύνης. Σύμφωνα με αυτόν οι ισοβίτες μπορούν να απολύονται όταν εκτίσουν τα 16 χρόνια της ποινής τους έχοντας όμως συμπληρώσει τέσσερα χρόνια εργασίας. Η υπό όρους απόλυση κρατουμένου λαμβάνει χώρα οπωσδήποτε...εκτός αν κριθεί με ειδική αιτιολογία ότι πρέπει να συνεχισθεί η κράτησή του. Επίσης καθιερώνονται: σύστημα μορίων συμπεριφοράς, άδειες και επίσκεψη συζύγων σε χώρο χωρίς οπτική επαφή. Την ίδια ώρα, ο 22χρονος ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΚΟΜΙΑΝΙΔΗΣ και ο 30χρονος ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ, δραπέτες του νοσοκομείου των φυλακών Κορυδαλλού, από το εδώλιο του δικαστηρίου περιγράφουν: «Τρεις ολόκληρες μέρες μας είχαν νηστικούς και οι δεσμοφύλακες μας κτυπούσαν. Ο διευθυντής κ. ΛΟΓΑΡΑΣ μας κορόιδευε λέγοντας ότι τα τραύματα τα προξενήσαμε μόνοι μας. Δεν είμαστε εγκληματίες. Πρέπει κάποτε να μάθετε ότι δεν μπορούν αυτοί, που εσείς πληρώνετε για να μας φέρουν στον ίσιο δρόμο, να μας κακοποιούν και να μας σπρώχνουν στην παρανομία. Μας είχαν δέσει σ' ένα κρεβάτι και μας κτυπούσαν με τα γκλομπ».

19.2.91: Ο αρχιφύλακας ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΚΟΥΤΟΥΖΑΣ που υπηρετεί στην προσωπική φρουρά του Προέδρου της Δημοκρατίας πυροβολεί για προσωπικούς λόγους και τραυματίζει στα γεννητικά όργανα και στο πόδι τον ΦΙΛ. ΓΙΑΤΖΗ.

20.2.91: Συλλαμβάνονται επ' αυτοφώρω οι αστυνομικοί ΠΕΤΡΟΣ ΚΟΣΥΦΑΚΗΣ και ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΡΓΥΡΗΣ, οι οποίοι υπηρετούσαν στην προσωπική ασφάλεια του πρωθυπουργού, για λαθρεμπόριο όπλων. Ο Αργύρης υπηρετούσε παράλληλα και στις Ειδικές Κατασταλτικές Μονάδες (ΕΚΑΜ) ενώ ο αδελφός του ΝΙΚΟΣ ΑΡΓΥΡΗΣ είναι ο διοικητής των ΕΚΑΜ! Τεράστια ερωτηματικά θα δημιουργηθούν στην κοινή γνώμη όταν θα αποκαλυφθεί ότι ο Γιάννης Αργύρης πρωτοστάτησε στην, εν ψυχρώ και μπροστά στις αδηφάγες κάμερες της τηλεόρασης, δολοφονία του ΜΙΧΑΛΗ ΠΡΕΚΑ, την 1.10.87.

19.3.91: Σε επιστολή του στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, στον πρωθυπουργό, τον υπουργό Δικαιοσύνης και τον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου, ο ισοβίτης ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ζητά την απελευθέρωση. Σε προηγούμενο γράμμα του από τις φυλακές της Κέρκυρας έγραφε: «Αρνούμαι να υποβάλω αίτηση χάριτος. Γιατί η αίτηση χάριτος είναι γι' αυτούς που αισθάνονται ένοχοι και που πράγματι είναι στη συνείδηση του κάθε ανθρώπου ένοχοι».

4.4.91: Στις φυλακές της Λάρισας κρεμάστηκε ο 20χρονος κρατούμενος ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΑΝΝΗΣ.

Σε γράμμα του στην *Ελευθεροτυπία* ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ γράφει μεταξύ άλλων: «...ο ουσιαστικός ρόλος μιας αληθινής δικαιοσύνης [είναι] (...) να ερευνά βαθιά και τολμηρά την καθαυτό πηγή που γέννησε και ανέπτυξε μια πράξη. (...) Να μην στρέφει η δικαιοσύνη την τόλμη της στη συντριβή ενός ανθρώπου αλλά μέσα στις βαθιές ρίζες της αδικίας, που πρέπει να συντρίψει».

7.4.91: Σύμφωνα με καταγγελία του βουλευτή του ΠΑΣΟΚ Γ. ΚΑΤΣΙΜΠΑΡΔΗ, στο αστυνομικό τμήμα της Θήβας βασανίστηκαν οι νεαροί ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΑΚΡΥΝΙΤΣΑΣ, ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΑΚΡΥΠΟΥΛΙΑΣ και ΑΡΓΥΡΗΣ ΚΑΒΑΤΑΣ. Ο διοικητής του παραρτήματος ασφαλείας ΘΕΜ. ΤΣΙΜΠΡΗΣ και ο αρχιφύλακας Δ. ΜΠΑΚΑΛΟΝΗΣ τους γρονθοκόπησαν στο κεφάλι, τους κλώτσησαν στο στομάχι και στα γεννητικά όργανα, έσβησαν αναμμένο τσιγάρο στο πρόσωπο του ενός νεαρού και τους απείλησαν, με τα περίστροφα στον κρόταφο, ότι θα τους σκοτώσουν αν δεν ομολογήσουν. Οι τρεις νεαροί υπέβαλαν μηνύσεις όπου καταγγέλεται ο αστυνομικός διευθυντής Βοιωτίας ΚΩΝ. ΓΚΕΛΕΣΗΣ ως ηθικός αυτουργός των αδικημάτων. Οι ιατροδικαστικές εκθέσεις επιβεβαιώνουν τα βασανιστήρια που υπέστησαν οι τρεις κρατούμενοι.

13.4.91: Στη Θεσσαλονίκη ο αστυφύλακας ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΞΟΥΜΑΛΟΥΔΗΣ πυροβόλησε δύο φορές και σκότωσε τον 26χρονο φαντάρο ΓΕΩΡΓΙΟ ΒΕΗ που οδηγούσε κλεμμένο ημιφορτηγό. Κατά την αστυνομία ο Γ. Βέης επιτέθηκε με μαχαίρι στον αστυφύλακα όταν αναγκάστηκε να εγκαταλείψει το ημιφορτηγό.

Μιχαήλ Πρωτοψάλτης

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ

Το Οικολογικό Κίνημα και οι Μαρξιστές

Η οικολογία είναι μια απάντηση στα προβλήματα που έχουν συσσωρευτεί στο σημερινό κόσμο. Από τη φιλοσοφία μέχρι την πολιτική και την καθημερινότητα υπάρχουν στάσεις ζωής και απόψεις που θα μπορούσαν να ονομαστούν οικολογικές. Αν δεν είχαμε συνηθίσει να θεωρούμε τις σοσιαλιστικές, κομμουνιστικές απόψεις ως ένα σταθερό και παγιωμένο σύστημα αξιών, τότε το επίθετο οικολογικός θα ήταν πολύ συγγενικό με τα επίθετα σοσιαλιστικός, κομμουνιστικός. Για ανθρώπους όμως που αγωνίστηκαν και αγωνίζονται ώστε η ζωή τους να βρίσκεται σε συνέπεια με τις αξίες που διακηρύσσουν, ο σεβασμός του ανθρώπινου όντος και οι συνθήκες μέσα στις οποίες μπορεί να αναπτυχθεί ολόπλευρα και ελεύθερα δεν έρχεται σε αντίφαση με το σεβασμό προς τις άλλες μορφές ζωής, προς ανθρώπους με διαφορετικές κουλτούρες ή διαφορετικές ανάγκες. Ο Μαρξ εξέφρασε συμπυκνωμένα την οικονομία του κομμουνισμού με τη φράση: «από τον καθένα σύμφωνα με τις δυνατότητές του, στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του». Εδώ υπάρχει και σεβασμός και διαφορές ανάμεσα στους ανθρώπους. Η οικολογία όμως ως συμβόλαιο ειρήνης με συνθήκες ζωής και κοινωνικά συστήματα παρωχημένα ή που βρίσκονται σε υποχώρηση μπροστά στην αστική καπιταλιστική επέλαση, δηλαδή με πρωτόγονες και φεουδαρχικο-αγροτικές κοινωνίες, αντιτάσσεται στον σοσιαλισμό-κομμουνισμό. Ο-ζητήματα. Για το περιβάλλον, για τη γυναίκα, για τους ομοφυλόφιλους, για τους ανάπηρους, για διάφορες ευαισθησίες, για οτιδήποτε περιβάλλεται από την κατεστημένη κοινωνία με τη ρετσέτα του ουτοπικού ή του ρομαντικού και αποβάλλεται στο περιθώριό της. Ακόμα χειρότερα, μη μπορώντας να μιλήσει για το παρελθόν αλλά και το παρόν της, για να μην ανασκαλέψει πράγματα που βρωμάνε και διώχνουν ψήφους, είχε λίγο πολύ γίνει ακολουθητική δύναμη κάθε «επιτυχημένου κινήματος» με τρανταχτό παράδειγμα το ΠΑΣΟΚ. Αυτή η σπαθιά λοιπόν της οικολογίας απελευθερώνει δυνάμεις μέσα στην Αριστερά, μέσα στην κοινωνία.

Η Νέα Πολιτική όμως δείχνει και τα πρώτα σημάδια ανευθυνότητας διακηρύσσοντας αυτήν την αθώα νεότητά της και αρνούμενη να κατονομάσει τις πηγές και τις συγγένειές της. Αρνούμενη να ζυμωθεί, να ανοίξει μέτωπα και να προτείνει λύσεις. Με αυτόν ακριβώς τον τρόπο δεν θα πετύχει τίποτα καλύτερο από ένα πομπώδικο ντεμπούτο στο χώρο της πολιτικής, κάτι που άλλοι το έκαναν με πιο σεμνό και συνεπή τρόπο. Η πολυμέρεια και η ανομοιογένεια των δυνητικών μετώπων της οικολογίας είναι τεράστια. Τι τρώμε, πώς το τρώμε, τι φτιάχνουμε, ποιους επιβαρύνουμε ως πολίτες ανεπτυγμένων καταναλωτικών κοινωνιών, πόσοι διαφορετικοί τρόποι υπάρχουν να μεγαλώσει, να ερωτευτεί και να πεθάνει κανείς. Η Αριστερά μάλλον πρέπει να ζηλεύει. Άλλο όμως δυνητικά μέτωπα κι άλλο υπαρκτά. Τα ζητήματα όμως που θίγονται και κατονομάζονται είναι υπαρκτά. Αν, για παράδειγμα, θιγόταν και ανασκαλευόταν σε βάθος το ζήτημα των ψυχοσωματικών επιπτώσεων της δουλειάς στην αλυσίδα ενός εργοστασίου πάνω στο υποκείμενο εργάτης και ανοίγο-φωση, η δίψα για την επιστήμη που τη θεωρούσαν απελευθέρωση από τις δεισιδαιμονίες και τις προκαταλήψεις, οι καινούργιες παιδαγωγικές μέθοδοι που στόχευαν στην απελευθέρωση του αυθορμητισμού και της δημιουργικότητας του παιδιού σε ένα φιλικό περιβάλλον, η νέα αντίληψη για το σώμα, για το πνεύμα, για τον έρωτα, όλα αυτά που προκαλούσαν τον κομφορμισμό και τον καθωσπρεπισμό της αστικής κοινωνίας. Αυτές τις μνήμες ανασύρουν οι οικολόγοι από τις αρχές του αιώνα ο οποίος ξεκίνησε με τις πιο λαμπρές ελπίδες. Κι αυτό που προσφέρουν θα ολοκληρωνόταν αν το έβαζαν και στη σωστή του θέση. Αν η σημερινή αριστερά διαφέρει σε τόσα πράγματα από κείνη την παλιά αριστερά των αρχών του αιώνα, καλό είναι αυτό το γεγονός να γίνει συνείδηση για να συνεχιστεί το νήμα εκεί που κόπηκε.

Η ιστορική ανατροπή που επέφερε αρχικά ο φορντιστικός-κεϋνσιανός τρόπος παραγωγής και το κράτος προνοίας και, αργότερα, η μαζική κατανάλωση, στρέφεται στο αρνητικό της. Μαζική ανεργία, πτώχευση των χωρών του Τρίτου Κόσμου, νέοι κύκλοι συσσώρευσης, εξάπλωση της φτώχειας, των ναρκωτικών, των ενδοκοινωνικών συγκρούσεων. Σαν απάντηση σ' αυτή την κατάσταση ανατέλει το αυταρχικό κράτος των mass media από τη μια και το πολύπλευρο και πολύπτυχο κοινωνικό κίνημα από την άλλη. Ο ρηγκανισμός και η οικολογία. Έτσι ξαναπαρουσιάζεται η ιστορική ευκαιρία να μιλήσουμε για τις αξίες που ο κλασικός και ο τριτοδιεθνικός ρεφορμισμός έσπρωξαν στη λήθη.

Η δυνατότητα δεν σημαίνει όμως και πραγμάτωση. Δυστυχώς, ο πολύς κόσμος αν και μοιάζει να σαγηνεύεται και να εμπιστεύεται κάποιες οικολογικές ιδέες, ή απλά να διάκειται θετι-ρούν και πρέπει να ξαναδιαβαστούν, από σύγχρονη και πιο ανοιχτόμυαλη σκοπιά.

Ανωνύμου

«Το πράσινο βιβλιαράκι των μαθητών»

Πρόκειται για ένα συνοθύλευμα χριστιανισμού, φασισμού και δημοκρατίας που γράφτηκε σαν απάντηση στο «κόκκινο βιβλιαράκι». Για τον ανεκδιήγητο συγγραφέα του Gerd Hamburger (μα τι μπιφτέκι!) η συνύπαρξη των τριών αυτών ιδεολογιών είναι στα χέρια του παιχνιδάκι. Ο εν λόγω κύριος, λοιπόν, ζει στη Δ. Γερμανία (δεν αποκλείεται να είναι και πρόεδρος σε κάποιο σωματείο για την καταπολέμηση της «τρομοκρατίας») και πάνω απ' όλα φοβάται τους «επικίνδυνους» (για τη δημοκρατική οργάνωση του καπιταλισμού που προασπίζει) γραφειοκράτες της Μόσχας και του Πεκίνου! Με την πτώση του τείχους ελπίζουμε να κοιμάται πιο ήσυχα. Αναμφισβήτητα του αναγνωρίζουμε το ελαφρυντικό του ηλαττωμένου καταλογισμού· το μόνο όμως που δεν μπορούμε να του συγχωρέσουμε είναι το γεγονός πως προτρέπει τους μαθητές-αναγνώστες του να γίνουν χαφιέδες, «καρφώνοντας» τους ριζοσπάστες καθηγητές τους (είναι γνωστό τι διώξεις υφίστανται οι χιλιάδες ριζοσπάστες καθηγητές στη Δ. Γερμανία) καθώς και τους συμμαθητές τους που παίρνουν ναρκωτικά: «Τρέξτε ν' αναγγείλετε...» (πράγματι πολύ πετυχημένος ευφημισμός της λέξης «χαφιεδώσετε») «...στους γονείς σας, στους δασκάλους και καθηγητές σας ή ακόμη και στη χειρότερη περίπτωση στις υπεύθυνες αρχές ότι συμμαθητές και συμμαθήτριές σας είναι ναρκομανείς...».

Είναι πράγματι τόσο εκρηκτικό το βιβλίο τούτο όσο μας διαβεβαιώνει ο συγγραφέας του απ' την πρώτη κιόλας γραμμή· η συσσώρευση βλακείας έχει φτάσει σε τέτοια ύψη «κρίσιμα», που την κάθε στιγμή είναι έτοιμη να

σκεται σε συνέπεια με τις αξίες που διακηρύσσουν, ο σεβασμός του ανθρώπινου όντος και οι συνθήκες μέσα στις οποίες μπορεί να αναπτυχθεί ολόπλευρα και ελεύθερα δεν έρχεται σε αντίφαση με το σεβασμό προς τις άλλες μορφές ζωής, προς ανθρώπους με διαφορετικές κουλτούρες ή διαφορετικές ανάγκες. Ο Μαρξ εξέφρασε συμπυκνωμένα την οικονομία του κομμουνισμού με τη φράση: «από τον καθένα σύμφωνα με τις δυνατότητές του, στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του». Εδώ υπάρχει και σεβασμός και διαφορές ανάμεσα στους ανθρώπους. Η οικολογία όμως ως συμβόλαιο ειρήνης με συνθήκες ζωής και κοινωνικά συστήματα παρωχημένα ή που βρίσκονται σε υποχώρηση μπροστά στην αστική καπιταλιστική επέλαση, δηλαδή με πρωτόγονες και φεουδαρχικο-αγροτικές κοινωνίες, αντιτάσσεται στον σοσιαλισμό-κομμουνισμό. Ομοίως έρχεται σε ρήξη μαζί του όσον αφορά τις οικονομικοκοινωνικές της προτιμήσεις προς τη μικρή παραγωγή και τους απομονωμένους οικισμούς. Αυτή η εκλεκτική συγγένεια της οικολογίας προς τον ουτοπικό σοσιαλισμό και το ρομαντικό κίνημα δεν έχει μέλλον. Ωστόσο η οικολογία είναι ένα εξελισσόμενο κίνημα σε αντίθεση με τον μαρξισμό, ο οποίος περνάει τη μεγαλύτερή του ίσως κρίση.

Αν, ωστόσο, παρά τις αντίξοες συνθήκες κάποιοι επιμένουμε να αναζητούμε το κομμουνιστικό κίνημα των καιρών μας, τότε η οικολογία και ως σύμμαχος και ως πηγή αναζωογόνησης, μας είναι πολύτιμη.

Καταρχήν λύνει ένα γόρδιο δεσμό: Το θεωρητικο-πολιτικό σύμπλεγμα της Αριστεράς. Η Αριστερά με το βάρος της υπεύθυνης πολιτικής δύναμης δεν μπορούσε να μιλήσει για μια σειρά πα και να προτείνει λύσεις. Με αυτόν ακριβώς τον τρόπο δεν θα πετύχει τίποτα καλύτερο από ένα πομπώδικο ντεμπούτο στο χώρο της πολιτικής, κάτι που άλλοι το έκαναν με πιο σεμνό και συνεπή τρόπο. Η πολυμέρεια και η ανομοιογένεια των δυνητικών μετώπων της οικολογίας είναι τεράστια. Τι τρώμε, πώς το τρώμε, τι φτιάχνουμε, ποιους επιβαρύνουμε ως πολίτες ανεπτυγμένων καταναλωτικών κοινωνιών, πόσοι διαφορετικοί τρόποι υπάρχουν να μεγαλώσει, να ερωτευτεί και να πεθάνει κανείς. Η Αριστερά μάλλον πρέπει να ζηλεύει. Άλλο όμως δυνητικά μέτωπα κι άλλο υπαρκτά. Τα ζητήματα όμως που θίγονται και κατονομάζονται είναι υπαρκτά. Αν, για παράδειγμα, θιγόταν και ανασκαλευόταν σε βάθος το ζήτημα των ψυχοσωματικών επιπτώσεων της δουλειάς στην αλυσίδα ενός εργοστασίου πάνω στο υποκείμενο εργάτης και ανοίγονταν μέτωπα σ' αυτό που λένε οι οικολόγοι «δουλειά με νόημα», θα πέφταμε στην παγίδα εξωραϊσμού της εκμετάλλευσης; Και αν το ζήτημα της μόλυνσης από τις τσιμινιέρες των εργοστασίων έμπαινε επί τάπητος, τι θα προέκυπτε αν όχι μια αριστερή πολιτική που θα πρότεινε μια σειρά από μέτρα ενάντια στην ανεργία, ενάντια στην εκμετάλλευση και ενάντια στη μόλυνση;

Από την άλλη πλευρά της οικονομίας βρίσκεται το βασικό πρόβλημα της παιδείας, της τέχνης, του πολιτισμού που οι παλιοί σοσιαλιστές αναρχικοί και φεμινίστριες, θεωρούσαν ακρογωνιαίο λίθο διαμόρφωσης του Νέου Ανθρώπου που θα έβγαινε από την καπιταλιστική βαρβαρότητα. Η καλλιέργεια του νέου ανθρώπου σύμφωνα με τις σοσιαλιστικές-ουμανιστικές αξίες, η πρωτοβουλία και η αυτομόρ- αρχικά ο φορντιστικός-κεϋνσιανός τρόπος παραγωγής και το κράτος προνοίας και, αργότερα, η μαζική κατανάλωση, στρέφεται στο αρνητικό της. Μαζική ανεργία, πτώχευση των χωρών του Τρίτου Κόσμου, νέοι κύκλοι συσσώρευσης, εξάπλωση της φτώχειας, των ναρκωτικών, των ενδοκοινωνικών συγκρούσεων. Σαν απάντηση σ' αυτή την κατάσταση ανατέλει το αυταρχικό κράτος των mass media από τη μια και το πολύπλευρο και πολύπτυχο κοινωνικό κίνημα από την άλλη. Ο ρηγκανισμός και η οικολογία. Έτσι ξαναπαρουσιάζεται η ιστορική ευκαιρία να μιλήσουμε για τις αξίες που ο κλασικός και ο τριτοδιεθνικός ρεφορμισμός έσπρωξαν στη λήθη.

Η δυνατότητα δεν σημαίνει όμως και πραγμάτωση. Δυστυχώς, ο πολύς κόσμος αν και μοιάζει να σαγηνεύεται και να εμπιστεύεται κάποιες οικολογικές ιδέες, ή απλά να διάκειται θετικά, στην καθημερινή του ζωή αντιστέκεται σ' αυτές έντονα, αν δεν τις απορρίπτει. Το πιστεύω του είναι η λατρεία του καταναλωτισμού, πιο έντονη από ποτέ, ειδικά τώρα που τα πράγματα σφίγγουν. Έτσι η πάλη στο πολιτικό πεδίο όσο και στον καθημερινό χώρο είναι αναγκαίες όσο ποτέ. Ο οικολογικός εναλλακτικός λόγος που δεν πέφτει σε ουτοπικές-ρομαντικές αντιφάσεις κάτω από την πίεση της τρέχουσας πολιτικής και της καθημερινότητας είναι αυτός που αναγνωρίζει το στοιχείο του ριζικού ανταγωνισμού και της σύγκρουσης προς τις κυρίαρχες αξίες. Που διαβλέπει τις υπόγειες τάσεις μέσα στην κοινωνία και κάνει έγκαιρα και με συνέπεια τις επιλογές του. Μένει και οι σοσιαλιστές-κομμουνιστές να αναγνωρίσουν τις αδυναμίες τους και να διδαχτούν απ' τους άλλους. Ο Μαρξ και ο Λένιν μπο- αναγνωρίζουμε το ελαφρυντικό του ηλαττωμένου καταλογισμού· το μόνο όμως που δεν μπορούμε να του συγχωρέσουμε είναι το γεγονός πως προτρέπει τους μαθητές-αναγνώστες του να γίνουν χαφιέδες, «καρφώνοντας» τους ριζοσπάστες καθηγητές τους (είναι γνωστό τι διώξεις υφίστανται οι χιλιάδες ριζοσπάστες καθηγητές στη Δ. Γερμανία) καθώς και τους συμμαθητές τους που παίρνουν ναρκωτικά: «Τρέξτε ν' αναγγείλετε...» (πράγματι πολύ πετυχημένος ευφημισμός της λέξης «χαφιεδώσετε») «...στους γονείς σας, στους δασκάλους και καθηγητές σας ή ακόμη και στη χειρότερη περίπτωση στις υπεύθυνες αρχές ότι συμμαθητές και συμμαθήτριές σας είναι ναρκομανείς...».

Είναι πράγματι τόσο εκρηκτικό το βιβλίο τούτο όσο μας διαβεβαιώνει ο συγγραφέας του απ' την πρώτη κιόλας γραμμή· η συσσώρευση βλακείας έχει φτάσει σε τέτοια ύψη «κρίσιμα», που την κάθε στιγμή είναι έτοιμη να εκραγεί. Σ' αυτό το «σύγχρονο» και «προοδευτικό» βιβλίο, όπως ο ίδιος το χαρακτηρίζει, θα βρείτε ακόμη αναφορές για...τον ... Ούλτικε Μάινχοφ, τον... Δανιήλ Κόμπεντιτ, τον μαρξιστή φιλόσοφο Λούκας και λίγο παρακάτω για κάποιον μυλωνά (;)!!! Μάινχοφ-Μπάντε!!!

Ένα απόσπασμα αρκεί για να γίνει αντιληπτό το κλίμα: «Ακριβώς γι' αυτό το *πράσινο βιβλιαράκι των μαθητών* είναι διδακτικό, γιατί αποδεικνύει ότι το σεξ, το πορνό, το χασίς και η ηρωίνη καθώς και ο κριτικός Χριστιανισμός συνδέονται όχι μόνο με τον Μάο και τους συντρόφους του, αλλά με τη μεγάλη προλεταριακή παγκόσμια επανάσταση». Είναι πράγματι ένα βιβλίο... σταθμός!

Το ευτύχημα είναι πως το βιβλίο αυτό είναι δυσεύρετο. Αντίτυπά του συναντώνται πάντως στη βιβλιοθήκη του Σωφρονιστικού Καταστήματος Ανηλίκων Κορυδαλλού, δωρισμένα απ'

τον κύριο Τσαούσογλου, αρχιμανδρίτη και ιεροκήρυκα. Ευτυχώς που οι νεαροί κρατούμενοι κάνουν οτιδήποτε άλλο εκτός απ' το να χρησιμοποιούν τη δανειστική βιβλιοθήκη.

Για τον μεταφραστή κύριο Τραβιανό, το μόνο σχόλιο που έχουμε να κάνουμε είναι πως για να μεταφράσει κανείς απ' τα γερμανικά πρέπει να... ομιλεί και να γράφει καλώς την γερμανικήν.

Αν γνωρίζαμε τον εκδότη —γιατί στην ελληνική έκδοση δεν αναφέρεται ποιος εξέδωσε το μνημειώδες αυτό έργο— θα τον συμβουλεύαμε τον μόνο τρόπο για να ζημιωθεί ελάχιστα: Να δώσει τ' αντίτυπα με το κιλό για ανακύκληση.

Ν.Σ., κρατούμενος
στις φυλακές Κορυδαλλού

Κύριοι «αγωνιστές»

Κύριοι «αγωνιστές» του οικολογικού-εναλλακτικού κινήματος, μόλις διάβασα το κείμενο «οικολογία και αντιεξουσία» του 4ου τεύχους των «Α.τ.Κ.» ανακάλυψα ότι υπάρχουν κάποιοι άνθρωποι που έχουν ξεπεράσει εμάς τους αφελείς αναρχικούς και παλεύουν «μέσα, ενάντια και, ταυτόχρονα, πέρα από τους θεσμούς». Όσο κι αν έψαξα όμως, βρήκα μόνο ανθρώπους μέσα σε γραφεία να συνδιαλέγονται «εναλλακτικά» και κάποιους καραγκιόζηδες στα προπύλαια και στη βουλή, να φονάζουν: «Μ.Α.Τ., ΕΣ-ΕΣ, βάλτε γκαζόν στις φυλακές». Ξαναδιαβάζοντας το κείμενο (χρηάζεται να το διαβάσει κανείς πολλές φορές για να το καταλάβει, αφού είναι μετασύγχρονο, εναλλακτικό κείμενο, υψηλού φιλοσοφικού επιπέδου), παρατήρησα ότι πρόκειται για κοροιδία. Το «εδώ και τώρα», τα πειράματα αυτοθέσμισης πέρα από την εμβέλεια της εξουσίας και η κοινωνική αντιεξουσία «από τα κάτω» που θα οργανώνεται επίμονα μέσα στα πλαίσια του παρόντος συστήματος, ανοίκουν στον αναρχικό χόρο. Οι καταλήψεις σπιτιών και οι προσπάθειες αυτοδιεύθυνσης κάποιων εργατών και κάποιων γειτονιών, είναι επιτεύγματα κυρίως των αναρχικών. Οι προσπάθειες σας κύριοι, περιορίζονται στα έδρανα της βουλής. Ο επόδυνος δρόμος σας της ενότητας μέσα από τη θέσμιση χαλαρών κεντρικών οργάνων διασύνδεσης (Εμείς τα ονομάζουμε προεδρία) τα μέλη των οποίων είναι φυσικά ανακλητά και εναλλασσόμενα, δουλεύει καλά σε μια κοινωνία τρειών ανθρώπων. Σε μια μεγάλη όμως κοινωνία, το λεγόμενο «κίνημά» σας θα γίνει «το κόμμα». Όσο για την κριτική σας στις αναρχικές ιδέες, θα αναφέρω τα εξής: Ι) η τελική ανατροπή θα έρθει σε μια νύχτα, την νύχτα που οι αμετάπειστοι της εξουσίας θα αναγκαστούν να χρησιμοποιήσουν τα όπλα· αυτή τη νύχτα οι «οικολόγοι» θα κρυφτούν ΠΙΣΩ από τα τανκς, ΙΙ) αναρχική κοινωνία δεν σημαίνει ανυπαρξία αντιθέσεων και αντινομιών, ούτε τέλος της ιστορίας και της φιλοσοφίας, αλλά αντίθετα σημαίνει ελευθερία στην αντίθεση (αυτό το ρόλο άλλοστε παίζει ο διάλογος, που είναι το κύριο όργανο των αναρχικών), συνεχή φιλοσοφική αναζήτηση και εξέλιξη, αφού το μαύρο χρόμα της κοκκινόμαυρης σημαίας συμβολίζει την απέραντη και σκοτεινή ψυχή του ανθρώπου, ΙΙΙ) το άκυρο και το λευκό δεν είναι το όπλο μας, αλλά η άρνηση μας στο να συμμετάσχουμε στον «σικέ» θεσμό των εκλογών, είτε ως καπιταλιστές, είτε ως «αντιεξουσιαστές».

Για να τελειώνουμε, σας συμβουλεύω να πάτε καλύτερα να πέξετε μπάσκετ, γιατί ούτε «σύντροφοι» είστε, ούτε «σύντροφοι που κάνουν λάθος», όπως είχε πει κάποτε ο καραμπελιάς στα «Α.τ.Κ.» για το ένοπλο, αλλά είστε οι βρυκόλακες της μέρας που σακατεύουν μια ολόκληρη ιστορία αγώνων, καθώς, μεταμφιεσμένοι με τις μάσκες της «αντιεξουσίας» και της «φύσης», προσφέρουν το ωραίο θέαμα της αντίδρασης. Είναι γνωστό ότι πολλοί από τους (κάποτε) νεολαίους αναρχικούς, όταν αρχίσουν να σαπίζουν, μπένουν και σε κανένα γραφείο.

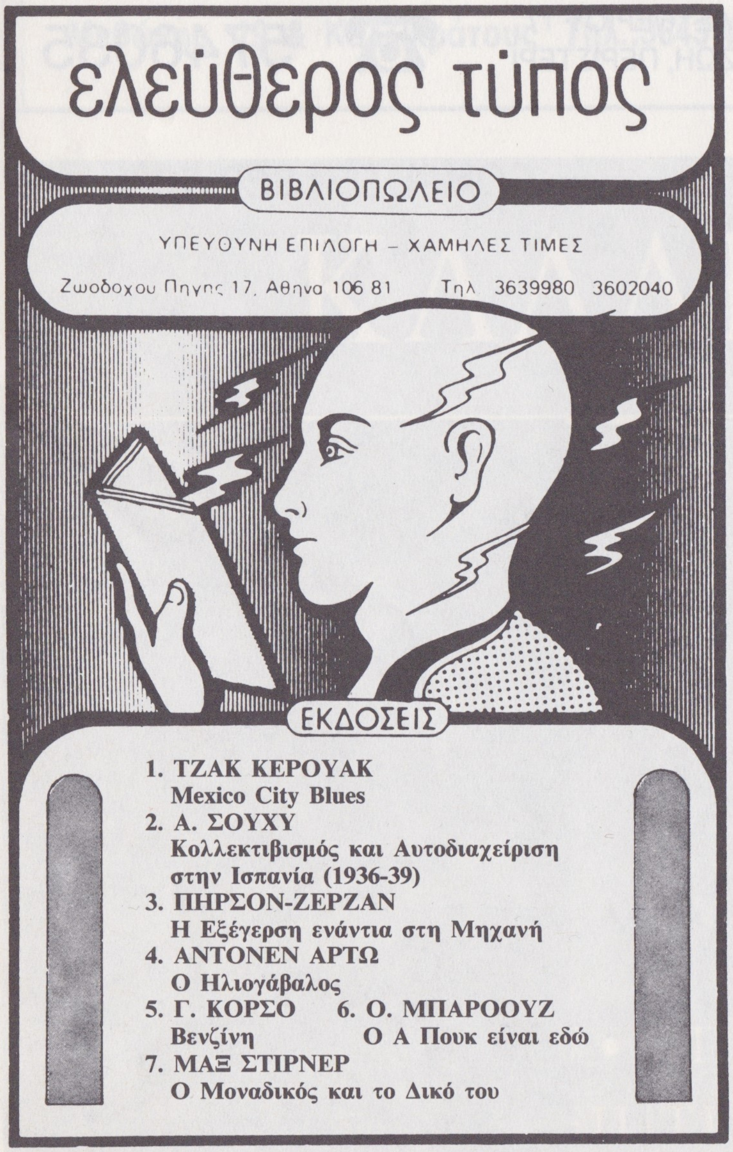
Ένα παιδί από την άλλη μεριά του
οδοφράγματος
Δημήτρης Χατζηβασιλειάδης

• **Απάντηση Συντ.:** Φίλε Δημήτρη σίγουρα βρισκόμαστε στην αντίθετη πλευρά των ορθογραφικών οδοφραγμάτων. Ευτυχώς ή δυστυχώς όμως, υψώνοντας πλέον οδοφράγματα δεν γκρεμίζονται τα ταξικά, φυλετικά και εθνικά τείχη. Ούτε πέφτουν οι τοίχοι της Βαστίλης. Αντίθετα· μάλλον υψώνονται τείχη ανάμεσα στα κοινωνικά υποκείμενα και στην δράση τους που, χωρίς καμιά τύχη πλέον, εμφανίζεται στα ίδια τους τα μάτια μυθοποιημένη. Όσο για τις αθηναϊκές νύχτες των οδοφραγμάτων, αυτές τείνουν ολοένα και περισσότερο προς μια επετειακή ανάμνηση ενός ιστορικού κινήματος δίχως να αναδεικνύουν το γεμάτο φαντασία παρόν ενός αντιεξουσιαστικού κινήματος με μέλλον.

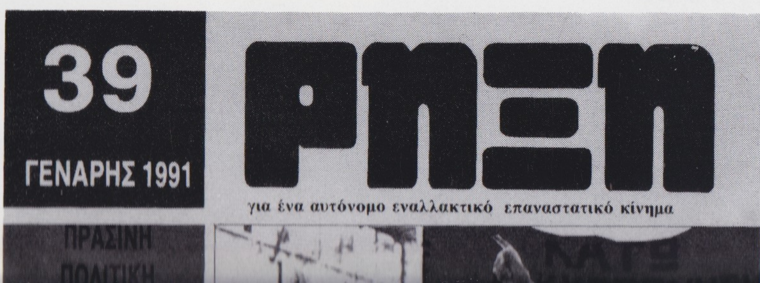
• **Γιάννη Σ.** σ' ευχαριστούμε για τον ανθό των στίχων που μας έστειλες.

«Α.τ.Κ.» ανακάλυψα ότι υπάρχουν κάποιοι άνθρωποι που έχουν ξεπεράσει εμάς τους αφελείς αναρχικούς και παλεύουν «μέσα, ενάντια και, ταυτόχρονα, πέρα από τους θεσμούς». Όσο κι αν έψαξα όμως, βρήκα μόνο ανθρώ- ονομάζουμε προεδρία) τα μέλη των οποίων είναι φυσικά ανακλητά και εναλλασσόμενα, δουλεύει καλά σε μια κοινωνία τρειών ανθρώπων. Σε μια μεγάλη όμως κοινωνία, το λεγόμενο «κίνημά» σας θα γίνει «το κόμμα». Όσο τε «σύντροφοι που κάνουν λάθος», όπως είχε πει κάποτε ο καραμπελιάς στα «Α.τ.Κ.» για το ένοπλο, αλλά είστε οι βρυκόλακες της μέρας που σακατεύουν μια ολόκληρη ιστορία αγώνων, καθώς, μεταμφιεσμένοι με τις μάσκες διχώς να αναδεικνύουν το γεμάτο φαντασία παρόν ενός αντιεξουσιαστικού κινήματος με μέλλον.

• Γιάννη Σ. σ' ευχαριστούμε για τον ανθό των στίχων που μας έστειλες.

39
ΓΕΝΑΡΗΣ 1991
ΡΗΞΗ
για ένα αυτόνομο εναλλακτικό επαναστατικό κίνημα
ΠΡΑΣΙΝΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ

39

ΓΕΝΑΡΗΣ 1991

ΡΗΞΗ

για ένα αυτόνομο εναλλακτικό επαναστατικό κίνημα

ΠΡΑΣΙΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ Σ' ΕΝΑΝ ΚΟΣΜΟ ΠΟΥ ΑΛΛΑΖΕΙ

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ ΔΙΑΛΟΓΟΣ Συνεντευξη Ζ. ΧΡΟΝΑΚΗ

ΚΑΤΑΛΗΨΗ Π. ΠΑΤΡΑΪΚΗΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ

ΚΚΕ ΕΣ. Α/Α ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΟΙΚΟΤΟΠΙΑ

ΚΑΤΩ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΤΩΝ ΔΟΛΟΦΟΝΩΝ

Η πολιτική της Ν.Δ. χρειάστηκε εννέα μόνο μήνες για να καταρρεύσει. Χρειάστηκε τη μετωπική επίθεση απέναντι στην κοινωνία, την οικοδόμηση ενός αυταρχικού νομοθετικού πλαισίου, τέλος τη σύγκρουση με το κίνημα της νεολαίας - σύγκρουση με όλα τα όπλα, παλιά και «νέα» : το φασιστικό παρακράτος, την εξ ίσου φασιστική βία των κατασταλτικών μηχανισμών που χτυπούν και σκοτώνουν ανεξέλεγκτα - σύγκρουση που μέχρι στιγμής έχει ως αποτέλεσμα πέντε νεκρούς και το ξέσπασμα στους δρόμους ενός νεολαιίστικου κινήματος που αν δεν έχει τη δύναμη να ανατρέψει την κυβέρνηση των δολοφόνων, σίγουρα μπορεί να τσακίσει την πολιτική της.

Για εννέα μήνες η «νεοφιλελεύθερη επίθεση» - ένα ρημέικ των «ηρωικών» παραδόσεων, κάτι ανάμεσα σε Γκοτζαμάνη, «καρφίτσα» και εργολαβίες δημοσίων έργων - έμοιαζε να επελαύνει ανενόχλητη, με ένα μάξιμουμ κοινωνικής συναίνεσης, με έκδηλο το αντιπολιτευτικό κενό στα αριστερά της.

Η γελοία προσπάθεια εφαρμογής του «ανθρωπισμού» της κυρίας Μπακογιάννη (η αποπληρωμή δηλαδή των προεκλογικών χρεών του μπαμπά της...) έρχεται με τον εναργέστερο τρόπο, αυτόν του πλήρους ξεγυμνώματος του εξευτελισμένου περιοδεύοντος θιάσου της ελληνικής πολιτικής σκηνής -και των τριών κομμάτων που, έχοντας ουσιαστικά συμφωνήσει στην αμνήστευση των χουντικών τώρα σφυρίζουν αδιάφορα ποιούντες την νήσσαν- να θυμήσει σε όσους προσπαθούν να αναστήσουν το σαπισμένο πτώμα της μεταπολίτευσης ότι το τέλος της, όχι μόνο ως κοινωνικοπολιτικής πραγματικότητας αλλά ακόμη και ως ύφους άσκησης πολιτικής, έχει ολοκληρωθεί οριστικά και αμετάκλητα.

ΟΔΟΣ
ΜΕΘΩΝΗΣ